

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНЬСЬКОГО»
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ
ТА МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІВДЕННО-УКРАЇНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ПІВДЕННО- УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

14-15 грудня, 2022 р.

м. Одеса

***Всеукраїнська науково-практична
конференція
студентів та молодих вчених
із міжнародною участю***

Програма та матеріали виступів учасників

***ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ***

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених (14 – 15 грудня 2022 р.)

УДК: 1+316 (062.552)

Затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Рецензенти:

Жарких В. Ю., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, історії та політології Національного університету «Одеська політехніка»

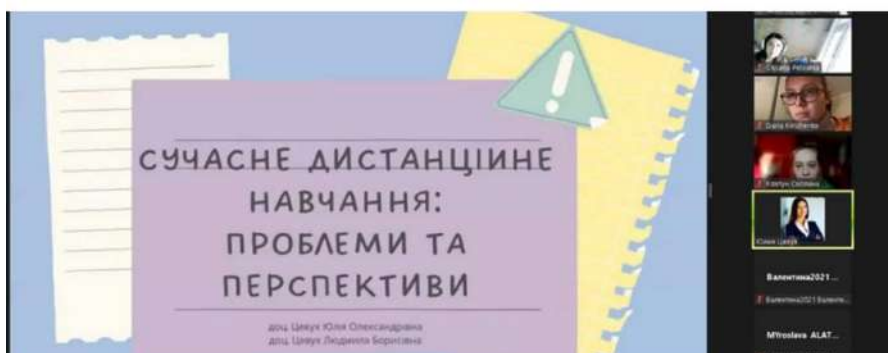
Пальшков К. Є., кандидат політичних наук, доцент, т.в.о. завідувача кафедри соціально-економічних дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

Південноукраїнські наукові студії // Програма та матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених із міжнародною участю [«Південноукраїнські наукові студії»], (Одеса, 14-15 грудня, 2022 р.). – Одеса, 2023. – 222 с.

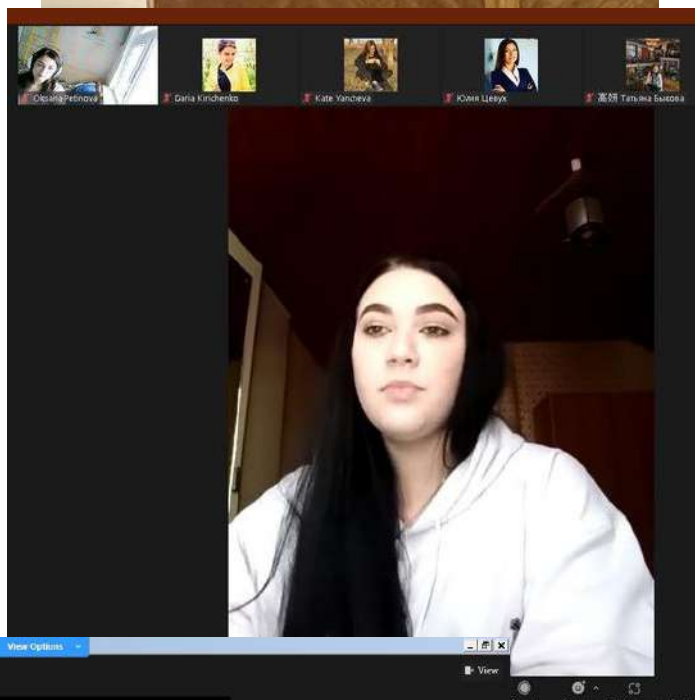
Науковий редактор та укладач: О. Б. Петінова

14-15 грудня відбулася вже традиційна V Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю студентів та молодих вчених «Південноукраїнські наукові студії», організатором якої є кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності та Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України. Конференція об'єднала представників різних ЗВО України в обговоренні глобальних проблем сучасності, стимулюванні публічних дебатів щодо викликів, які стоять перед суспільством в умовах сьогодення. До участі долучилися також студенти Аньхойського університету фінансів та економіки (Китай) в рамках україно-китайського освітньо-наукового проекту «Освіта в глобалізованому суспільстві: філософія, менеджмент, культура (сучасні тенденції, економічні опції та міжнародні практики)» під головуванням к. філос. н. Катерини Ткаченко. Конференція проходила у змішаному форматі та об'єднала офлайн та онлайн учасників. Теми, винесені на обговорення під час конференції, були надзвичайно актуальними, науковий захід об'єднав молодих цілеспрямованих людей, які під керівництвом науково-педагогічних працівників створюють творче наукове середовище через реалізацію успішних проектів, орієнтованих на підтримку нових наукових ідей, інновацій та обмін знаннями.

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених (14 – 15 грудня 2022 р.)

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених (14 – 15 грудня 2022 р.)

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ:

*14 грудня 2022 рік
вул. Старопортофранківська, 34, ауд. № 52
13.00-14.00 Пленарне засідання*

Вітальні слова:

Борінштейн Євген, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Університет Ушинського, м. Одеса

ДОПОВІДІ:

Борінштейн Євген, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Університет Ушинського, м. Одеса

СУЧАСНА СОЦІОКУЛЬТУРНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Лісеєнко Олена, доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Університету Ушинського, Голова Південноукраїнського відділення САУ, м. Одеса

УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ: СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Петінова Оксана, доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності кафедри
Університет Ушинського, м. Одеса

НОВА ЕРА: ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Атаманюк Зоя, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності кафедри
Університет Ушинського, м. Одеса

ІМПЕРАТИВ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ

Рибка Наталія, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, історії та політології
Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

РУЙНУВАННЯ ТРАДИЦІЙ ОСВІТИ У СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ

Ткаченко Катерина, кандидат філософських наук, викладач Інституту медіа та комунікацій
Аньхойський університет фінансів та економіки, м. Бенбу, КНР

СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В КИТАЇ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ

ВИСТУПИ УЧАСНИКІВ:

14 грудня 2022 рік
вул. Старопортофранківська, 34, ауд. № 52
14.00 – 17.00.

Модератор: Зоя Атаманюк, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності кафедри

Добролюбська Юлія, доктор філософських наук, професор завідувач кафедри всесвітньої історії та методології науки

ПРЕЗЕНТИЗМ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Університет Ушинського, м. Одеса

Кадієвська Ірина, д. філос. н, професор кафедри філософії, політології, психології та права
Щербина Олег, к.т.н, аспірант

ФІЛОСОФІЯ ПРОДАЖІВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОГО БУДІВЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса

Авксентьєва Галина, к. ф. н., доцент, завідувач кафедри української та зарубіжної літератур

ТВОРЧИСТЬ УКРАЇНСЬКИХ МОДЕРНІСТІВ ОТА ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Університет Ушинського, м. Одеса

Босва Евеліна, канд. філол. наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератур

МОВНА КАРТИНА СВІТУ У ФІЛОСОФСЬКИХ ДІАЛОГАХ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Університет Ушинського, м. Одеса

Мамулат Людмила, магістрантка 1 року навчання, історико-філологічний факультет.

Науковий керівник: **Босва Евеліна**, канд.філол.наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератур

ФОЛЬКЛОРНА ЕПІТЕТИКА У ФІЛОСОФСЬКІЙ ЛІРИЦІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Університет Ушинського, м. Одеса

Міхальова Юлія, здобувачка третього (PHd) рівня вищої освіти, спеціальність 033 – Філософія,

Науковий керівник: **Лісеєнко Олена**, доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

ГАРМОНІЯ В СОЦІУМІ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

Артем Сушко, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»

Науковий керівник: **Нівня Анна**, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціально-економічних дисциплін

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЇ

Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса

Акімов Валерій, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, історико-філологічний факультет

Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н., професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АБСУРДУ (НА ПРИКЛАДІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЕСЕ А. КАМЮ «МІФ ПРО СІЗІФА»)

Університет Ушинського, м. Одеса

Аліханіді Олеся, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, історико-філологічний факультет

Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н., професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

БІЖЕНЦІ ТА ПЕРЕСЕЛЕНЦІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ (на матеріалах соціологічного дослідження)

Університет Ушинського, м. Одеса

Мосціпан Валерія, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)

Науковий керівник: **Петінова Оксана**, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, доктор філос. н., професор

БІЗНЕС ПІД ЧАС ВІЙНИ

Університет Ушинського, м. Одеса

Шпілєвая Катерина, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)

Науковий керівник: **Петінова Оксана**, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, доктор філос. н., професор

СТАВЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ ДО ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

Університет Ушинського, м. Одеса

Ібрагім Елен, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП Середня освіта (Українська мова і література)

Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н., професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

ПРО СВОБОДУ І ПРИРЕЧЕНІСТЬ У РОЗУМІННІ Ж. – П. САРТРА (на прикладі праці «Буття і ніщо»)

Університет Ушинського, м. Одеса

Педченко Єлизавета, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)

Науковий керівник: **Петінова Оксана**, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, доктор філос. н., професор

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ НА ЛЮДЕЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Університет Ушинського, м. Одеса

Попович Елеонора, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП Переклад (перша - англійська, друга - китайська), спеціальність 035 «Філологія»

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених (14 – 15 грудня 2022 р.)

Науковий керівник: **Атаманюк Зоя**, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності.

«ЛЮДИНА ПОЗА СУСПІЛЬСТВОМ — ЧИ БОГ, ЧИ ЗВІР». АРИСТОТЕЛЬ

Університет Ушинського, м. Одеса

Ищенко Анна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП Переклад (перша - англійська, друга - китайська), спеціальність 035 «Філологія»

Науковий керівник: **Атаманюк Зоя**, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності.

СВОБОДА — ЦЕ ТЯГАР. І МИ ВЧИМОСЯ ЙОГО ВИТРИМУВАТИ

Університет Ушинського, м. Одеса

Швайка Валерія, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)

Науковий керівник: **Петінова Оксана**, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, доктор філос. н., професор

ВИЇЗД І ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ ЗА КОРДОНОМ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Університет Ушинського, м. Одеса

Дружкова Ірина, кандидат історичних наук, доцент, доцент теорії та історії держави і права, **ЛОГІЧНІ ВИМІРИ ФЕЙКОВИХ НОВИН**

Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса

15 грудня 2022 рік

Платформа ZOOM

<https://us04web.zoom.us/j/4804219915?pwd=VEhQT1BUZ0hGbZlnZEJMNzVOUitUUT09>
14.00 – 17.00.

*Модератор: **Петінова Оксана**, д. філос.н., професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності*

Даниленко Анастасія, студентка 2 року навчання, ОПП Культурологія, соціально-гуманітарний факультет

Науковий керівник: **Врайт Галина**, к. філос. н., доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

РОЛЬ СУБКУЛЬТУР В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Університет Ушинського, м. Одеса

Семенов Ігор, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ОНП «Філософія», соціально-гуманітарний факультет

ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ АСПЕКТ САМОТНОСТІ ЛЮДИНИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Університет Ушинського, м. Одеса

Нікорчук Дарія, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, факультет іноземних мов,

Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н., професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МОВНЕ ПИТАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ (на матеріалах соціологічного дослідження)

Університет Ушинського, м. Одеса

Ніколаєва Іванна, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ОНП «Філософія», соціально-гуманітарний факультет
ЕКЗИСТЕНЦІЙНЕ ЗАБАРВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ
Університет Ушинського, м. Одеса

Козлова Анастасія, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, історико-філологічний факультет
Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н., професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ
Університет Ушинського, м. Одеса

Парадюк Олена, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ОНП «Філософія», соціально-гуманітарний факультет
РИЗИКИ СОЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ГЛОБАЛЬНОГО ПРОСТОРУ
Університет Ушинського, м. Одеса

Врайт Галина, канд. філос. н., доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Данильчук Крістіна, студентка 3-го курсу спеціальності менеджмент соціокультурної діяльності, соціально-гуманітарного факультету
ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ ТУРЕЧЧИНИ
Університет Ушинського, м. Одеса

Павлова Анастасія, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, факультету початкового навчання
Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н., професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
МІФ ПРО СІЗІФА: СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АБСУРДУ
Університет Ушинського, м. Одеса

Білоусова Кіра, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ОНП «Філософія», соціально-гуманітарний факультет
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ЛЮБОВІ
Університет Ушинського, м. Одеса

Стойкова Кароліна, студентка 3-го курсу спеціальності менеджмент соціокультурної діяльності, соціально-гуманітарного факультету
Науковий керівник: **Врайт Галина**, канд. філос. н., доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
Університет Ушинського, м. Одеса

Гюльхан Юлія, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ОНП «Філософія», соціально-гуманітарний факультет
АРХЕТИПИ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ
Університет Ушинського, м. Одеса

Врайт Галина, канд. філос. н., доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

Чекаліна Марія, студентка 3-го курсу спеціальності менеджмент соціокультурної діяльності, соціально-гуманітарного факультету

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Університет Ушинського, м. Одеса

Бутенко Елеонора, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ОНП «Філософія», соціально-гуманітарний факультет,

ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ АРХЕТИПІВ У ТВОРЧОСТІ

Університет Ушинського, м. Одеса

Бикова Тетяна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» (перша – китайська, друга – англійська),

Науковий керівник: Петінова Оксана, доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

**ЯК ВІЙНА ЗМІНЮЄ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО
ТА ЙОГО ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ?**

Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

Неліпович Дар'я, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП Середня освіта (Українська мова і література)

Науковий керівник: Петінова Оксана, д. філос.н., професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

ПРОПАГАНДА – ЗБРОЯ ВОРОГА У ВІЙНІ 2022

Університет Ушинського, м. Одеса

Arapaki Maryna, 1-st postgraduate student educational and scientific program of Philosophy
**PRESERVATION AND DEVELOPMENT OF THE HUMAN PERSONALITY IN THE
VIRTUAL ENVIRONMENT AS A MODERN ANTHROPOLOGICAL CRISIS**

University of Ushinsky, Odesa

Алатиренко Мирослава, к.пед.н, доцент

**СВІДОМЕ УКРАЇНСТВО: РОЛЬ (ВНЕСОК) РЕЛІГІЙНИХ, КУЛЬТУРНИХ І
НАУКОВИХ ДІЯЧІВ У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕЇ В ІСТОРИЧНИХ ПЕРІОДАХ
XIX-XX СТОЛІТЬ**

Чернігів, Україна

Барабаш Софія, студентка 1 курсу медичного факультету, спеціальність «Педіатрія»

Науковий керівник: Москвін Ярослав, асистент кафедри філософії

АНГЛІЙСЬКА МОВА В УКРАЇНІ

Харківський національний медичний університет, м. Харків

Борисьонок Тетяна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП Дошкільна освіта. Логопедія, спеціальність 012 «Дошкільна освіта»

Науковий керівник: Альона Солонська, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи

**КОРЕКЦІЯ СУКЦЕСИВНИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ З ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО
РОЗВИТКУ ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЇ**

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених (14 – 15 грудня 2022 р.)

МДПУ імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя

Боровикова Кароліна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП Філологія. Переклад (італійська), спеціальність 035 «Філологія»

Науковий керівник: **Лілія Ципоренко**, старший викладач кафедри італійської філології

КОНЦЕПЦІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ МІСЦЕ У СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ

Маріупольський державний університет, м. Київ

Васильєва Лариса, здобувачка третього (PhD) рівня вищої освіти, спеціальність 033 – Філософія

Науковий керівник: **Євген Борінштейн**, д.ф.н., професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

ПАТРІОТИЗМ - ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ СВІДОМОЇ НАЦІЇ

Університет Ушинського, м. Одеса,

Воробйова Лілія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП Дошкільна освіта. Логопедія, спеціальність 012 «Дошкільна освіта»

Науковий керівник: **Альона Солонська**, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РИТМІКИ

МДПУ імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна

Городнюк Людмила, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ОНП «Філософія», соціально-гуманітарний факультет,

ФЕНОМЕНОЛОГІЧНА РЕДУКЦІЯ ЯК МЕТОД НАУКОВОГО ПОШУКУ

Університет Ушинського, м. Одеса

Інна Лепеха, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ФСТОР, спеціальність 231 «Соціальна робота»

Науковий керівник: **Марина Захаріна**, кандидат філософських наук

ЛЮДИ ЛІТНЬОГО ВІКУ ЯК СОЦІАЛЬНА СПІЛЬНОТА

НУ«ЧП», м. Чернігів

Казначєєва Людмила, кандидат історичних наук, доцент, кафедра івент-індустрій, культурології та музеєзнавства

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ МУЗЕЙНОЇ СФЕРИ

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Іванна Масюк, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 034 «Культурологія»

Науковий керівник: **Людмила Казначєєва**, кандидат історичних наук, доцент, кафедра івент-індустрій, культурології та музеєзнавства

ПОНЯТТЯ ТА СПЕЦИФІКА ФОЛЬКЛОРУ

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Маринич Дар'я, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП Право, спеціальність 081 «Право»

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених (14 – 15 грудня 2022 р.)

Науковий керівник: **Мудриєвська Л.М.**, кандидат філософських наук, кандидат юридичних наук, доцент, завідувачка кафедри теорії держави і права, конституційного права та державного управління

ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА» В СИСТЕМІ TEAMS: НЕДОЛІКИ І ПЕРЕВАГИ

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна

Нахалова Ольга, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП Дошкільна освіта. Логопедія, спеціальність 012 «Дошкільна освіта»

Науковий керівник: **Канарова Ольга**, кандидат педагогічних наук, доцент

ІЗОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ ФЕРИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь

Овдієнко Валерія, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»,

Науковий керівник: **Нівня Ганна**, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціально-економічних дисциплін

ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса

Негрій Ольга, аспірантка 1 року навчання, денної форми навчання, ОПП Дошкільна освіта, спеціальність 012 «Дошкільна освіта»

Науковий керівник: **Ляпунова Валентина**, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільна освіта і соціальна робота

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ РАННЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь

Світлицька Віолета, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ОПП гуманітарні науки, спеціальність 033 «Філософія», викладачка кафедри романо-германської філології та методики викладання іноземних мов

Міжнародний гуманітарного університету, м. Одеса, Україна

Науковий керівник: **Петінова Оксана**, доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

ЖІНОЧІ АРХЕТИПИ ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК МЕНТАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНЦІВ

Університет Ушинського, м. Одеса

Семко Яна, кандидат філософських наук, викладач кафедри всесвітньої історії та методології науки

ЦІННОСТІ ТІЛЕСНОСТІ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ В КОНЦЕПЦІЇ М. ФУКО

Університет Ушинського, м. Одеса

Тюска Валентина, к. п. н., доцент, доцент кафедри івент-індустрій, культурології та музезознавства

Мирончук Ірина, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП Культурологія, спеціальність 034 «Культурологія»

КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, Україна

Інна Федорова, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП «Філософія», спеціальність 033 Філософія

Науковий керівник: **Тетяна Поплавська**, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

КОНЦЕПТ ХОЛІСТИЧНОЇ ЛЮДИНИ У ПРОСТОРІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ
Університет Ушинського, м. Одеса

Цевух Юлія, кандидат економічних наук, доцент кафедри світового господарства і МEB

Цевух Людмила, кандидат медичних наук, доцент кафедри стоматології дитячого віку

СУЧАСНЕ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, м. Одеса

ОНМедУ, м. Одеса

Ювсечко Ярослав, кандидат філософських наук, доцент кафедри міжнародної комунікації та політології, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

РОЛЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Гліб Бокій, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП Переклад (перша-китайська, друга-англійська), спеціальність 035 «Філологія»

Науковий керівник: **Атаманюк Зоя**, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності.

ПРИРОДА ЗЛА ТА ВИБОРУ РОЗГЛЯНУТА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗОРОАСТРИЗМУ ТА ЗУРВАНІЗМУ

Університет Ушинського, м. Одеса

Ганжа Аліна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП Переклад (перша-китайська, друга-англійська), спеціальність 035 «Філологія»

Науковий керівник: **Атаманюк Зоя**, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності.

ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Університет Ушинського, м. Одеса

Іщенко Анастасія, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП Переклад (перша - англійська, друга - китайська), спеціальність 035 «Філологія»

Науковий керівник: **Атаманюк Зоя**, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності.

РОЗВИТОК ЯК СОЦІАЛЬНА ЦІННІСТЬ

Університет Ушинського, м. Одеса

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених (14 – 15 грудня 2022 р.)

Кравченко Ульяна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПІ Переклад (перша - англійська, друга - китайська), спеціальність 035 «Філологія»

Науковий керівник: **Атаманюк Зоя**, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності.

СВОБОДА У ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО

Університет Ушинського, м. Одеса

Остропальченко Каріна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПІ Хореографія, спеціальність 024 «Хореографія»

Науковий керівник: **Атаманюк Зоя**, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності.

«НАЙСТРАШНІШЕ, ЩО МОЖЕ СТАТИСЯ З ЛЮДИНОЮ, - ЦЕ ЯКЩО БОГИ ПОЗБАВЛЯТЬ ЇЇ ПОКАРАННЯ». СОКРАТ.

Університет Ушинського, м. Одеса

Кириченко Дар'я, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» (перша – китайська, друга – англійська),

Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н., професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,

Університет Ушинського, м. Одеса

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Платформа ZOOM

<https://us04web.zoom.us/j/pwd=VEhQT1BUZ0hGbzlnZEJMNzVOUitUUT09>

14.00 – 17.00. (за часом КНР)

Аньхойський університет фінансів та економіки, м. Бенбу, КНР

Модератор: Ткаченко Катерина, кандидат філософських наук, викладач Інституту медіа та комунікацій

周雅婷, student of the Institute of Media and Communications, Anhui University of Finance and Economics, Bengbu city, China

MODERN CHINESE FEMALES

陈宛喆, student of the Institute of Media and Communications, Anhui University of Finance and Economics, Bengbu city, China

MODERN LOVE VIEW OF CHINESE YOUTH

柳传波, 侯星友, students of the Institute of Media and Communications, Anhui University of Finance and Economics, Bengbu city, China

HOBBIES OF CHINESE YOUTH

蔡雅丽, 郭莉, 张欣然, students of the Institute of Media and Communications, Anhui University of Finance and Economics, Bengbu city, China

MODERN LIFE OF YOUNG CHINESE DURING THE COVID-19 PANDEMIC

紫罗兰, student of the Institute of Media and Communications, Anhui University of Finance and Economics, Bengbu city, China

HOBBIES OF CHINESE YOUTH

张然, student of the Institute of Media and Communications, Anhui University of Finance and Economics, Bengbu city, China

SPORT IS AN IMPORTANT PART OF THE LIFE OF YOUNG CHINESE

澹游婧, student of the Institute of Media and Communications, Anhui University of Finance and Economics, Bengbu city, China

MARRIAGE AMONG CHINESE YOUTH

刘啸天, 汪楠, 张之栋, 王鑫宇, students of the Institute of Media and Communications, Anhui University of Finance and Economics, Bengbu city, China

LIFESTYLES OF MODERN CHINA

周阿芳 章梦婷 朱莹莹 张然 闻子豪

student of the Institute of Media and Communications, Anhui University of Finance and Economics, Bengbu city, China

MODERN WAY OF LIFE OF CHINESE YOUTH

李梦洁, student of the Institute of Media and Communications, Anhui University of Finance and Economics, Bengbu city, China

YOUNG PEOPLE'S VIEW OF HEALTH PRESERVATION

ЗМІСТ

<i>Рибка Наталія</i>	РУЙНУВАННЯ ТРАДИЦІЙ ОСВІТИ У СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ.....	20
<i>Акімов Валерій Петінова Оксана</i>	СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АБСУРДУ (НА ПРИКЛАДІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЕСЕ А. КАМЮ «МІФ ПРО СІЗІФА»).....	23
<i>Аліханіді Олеся</i>	БІЖЕНЦІ ТА ПЕРЕСЕЛЕНЦІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ (на матеріалах соціологічного дослідження).....	27
<i>Даниленко Анастасія</i>	РОЛЬ СУБКУЛЬТУР В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	32
<i>Семенов Ігор</i>	ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ АСПЕКТ САМОТНОСТІ ЛЮДИНИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	35
<i>Нікорчук Дарія</i>	МОВНЕ ПИТАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ (на матеріалах соціологічного дослідження).....	38
<i>Ніколаєва Іванна</i>	ЕКЗИСТЕНЦІЙНЕ ЗАБАРВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ.....	41
<i>Кадієвська Ірина Щербина Олег</i>	ФІЛОСОФІЯ ПРОДАЖІВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОГО БУДІВЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ	44
<i>Козлова Анастасія</i>	ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	46
<i>Парадюк Олена</i>	РИЗИКИ СОЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ГЛОБАЛЬНОГО ПРОСТРУ.....	47
<i>Врайт Галина Данильчук Крістіна</i>	ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ ТУРЕЧЧИНИ.....	51
<i>Павлова Анастасія</i>	МІФ ПРО СІЗІФА: СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АБСУРДУ.....	54
<i>Білоусова Кіра</i>	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ЛЮБОВІ.....	56
<i>Стойкова Кароліна</i>	ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	58
<i>Гюльхан Юлія</i>	АРХЕТИПИ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ.....	62

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених (14 – 15 грудня 2022 р.)

<i>Чекаліна Марія</i>	САМОРЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.....	63
<i>Бутенко Елеонора</i>	ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ АРХЕТИПІВ У ТВОРЧОСТІ.....	66
<i>Бикова Тетяна</i>	ЯК ВІЙНА ЗМІНЮЄ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ЙОГО ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ?.....	68
<i>Педченко Єлизавета</i>	ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ НА ЛЮДЕЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	72
<i>Мосціпан Валерія</i>	БІЗНЕС ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	74
<i>Шнілсвая Катерина</i>	СТАВЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ ДО ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ.....	77
<i>Arapaki Maryna</i>	PRESERVATION AND DEVELOPMENT OF THE HUMAN PERSONALITY IN THE VIRTUAL ENVIRONMENT AS A MODERN ANTHROPOLOGICAL CRISIS.....	81
<i>Ібрагім Елен</i>	ПРО СВОБОДУ І ПРИРЕЧЕНІСТЬ У РОЗУМІННІ Ж. – П. САРТРА (на прикладі праці «Буття і ніщо»).....	88
<i>Алатиренко Мирослава</i>	СВІДОМЕ УКРАЇНСТВО: РОЛЬ (ВНЕСОК) РЕЛІГІЙНИХ, КУЛЬТУРНИХ І НАУКОВИХ ДІЯЧІВ У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕЇ В ІСТОРИЧНИХ.....	91
<i>Барабаш Софія</i>	АНГЛІЙСЬКА МОВА В УКРАЇНІ.....	98
<i>Борисьонок Тетяна</i>	КОРЕКЦІЯ СУКЦЕСИВНИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ З ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЇ.....	100
<i>Боровикова Кароліна</i>	КОНЦЕПЦІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ МІСЦЕ У СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ.....	104
<i>Васильєва Лариса</i>	ПАТРІОТИЗМ - ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ СВІДОМОЇ НАЦІЇ.....	108
<i>Воробйова Лілія</i>	РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РИТМІКИ.....	112
<i>Городнюк Людмила</i>	ФЕНОМЕНОЛОГІЧНА РЕДУКЦІЯ ЯК МЕТОД НАУКОВОГО ПОШУКУ.....	116
<i>Добролюбська Юлія</i>	ПРЕЗЕНТИЗМ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	118
<i>Лепеха Інна</i>	ЛЮДИ ЛІТНЬОГО ВІКУ ЯК СОЦІАЛЬНА СПІЛЬНОТА...	122

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених (14 – 15 грудня 2022 р.)

<i>Казначєєва Людмила</i>	ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ МУЗЕЙНОЇ СФЕРИ.....	125
<i>Масюк Іванна</i>	ПОНЯТТЯ ТА СПЕЦИФІКА ФОЛЬКЛОРУ.....	129
<i>Маринич Дар'я</i>	ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА» В СИСТЕМІ TEAMS: НЕДОЛІКИ І ПЕРЕВАГИ.....	132
<i>Міхальова Юлія</i>	ГАРМОНІЯ В СОЦІУМІ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	137
<i>Нахалова Ольга</i>	ІЗОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ ФЕРИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	139
<i>Овдієнко Валерія</i>	ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ	142
<i>Негрій Ольга</i>	ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ РАНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	147
<i>Світлицька Віолета</i>	ЖІНОЧІ АРХЕТИПИ ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК МЕНТАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНЦІВ.....	152
<i>Семко Яна</i>	ЦІННОСТІ ТІЛЕСНОСТІ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ В КОНЦЕПЦІЇ М. ФУКО.....	155
<i>Сушко Артем</i>	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЇ.....	158
<i>Тюска Валентина</i>	КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	161
<i>Федорова Інна</i>	КОНЦЕПТ ХОЛІСТИЧНОЇ ЛЮДИНИ У ПРОСТОРІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ.....	165
<i>Цевух Юлія</i> <i>Цевух Людмила</i>	СУЧАСНЕ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	169
<i>Ювсечко Ярослав</i>	РОЛЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	174
<i>Гліб Бокій</i>	ПРИРОДА ЗЛА ТА ВИБОРУ РОЗГЛЯНУТА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗОРОАСТРИЗМУ ТА ЗУРВАНІЗМУ.....	176
<i>Ганжа Аліна</i>	ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	180
<i>Іщенко Анна</i>	СВОБОДА — ЦЕ ТЯГАР. І МИ ВЧИМОСЯ ЙОГО	

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених (14 – 15 грудня 2022 р.)

	ВИТРИМУВАТИ.....	183
<i>Ищенко Анастасія</i>	РОЗВИТОК ЯК СОЦІАЛЬНА ЦІННІСТЬ.....	186
<i>Кравченко Уляна</i>	СВОБОДА У ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО.....	190
<i>Остропальченко Каріна</i>	«НАЙСТРАШНІШЕ, ЩО МОЖЕ СТАТИСЯ З ЛЮДИНОЮ, - ЦЕ ЯКЩО БОГИ ПОЗБАВЛЯТЬ ЇЇ ПОКАРАННЯ». СОКРАТ.....	192
<i>Попович Елеонора</i>	«ЛЮДИНА ПОЗА СУСПІЛЬСТВОМ — ЧИ БОГ, ЧИ ЗВІР». АРИСТОТЕЛЬ.....	195
<i>Швайка Валерія</i>	ВИЇЗД І ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ ЗА КОРДОНОМ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	199
<i>Кириченко Дар'я</i>	МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ВІЙНИ.....	202
<i>Дружкова Ірина</i>	ЛОГІЧНІ ВИМІРИ ФЕЙКОВИХ НОВИН.....	204
<i>周雅婷</i>	MODERN CHINESE FEMALES.....	208
<i>陈宛喆</i>	MODERN LOVE VIEW OF CHINESE YOUTH.....	209
<i>柳传波 侯星友</i>	HOBBIES OF CHINESE YOUTH.....	210
<i>蔡雅丽, 郭莉, 张欣然</i>	MODERN LIFE OF YOUNG CHINESE DURING THE COVID-19 PANDEMIC.....	211
<i>紫罗兰</i>	HOBBIES OF CHINESE YOUTH.....	213
<i>张然</i>	SPORT IS AN IMPORTANT PART OF THE LIFE OF YOUNG CHINESE.....	214
<i>遊漩婧</i>	MARRIAGE AMONG CHINESE YOUTH.....	214
<i>刘啸天, 汪楠, 张之栋, 王鑫宇</i>	LIFESTYLES OF MODERN CHINA.....	217
<i>周阿芳 章梦婷 朱莹莹 张然 闻子豪</i>	MODERN WAY OF LIFE OF CHINESE YOUTH.....	219
<i>李梦洁</i>	YOUNG PEOPLE'S VIEW OF HEALTH PRESERVATION....	221

*Рибка Наталія,
канд. філос. н., доц. кафедри філософії, історії та політології
Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса, Україна*

РУЙНУВАННЯ ТРАДИЦІЙ ОСВІТИ У СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ

Винятково важлива роль освітньої діяльності у глобальному інформаційному суспільстві визнається безсумнівною: навіть сучасне суспільство називають «суспільством знань» і панівною цінністю визнається знання. Вперше про таке суспільство згадав американський вчений, письменник і теоретик менеджменту Пітер Друкер (Drucker, 1993) у 60-х роках минулого століття, а 2005 року було опубліковано доповідь ЮНЕСКО «До суспільств знань».

Однак, вже близько 10 років ведеться дискусія про революцію в освіті, про руйнування традицій в освіті. Кевін Кері (Carey, 2015) у своєму бестселері «The end of college: Creating the future of learning and the university of everywhere» пояснює, як зараз кардинально змінюється досвід навчання в коледжах, Кері говорить про «гібридну модель університету» (Carey, 2015, 36), критикує та ставить запитання щодо чинної мети університету.

Пандемія та перехід на дистанційну освіту пришвидшили руйнівні процеси в освіті та поставило питання – чи ці процеси призведуть до революції в освіті та чи змінять назавжди та принципово формати освіти?

В історії людства подібні руйнування, пов'язані із технологіями передавання знань, вже траплялись неодноразово: можна хоча б згадати побоювання людства у зв'язку із винаходом книгодрукування у 15 ст. та радіо та телебачення у 20 ст.

Отже, суперечка вимог сьогодення та традицій в освіті породжує стан невизначеності та потребує якомога скорішого вирішення, оскільки мова йде про мільярди людських життів – учнів та їх вчителів. На тлі тенденцій глобалізації та інформатизації, відбувається руйнування старих традицій в освіті, відбувається принципова перебудова системи освіти як соціально інституту із всіма його елементами. Освіта як соціальний інститут, з одного боку, це система ідей, правил, норм, стандартів поведінки учасників освітнянської діяльності, а з іншого – є сукупністю певних установ, осіб, що забезпечені певними матеріальними засобами та виконують відповідні соціальні функції.

Глобалізація – це насамперед економічні фактори під впливом яких освітня діяльність розглядається не тільки як соціальна і соціокультурна, але і як ринкова, підприємницька. Такі нові освітні форми діяльності порушують класичні уявлення про освіту, вони роблять систему освіти активним суб'єктом сучасного неолібералізму, тенденцій економічної глобалізації, елементом інноваційної економіки (Петрушенко, 2016; Рибка, 2018; Рибка, 2013; Рибка, 2014)

Проте, економічна глобалізація, надає певні негативні впливи, так Кевін Кері (Carey, 2015) вважає, що якщо дозволити ринку рухати вищу освіту, тоді, дійсно, університет більше не буде двигуном демократії. Вивчаючи проблеми освітньої діяльності у сучасному глобальному та інформаційному світі можна відмітити те, що, з одного боку, поглиблення зв'язку з економічною діяльністю виникають такі якості освіти як безперервність, комерціалізація, прагматизація освіти, відходить на другий план академічна функція університету; відбувається послаблення гуманітарної функції освіти; а органічний зв'язок з інформаційною діяльністю породжує такі риси сучасної освітньої діяльності як розмаїтість, відносну невичерпність, високу науковість, динамічність, здатність до загального проникнення, довговічність, стійкість.

В умовах глобалізації різко зростає конкуренція навчальних закладів як інтелектуальних корпорацій – так само як це відбувається у бізнесі (можливе навіть «організаційне банкрутство» університетів, оскільки вони втрачатимуть гарантовану кількість студентів та викладачів). Це призводить до актуалізації пошуків більш ефективних організаційних форм в освіті, наприклад це інноваційні системи додаткової освіти (освітні платформи, високотехнологічні навчальні центри, де половина штатного викладацького складу – співробітники сучасних підприємств тощо).

Інший фактор, що викликає руйнування традиційних форм освіти це – сучасні технології. Вже цілком зрозуміло, що штучний інтелект і великі дані дуже впливають не тільки на процес навчання та викладання, але й функціонують як системи, котрі утворюють множинність інваріантів, альтернативних реальності, де зміст знання нейтралізується і руйнується, де реальність замінюється її симулятивними знаками, які утворюють «гіперреальність». Таким чином, інформатизація змінює способи створення, фіксації та передачі інформації, що своєю чергою, робить знання загальнодоступними та дешевими, такими, що можуть бути передані миттєво та оперативно і на різні відстані. «Тотальне оцифрування» вимагає від людини інформаційної грамотності, гнучкості та адаптивності, здатності самостійно набувати нових знань, умінь, навичок. В цих умовах знання стає персоніфікованим, що створює одночасно можливості та ризики. З одного боку процес освіти стає персоніфікованим та індивідуальним, а з іншого не розуміло, які робочі місця створюватимуться в перспективі, які цінності транслюватимуть учням, чи дозволяти кожному учневі вивчати те, що він хоче, чи створювати загальнонаціональні плани та програми.

Тому відбувається руйнація старих уявлень про те чому потрібно вчити. Відбувається активне усвідомлення, що освіта, як заучування фактів, втратила будь-яку цінність, оскільки теореми, вірші, дати, столиці держав тощо можна легко та швидко знайти у смартфоні. До того ж ці факти стрімко оновлюються, з'являються нові чи втрачають значення, постійно трансформуються й узагальнюються. Це призводить до руйнації уявлень про цінність знань та

формується уявлення, що необхідності щось запам'ятовувати чи засвоювати немає зовсім.

Складними залишаються відносини між вчителями, які поки що недостатньо володіють технологіями та учнями, які «народжені у цифрі» та природно й швидко засвоюють нові технології та використовують їх краще аніж їх наставники. В цілому, викладач перестає бути унікальним та єдиним носієм знання, тому він повинен буде знайти для себе нові ролі. Зміниться місія вчителя: він буде консультантом та експертом проєктів, а вихователем він має бути значно більшою мірою, ніж зараз. Виховання стане ключовою функцією педагога майбутнього.

До того ж революція в освіті полягає не просто у нових технічних засобах, а в тому, що людина стає господарем своєї освіти, вона отримує її в найрізноманітнішому середовищі, може її порівнювати та обирати.

Зміни у змісті освіти викликають зміни у методах, отже, перестане існувати транслятивна педагогіка та андрагогіка, коли викладач спочатку щось розповідає, а потім перевіряє залишкові знання, їм на зміну прийде педагогіка дискусій.

Підсумовуючи, підкреслимо, що зміни технічних умов опанування знаннями, дійсно руйнують традиційні форми передавання знань. У процесі руйнування народжуються нові більш ефективні інституціональні, організаційні та технологічні форми передавання знань, викликані потребою в новому історичному типі особистості, змінах у процесі становлення її характеру, а не просто когнітивної сфери.

Література:

1. Петрушенко О. (2016) Поняття “суспільство знань”, його аналіз та оцінка. *Філософські науки. Випуск 2, Номер 2, С. 105-109.* <https://science.lpnu.ua/uk/shv/vsi-vypusky/tom-2-chyslo-2-2016/ponyattya-suspilstvo-znan-yogo-analiz-ta-ocinka>
2. Рибка Н. М. (2014) Освітня діяльність у глобальному інформаційному суспільстві *Матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції молодих учених та студентів «Актуальні питання соціально-філософської думки» (14 жовтня 2014 р.)* Одеса. С. 13-14.
3. Рибка Н.М. (2013) Специфіка людської діяльності у глобальному інформаційному суспільстві. *Вісник Інституту розвитку дитини. Вип. 29. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: Збірник наукових праць.* – Київ: Видавництво Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. С. 19-24.
4. Carey, K. (2015). *The end of college: Creating the future of learning and the university of everywhere.* New York: Riverhead Books. 288p.
5. Drucker P. (1993) *Post-capitalist society.* New York. 232 p.
6. Rybka N. M. (2018) Chapter 8. The significance of the public and practical philosopher ai in the conditions of economic and knowledge. *Problems of the*

formation and development of knowledge economy and information society [Monograph]/ In 2 books. Book 2. Social-humanities and philosophical bases of knowledge economy and information society/ by H.Y. Kucherova, D.S. Pylevych, Zh.V. Kozhukhar, E.V. Karanfilova, A. A. Ovchatova-Redko, N.S. Mushynska, L.G. Yarenchuk, N.M. Rybka, L.M. Petrenko, O.A. Pilevich, O.M. Bukatova, I.A. Dolgolenko – Varna: International Academy of Information Science. 140 p. P. 89-100.

*Акімов Валерій,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
історико-філологічний факультет
Петінова Оксана, д. філос.н.,
професор кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АБСУРДУ (НА ПРИКЛАДІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЕСЕ А. КАМЮ «МІФ ПРО СІЗІФА»)

Альбер Камю розглядав абсурд, як протистояння та конфлікт людини, яка прагне осмислити мовчазний Всесвіт і пізнати сенс життя. З цього маємо висновок: життя людини – абсурдне. Усвідомлення цього спонукає людину вибрати між самогубством або прийняттям.

Тема абсурду є актуальною і в наш час: мабуть, всім напрямкам вчинків людей та суспільних явищ характерна певна абсурдність, адже світ – непізнаваний і неосяжний. У філософському есе «Міф про Сізіфа» Альбер Камю зобразив абсурдність людського життя. Однак, щоб не уникати абсурду, ми можемо прийняти його і жити «за долею», так би мовити погоджуючись з абсурдністю буття. Сьогодні питання абсурду та його суті виникає і серед українців. Театр військових дій пробуджує залишки цього явища у суспільстві. Українці ставлять події війни, коли «брат йде вбивати брата», вершиною рівня абсурду та безглуздя. У ХХІ столітті, у час, коли науковий прогрес людства досяг своєї кульмінації, існує війна, що й виражає абсурдність людської думки.

Дослідники й професори з України доволі часто зверталися до питання абсурдності як такого: намагалися розкрити й обґрунтувати не тільки суть цього явища, а й знайти його відображення в суспільному бутті, творчості; наголошували на його актуальності. Зокрема О. Бучін розглядав «реальні ситуації абсурду, які узвичаїлися у сучасному суспільному бутті» [1, с. 9] Необхідністю стало осмислення абсурдних ситуацій та умов практичного виходу з них. Г. Фокович, доктор філологічних наук, визначав змістові риси поезики абсурду в українській літературі, зокрема в драматургії М. Куліша; виділяв «явище абсурдності у сенсі творчості» [5, с. 32].

Якщо ми звернемося до тлумачного словника, дізнаємося: «*абсурдом*» сьогодні найчастіше називають чиюсь неадекватну поведінку або незрозумілий вчинок, несправедливий розвиток ситуації, який обов'язково буде оцінено одразу ж негативно. Однак художній прийом «абсурд у мистецтві» зазвичай викликає сміх і посмішку на нашому обличчі, адже досягається він завдяки діалектичній єдності смішного-зображуваного і водночас абсурдного. Ми з величезною посмішкою слухаємо гумористичні тексти з нотками абсурду, із задоволенням ходимо в театр на вистави з таким підтекстом. Сьогодні найяскравішим проявом абсурдності нашого соціального буття стали війни, зокрема військова агресія РФ проти України. Ніхто і подумати не міг, що у XXI столітті, у світі новітніх технологій люди вирішуватимуть різнохарактерні питання відправленням ракет по п'ятсот тон до інших країн. Всі ці явища нашого сьогодення дістали окрему назву для основи філософії абсурду – «абсурдизм сучасної діяльності» [1, с. 16].

Абсурдизм як філософський напрямок виникає у Франції приблизно у другій половині XX ст. Це один із філософських напрямків, який вживається для характеристики невідповідності, несумірності особистісного існування людини і всесвіту. З цього зрозуміло, що світогляд такого складу міг викликати почуття тривоги, туги і провокувати на самогубство чи бунт.

Видатною у філософському вченні абсурдизму є постать Альбера Камю – французького романиста та філософа. Ще юнаком Камю записав у своїх нотатках: «Думають тільки образами. Хочеш бути філософом – пиши романи» [4, с. 2]. Його основними філософськими працями є: «Міф про Сізіфа» (1942), «Чума» (1947) та «Бунтівна людина» (1951) [2, с. 22-26] Світогляд Камю має радикально-ірраціональний характер: він вважав, що весь світ – непізнаваний як такий, а людське життя є абсурдним і незрозумілим.

Камю абсурдом називав «метафізичний стан людини в світі» [4, с. 3]. Усі вираження буття людини – це суцільне абсурдне явище:

- *абсурдне життя;*
- *абсурдне самогубство;*
- *абсурдна свобода;*
- *абсурдна творчість і т.д.*

Такі головні тези простежуємо в одній із праць французького філософа, а саме – в його філософському есе «Міф про Сізіфа». Автор переконує читача в тому, що людське життя сповнене нісенітницями, непотрібними стражданнями, що закінчуються смертю (через нездійснення і абсурдність ідей). Ще на початку своєї праці Альбер Камю зауважує, що мова йтиме про «абсурдну чутливість, а не про філософію абсурду» [2, с. 11-12].

Людина абсурду. «Є тільки одна справді серйозна філософська проблема — проблема самогубства. Вирішити, варте чи не варте життя того, щоб жити, означає дати відповідь на основне питання філософії...», – такими словами починається «Міф про Сізіфа» Альбера Камю [3, с. 1-2]. Філософ стверджує, що абсурд може впливати на будь-яку людину, зокрема й на саму звичайну, яка

більш за всіх переймається сенсом буття. Проте абсурдність буття напряду залежить від нашого особистого світосприйняття. На відміну від філософів, які взагалі не визнають пізнаваності світу, Альбер Камю вважає його пізнаваним, але це пізнання завжди буде гіпотетичною теорією людської свідомості. Отже, пізнання світу і пізнання абсурду знаходяться у певному діалектичному зв'язку.

Камю вважає *Сізіфа* абсурдним героєм — останній сам котить свій камінь, він раз за разом досягає вершини гори і тому щасливий. Отже, доки людина не усвідомлює своєї долі, вона не усвідомлює й абсурду. Образ Сізіфа використано у творі як людину, що усвідомлює абсурдність світу і сама визначає власну долю. Абсурд же – це доля не лише таких як Сізіф. Як приклади філософ наводить трьох осіб:

- *Дон Жуана* — чоловіка, що кохається з багатьма жінками, не сподіваючись на майбутнє життя з ними; він живе «тут і зараз»;
- *Актора* — того, хто проживає життя інших людей, стаючи ким захоче;
- *Завойовника*, який шукає досягнень за життя, не сподіваючись на славу в пам'яті нащадків.

Наприкінці твору Камю наводить своє трактування давньогрецького та римського міфів про Сізіфа. Їх зміст полягає в тому, що Сізіф хитрощами лишився у світі живих, коли прийшов час помирати. За це боги покарали його: вічно він повинен був заковувати величезний камінь на гору в підземному царстві Аїда, звідки той незмінно скочувався вниз, і все потрібно було починати спочатку. Боги вважали, що на світі немає нічого жахливішого, ніж важка і даремна робота. У Сізіфа немає надії на краще, його життя безглузде і важке.

Абсурдна творчість. Абсурдна людина повинна бути творчою, а її творчість — звільнена від повчань чи рамок. В цьому випадку автор просто зображує те, що бачить і переживає. У творчості відображається абсурд, і тим самим людина долає його. Тому сенс творчості – це пошук радощів у повсякденному житті.

Розглядаючи питання абсурдності буття, можемо провести паралель з українським мистецтвом, зокрема українською літературою. Певні риси абсурду знаходимо у творчості письменників кінця XIX століття, зокрема у комедіях Івана Карпенко-Карого «*Мартин Боруля*» і «*Сто тисяч*». Пафос твору «*Мартин Боруля*» визначає *сміх крізь сльози (гумористичний абсурд)*: заможний шляхтич Мартин Боруля в гонитві за примарним дворянством доводить ситуацію до абсурду і втрачає, по суті, здоровий глузд. Так само і в комедії «*Сто тисяч*»: головний герой на ім'я Герасим Калитка, визискувач повітового масштабу, користується усяким випадком, щоб добути «грошей, грошей і грошей». Це свідчить про те, що скупість і жадібність, доведені до абсурду, нівечать не лише душу, а й саме життя. Виникає риторичне запитання: чи варто вбачати високий сенс життя у жорстокій і нечесній погоні за надприбутками, які ти все одно залишиш, коли прийде смертний час?

Висновки. Отже, значення абсурду для кожного з нас різне, але все одно поняття безглузлого — ми розуміємо всі. У нашому житті для абсурду знайдено місце у різних напрямках. Якщо це протести у вигляді абсурдності одягу, зовнішності чи чогось іншого, то одразу можна почути негативні оцінки навколишніх. Абсурд у творчості, постановках, гумору чи поезії — це навпаки, позитивні коментарі та посмішка на обличчі. Ми – люди, часто не можемо зрозуміти, що саме для нас буде абсурдом. Основні погляди на це явище висунув французький філософ Альбер Камю. Усі вираження буття людини — це суцільне абсурдне явище: абсурдне життя, абсурдне самогубство, абсурдна свобода, абсурдна творчість. Філософ розглядає абсурд як самий очевидний факт людського існування. Усі ці тези та погляди Камю розглядає у своїй роботі «Міф про Сізіфа». Давньогрецький міф про хитрого царя Сізіфа показує усю суть абсурдності буття. Розглядаючи явище абсурду з боку реальності буття, ми не повинні забувати про його другу сторону – творчість. Яскравим прикладом тут виступає творчість українського драматурга Івана Карпенко-Карого, зокрема його комедій про світське життя українського населення ХІХ століття. Автор прагне донести до кожного ідею гумористичного погляду на абсурд.

Підсумовуючи усе вищесказане, хочеться вдруге наголосити на актуальності питання абсурдності буття у наш час, адже події, які відбуваються наразі у нашій країні, зокрема військова агресія з боку рф, повністю відображають зміст цього поняття. Абсурд та його суть неможливо однозначно визначити, проте для всього суспільства буде зрозуміло одне: *абсурд = безглуздя*.

Література:

1. Бучін О. Реальність абсурду в суспільному бутті. Київ, 2018. URL: http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/20_2018/4.pdf (Дата звернення: 17.12.2022).
2. Камю А. ФІЛОСОФІЯ АБСУРДУ. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/1379/53/1/3/> (Дата звернення: 17.12.2022).
3. Камю А. Міф про Сізіфа // Міф про Сізіфа. LE MYTHE DE SISYPHE. Есе / Альбер Камю; [пер. з фр. О. Жупанський]. «Портфель». 105 с. Київ, 2015.
4. Камю А.: філософія абсурду. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13023/> (Дата звернення: 17.12.2022).
5. Фокович В. Поетика абсурду в українській драматургії першої половини ХХ століття (на матеріалі творів М. Куліша та І. Костецького). Київ, 2015.

*Аліханіді Олеся,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,*

*історико-філологічний факультет
Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н.,
професор кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

БІЖЕНЦІ ТА ПЕРЕСЕЛЕНЦІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ (на матеріалах соціологічного дослідження)

Значна частина українців вимушено переїхали в інші країни ЄС з початку війни в Україні. З огляду на досвід минулого, складну теперішню ситуацію та потенційну можливість загострення стану безпеки людей як у нашій державі, так і у світі загалом, питання конституційно-правового статусу біженців і внутрішньо переміщених осіб тривалий час залишатиметься актуальним. До цього ж питання соціальної адаптації стоїть сьогодні досить гостро. Отже, обрана проблема наразі стала найбільш актуальною та вартою детального розгляду на рівні з політичною ситуацією в країні. Оскільки, порівняно з історією сучасного стану, це стосується кожного громадянина України, і таке питання не можна залишати поза увагою. Над проблемами правового регулювання вимушених переселенців, факторів їх переміщення та умов перебування працювали М. П. Кобець [1], К. О. Крахмальова [2], О. А. Фесенко, В. І. Михайловський та інші. Разом із тим актуальність та важливість досліджуваних питань наразі набуває ще більше свого теоретичного та практичного значення.

Українське суспільство сьогодні переживає значний кризовий період, пов'язаний з подіями російсько-української війни. Починаючи розгляд нелегкої ситуації сьогодення, варто перш за все розглянути події напередодні війни. До цього, найбільш руйнівною обставиною залишався збройний конфлікт на сході держави. Конфлікт, який розділив не тільки політиків та громадянське суспільство, а й сім'ї та особистості. Питання соціального захисту громадян, які переміщуються із зони збройного конфлікту, регулює Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [3].

Варто також розмежовувати поняття «біженці» та «переселенці». Біженці (або утікачі) — особи, які внаслідок обґрунтованих побоювань стали жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, перебувають за межами своєї країни та не можуть або не бажають користуватися захистом цієї країни внаслідок таких побоювань. Переселення — зміна, добровільна або примусова, постійного житла чи місця проживання. Особа, що переселяється називається переселенцем.

У результаті збройної агресії з боку Росії значна частина населення України перетворилася або на внутрішньо переміщених осіб (ВПО), шукаючи безпечніші місця на території України (це 7,1 млн на початок квітня), або на

біженців за кордоном. За підрахунками Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, на 23 квітня 2022 р. з України виїхали понад 5,1 млн осіб, зокрема близько 2,9 млн – до Польщі, 774 тис. – до Румунії, 490 тис. – до Угорщини, 443 тис. – до Молдови, 354 тис. – до Словаччини. Як свідчать опитування, вибір країни обумовлено передусім наявністю в ній родичів або знайомих (48 %), а також близькістю до Батьківщини [4].

Разом з тим від початку повномасштабної воєнної агресії РФ до 12 квітня в Україну повернулися понад 1 млн громадян. Чітких відомостей щодо структури поверненців немає. За спостереженнями волонтерів, спочатку це були переважно чоловіки, які їхали захищати Батьківщину, тепер це передусім жінки з дітьми із Заходу України, де відносно спокійно. Основними причинами повернення є проблеми адаптації за кордоном та бажання возз'єднатися з родиною.

Яскраво відзначилася реакція на прибуття біженців війни з України за кордоном. Приплив біженців з України до Європи є найчисленнішою міграційною хвилею з часів Другої світової війни. Разом із тим прибуття українців не лише не загрожує європейській єдності, а навпаки, її посилює.

Позитивне ставлення до біженців з України є, передусім, наслідком усвідомлення небезпеки, яку має для Європи агресія Росії. Наступна ключова обставина – широка громадська підтримка прийняття українських переселенців. Врегулювання проблеми українських біженців у ЄС стало наразі найбільш важливою метою цих країн. Окрім ЄС, право на перебування строком до трьох років без процедури розгляду заяви про набуття притулку надають Норвегія й Швейцарія. Такий статус дає змогу працевлаштуватися, оформити дітей до школи чи дитсадка, возз'єднатися з родиною, пересуватися в межах Шенгенської зони. Програма «Дім для України» (Homes for Ukraine) почала діяти у Великій Британії. Спеціальні програми приймання українських біженців запровадили США, Канада, Австралія, Японія та інші країни.

21 березня 2022 р. Єврокомісія ухвалила Рекомендації про застосування Директиви щодо тимчасового притулку (Operational guidelines), де уточнено категорії осіб, на яких поширюється і не поширюється право на тимчасовий притулок, визначено членів сімей, які можуть возз'єднатися з біженцями, правила поведінки з дітьми, пересування між країнами ЄС тощо. Рада ЄС затвердила план стосовно біженців війни з України, що містить 10 пунктів. Першим із них є створення єдиної системи реєстрації прибулих. Наразі системи реєстрації різних країн не пов'язані між собою, проте вже створюється спеціальна платформа для обміну інформацією.

Значної уваги надають забезпеченню доступу до інформації – 9 березня запущено єдиний європейський вебсайт для громадян України. На кордоні, у транспортних вузлах, у населених пунктах створено інформаційні хаби, де біженці можуть отримати інформацію про можливості переїзду та облаштування. Окрім надання тимчасового притулку, важливим складником

реакції ЄС на гуманітарну кризу в Україні стали рекомендації щодо максимально спрощених процедур перетину кордону.

Третя група рішень ЄС стосується надання фінансової допомоги Україні та країнам, що приймають біженців. Уже з перших днів війни ЄС спрямовував гроші на задоволення потреб біженців у найнеобхіднішому. 4 квітня 2022 р. Рада ЄС затвердила зміни до законодавства, відповідно до яких країни-члени зможуть надавати кошти з європейських структурних та інвестиційних фондів та Фонду європейської допомоги знедоленим на допомогу біженцям.

Поступово акцент зміщується на те, як допомогти біженцям інтегруватися в країнах призначення. Єврокомісія 5 квітня оприлюднила рекомендації щодо спрощення процедури визнання дипломів і кваліфікацій біженців, аби забезпечити можливість працювати відповідно до рівня їхньої підготовки. Це вкрай актуально, зокрема для медиків, учителів і вихователів – саме вони задовольнятимуть потреби переселенців у медичних та освітніх послугах рідною мовою. Єврокомісія заохочує країни-члени збільшувати коло осіб, на яких поширюється право на притулок, та їхні права понад визначені в загальноєвропейському законодавстві. Проте спільні для ЄС правила й стандарти приймання українських біженців війни кожна з держав-членів реалізує відповідно до власних можливостей та інтересів. Зокрема, ухвалені на національному рівні рішення демонструють прагнення країн призначення закріпити на своїй території бажаних для них біженців.

Проте існують так звані ризики й небезпеки вимушених переміщень до інших країн. Попри всебічну допомогу та підтримку, яку отримують українські біженці війни за кордоном, їхнє становище залишається ризикованим. Зовсім не завжди умови життя, матеріальне забезпечення, доступ до медичних послуг мають належний рівень. Найактуальнішою є проблема житла. Наступна проблема – працевлаштування. Перспективи українських біженців війни за кордоном залежать, безумовно, не лише від політики країн перебування, а й передусім від ситуації в Україні – скільки триватиме небезпека, як швидко відновлюватиметься країна. Здебільшого люди планують повернутися додому – насамперед це жінки з дітьми, чоловіки, батьки яких залишилися вдома.

Проте вже зараз частина вибулих має іншу думку. Експрес-опитування, яке провів Центр Разумкова протягом другої половини березня на пунктах перетину державного кордону в Закарпатській області, виявило: 79,2 % біженців хочуть повернутися в Україну після закінчення війни, проте близько 10 % не мають таких намірів, а 11 % не визначилися з відповіддю [5].

Зі збільшенням тривалості перебування за кордоном частка неповерненців зростатиме. У бік постійного життя поза межами України, найімовірніше, схилитимуться ті, хто має там родичів, хто виїхав до віддалених держав, хто завдяки професійним знанням і кваліфікації може знайти гідну роботу й забезпечити собі належний рівень життя. Низькою є також імовірність повернення молоді, яка й далі навчатиметься за кордоном.

Таким чином, ризики втрати частини населення внаслідок міграції зростають. Причому формуватимуться ці втрати переважно через економічно активних, освічених, молодих громадян. Надто країни призначення, зацікавлені в поповненні своїх людських ресурсів, уже тепер створюють умови для закріплення на їх території певних категорій переселенців.

У складних умовах небезпеки можливості держави щодо захисту інтересів громадян за кордоном обмежено. Разом із тим масова присутність громадян України в інших державах вимагає, щоб під час дипломатичних контактів з такими державами порушувалися питання не лише про надання військової та економічної допомоги, а й про становище українців. Для захисту прав біженців украї важливими є інформаційна підтримка, юридичні консультації. Для збереження переселенців як частини української нації необхідно докладати зусиль для підтримки культурних та інформаційних потреб українських громадян у країнах перебування.

Зараз у ЄС діє спеціальна директива, згідно з якою українці можуть отримати тимчасовий прихисток у будь-якій країні ЄС. Однак кожна країна має ще свої внутрішні правила.

На підставі проведеного опитування та аналізу емпіричних даних можна дійти наступних висновків з теми .

Виходячи з цієї теми можна зробити висновки до кожної із задач, а також простежити, чи підтвердилися зазначені напередодні гіпотези.

1. Розглядаючи першу задачу, стає зрозумілим, що основними причинами переміщення осіб було і залишається, перш за все, бажання уникнути небезпеку, іншою причиною є виїзд з окупованих районів, оскільки у воєнний час жити досить складно, це завдає особливо великого ризику мешканцям територій, що межують з державою-окупантом.

2. Респонденти дуже складно переживали переселення, знаходилися в стані переляку, не зважаючи на це, питання щодо переселення вони вирішили легко та безконфліктно.

3. Відповіді щодо умов, на які розраховують біженці та переселенці, постали неоднозначними. Більшість респондентів не знали, що їх чекатиме, трохи менша частина виявила бажання влаштуватися на роботу відразу після переїзду, деякі сподівалися на допомогу від держави чи проживання у знайомих.

4. Наступним пунктом є з'ясування подальших дій більшості біженців і переселенців після закінчення війни. Більшість сподівається найближчим часом повернутися на Батьківщину.

5. Майже всі респонденти негативно ставляться до воєнної ситуації. Більшість впевнені, що Україна переможе і буде жити вільно.

Перша гіпотеза про те, що основною причиною еміграції та внутрішніх переселень є небезпечний воєнний стан в країні, підтвердилася, відповіді респондентів становили 56 %. Це можна пояснити тим, що теперішній воєнний стан дійсно завдає великого ризику для життя громадян України.

Значна частина респондентів досить складно переживає період переселення чи еміграції, іноді це навіть може призвести до психологічної травми, через те, що до цього часу більшість мешканці України майже ніколи далеко не переміщались, і розлучатися з постійним місцем проживання для них нелегко. Ця гіпотеза – підтверджена. Наймовірніше складно було залишити рідний дім 46 % біженців та переселенців.

Респонденти прагнуть влаштуватися за рахунок держави в період воєнної ситуації, а якщо є можливість, деякий час перебувати у родичів, і доки не знайдуть роботу, отримувати допомогу, оскільки вони потерпіли під час переселення та незнайомого оточення і не відразу матимуть можливість продовжувати звичне їм життя. Ця гіпотеза не підтвердилася. Оскільки більшість респондентів не знали, що їх чекатиме (41%), трохи менший відсоток отримав відповідь про бажання влаштуватися на роботу відразу після переїзду (23%). І тільки невеликий відсоток людей сподівалася на допомогу від держави, в якій ці люди перебуватимуть. І тільки невеликий відсоток їхав жити деякий час у родичів.

Гіпотеза щодо того, що майже кожен із респондентів сподівається повернутися на Батьківщину, до свого минулого життя – підтверджена. Більшість респондентів сподівається найближчим часом повернутися на Батьківщину (41%), також частина планує повернутися, але вже після остаточної ліквідації небезпеки (23%).

Гіпотеза щодо того, що більшість біженців та переселенців ставляться негативно до воєнної ситуації, оскільки прагнуть швидшого закінчення війни і повернення додому – підтверджена. Майже всі респонденти негативно ставляться до воєнної ситуації (87 %). Більшість впевнені, що Україна перемає і буде жити вільно (61%).

На основі проведеного дослідження ми дійшли висновку, що біженці та переселенці досить складно переживають період російської агресії на Україну та вимушене переселення. Більшість з них бажає скорішого закінчення війни та повернення на Батьківщину.

Література:

1. Кобець М. П. Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб. *Наука і правоохорона*. 2016. № 1. С. 97–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nip_2016_1_15т
2. Крахмальова К. О. Поняття, ознаки та зміст адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 4. С. 114-118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_4_26
3. Беберашвили З., Джавахишвили Д., Махашвили Н., Сарджвеладзе Н. Травма и психосоциальная помощь. Практическое руководство, основанное на опыте НПО Грузии / Норвежский Совет по Беженцам. Тбилиси/Баку, 2001. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pozashkilna/psychologichna-sluzhba/pos-bnik-shhodo-psixosocz-alno-dopomogi.pdf>

4. Displacement patterns, needs and intentions survey / IOM Slovakia
URL: <https://cutt.ly/BGxHOxX>
5. Українські біженці: настрої та оцінки (березень 2022 р.) / Разумков Центр.
URL: <https://cutt.ly/IGxXosv>

*Даниленко Анастасія,
студентка 2 року навчання,
ОПП Культурологія, соціально-гуманітарний факультет
Науковий керівник: **Врайт Галина**, к. філос. н., доцент кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

РОЛЬ СУБКУЛЬТУР В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сучасна молодіжна субкультурна арена включає, в основному, різноманітні глобально поширені стилі і формації. Хоча більшість з них представлені як на Заході, так і в межах України, все ж таки субкультурне молодіжне середовище набуває визначеної, хоча і не завжди явної специфіки. Особливо цікаві в цьому плані неформали, які є складною взаємодією різних, часто зовні легко впізнаних, видовищних молодіжних напрямів, рухів і стилів. Сучасні неформальні групи України – це аналоги «класичних» субкультурних молодіжних формацій Заходу.

Актуальність даної теми полягає в тому, що юнацькі субкультури стали одним з істотних факторів соціалізації сучасних підлітків. Дані соціологічних досліджень підтверджують, що значна частина учнів старших класів ідентифікує себе з тією чи іншою субкультурою, і певну кількість старших школярів відчуває на собі її відчутний вплив.

Тож розберемо що ж таке субкультура ?

Субкультура — частина культури суспільства, яка відрізняється своєю поведінкою від більшості. Члени такого угруповання можуть формувати компанії, клуби чи тусовки. Кожен представник чи носій субкультури приймає норми, цінності, картину світу, стиль життя та інше – за зразок свого існування. Але паралельно з цим існують і зовнішні атрибути, які свідчать про приналежність до певного угруповання, як наприклад: жаргон (сленг), зачіска, одяг, зовнішній вигляд, поведінка, музичні вподобання, пристрасть до наркотиків чи спиртного та інше.

Субкультура формується під впливом таких чинників: вік, етнічне походження, релігія, соціальна група, місце проживання.

Молодіжна контркультура, за визнанням дослідників, вимагає свідомої відмови від системи традиційних цінностей та заміни їх контрцінностями – свободою самовираження, особистої причетності до нового стилю життя,

установкою на ліквідацію репресивних і регламентуючих моментів людських відносин, повною довірою до спонтанних проявів почуттів, фантазії, уяви, невербальних способів спілкування. З точки зору культурології субкультура – це такі об'єднання людей, які не суперечать цінностям традиційної культури, а доповнюють її.

Ознаки субкультур:

- Субкультура може відрізнятися від домінуючої культури мовою, манерою поведінки, одягом і т. д.
- Основою субкультури можуть бути стиль музики, спосіб життя, певні політичні погляди.
- Деякі субкультури носять екстремальний характер і демонструють протест проти суспільства або певних суспільних явищ.

Деякі субкультури носять замкнутий характер і прагнуть до ізоляції своїх представників від суспільства [5].

Молодіжні субкультури:

Субкультура хіпі – одна з найстаріших молодіжних субкультур. Рух сформувався в Сан-Франциско в середині 60-х рр. XX ст. як протест проти обивательщини. В основу ідеології хіпі було покладено філософське вчення, пов'язане з «рухом Ісуса». Вони дотримуються пацифістських поглядів, сповідують ідею «непротиплення злу насильством», схильні до творчості. Близькі за багатьма параметрами до хіпі растамани. Растафарі (раста) – це релігія загального панування Джа (спотворене «Єгова»). Растамани – переконані пацифісти, особливо протестують проти расизму. Дві особливості затвердили всесвітній характер раста-руху – марихуана і реггі.

Панки – молодіжна субкультура, що виникла наприкінці 60-х – початку 70-х років у Великобританії, США, Канаді та Австралії, характерними особливостями якої є критичне ставлення до суспільства і політики. В їх стилі завжди присутня неохайність і недбалість. Панки також мають дуже міцний союз з деякими іншими субкультурами (металісти, готи і ін) [6].

Готи. Упізнати таких людей дуже легко. Гот обов'язково одягнений у чорне і в нього обов'язково мармурово-біла шкіра. Проте сенс життя готів – ця сама готика. Готика – явище естетичне. Безглуздо шукати сенс життя в смерті – його там немає. Смерть - це нагадування, привід прагнути до життя [6].

Фріки. Люди, які люблять яскраво одягатися і поводитися, привертати до себе увагу. Тут і яскраві кольори одягу, і тату і різний пірсинг. По суті, ці люди не лише яскраво виглядають, вони і яскраво мислять. Зазвичай такі люди - це співаки, письменники, композитори. Фрік-культура – це культура сміливих і абсолютно відв'язних людей. Плюси: немає ніякого негативного ставлення до світу і до «не своїх». Немає нічого такого, проти чого вони вороже виступають. Мінуси: саме їх свобода є їх головним мінусом. Вона дає їм все, тоді як на них самих неможливо вплинути [6].

Емо. За традиційну зачіску емо вважається косий, рваний чубок до кінчика носа, що закриває одне око, а ззаду коротке волосся, що стирчить в різні боки. Перевага віддається жорсткому прямому чорному волоссю. Окрім

того, на обличчі емо може бути пірсинг (наприклад в губах і лівій ніздрі, бровах, перенісці). Їх легко можна впізнати по кольорах в одязі: рожевий і чорний [6].

Виділимо основні причини приєднання молоді до субкультур. По-перше, у субкультурній спільноті підліток отримує можливість належати до обраної групи однолітків, що є для нього референтною, виникає об'єднуюче почуття «ми», що підвищує рівень психологічної значущості кожного. По-друге, субкультура дозволяє молодій людині краще відчувати і проявити самостійність свого «я». По-третє, вона допомагає підлітку звільнитися від переживань, викликаних конфліктом з світом дорослих, з пануючою в суспільстві культурою. Період активної ціннісно-творчої діяльності стикається у молодій людині з обмеженим характером практичної, творчої діяльності, неповним включенням молоді людини в систему суспільних відносин. З метою дослідження даної теми, автор провів у травні-жовтні 2012 р. соціологічне опитування на тему «Молодіжні субкультури у сучасній Україні». Опитування було проведено серед 600 осіб і здійснювалося у формі анкетування молоді Черкаської (автор проживає в Черкаській області) та Київської областей, оскільки найчастіше субкультури виникають довкола певного культурного центру, який проповідує певні новації у сфері музичних стилів, способу життя, ставлення до якихось соціальних явищ. Респонденти у віці від 14 до 16 років склали 24% від всіх опитаних; у віці від 17 до 19 років – 20%; у віці від 20 до 22 років – 20%; від 23 і старше – 35%.

Серед опитуваних 50% респондентів жіночої статі та, відповідно, 50% чоловічої. За соціальним статусом респонденти поділяються на декілька підгруп: школярі – 27% від всіх опитаних; учні коледжів та професійно-технічних училищ – 16%; студенти ВУЗів – 14%; молодь, яка працює – 32%; ті, які вказали, що не навчаються та не працюють – 4%. Мета проведеного дослідження полягала у отриманні інформації про діючі молодіжні субкультури; Серед найбільш відомих молоді субкультур перші місця посідають «емо» - 64% від всіх опитаних; на другому місці «готи» - 41%, третє місце поділили «панки» (36%) та «скінхеდი» (35%). Далі за популярністю ідуть «рокери» - 11%, «байкери» - 10%, «сатаністи» - 10%, «репери» - 9%, «хіппі» - 9%, «гопніки» - 6%, «металісти» - 6%, «спортивні та футбольні фанати» - 3% [7, 8].

Опитування також виявило мотиви та причини участі молоді у певній субкультурі. Провідними мотивами участі у молодіжній субкультурі, на думку опитаних, є: на першому місці – реалізація інтересів молоді (47% респондентів); на другому місці – бажання знайти друзів та спроба подолати внутрішню самотність (34%); на третьому місці – потреба у емоційному спілкуванні (17%). Група мотивів, обумовлена проблемами у відносинах з батьками, конфлікти в сім'ї та у навчальних закладах, відчуття незахищеності в сумі складають 35%; конфлікти у навчанні та вдома головним мотивом

вважають 17% опитаних, протест проти нещирості та лицемірства дорослої субкультури – 8% [7].

Отже, молодіжні субкультури - особлива частина суспільної культури. Молодіжних неформальних рухів багато. Належність до тієї чи іншої субкультури - це своєрідний спосіб продемонструвати свої власні погляди на життя. Через субкультурні форми певна частина молоді проходить шлях соціалізації. Представники субкультур є собою і яскраво впливають на загальну національну культуру, роблячи її цікавішою. Кожен має право бути індивідуальним.

Література:

1. Гіштимулт Т.І. Молодіжна субкультура: вплив на формування особистості /Т.І. Гіштимулт // Практична психологія та соціальна робота [журнал] / голов.ред.Губенко О.В.; Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України.- К.: Вид-во Науковий світ. – 2009. - № 12. – С.58-60.
2. Гидденс Э. Социология. - М.: УРСС, 2005. - 632с.
3. Гусак П. М., Остапйовський І. Є. Соціальна педагогіка : Навч.-метод. посіб. для підготовки до держ. атестації студ. за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр – Луцьк : П. П. Іванюк В. П., 2009. – С. 148–149
4. Шапошникова І. В. Молодіжна субкультура в сучасному соціокультурному просторі // Грані. – 2012. – №4 (84) – С.111-114.
5. <https://www.kursak.com/molodizhni-subkultury-oznaky-istoriia-vydy/>
6. <http://www.kdu.edu.ua/gazeta/2009/8/14.htm>
7. Центр соціальних та маркетингових досліджень SOCIS. URL: www.socis.kiev.ua
8. Центр перспективних соціологічних досліджень. URL: www.cpsr.co.ua

Семенов Ігор,
*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти, ОНП «Філософія»
соціально-гуманітарний факультет,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ АСПЕКТ САМОТНОСТІ ЛЮДИНИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

У сучасному інформаційному суспільстві самотність стає «нормою» і набуває всеосяжного характеру. Проблема самотності людини в мережі Інтернет – одна з найскладніших. Адже, з одного боку, її розв’язання лежить на поверхні, а з іншого – вона є екзистенційною.

Переживання самотності пов'язане з почуттям ізольованості, відсутністю «приналежності» до певної спільноти, сім'ї, друзів, приятелів, колективу, суспільства тощо. Стан самотності обумовлений екзистенційним вибором людини між взаємодією з іншими людьми та відмовою від неї.

Дана проблема визнається дослідниками різних галузей. Про неї пишуть у наукових дослідженнях, популярних журналах та газетних статтях. Сам феномен самотності складний, багатогранний і містить у собі суперечливий філософський контекст. Це універсальна проблема, і, мабуть, кожна особистість має власний досвід переживання і прагнення подолати її.

Головною причиною зростання актуальності проблеми самотності людини в мережі є стрімкий інформаційно-технологічний розвиток, який супроводжує глобалізацію. Саме завдяки йому відбулися значні зміни у механізмах міжособистісної комунікації. Вони стали характеризуватися низькою стійкістю та стабільністю, заповнилися короткочасними, формальними зв'язками та контактами. Але попри істотну кількість контактів особистість продовжує відчувати дефіцит у справжньому і відкритому спілкуванні, яке ґрунтується на духовно-моральній системі цінностей і смислів, пов'язує індивідуально-особистісні світи індивідів.

Процес спілкування у віртуальному світі відбувається з порушенням традиційної комунікативної схеми. Під впливом загальної віртуалізації індивід самореалізується в інтернет-середовищі, створюючи свій особливий імідж, що дозволяє здійснювати віртуальну комунікацію. Його ж опонент взаємодіє не зі справжнім адресатом, а зі своїм уявленням про нього, які ґрунтуються на створеному іміджі. Часто співрозмовники наділяють один одного ознаками і якостями, якими вони можуть і не володіти. Це породжує містифікацію справжньої комунікації.

Проблема самотності набуває особливого сенсу в контексті динамічної інтеграції різних технологічних пристроїв – мультимедіа, гаджетів, спеціалізованих комп'ютерних програм в повсякденне життя людини. Це призводить до постійної потреби в цих технологічних пристроях. Гаджети стали невід'ємними посередниками міжособистісної комунікації. З їх постійним розвитком суспільство все більше переміщується у віртуальний простір, відгороджуючись та уникаючи спілкування в традиційному значенні цього слова. Це спричиняє інверсію пріоритетів у свідомості сучасної людини, адже віртуальне спілкування фізично заміняє реальне. Це зароджує проблему віртуальної комунікації в мережі як симулякра реального спілкування, що веде до прогресування самотності індивіда. Цікаво, що при відсутності іншої комунікації, певної відчуженості та відірваності індивіда від реальності, він вбачає у віртуальній комунікації спосіб позбавлення самотності, що не є таким насправді.

Занурюючись у віртуальний простір, людина практично повністю деформує структуру комунікативних цінностей фізичного буття. У зв'язку з цим на особистісному рівні виникає криза переоцінки цінностей. Основна

проблема такої аксіологічної кризи полягає в тому, що комунікація у віртуальній реальності має бути доповненням до справжньої комунікації, що реалізується за допомогою «живого» діалогу. Таким чином, попри глобальність та масовість, цифрова комунікація містить суттєві передумови, що сприяють виникненню та посиленню переживання самотності.

Попри те, що віртуальний комунікативний простір широкий і різноманітний, людині досить проблематично знайти групу або спільноту, що задовольняє її соціально-комунікаційні потреби та найголовніше – потребу у співрозмовниках. Пов'язано це ще з тим, що мережа Інтернет не обмежена національними та ціннісно-смысловими кордонами.

Віртуальна реальність, попри значний арсенал комунікативних інструментів, нездатна повною мірою задовольнити потребу у справжньому та відкритому спілкуванні та взаємодії між індивідами. Це призводить до того, що з часом людина приходиться до усвідомлення рутинності проведення часу в мережі. У неї може виникнути почуття розчарованості у віртуальній реальності.

Ще однією причиною поширення феномена самотності в мережі є те, що інформаційний розвиток спричиняє необоротні процеси загальної стандартизації. Це породжує уніфікованість, вирівнювання, знеособлення – стан, коли всі хочуть бути схожими на певний стандарт. Такі процеси сприяють втраті індивідуальності, зміні змісту та форми життєдіяльності суспільства. Культура спілкування також стає стандартизованою, підганяється під єдиний універсальний шаблон. Одним із таких шаблонів міжособистісної взаємодії є активне використання соціальних мереж та месенджерів. З одного боку, ці програми створені для розвитку міжособистісної комунікації, формування в людини почуття постійної включеності в соціокультурні процеси. Але існує й зворотний бік цього спілкування: у людини виробляється сильна залежність від цифрової комунікації та супутніх їй форм знаково-символічного виразу. Адже в мережі для висловлювання реальних емоцій символом, можна поставити смайлик замість посмішки, імітуючи радість. У перспективі ж це може призвести до того, що люди не зможуть об'єктивно оцінювати реальність, що їх оточує.

Аналіз впливу сучасних інформаційних технологій на поширення відчуття самотності серед людей показує, що вони багато в чому створюють ефект справжньої комунікації, віддаляючи людину від прямих контактів із суспільством. Крім цього, такі технології стають необхідним посередником у структурі міжособистісної взаємодії, замінюючи «живе» спілкування. Разом з тим, соціальні мережі як невід'ємний елемент розвитку інформаційно-технологічного суспільства відіграють істотну роль у переживанні почуття самотності. Очевидно, що при збереженні тенденцій, що намітилися, у розвитку інформаційного суспільства в майбутньому за самотністю може закріпитися статус панівного способу існування людини, обумовленого тим, що процеси відчуження демонструють безперервне зростання, приймаючи глобальні масштаби.

Нікорчук Дарія,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
факультет іноземних мов,
Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н.,
професор кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

МОВНЕ ПИТАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ (на матеріалах соціологічного дослідження)

Під час повномасштабної війни росії проти України вкрай гостро постало питання мови серед українського суспільства, яке наразі його розколює. Одна частина громадян вважає питання мови важливим через те, що мова є ідентифікатором, а російська мова – мовою країни агресора і ворога. Інша частина громадян, які спілкуються російською мовою, не вважають тему мову взагалі важливою, особливо у період повномасштабної війни. Наразі питання української та російської мови досягає свого піку, на цьому підґрунті виникають конфлікти у сім'ях, між близькими людьми та загалом у суспільстві.

Дослідженням мовного питання в Україні займалася низка вітчизняних та зарубіжних науковців: Демська О. Кочерган М. Іванишин В. Радевич-Винницький Я. Майборода О. Масенко Л. Руда О. та інші.

«Мовна ситуація — це сукупність форм існування однієї мови або сукупність мов у їх територіальному й соціальному взаємовідношенні й функціональній взаємодії у межах певних географічних регіонів або адміністративно-політичних утворень» [2, с.18]. Іншими словами, це взаємовідношення використовуваних на певній території різних мов чи різних варіантів однієї мови. Мовна ситуація охоплює соціальні умови функціонування мови, сферу й середовище вживання мови, форми її існування. Утиски української мови мають довгу історію. Наприклад, відверта антиукраїнська політика Російської імперії, згідно з якою такої мови, як української не було немає і не може бути. Тодішній державний апарат свідомо планував та втілював лінгвоцид і етноцид. Під лінгвоцидом розуміється «свідоме, цілеспрямоване знищення певної мови як головної ознаки етносу - народності, нації. Лінгвоцид спрямовується в першу чергу проти писемної форми мовлення». «В свою чергу етноцид-ліквідація цього народу як окремої культурно-історичної спільноти винародовлення етносу» [1, с. 21]. Тобто крок за кроком функції інших національних мов зменшувалися, оскільки тривала експансія російської.

За останнє десятиліття можна спостерігати зростання кількості тих, хто вважає рідною мовою українську: з 57% у 2012 році до 76% у 2022 році. Російська за 10 років впала з 42% до 20%. Помітні зміни у мовній самоідентифікації відбулися саме між 2012 – 2016 роками. Така тенденція пояснюється подіями, що відбувалися на той період, а саме:

а) реакція суспільства на мовну політику влади;

б) Революція Гідності

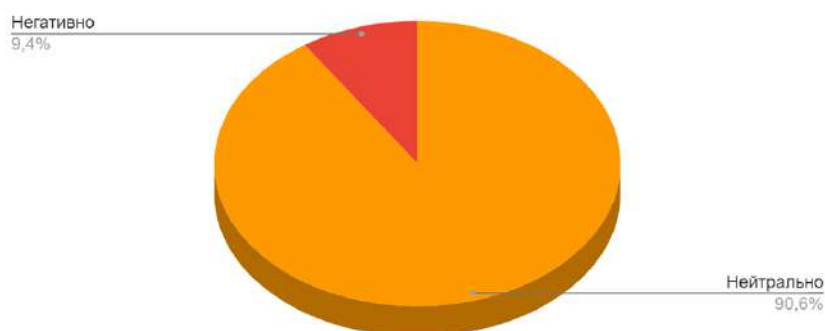
в) агресія росії проти України у 2014 році та тимчасова окупація Криму та окремих територій Донецької та Луганської областей. Тобто серія цих подій вплинула на мовну самоідентифікацію оскільки ставлення людей до української мови у центральних південних та східних регіонах змінилося.

Якщо казати про період з 2014 до сьогодні – то це певне «пробудження» великої частини громадянського суспільства та початок усвідомлення ролі державної мови яка так важлива для незалежної держави. Це все активувало законодавчу та виконавчу влади утверджувати державний статус української мови після усіх подій Революції Гідності та початку відкритої російської агресії. Відкрита російська агресія та акти геноциду і лінгвоциду слугують каталізатором для свідомої відмови російськомовних українців від використання мови агресора та ворога. Велика кількість відомих людей починають займати тверду позицію надалі послуговуватися тільки державною мовою, багато українців записуються на різноманітні курси з вивчення української мови. Отже, можна констатувати краще розуміння громадянами власної відповідальності за державність України. Державна влада висуває пропозиції, реалізація яких сприятиме повноцінному укріпленню статусу української як державної мови.

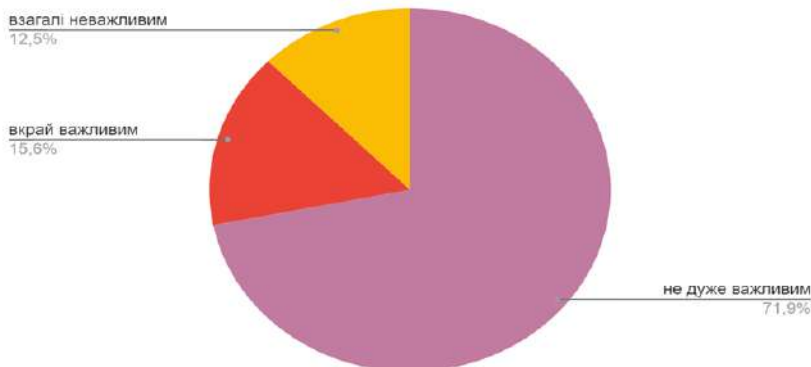
Безпрецедентне єднання українського суспільства на тлі війни сильно вплинуло і на ставлення до мови: наразі абсолютна більшість за те, щоб єдиною державною мовою в Україні була українська. Така думка є домінуючою в усіх вікових та мовних групах. З іншого боку, до війни майже чверть опитаних виступала за надання російській мові статусу державної, а сьогодні їх 7%. Більшість респондентів ставиться до громадян, які після початку повномасштабної війни досі спілкуються російською мовою нейтрально, лише 9,4% заявили про негативне ставлення до таких громадян, ніхто із респондентів не обрав варіант «позитивно». 71,9% респондентів вважають мовне питання під час війни не дуже важливим, набагато менше розглядають його як вкрай важливе, а 12,5% взагалі вважають його неважливим. На основі проведеного опитування та аналізу емпіричних даних можна дійти наступних висновків щодо соціологічного висновку на тему «Мовне питання під час війни». Виходячи з цієї теми необхідно простежити, чи підтвердилися зазначені раніше гіпотези. Ставлення частини людей до мови змінилося, але не сильно. Це підтверджують відповіді на питання щодо переходу на українську мову після повномасштабного вторгнення (лише 12,5% респондентів відповіли, що перейшли на українську мову). На питання пов'язане з твердженням про «мова

немає значення» 59,4% погодились з ним. «Ставлення респондентів до російської мови стало негативним після початку повномасштабної війни». Дана гіпотеза також підтвердилася, але частково.

Як ви ставитеся до громадян, які після початку повномасштабної війни досі спілкуються російською?

Наскільки важливим ви вважаєте мовне питання під час війни?

Наприклад, більшість респондентів не згодна з позицією частини громадян, які висловлюють невдоволення щодо інших російськомовних громадян (90,6%). Також 84,4% респондентів на питання «Як ви відчуваєте себе, коли до вас звертаються російською мовою?» відповіли «нейтрально». «Незначна частина російськомовних респондентів перейшла на українську мову під час війни». Вищезазначена гіпотеза повністю підтверджується, адже лише 12,5% респондентів відповіли, що перейшли на українську мову. «Зросла кількість конфліктів та були випадки примусу спілкуватися російською мовою». У результаті опитування дана гіпотеза не підтвердилася. 78,1% респондентів заявили, що у них ніколи не виникають сварки з близькими людьми через мовне питання. Щодо зростання випадків примусу спілкуватися

російською мовою, їхня кількість також не зросла. Переважна більшість респондентів (96,9%) відповіла запереченням на питання про випадки примусу спілкуватися у ВНЗ та на роботі російською мовою.

Література:

1. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація: тези про місце і роль мови в національному відродженні України. 4-те вид. Дрогобич : Відродження, 1994. 218 с.
2. Кочерган М. Мовна ситуація і мовна політика в Україні. *Світогляд*. 2006. № 2. С. 18–23.

*Ніколаєва Іванна,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти, ОНП «Філософія»
соціально-гуманітарний факультет,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ЕКЗИСТЕНЦІЙНЕ ЗАБАРВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ

Однією з проблем дослідження вітчизняної філософської думки є дослідження теоретико-методологічних засад становлення українського екзистенціалізму. Українська екзистенційно-філософська думка, репрезентована у творах ХХ ст., є яскравим вираженням української ментальності, дослідження якої є важливим для розуміння місця та ролі української думки у європейському мисленні. Особливого значення подібний аналіз набуває нині, коли Україна прямує до Європи й шукає шляхи входження у русло загальноєвропейського розвитку. В силу недостатнього дослідження у вітчизняній дослідницькій літературі теоретико-методологічних засад українського екзистенціалізму є необхідність у порівняльному аналізі підходів західноєвропейських філософів-екзистенціалістів і українських екзистенціалістів до осягнення проблем людського існування.

Квінтесенцією екзистенціалізму є роздуми над проблемою пошуків сенсу буття. Життя несе в собі багато екзистенційних ситуацій туги, болю, відчаю, поневірянь. Люди страждають однаково, проте різним є ставлення до “типових” межових станів душі і тіла і шляхів виходу з кризи. В таких умовах знаходження сенсу індивідуального буття стає духовною поживою, головним завданням, без виконання якого немає життя.

Екзистенціалісти відкидають раціоналістсько-просвітницьку філософію, що зводить волю до пізнання необхідності. На їхню думку, головним у житті окремого індивіда є не абстрактні ідеї, а конкретні проблеми існування в умовах післявоєнних років. Для того щоб знайти сили боротися, потрібно розібратися зі своїм внутрішнім світом, оцінити свої можливості і здібності.

Екзистенційні концепції виражені не лише у працях власне філософів, але й у письменників. Це пояснюється тим, що дегуманізація особистості, спричинена антагоністичними явищами першої половини ХХ століття, порушила апріорно ціннісне значення буття. Крах екзистенції набув абсолютних значень, вийшовши за межі вивчення самої філософії, він став явищем міждисциплінарним і перейшов у поле дослідження культурології, етики, психології, а особливо літературознавства. Реалізуючи себе в літературі, умонастрій філософії існування утверджував певну структуру людської долі і смисл особистісного життя індивіда [2, с. 26].

Саме тому у творах багатьох письменників простежуються ідеї, споріднені з філософією екзистенціалізму. Зокрема у творах українських письменників початку ХХ століття В. Підмогильного, Є. Плужника, М. Хвильового простежуються традиції екзистенційного філософування, притаманного українському літературному простору кінця ХІХ століття. Романи представників МУРу (Мистецький Український Рух), котрий об'єднав на території Німеччини письменників-емігрантів, що прагнули відродити вільний голос української літератури, В. Домонтовича та Ю. Косача підтверджують активну зацікавленість письменників-емігрантів філософією екзистенціалізму. У 1960-х роках в Радянській Україні спостерігається відкрите зацікавлення екзистенціалізмом поетів М. Вінграновського, І. Драча, Л. Костенко, В. Симоненка, І. Світличного, В. Стуса та ін., прозаїків Є. Гуцала, В. Дрозда, Г. Тютюнника, В. Шевчука, Ю. Щербака та ін., критиків і публіцистів І. Дзюби, Л. Лук'яненка, Є. Сверстюка та ін. Їм, як і європейським письменникам-екзистенціалістам, було притаманне чітке усвідомлення марності ілюзій, відмова від яких асоціювалась зі свободою та вільним вибором [1, с. 162].

З методологічної точки зору, при дослідженні екзистенціалізму необхідно розрізняти поняття екзистенційного мислення, екзистенційної мудрості, екзистенціалізму, екзистенційного філософування. Зокрема, під екзистенційним філософуванням ми пропонуємо розуміти творчий аналіз філософських проблем буття людини в «межових» життєвих ситуаціях, який відтворює трагічний стан особи, суспільної групи або суспільства загалом і болісно шукає джерела «виходу» з проблеми. З огляду на це, треба зазначити, що екзистенційне філософування ХVІІІ - ХІХ ст. в Україні, як і в Європі виступає передумовою екзистенціалізму ХХ ст. Воно властиве творчості найвидатніших українських мислителів: Г. Сковороди, П. Куліша, П. Юркевича, М. Гоголя, Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки [6].

З теоретико-методологічної точки зору важливо відмітити, що у ХХ столітті теоретична екзистенційна проблематика людського буття стає вузловою темою філософії. Дослідження М.Гайдегера, Ж.П.Сартра, Р.-М.Рільке та ін. філософів і поетів набули широкого резонансу в масиві сучасної філософської та культурної думки і тим самим отримали величезний вплив на весь спектр соціальних процесів розвитку культури та цивілізації. Разом із тим, такі екзистенціали людського буття як самотність, смерть і страх «з'являються»

як предмети, що представляють науковий інтерес. Глибока культурна, світоглядна, ціннісна криза, що спіткала цивілізацію, оголила фундаментальні основи людського буття, які приховувалися під тектонічними культурними породами. Через це мислителі, які звернули увагу на «буття» життя екзистенціалів, запропонували концептуальні варіанти філософської комбінації значень місця та екзистенціалів у сучасній людині. У полі зору екзистенційної думки розглядається, перш за все, людина, що перебуває перед лицем буття і вічності.

Необхідність екзистенційного розуміння смерті обґрунтовується М.Гайдеггером, який пише про безвихідь людини перед лицем смерті «постійно і по суті», а не тільки тоді, коли приходить час помирати. Резюмуючи його позицію, можна так узагальнити ці думки: смерть у найширшому сенсі є феноменом життя. Смерть це щось іще не готове, це швидше передстояння. Смерть є можливістю буття, яку присутність (Dasein) щоразу має здійснити. Смерть, наскільки вона є, по суті завжди моя. Смерть є кінець перебування в бутті даного існуючого до кінця. Повсякденне буття-до-смерті схильне ухилятися від своєї смерті, від достовірності смерті (від можливості відбутися кожної миті). С.К'єркегор визначив життя як «можливість можливості», а М. Гайдеггер назвав смерть «неможливістю подальшої можливості» [5].

Таким чином, можна зробити висновки, що представники екзистенціалізму зосередили увагу на питаннях провини та відповідальності, рішення та вибору, ставлення людини до смерті тощо, а проблеми науки, релігії, моралі, мистецтва цікавили їх настільки, наскільки стосувалися названих питань. Відповідно, екзистенціалізм здебільшого розкриває проблеми, пов'язані з антропологічними вимірами філософування: людина як унікальна істота, філософія її буття, гуманізм, історія західноєвропейської цивілізації, свобода та відповідальність, смерть як найпотаємніша суть людського існування, час як характеристика людського буття.

Розглядаючи головні принципи екзистенціалізму, можна зробити висновки, що саму людину екзистенціалісти розглядають не ззовні, а зсередини, тобто приділяють увагу її духовному світові. На противагу класичним філософам, які пояснювали людське існування за допомогою законів природи, об'єктивного світу, екзистенціалісти підкреслюють, що не може людина формуватися лише на основі тілесних чи психологічних процесів. Для екзистенціалізму питання існування світу і природи без людини є мало цікавим, а їхня єдність є беззаперечною. Тільки людина надає світу суті і значення, створюючи саму себе в ньому. Людина тоді приречена на свободу, коли в кожний момент свого життя вибирає себе. Чільне місце в розумінні людиною самої себе належить кризовим ситуаціям, адже саме в такі моменти найбільшою мірою розкривається справжня сутність людини і не тільки для світу, але й для самої себе.

Центральні питання екзистенціалізму – це питання існування людини, сенс її життя і долі у світі - надзвичайно співзвучні кожному, хто замислюється над своїм буттям.

Література:

1. Анісімова Н. На зламі культурних епох: поезія покоління 80-х років ХХ століття у системі пізнього українського модернізму. Бердянськ, 2012. 529 с.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії. Київ : Либідь. 2001. 408 с.
3. Головка Б.А. Проблема людини в екзистенціалізмі. Філософська антропологія. Київ : Наукова думка, 1997. С. 70–139.
4. Пахльовська О. Українські шістдесятники: філософія бунту. *Сучасність*. 2000. №4. С. 65-84.
5. Петров В. Екзистенціалізм і ми // Розвідки: у 3 т. / Віктор Петров. – Т. 2. – К.: Темпора, 2013. – С. 871–883.
6. Райда К. Поняття свободи в екзистенціалізмі // Свобода: сучасні виміри та альтернативи. – К. : Український Центр духовної культури, 2004. – С. 130.
7. Токмань Г. Художньо-філософський феномен лірики Євгена Плужника : автореф. дис. ... к-та філол. наук. Київ, 1998. 16 с.

***Кадієвська Ірина,**
д. філос. н, професор кафедри філософії,
політології, психології та права
Щербина Олег, к.т.н, аспірант
Одеська державна академія будівництва
та архітектури, м. Одеса, Україна*

ФІЛОСОФІЯ ПРОДАЖІВ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОГО БУДІВЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Філософія, відповідаючи на запити сучасності, серед різноманіття галузей людської екзистенції звертається, в першу чергу, до тих, які постають пріоритетними в межах визначеного відрізка суспільного поступу. Такою галуззю є бізнес як комплекс відносин між людьми у процесі їх перетворювальної господарської діяльності [1].

Філософія сучасного бізнесу, як одна із складових філософського знання, на сьогоднішній день відіграє ексклюзивну, фундаментальну роль з погляду на соціально-економічні зміни в суспільстві внаслідок подій останніх років. Суть цієї філософії, в першу чергу, заключається в тому, що вона відкриває основний зміст та надає можливості для розвитку бізнесу в сучасних умовах, досліджує зміни в комунікаційних процесах та, разом з тим, створює умови для

покращення технології продажів, як одного з головних факторів розвитку будь-якого підприємства.

Термін «філософія продажів» має глибоке соціально-економічне значення. У ньому спостерігається інтеграція задоволення людської потреби та комерційної активності. Для правильної взаємодії цих двох напрямків життєдіяльності існує філософія продажів, яку слід вдосконалювати відповідно до потреб сучасності. Метою сучасних продажів є не «втюхати» за будь-яку ціну власний продукт, а, в першу чергу, задовільнити потреби клієнта.

В кінцевому результаті ми всі маємо справу з продуктом: це знання, товар, послуга, інформація тощо. З точки зору філософії продажів, необхідне розуміння правильної подачі товару ринку, спираючись на власні потреби у продажах та мотиви потенційних покупців.

Деякі відмінності, з точки зору сучасних продажів, проглядаються в будівельній галузі. Сьогодні диктує нам нові умови існування, що пов'язані з високим рівнем конкуренції на будівельному ринку, яка виходить за межі товарної та цінової боротьби, але той хто аналізує сферу людських потреб, мотивів та бажань, буде більш ефективний у просуванні себе, своєї ідеї та компанії. Використання різноманітних маніпуляцій, як елементу соціального впливу [2], для підвищення результативності бізнесу, не відповідає реаліям комунікацій теперішнього часу даної галузі, так як філософія продажів, заснована на довірі та розумінні потреб клієнта, що дозволяє учасникам зрозуміти основну суть цього процесу - задоволення взаємовигідних бажань.

Події, що відбуваються на політичній арені сьогодні призвели до зупинення діяльності великої кількості будівельних підприємств та значно знизили кількість платоспроможних покупців, але навіть беручи до уваги тільки кращі періоди останніх років, еволюція бізнесу призвела до того, що такі хитрощі, як низька ціна, масова реклама і споживчий маркетинг, вже не гарантують успішного продажу. Поява особливої значимості міжособистих відносин в продажах на початку минулого десятиліття, сформувала підоснову розвитку технології продажів в умінні вибудовувати комунікації, впливати на людей без маніпуляцій. В результаті, одержала шлях у життя клієнтоорієнтована стратегія, що виникла внаслідок еволюції технологій продажів.

Дійсно, беззаперечним є факт того, що еволюція продажів змінилася. Передове значення займає розвиток ділових комунікацій та міжособистих відносин. Успіх комерційної угоди залежить, в першу чергу, від уміння грамотно вести ділові переговори та майстерності в володінні інструментами масової комунікації. Філософія продажів допомагає відслідити еволюцію змін. Неважливо, мова йде про будівельний бізнес чи будь-яку іншу сферу діяльності — здатність створювати комфортні відносини з людьми завжди зробить трішки ефективнішими ваші просування в бізнесі та в житті.

Література:

1. Приятельчук А.О. Структура філософії економіки. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2012. № 48.
2. Кадієвська І. А. Просветители против манипуляторов. Репозиторій OSACEAeR. 2012. №2(82). С.15-19.

*Козлова Анастасія,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
історико-філологічний факультет
Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н.,
професор кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

**ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ
ПІД ЧАС ВІЙНИ**

Сьогодні тема війни є дуже актуальною, як для нашої країни, так і для всього світу. В теперішніх умовах все частіше звертають увагу на екологічні проблеми, які є наслідком бойових дій та мають великий вплив на подальший розвиток постраждалої місцевості у майбутньому. Концентрація екологічних проблем має істотний вплив на довкілля регіонів та цілої країни, деякі з цих проблем рано чи пізно можуть привести до екологічної катастрофи.

Під загрозою ескалації сьогодні більше 20% території України, що несе величезну загрозу лісам, заповідникам, природоохоронним зонам, а також узбережжю Чорного та Азовського морів. Внаслідок ракетних влучань виникають масштабні пожежі на різних інфраструктурних та промислових об'єктах, це своєю чергою отруює повітря особливо небезпечними речовинами [3].

Нині вже здійснено понад 200 випадків екоциду.

Екоцид – руйнування значних територій природного середовища внаслідок людської діяльності [1].

Екологічні проблеми та наслідки війни не обминули й Одеську область. Значної шкоди загарбники завдають Чорному морю. Через ракетні обстріли ворога було спричинено чимало пожеж, як природних зон, лісів, степу так і об'єктів інфраструктури та промисловості, нафтобаз.

Для Одеської області за умов війни надзвичайно актуальною є хімічна загроза: тут знаходяться об'єкти підвищеної хімічної небезпеки [2].

Зараз існує багато труднощів з подоланням проблем екологічної безпеки, не функціонують офіційні оцінювальні й контрольні установи, які можуть надати точну і повну оцінку стану навколишнього середовища.

На жаль, наслідки екологічних проблем наша країна буде відчувати ще десятиліття.

За результатами проведеного навчального соціологічного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Молодь вважає, що забруднення річок, ставків, акваторії морів та знищення дикої природи через спричинені обстрілами лісові пожежі несуть значну загрозу для цілої країни. На думку респондентів, забруднення річок та акваторії моря – критичний наслідок для Одеського регіону.
2. Молодь хвилює питання екології, війни та наслідки, які вона може вона принести країні та Одеському регіону зокрема. Студенти цілком розуміють, яку шкоду та загрозу несуть військові дії країни-терориста на наше навколишнє середовище.
3. Молодь зацікавлена жити в чистому навколишньому середовищі та в мирній країні. Більшість опитуваних свідомі та відповідальні, їх хвилює питання довкілля, адже це має прямий вплив на якість їхнього життя та здоров'я. Але є і ті, хто не усвідомлює всю важливість теми екології, не переймається екологічними наслідками, до яких може призвести війна.

Література:

1. Webster's new world dictionary of the American Language. URL: <https://www.merriam-webster.com/>
2. Безпека під час війни. Офіціальний сайт міста Одеса. URL: <https://omr.gov.ua/ru/news/228946/>
3. Лагода Ю. О. Екологічні наслідки російського повномаштабного вторгнення. // Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень: матеріали IV Міжнародної наукової конференції, м. Тернопіль, 4 листопада, 2022 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. 294 с.

*Параджук Олена,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти, ОНП «Філософія»
соціально-гуманітарний факультет,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

РИЗИКИ СОЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ГЛОБАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

В умовах технологічного та технічного розвитку територія у сенсі традиційного почуття географічно ідентифікованого місцезнаходження більше не становить всього «соціального простору», в якому відбувається діяльність людини, груп та спільнот як суб'єктів суспільства. У цьому сенсі глобалізація

відноситься до поширення нових різноманітних форм поза-територіальної соціальної діяльності соціальних суб'єктів. Тобто технологічний та технічний революційний прорив, екологічна ситуація і ризикогенна глобальна динаміка розвитку політичних та економічних елементів та інститутів суспільства вирівняли соціальних суб'єктів у різних галузях Земної кулі в плані їх рівності перед різними ризиками, що народжуються та існують у сучасному нестабільному суспільстві. В результаті сучасний соціальний простір стає простором високого ризику. У цьому соціальному просторі високого ризику існування практично кожного соціального суб'єкта стає – як індивідуального, так і колективного – все більш схильне до ризику. У свою чергу, не тільки існування практично кожного суб'єкта стає ризикогенним, а й самі суб'єкти активно провокують появу різних ризиків, намагаючись вижити у нетрях «суспільства ризику». Одним із суттєвих шляхів можливої мінімізації ризику є спроба максимально раціоналізувати діяльність соціальних суб'єктів. Раціоналізація соціальної реальності одна із основних трендів, процесів розвитку як суспільства класичного модерну, і суспільства так званого «другого модерну».

У процесі еволюції суспільства, на думку М. Вебера, людська активність дедалі більше проявляє себе як соціальна дія, а суспільство, своєю чергою, також дедалі більше інтелектуалізується і раціоналізується. «Зростаюча інтелектуалізація та раціоналізація не означають зростання знань про життєві умови, в яких доводиться існувати. Вона означає щось інше: люди знають і вірять у те, що варто тільки захотіти, і в будь-який час все це можна впізнати; що, отже, принципово немає ніяких таємничих сил, які тут діють, що, навпаки, всіма речами в принципі можна опанувати шляхом розрахунку» [1, с. 713-714]. Отже, у своїй теорії соціальної раціоналізації М. Вебер представляє цілеспрямовану людську активність, яка описується ним як «соціальна дія», як одна з рушійних сил розвитку суспільства, як суттєва рушійна сила історичного процесу.

Саме наростаюча в наші дні швидкість процесу інтелектуалізації та раціоналізації різних соціальних практик та всього суспільного життя в цілому показує зростання ролі людської активності, спрямованої по раціональному руслу з метою досягнення індивідуальних, колективних та суспільних цілей [2, с. 3-25]. При цьому все ж таки виникає питання; наскільки раціоналізація та інтелектуалізація соціального життя дозволяють мінімізувати ризики, що виникають? Відповідь це питання неоднозначне. Технізація та інтелектуалізація соціальних практик, що спостерігаються сьогодні, безумовно, полегшують життя людини у рутині повсякденних турбот. Але ці процеси ускладнюють інституційний рельєф і культурний ландшафт соціального простору суспільства другого модерну. Також ці процеси у межах соціального простору змінюють диспозиції соціальних інститутів та інших елементів суспільства.

Нарешті, з'являються нові соціальні суб'єкти як діячі та як актори процесів, що відбуваються у соціальному просторі. При цьому значущість і вагомість

певних колективних соціальних суб'єктів у процесі соціальної еволюції з часом змінюється: одні владні еліти та класи змінюють інші, склад соціальних страт істотно змінюється. Ще помітнішим є цей процес у часи революційних за своїм характером стрибків, які, на перший погляд, здаються хаотичними.

У роботі Дж. Уррі «Глобальна складність» досліджується, яким чином ідеї хаосу і складності можуть допомогти проаналізувати глобальні процеси, що відбуваються в наші дні [4]. Британський дослідник стверджує, що є великі переваги у мисленні про глобальні процеси таким чином. Ідея складності підкреслює, що системи збалансовані між порядком та хаосом, що система не обов'язково рухається до рівноваги і що події є непередбачуваними та незворотними у їхніх ефектах.

Отже, конкретні події можуть мати несподівані наслідки, часто віддалені в часі та просторі від місця, де вони сталися. При цьому ці наслідки цих подій можуть мати ризикогенний характер. Дж. Уррі проводить різницю між «глобальними мережами» («жорсткою структурою») і «глобальними пластичними течіями» і показує, як форми глобального виникнення розвиваються зі складних відносин між цими мережами і пластичними «поточними» трансформаціями. Він поетапно викладає наслідки надмірної глобальної складності нашого розуміння суспільного порядку. Дослідник говорить про те, що надмірна складність вимагає від нас переформулювати основні категорії соціології та відкинути тезу про глобалізацію, яка є надмірно уніфікованою, домінуючою та недвозначною у її ефектах [4, р. 56-58].

Глобальні системи завжди «знаходяться на межі хаосу», тобто вони (глобальні системи) пов'язані з невизначеністю, а отже, вони є ризикогенними. Сучасне суспільство масово продукує ризик та ризикогенні процеси в соціокультурній системі. І ця ситуація більшістю соціальних суб'єктів сприймається як «нормальна», вони сприймають її як певну даність, змиряючись з тим, що соціальні інститути еволюціонують з прискоренням і змушені трансформуватися під тиском політичної, економічної сфер, динаміка у яких досягла дуже високих швидкостей, надшвидкостей. Ці динамічні особливості життя задають новий, досі небачений масштаб проліферації інститутів влади, влада ділиться і розпадається на інститути, які раніше забезпечували зовсім інші соціальні потреби. Так, наприклад, у ХХ столітті сформувалася «четверта влада» – засоби масової інформації, які в демократичному суспільстві мають відому самодостатність і відносну свободу дії.

Соціальні інститути змінюються у зв'язку з владою, вони взагалі, під впливом надвисокої динаміки деформуються у всіх сферах життя. Особливо помітними стають традиційні, жорсткі інерційні інститути, які в таких умовах опиняються під сильним тиском і або змушені переживати періоди зламу і перескладання або природним шляхом цього не відбувається і в тому випадку, якщо ці інститути становлять значну частину соціальної системи, вони починають формувати потужний соціальний запит на фундаменталізацію,

традиціоналізм чи інші форми архаїзації, здатні забезпечити збереження та консервацію цих інституцій.

Такий запит на традиційну сім'ю сьогодні можна легко виявити в українському суспільстві, причому саме цей запит сформульований політичними інструментами, що може відбуватися і по-іншому. І, незважаючи на виражену наявність такого запиту, інститут сім'ї частково продовжує трансформуватись, тому що він має відповідати на виклики часу. І сам запит на традиціоналізм не допомагає «повернути» все суспільство загалом чи цілий інститут сім'ї у минулі «традиційні» стани. Частина цього інституту примусово фіксується законодавчим, моральним, релігійним чи іншим нормативним засобом. А решта цього інституту продовжує видозмінюватися і «наздоганяти» економічну, техногенну чи інші соціокультурні сфери. І цей розрив породжує суттєвий ціннісний, моральний (чи навіть політичний) конфлікт між людьми та цілими соціальними групами.

В результаті проліферації виникає безліч найрізноманітніших сучасних та традиціоналістських інститутів та їх комбінацій, кожен з яких відповідає запиту якоїсь частини суспільства, задовольняє потреби соціальної групи та має своїх прихильників. Це стосується і гендерних, і владно-політичних, і економічних, та будь-яких інших відносин. У «складному» суспільстві це багаторазове, експоненційне збільшення інститутів супроводжується тиском інформаційної сфери, технізацією соціальних практик, тобто, робить єдність та уніфікацію у соціальній сфері великою, практично нерозв'язною проблемою. Оскільки різні інститути відповідають різним потребам, які суперечать одна одній, цілком закономірно й те, що ці інститути часто виявляються взаємовиключними, де вони вписуються в єдину гармонійну картину соціальної одноманітності. Різноманітність, внутрішня інституційна суперечливість сучасного суспільства, його неоднорідність та непрозорість – живильне середовище для підвищення конфліктогенності та ризикогенності.

При цьому ЗМІ відіграють вирішальну роль у конституюванні та поданні ризику в сучасних суспільствах. Перехід від індустріального суспільства до суспільства ризику, що включає активну критику сучасності, використовує численні опосередковані дискурси, що породжують невизначеність. Тому необхідно проаналізувати різні процеси, пов'язані із постановкою конфронтації між основами модернізації та її ефектом. Засоби масової інформації відіграють ключову роль у створенні та озвучуванні конфліктів розподілу, породжених переходом у суспільство ризику, а також у їх легітимації та контролі. Засоби масової інформації за допомогою створення, напряду, упаковки та маркетингового ефекту можуть за відсутності тісніших взаємопов'язаних соціальних і культурних просторів традиційних інститутів, сприяти інтеграції нових груп солідарності або відобразити ідеологічну стурбованість існуючих соціальних суб'єктів. У зв'язку з цим практично завжди необхідно аналізувати дискурси, створені засобами масової інформації для рефлексивної модернізації, а також ідеологічні передумови цих дискурсів, які дають важливі

підказки для ознайомлення з політичними, регіональними та матеріальними непередбаченими обставинами, які формують їх та їхню трансляцію та прийом [3, р. 31-34].

У наші дні ризик перетворився на один із провідних факторів життєдіяльності соціального суб'єкта в умовах трансформацій глобального простору. Він знайшов нові кількісні, як індивідуальні та групові, так і національні та наднаціональні, і навіть глобальні аспекти. Змінився і якісний характер ризику, він із негативного феномену перетворився на постійного супутника життя людини, на економічне благо, на товар, який купують і споживають мільйони людей. Значною мірою характер ризику детермінований напрямом розвитку суспільства та тією надшвидкісною динамікою, яку задає це суспільство. А також інституційними та ціннісними трансформаціями, які супроводжують ці динамічні зміни.

Література:

1. Вебер М. *Наука как призвание и профессия*. Избранные Произведения. Москва: Прогресс, 1990. С. 713-714.
2. Хабермас Ю. Модернизация как общественная рационализация: роль протестантской этики. *Социологическое обозрение*. 2010. Т. 9. № 3. С. 3-25.
3. Pillai M. T. The Mullaperiyar Dam: Risking Media, Mediating Risk. *Journal of Creative Communications*. 2012. V. 7. № 1-2. P. 31-52
4. Urry J. *Global Complexity*. Cambridge: Polity Press, 2003. 172 p.

Врайт Галина,

*канд. філос. н., доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту
соціокультурної діяльності*

Данильчук Крістіна,

*студентка 3-го курсу спеціальності менеджмент соціокультурної
діяльності, соціально-гуманітарного факультету*

Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ ТУРЕЧЧИНИ

Сучасна система освіти в Туреччині почала розвиватися після проголошення республіки у 1923 році. До революції Ататюрка більшість навчальних закладів були зосереджені в містах і перебували в руках релігійних установ. Після проголошення республіки всі навчальні заклади перейшли під контроль держави, а освіта мала світський характер. Загальну обов'язкову безкоштовну початкову освіту було запроваджено у 1924 році, а спільне навчання на всіх рівнях – у 1927 році [2].

У квітні 1928 року президент Мустафа Кемаль Ататюрк створив Комісію з питань алфавіту. Оновлена Туреччина стала світською державою, а президент

прагнув позбутися слідів арабського впливу, в тому числі й арабської писемності. За підрахунками комісії, для переходу всієї країни на латиницю мало знадобитися щонайменше п'ять років, але Ататюрк вирішив провести реформу в більш стислі терміни. За три місяці всі школи були переведені на новий алфавіт, понад мільйон службовців склали іспит з латинської мови. 3 листопада 1928 року новий алфавіт було затверджено державним законом.

Загальна освіта на всіх рівнях підтримується центральним урядом, який відповідає за фінансові витрати на освіту, що становлять близько 10% від загального бюджету країни. Міністерство освіти суворо контролює управління системою освіти: воно відповідає за підготовку навчальної програми, координацію роботи державних, приватних і добровільних організацій, проектування і будівництво шкіл, розробку навчальних матеріалів тощо [6].

Система освіти складається з двох основних підрозділів, які називаються «формальна» і «неформальна» освіта. Формальна освіта – це «дошкільна освіта», «початкова освіта», «середня освіта», «вища освіта». «Неформальна освіта» - це та частина освіти, яка підтримується міністерством і не входить до системи формальної освіти.

Традиційно «формальна» освіта включає в себе наступне:

1. дошкільна освіта;
2. початкова шкільна освіта;
3. початкова середня освіта;
4. вища освіта;

«Неформальна» освіта – це інша освіта, яка підтримується міністерством і не є частиною формальної системи. Тренінгові центри, професійні школи, центри народної освіти, технікуми для дорослих – все це відноситься до «неформальної» освіти.

Дошкільна освіта в Туреччині не є обов'язковою. Однак, його слід приймати дітям з розумовими або фізичними вадами. Для кожної такої дитини розробляється індивідуальний план навчання. При цьому, на кожному етапі її розвитку з дитиною працюють батьки разом з педагогами.

Як і в багатьох системах дошкільної освіти за кордоном, в Туреччині діти набувають навичок і знань не тільки в яслах, приватних і державних дитячих садках. Вони опановують певну базу навичок у підготовчих класах, а також у закладах, що належать до різних відомств та міністерств. Програми для дітей є різноманітними та насиченими за змістом. Вони включають в себе уроки читання, навчання грамоті та музики. Крім того, діти відвідують кіно та театр, за їх участю проводяться костюмовані заходи та тематичні вечори. Разом з тим, у дошкільних навчальних закладах Туреччини не викладаються конкретні навчальні дисципліни [4].

Основною метою дошкільної освіти є сприяння фізичному та розумовому розвитку дітей. У дитячих садках діти розвивають мовні навички та готуються до початкової школи. Такого віку вони досягають у 5-6 років.

Початкова освіта для всіх громадян країни гарантується Конституцією. Однак така освіта надається не лише в державних школах. У Туреччині відкрито велику кількість приватних закладів. Вони надають освітні послуги лише на платній основі.

Метою початкової освіти в Туреччині є надання дітям базових знань і навичок, необхідних для цього віку, які підготують їх до переходу на наступний етап відповідно до їх здібностей та інтересів. Крім того, у віці 13-14 років учні знайомляться з університетами та різними спеціальностями. Це має допомогти їм визначитися з майбутньою професією.

Систему вищої освіти в Туреччині можна вважати елітарною, оскільки вона дозволяє представникам класів з низьким та середнім рівнем доходу підвищити свій життєвий рівень та соціальний статус.

Бажаючих стати студентами університету завжди є велика кількість. Але при цьому держава не працює над розширенням університетської системи. Це пояснюється відсутністю достатньої кількості висококваліфікованих викладацьких кадрів та небажанням знижувати рівень освіти.

Вищі школи і професійні школи дають можливість отримання різних професій. Вищі школи і професійні вищі школи передбачають 4-річний курс навчання, крім того, існують дворічні школи для підвищення кваліфікації керівного складу. Щорічний набір студентів в інститути і вищі школи планується і остаточно визначається Радою з вищої освіти. Таким чином, Рада бере до уваги насущні потреби країни у фахівцях того або іншого напрямку [3].

Отже, завдяки співпраці з європейськими законодавчими і виконавчими органами, змінам у законодавстві система професійно-технічної освіти Туреччини за останні п'ятнадцять років пережила ряд глобальних змін, які наблизили її до загальноєвропейських стандартів і дозволили активно співпрацювати із міжнародними освітніми закладами і організаціями, виховувати конкурентоздатну робочу силу і відповідно підвищувати промисловий потенціал [1].

Реформи освіти призводять до загальних змін і поступового переходу на нове, і реформи в турецькій системі професійного навчання не є винятком. Останні події в турецькій системі професійного навчання мають на меті досягнення більш гнучких рамок адаптації до потреб окремих осіб та ринку праці. Нова концепція професійної освіти Туреччини покликана бути більш децентралізованою, адаптивною до потреб ринку праці та особистісно орієнтованою. Тому необхідно і надалі посилювати зв'язки між промисловістю і місцевими професійними навчальними закладами, сприяти кращому інформуванню про зміст реформ викладачів і зміні їх ставлення до нового в навчанні [5].

Література:

1. Сучасний стан професійної освіти Туреччини: досвід реформування
URL:https://lib.iitta.gov.ua/4207/1/Suchasniy_stan_osviti_Turechini.pdf

2. Освіта у Туреччині URL:<https://www.slideshare.net/AngelinaZrolko/ss-48533297>
3. Сапожніков С.В. Система вищої освіти Турецької республіки в умовах сьогодення. Вісник Дніпропетровського університету економіки та права імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія» №1 (1) – Дніпропетровськ, 2011.
4. Освіта в Туреччині: система освіти, цілі, завдання, умови для навчання та модернізація URL:<https://bigbro.com.ua/osvita-v-turechchini-sistema-osviti-tsili-zavdannya-umovi-dlya-navchannya-ta-modernizatsiya/>
5. Труднощі у реформуванні програми професійно-технічної освіти Туреччини на сучасному етапі URL: https://lib.iitta.gov.ua/4208/1/Trudnoshi_u_reformuvanni.pdf
6. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ
URL:file:///C:/Users/User/Downloads/5902-35099-1-PB.pdf

*Павлова Анастасія,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
факультету початкового навчання
Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н.,
професор кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

МІФ ПРО СІЗІФА: СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АБСУРДУ

Альбер Камю – французький романіст, філософ, естетик, есеїст. Його доробку належить два романи, три повісті і понад два десятки коротких прозових творів, що зустріли схвальні відгуки як на літературній ниві, так і на філософському поприщі. Але Камю важко віднести до якоїсь конкретної філософської традиції, адже він завжди протидіяв будь-якій школі, не визнавав жодну норму, аналітично спростовував аргументи своїх сучасників і творив власний «сенс». Дослідницьких робіт по творчості письменника в країні дуже мало. У наявних же роботах, увагу дослідників як правило зосереджено на пізній творчості письменника або на утриманні його робіт, не зачіпається філософський аспект. Тому актуальність статті обумовлена необхідністю цілісного осмислення проблеми абсурду людини у творчості Камю.

Найяскравішими представниками «театру абсурду» вважаються Е. Йонеско, С. Беккет, Ж. Жене, почасти — А. Адамов, Е. Олбі та ін. Утім, термін «театр абсурду» є досить умовним. Відомий англійський літературознавець М. Есслін, який його запровадив, зазначав, що не існує «ні організованого напрямку, ні мистецької школи», яка б називалася «театром абсурду». Часто виникнення творів “театру абсурду” пов’язували з філософією екзистенціалізму, перш за все – з творчістю А. Камю. Абсурдисти, подібно до

автора “Міфу про Сізіфа”, відчували абсурдність людської екзистенції в абсурдному хаотичному світі. Класичним періодом “театру абсурду” стали 50-ті – початок 60-х років. Кінець шістдесятих ознаменувався міжнародним визнанням “абсурдистів”: Іонеско обрали до Французької академії, а Беккет здобув звання лауреата Нобелівської премії. Нині вже немає серед живих Жене, Беккета, Іонеско, але продовжують творити Пінтер та Олбі, Мрожек та Аррабаль. Іонеско вважав, що “театр абсурду” існуватиме завжди: абсурд заповнив собою реальність, і сам здається реальністю. І дійсно, вплив “театру абсурду” на всесвітню літературу, особливо на драматургію, важко переоцінити.

Українські професори, доктори наук і дослідники доволі часто зупинялися на схожих питаннях. Вони приділяли увагу не тільки суті абсурду, але і його реальності в суспільному бутті, поетики абсурду, у сенсі творчих проявах та його актуальності. Серед них можна назвати такі імена як Г. Фокович [2], О. Бучин, [1] Ю. Горідько та інші. О. Бучин [1] розглядав реальні ситуації абсурду, які узвичаїлися у сучасному суспільному бутті. Необхідністю стало осмислення абсурдних ситуацій та умов практичного виходу з них. Г. Фокович [2], доктор філологічних наук визначав змістові риси поетики абсурду в українській літературі, зокрема в драматургії М. Куліша. Виділяв явище абсурдності у сенсі творчості.

Саме поняття абсурд у його сучасному філософському значенні ввів філософський письменник А. Мальро, тобто абсурд, як характеристика існування людини в сучасному світі. У певному розумінні і Камю, і Сартр вважали Мальро своїм наставником. Камю перетворив абсурд на фундаментальне поняття своєї філософської системи. Сам термін “абсурд” (від лат. *absurdus*) означає безглуздя, нісенітницю, неможливість. Камю визначив абсурд як “метафізичний стан людини в світі”, отже як основну проблему людського буття. “Для Камю абсурдність не є онтологічною категорією, іманентною світобудові, - вона є породженням самоусвідомлення людини в світі” [3]. За розумінням А. Камю, абсурд – «метафізичний стан людини в світі» [4]. Усі вираження буття людини - це суцільне абсурдне явище: абсурдне життя, абсурдне самогубство, абсурдна свобода, абсурдна творчість і т.д. Такі головні тези постають у головній праці, есе французького філософа «Міф про Сізіфа». Він показує, що життя повне нісенітниць, непотрібних страждань, що перемирюються смертю через нездійсненні ілюзії і ідей. Камю ще на початку своєї праці, до основної частини, зауважує, що мова йтиме про «абсурдну чутливість, а не про філософію абсурду» [5].

У своєму есе Камю стверджує, що абсурд може заповнити будь-яку людину, навіть рядову, звичайну, яка особливо переймається сенсом буття. У безглуздя він вніс зміст своїм викликом: «єдина правда – непокірність» [6] Камю вважає його абсурдним героєм — Сізіф сам котить свій камінь, він раз за разом досягає вершини гори і тому щасливий. Доки людина не усвідомлює своєї долі, вона не усвідомлює абсурду. Абсурд - це доля не лише таких як

Сізіф, Дон Жуан, Актор та інших. Але абсурд має сенс лише настільки, наскільки з ним не згоджуються люди та суспільство. На відміну від філософів, які у принципі не визнають пізнаваності світу, Камю вважає його пізнаваним, але це пізнання завжди буде гіпотетичною теорією людської свідомості, іншого результату досягти неможливо. Пізнання світу межує з пізнанням абсурду – це взаємопов'язані речі.

Отже, теоретичною розробкою філософії абсурду є "Міф про Сізіфа", у якому Камю розглядає зв'язок абсурду і самогубства, абсурдну людину, абсурдну творчість, абсурдну свободу. Камю визначив абсурд як фундаментальну проблему буття. Філософ стверджує, що абсурдним не є ні світ, ні людина - абсурд виникає лише у їхній взаємній присутності, адже це "метафізичний стан людини в світі". Головна відмінність Камю у підході до проблеми абсурду полягає в тому, що абсурд розглядається не як висновок, а як початок роздумів. Камю прагне не просто констатувати факт абсурду, а саме ті наслідки, до яких він приводить. Камю також шукає виходу зі стану абсурду. Таким виходом з абсурду став бунт. Бунт як логічне продовження філософії абсурду.

Література:

1. Бучін О. Реальність абсурду в суспільному бутті. 2018. URL: http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/20_2018/4.pdf
2. Фокович В. Поетика абсурду в українській драматургії першої половини ХХ століття (на матеріалі творів М. Куліша та І. Костецького). Київ. 2015. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Mukan_Volodymyr/Poetyka_abusurdu_v_ukrainskii_dramaturhii_pershoi_polovyny
3. Наливайко Д. Інтелектуальна проза А. Камю / А. Камю. Вибрані твори у 3-х т. т.3. Харків, 1997. С.600.
4. Камю А.: філософія абсурду. [online] Доступно: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13023/>
5. Камю А. ФІЛОСОФІЯ АБСУРДУ. [online] Доступно: <https://studentbooks.com.ua/content/view/1379/53/1/3/>
6. Міф про Сізіфа. [online] Доступно: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

Білоусова Кіра,

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ОНП «Філософія» соціально-гуманітарний факультет, Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ ЛЮБОВІ

Тема любові хвилює серця людей протягом всієї історії людства, починаючи від трактування перших Божих заповідей про любов до Бога та

всього живого, до сьогодні, яке продовжує невпинно породжувати питання природи любові, її філософії, як особливої форми буття людини. Все це означає що любов як галузь філософської антропології та етики має власну природу виникнення та тисячолітню історію, яка продовжить плинути крізь покоління. З розвитком суспільних відносин, любов продовжує наповнюватись соціальними та моральними нормами, тим самим еволюціонувати.

Любов походить від витоків людського існування: духовна безпека та рівновага, здібності та таланти закладені материнською любов'ю з дитинства. У різні часи поняття кохання мало специфічні інтерпретаційні риси. Насправді, кожен філософ по-різному ставився до своєї думки, і є багато прикладів розуміння цього явища [1].

Любов - це складова системи особистості, яка отримує все більше можливостей для розвитку в сучасному суспільстві. Незалежність, здобута державою, створює нові можливості для актуалізації особистісного початку своїх громадян, але руйнування світогляду колишньої суспільної системи поставило під сумнів можливість знайти достовірний вектор дій. Авторитет українського народу впливає з почуття християнської любові, яка була однією з найвизначніших у процесі формування ментальної та моральної структури слов'янських етносів.

Сучасна вітчизняна та західна філософія любові сягає Античності. У контексті перших космогоній і теогоній любов з'являється у вигляді безособової космічної сили, що породжує та підтримує життя. З плином часу вона перетворюється на найяскравіше й захоплююче почуття, розглядається як шлях до цілісності, досконалості та безсмертя, як шлях до Бога. Їй надають уваги Гесіод, Парменід, Емпедокл (космічний ерос породжує та підтримує життя), Платон (любов як жага цілісності, шлях до первісної єдності), Аристотель (чоловік і жінка: сутність, функції, призначення), Лукрецій Кар, Сенека, Цицерон (етичні й естетичні аспекти), Плотін, Порфирій, Прокл, Ямвліх (небесна, духовна любов як шлях до Бога) [2].

Любов постає центральною темою давньогрецької (Алкей, Анакреон, Архілох, Ібік, Мімнерм, Сапфо) та давньоримської (Апулей, Вергілій, Гораций, Катулл, Овідій, Петроній, Проперцій) лірики. Любов – пристрасть, любов – божевілля, співвідношення любові та обов'язку – провідні мотиви драматургії Єврипіда, Софокла, Есхіла. Вже давньогрецькі мислителі пропонують перші класифікації любові, що свідчать про її глибину та різноманітність: любов – пристрасть, любов – дружба, любов – прихильність і любов – повага [2].

Іммануїл Кант вважав, що любов - це головний обов'язок людей один перед одним. Він розрізняв два види кохання: «практичне» та «ненормальне». Говорячи про практичну любов, Кант мав на увазі любов, яка є чуттєвою любов'ю до Бога або ближнього, і до патологічної любові; [3, с.672].

На сьогоднішній день у науці не існує єдиного поняття і єдиного підходу до розуміння любові, так як тлумачення цього феномену трансформувалось і трансформується у ході історичного та культурного розвитку суспільства. Цим

питанням займаються зарубіжні психологи, які вивели основні види кохання, які актуальні й у наш час. Протягом двох століть любов була й залишається предметом гострих дискусій у науці, мистецтві, релігії, соціальній сфері та повсякденному пізнанні.

Отже, філософія любові має античні корені, що є підставою вважати любов соціально філософською категорією, та галуззю філософської антропології та етики. Любов це не тільки соціальний та філософській феномен, це принцип єдності людства, розглядаючи який можна дійти висновку про рівень розвитку суспільства на будь-якому етапі його існування. Любов - це буттєве визначення людини, оскільки вона не має жодних зовнішніх причин для свого існування. Не можна пояснити виникнення любові за допомогою якої-небудь причини (наприклад, краси, розуму, сили тощо), бо якщо такі причини дійсно зіграли свою роль, то ніякої любові немає, а є лише її імітація.

Література:

1. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: моногр. : авт. колектив : О. М. Рудакевич, Тернопіль, 2015. 256 с.
2. Нікішина Н. В. Любов як форма екзистенції особистості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.. Сімферополь. 2006.
3. Аткинсон Р. Л. Введение в психологию. Учебник для студентов университетов / В. П. Зинченко, А. И. Назарова: «ПроймЕВРОЗНАК», 2003. 672 с. Жулай В. Дія та протидія любові в суспільних відносинах Філософська думка. 2002.

*Стойкова Кароліна,
студентка 3-го курсу спеціальності менеджмент соціокультурної
діяльності, соціально-гуманітарного факультету
Науковий керівник: **Врайт Галина,**
канд. філос. н., доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту
соціокультурної діяльності
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Прийнятна для переважної більшості громадян ціннісна парадигма — це один з найважливіших принципів і, водночас, один з основних інструментів суспільних реформ. Отож метою кожного політичного режиму є прагнення сформувавши систему цінностей, на яку орієнтуватиметься широкий загал. Суспільство, у якому досягнуто консенсусу щодо того, що є цінністю, може розглядатися як стабільна система, оскільки у ній зникає головне джерело суперечностей між окремою особою і суспільством в цілому. Трансформація

суспільства призводить до зміни економічних, політичних і культурних інститутів, нестійкості соціального середовища, нечіткості об'єктів ідентифікації, розмитості ціннісних орієнтацій [4].

У сучасному світі цінності розуміються як ідеї та ідеали, які мають певне значення і задовольняють потреби людей. При цьому, кожна особа створює індивідуальну ієрархічну систему цінностей. За словами Е. Дюркгейма, «суспільство - творець і сховище всіх цінностей, причому кожне суспільство має набір різних, інколи абсолютно протилежних ціннісних уявлень...» [2].

Україна вже понад десятки років перебуває в стані суспільних трансформацій. За цей час сталися суттєві інституційні зміни, які, у свою чергу, призвели до переосмислення та переоцінки соціально-політичної, економічної, правової ситуації в країні. Але цей процес ще не завершився, а відтак у суспільній свідомості українства й досі триває „ціннісна революція” [4].

Сучасний світ переживає своєрідний момент, характерною рисою якого є переоцінка цінностей. Варто зазначити, що подібні переоцінки не є чимось надзвичайним в історії людства. Згадаємо хоча б якою радикальною ціннісною революцією стало виникнення і розповсюдження християнства, що освітило нову мораль і стало основою європейської цивілізації на багато століть. Великою переоцінкою цінностей стала епоха Відродження, яка звернула погляди до людини і завершилась цілим рядом буржуазних революцій у Європі, які пройшли під гаслами «Свобода, Рівність і Братерство». У цілому, не дивлячись на відомий драматизм періодів переоцінки, кожний із них мав, безумовно, закономірний характер, цілком певний історичний зміст і був відображенням змін, які відбувалися у світі.

Сьогодні в Україні відбувається нова аксіологічна революція, пов'язана з переглядом основних цінностей життя, з формуванням нового розуміння світу, людини, місця людини у світі під впливом ряду глобальних факторів, які призводять до загострення соціальної конфронтації, нестримної господарсько-економічної гонки, яка не зважає на обмеженість ресурсів планети і можливостями для виживання [3].

На думку Ю. Сурміна, основними цінностями сучасного українського суспільства є: духовність, сімейні цінності, свобода, мир і злагода, національно-культурні цінності, патріотизм національна державність, християнська віра та українська мова. При цьому «національне» не протистоїть «загальнолюдському», а є «втіленням загальнолюдського в канву українського менталітету, українського національного духу».

Не менш цінними для українців є милосердя, співстраждання та солідарність, вміння бути терпеливими до недоліків і помилок інших, адже немає на світі досконалих людей. Солідарність - вміння жити у суспільстві та усвідомлювати свою єдність із народом. Вона базується на любові до ближнього та любові до світу [2].

У соціологічному дослідженні, здійсненому Інститутом Горшеніна у співпраці з Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі,

фахівці Інституту шукали відповіді на запитання, яким є уявлення українців про європейські цінності? Чи розділяють вони основні принципи європейської спільноти? Як залежить уявлення про європейські цінності від регіону проживання та віку? Чи пов'язане уявлення про європейські цінності з тим, який зовнішньополітичний курс підтримує людина? Як формуються уявлення українців про європейські цінності?

“У рамках всеукраїнського кількісного дослідження респондентам було запропоновано відзначити, які три європейські цінності є найважливішими для них особисто. Разом з тим, їм необхідно було відповісти, які з переліку цінностей, на їхню особисту думку, є найголовнішими для мешканців України та європейців”, – йдеться у оприлюднених матеріалах Інституту Горшеніна.

Як зазначають ініціатори опитування, у дослідженні був використаний перелік цінностей, розроблений “Євробарометром” – соціологічною службою Європейської Комісії. З деталями дослідження та отриманими результатами можна ознайомитися за лінком, ми ж виокремили кілька цінностей, які респонденти називали найчастіше. Верховенство права. Дослідження продемонструвало, що це є найбільш затребуваною цінністю. Верховенство права спонтанно згадали в усіх групах.

При цьому варто зауважити, що йдеться якраз не про тотальну законослухняність, а навпаки це принцип, за яким права людини вищі за закон.

На принципі верховенства права працює, наприклад, Європейський суд з прав людини – він може ухвалити рішення на користь громадянина у суперечці з державою, навіть якщо держава не порушила власний закон, але якщо цей закон порушує права людини, прописані в Європейській конвенції з прав людини.

Рівність перед законом Тут йдеться переважно про невідворотність покарання за правопорушення, без огляду на посади, регалії чи достаток. Разом з тим, усі учасники груп погоджуються, що шлях до реалізації зазначених цінностей буде тривалим, адже, на їхню думку, в нашій державі відсутні справедливі суди; корупція сягнула шалених масштабів і охопила практично усі сфери життя; законодавча система вкрай недосконала; у свідомості громадян немає ані поваги, ані страху перед законом. Права людини. При чому найчастіше учасники дискусій згадують про права дітей. Йдеться про заборону фізичного і психічного насильства щодо них. Наступною групою, яка асоціюється із поняттям прав людини є жінки. Вважається, що в Європі жіноцтво більшою мірою захищене від домашнього насилля, майнової дискримінації та сексуальних домагань. Окремо було згадано про дотримання прав людей з інвалідністю. Ілюструючи цінність прав людини, респонденти згадували також: право на демонстрації, право на гідну оплату праці, право на здоров'я і пенсійне забезпечення.

Третім стовпом європейського суспільства респонденти вважають демократію. Доволі часто респонденти асоціюють демократію із свободою

слова та правом на протест. У Львові згадали про активність громадських об'єднань/організацій у відстоюванні прав та інтересів окремих груп населення.

Мир. Мир як прийнятна та важлива цінність була також згадана на усіх групах, що ще раз говорить про незадоволеність в українців різних регіонів базових цінностей та потреб, наприклад, таких, як потреба у фізичній безпеці.

Рівність. Рівність у якості європейської цінності згадали на понад половині груп. Її сприйняття також є надзвичайно багатоплановим. Воно включає у себе: відсутність дискримінації за гендерною чи расовою ознакою, рівність можливостей, відносну майнову рівність, рівність усіх перед законом, рівні можливості для людей з інвалідністю. Згадана цінність особливо близька респондентам і не викликає жодної критики.

Свобода віросповідання. На думку учасників груп, тут йдеться про терпимість до різних релігій, право обрання віри на власний розсуд та відсутність дискримінації за релігійною ознакою.

Особиста свобода. Її спонтанно назвали на усіх групах прихильників євроінтеграції, а також її противники.

Самореалізація індивіда. Учасники усіх груп відмітили, що така потреба є не лише прийнятною, але необхідною. Респонденти вважають, що в державі повинні бути створені умови для її реалізації.

У цілому, європейський світогляд і цінності визнаються респондентами як гідний ідеал для наслідування. Практично на усіх групах звучала теза про те, що вони є необхідною умовою нормального функціонування суспільства.

Результати опитування продемонстрували, що найбільшою цінністю із запропонованого переліку для респондентів є “мир” (56,6%), “цінність людського життя” (42,7%) та “права людини” (33,3%).

Найменші показники здобули цінності “повага до інших культур” (5,4%) та “толерантність” (9%). Дещо по-іншому виглядає сприйняття респондентами системи цінностей європейців. Вони вважають, що першочерговими цінностями жителів європейських країн є “демократія” (34,7%), “верховенство права” (28,9%) та “права людини” (28,1%). Найменш важливою, на їхню думку, для європейців є “солідарність, підтримка ближнього” (8,1%) [1].

Висновок. З початку своєї історії українці щиро шанували та намагалися зберігати цінності свого народу. На довгому та складному шляху незалежності українці створювали набували свої цінності, культуру, традиції. Змінюється світ та змінюється міркування суспільства. Духовні, матеріальні, економічні, усі складові завжди знаходяться у процесі трансформації. Україна наразі знаходиться на етапі кандидата на вступ у ЄС, що обумовлює багатьма вимогами, одне з них цінування та впровадження європейських цінностей. Розглянувши статистику, більшість українців цілком погоджуються з інноваціями. Нині йде обговорення на впровадження нового календаря свят, що прийшло до нас з Європи, а якщо звернутися до історії, то ми повертаємо наші національні традиції.

Література:

1. Європейські цінності: які саме захоплюють нас найбільше? | Красилів РДА. Красилів РДА |. URL: <https://krasyliv-rda.gov.ua/європейські-цінності-які-саме-захопл/> (дата звернення: 06.12.2022).
2. Комарніцька А. Основні цінності сучасного українського суспільства. Політичний конфлікт і міжнародний тероризм у світлі сучасних політичних теорій. № 1. С. 599–602.
3. Проблеми аксіології та шляхи їх вирішення : моногр. / М. М. Підлісний. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 164 с.
4. Шайгородський Ю. Ціннісні трансформації в період суспільних змін. Соціальна психологія. 2009. 24 черв. С. 86–94.

*Гюльхан Юлія,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти, ОНП «Філософія»
соціально-гуманітарний факультет,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

АРХЕТИПИ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ

Філософське осмислення проблем розвитку сучасного українського суспільства передбачає глибоке дослідження національної ментальності, яка складається із різних світоглядних, моральних, ціннісних, психічних, чуттєвих, інших компонентів, які детермінують своєрідність народу, нації. Але ментальність як складний соціокультурний феномен та особлива характеристика соціуму та особистості виявляється не тільки в сфері свідомого, яка безпосередньо може бути зафіксована. Ментальність має глибинні підсвідомі пласти у вигляді соціальних інстинктів, які постійно проявляють себе, архетипів, які позначаються на поведінці людей, впливають на миросприйняття, надають специфічні риси інтерпретації людиною навколишнього світу. Ментальність відтворюється в процесі життєдіяльності народу й має несвідомі, нераціональні рівні соціальної активності. Одним з несвідомих компонентів ментальності є архетипи.

Поняття архетипу було введено в науковий обіг К. Г. Юнгом, який запропонував теорію архетипів особистості. Поняття архетипу (з грецької мови він означає «прообраз») характеризує базову структуру психічної матриці людини, яка визначає ціннісні пріоритети, які впливають на напрям мислення, а також на мотивацію поведінки, вчинки людини. К. Г. Юнг визнавав існування «узгодження нашого мислення з первообразами несвідомого, які породжують будь-яку думку, над розгадкою якої постійно б'ється наша свідомість» [121].

К. Юнгом були виділені наступні основні архетипи: «Тінь» - втілення темного в людині, «Персона» - соціальна роль, яку людина відіграє в суспільстві, «Самість» - центр цілісності людини, «Аніма» - втілення жіночого начала в людині і «Анімус»- чоловіче начало, «Мудрець»- втілення мудрості, сенсів життя людини. Виходячи з даної системи архетипів, видно, що вони охоплюють багато аспектів життєдіяльності колективного суб'єкта. Національні архетипи відображають особливості світогляду, національної культури, історичної долі, художньої творчості нації.

Але говорячи про архетипи національної ментальності ми будемо використовувати концепт архетипу не тільки в юнговій інтерперетації, але у її загальнокультурній. Це пов'язано з тим, що розвиток культури та історії нації взаємопов'язані. Якщо історія нації характеризується формами усвідомленого буття нації у локальному та світовому контексті, то культура – це важливий чинник конструювання життя народу як унікальної нації, відображення його етнічного автопортрету, специфічного вираження загальнолюдських цінностей та ідеалів. Культура визначає історичний досвід у цінностях життя, соціальних значень, вірувань та ідеалів, формування світу людини в ідеях свободи, блага, правди, краси, інш.

В характерних рисах певної національної ментальності відображаються саме ті архетипи, коріння яких сягають у тисячоліття давньої історії нації. Тому джерелами формування феномену національної ментальності безпосередньо є архетипи, які пов'язані з етногенезом прадавньої культури нації.

Особливостями етногенного процесу в Україні було те, що в ньому було не тільки засвоєння окремих елементів світової культури, а створення і передавання культурних цінностей та традицій, яке дає підстави ввести в етнотворення українців тисячолітній досвід інших народів. Тому не випадково українська мова серед інших слов'янських мов характеризується своєю наближеністю до індоєвропейської мовної групи. Дослідники вважають, що деякі елементи українських традицій та фольклору пов'язані з культурою стародавніх цивілізацій Сходу. Наприклад, є певна спорідненість в українській культурі в архетипі ставлення до природи з культурою Упанішад. Але ці питання зв'язку українського етногенного процесу та розвитку української культури у контексті розвитку культури стародавніх цивілізацій Сходу потребують спеціального дослідження.

Чекаліна Марія,

студентка 3-го курсу спеціальності менеджмент соціокультурної діяльності, соціально-гуманітарного факультету

*Науковий керівник: **Врайт Галина,***

канд. філос. н., доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Самореалізація сучасної української молоді дуже важлива в наш час, бо саме від нашого покоління залежить подальше життя держави. Молоде покоління є основою позитивних змін та перетворень, які відбуваються сьогодні в Україні.

Давайте розберемося що ж таке самореалізація?

Самореалізація – реалізація потенціалу особистості у певному напрямі, ідентифікація себе в суспільстві, вибір професії.

Визначальним чинником у процесі самореалізації є сама особистість, хоча водночас є важлива роль соціального середовища, зокрема допомога батьків, підтримка рідних та друзів.

Проблема самореалізації молоді в нашій країні є найактуальнішою. Час, який ми переживаємо, відзначено важким пошуком нового соціально-економічного розвитку та духовно-культурного відродження нації. І в першу чергу, це позначається на юному поколінні як на найбільш вразливій і найменш захищеній частині суспільства. Знизився рівень матеріального добробуту населення, знайшла масовий характер незатребуваність творчо обдарованої частини сучасної молоді. Пошук та підтримка молодих талантів, турбота про їх духовне та творче зростання, залучення суспільної уваги до їх проблем і потреб поступово зросли в проблему збереження національного генофонду країни. У цій ситуації перед державою, громадськістю, освітніми та культурно-виховними закладами стоїть завдання надзвичайної важливості: домогтися того, щоб кожен з тих, хто сьогодні навчається в школі, навчається у вузі, виріс не тільки здоровою людиною, не тільки свідомим членом суспільства, але і обов'язково ініціативним, думуючим працівником, здатним на творчий підхід до будь-якої справи [1].

Дуже проблематичним зараз також є те, що більшість молоді все ж не знаходить можливостей в Україні та вирушає на пошуки долі за кордон. Гадаю, владі варто звернути на це особливу увагу. Із дитинства нас виховують патріотами, пояснюють, що ми маємо гарно вчитися, щоб допомогти своїй країні. Ми виростаємо, стаємо дуже здібними, талановитими і виявляється, що наші таланти нікого не цікавлять у нашій країні.

Працевлаштування і відсутність можливостей для самореалізації є найактуальнішими проблемами сучасної молоді. Серед важливих проблем виділяють відсутність роботи і проблеми з працевлаштуванням (36%), матеріальну залежність від будь-кого (34,1%), а також відсутність вільного часу (28,4%) [3].

Існують проблеми сучасної молоді, але є й пріоритети, які цікавлять кожного українця, тому давайте розберемось, що для молоді є першочерговими цілями.

Життєві пріоритети української молоді можна оцінити за результатами соціологічного дослідження «Молодь України-2015», проведеного компанією GfK Ukraine3 на замовлення Міністерства молоді та спорту України. Молоді українці визначали першочергові цілі та пріоритети у своєму житті, зокрема народження та виховання дітей є пріоритетним у 48% молодих людей, які взяли участь у опитуванні, робота (пошук та/або досягнення певних результатів у ній) є важливою для 44%, заробляння/отримання достатньої кількості грошей обрали 36%, пошук коханої людини та/або одруження – 21%, здоров'я (дотримання здорового способу життя, подолання певної хвороби тощо) – 19%, свободу і незалежність в своїх рішеннях та вчинках – 18%, здобуття освіти (включно із самоосвітою), цікаве дозвілля – по 15% [4].

Сьогодні молоді люди, безумовно, набагато сміливіше попередників у відстоюванні своїх прав і поглядів. Та незважаючи на цю рішучість та свободу є досить багато проблем. Однією з найактуальніших є поширення вживання алкоголю та наркотичних речовин серед підростаючого покоління [5].

Нерозривно пов'язана з наркоманією проблема пошуку себе в житті, втрата відповідальності і майбутнього, оскільки проблемами сучасних молодих людей є професійне самовизначення, а пізніше працевлаштування та відсутність можливостей для самореалізації [5].

Отже, наостанок, хотілося б відзначити, що простір для самореалізації молоді величезний, і який напрямок обере молода людина залежить тільки від самої неї: від її життєвих цінностей, рівня виховання, освіти і культури, а також від того середовища в якій людина живе і розвивається. Самореалізація- це постійне прагнення щодо розвитку власних здібностей і можливостей, які усвідомлює кожен.

Література:

1. Проблема самореалізації молоді [Електронний ресурс] / Режим доступу : <https://ukrbukva.net/8190-Problema-samorealizacii-molodezhi.html>
2. БОЧЕЛЮК В.Й., БОЧЕЛЮК В.В. ДОЗВІЛЛЄЗНАВСТВО [Електронний ресурс] / Режим доступу : https://tourlib.net/books_ukr/bocheluk41.htm
3. Самореалізація української молоді [Електронний ресурс] / Режим доступу : <https://ij.ogo.ua/suzh/samorealizatsiya-ukrayinskoyi-molodi/>
4. Концепція Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки (2015 р.) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. сайт. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
5. Мендель Н. Сучасна молодь: її проблеми та амбіції 19.04.2017 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://licey.naiu.kiev.ua/news/%C2%ABsuchasna-molod-yiyi-problemi-ta-ambiciyi%C2%BB.html>

*Бутенко Елеонора,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти, ОНП «Філософія»
соціально-гуманітарний факультет,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ АРХЕТИПІВ У ТВОРЧОСТІ

Філософія розглядає питання про сутність творчості, до якої по-різному ставилися в різні історичні епохи. Наприклад, епоха Ренесансу була пронизана вірою у безмежні творчі можливості людини. Поступово поняття творчості все більше усвідомлюється як художня творчість, виникає інтерес до постаті художника і самої творчості. В епоху Просвітництва вона пов'язується із здатністю людини до уявлення. Англійські вчені, (Ф.Бекон, Т.Гоббс, Дж. Локк та Д. Юм) трактували творчість як комбінацію існуючих елементів. Творчість була близька винахідництву. У 18 столітті завершена концепція творчості створюється І. Кантом, який аналізує творчу діяльність у вченні про продуктивну здатність уяви, що є сполучною ланкою між розумом та почуттєвим досвідом. Це вчення було продовжено Шеллінгом; він розглядав творчу здібність у єдності несвідомої і свідомої діяльності людини.

В епоху Романтизму, погляд на художника як на генія, який творить з натхнення досяг своєї кульмінації. Вищою формою людської життєдіяльності вважалася творчість художника і філософа. Творчість розглядається переважно в протилежності технічній діяльності в ідеалістичній філософії. Творчий природний початок, філософія життя протиставляє технічному раціоналізму то існування підкреслює духовно-особистісну природу. Найбільш розгорнута концепція творчості дана А. Бергсоном (Творча еволюція ;), сутністю життя він вважає творчість як безперервне народження нового. Дійсність розглядається філософом як «безперервний ріст і нескінченна творчість». Розглядає творчість як діло богоподібної свободи людини, розкриття в ньому образу Творця ; М. Бердяєв (Зміст творчості) Філософія позитивізму і прагматизму розглядає творчість як винахідництво, ціллю якого є вирішення завдань, які поставлені певною ситуацією. У філософії творчій потенціал особистості розглядається як синтез якостей який характеризує можливість людини вирішувати і ставити нові завдання у своєї діяльності. Властивості творчого потенціалу поділяють на: пізнавальні і ціннісні та комунікативні і художні.

Тлумачення архетипу залежить від світоглядного бачення тих, хто його інтерпретує. Неможливість раціонального обґрунтування сутнісних засад архетипу зумовила відсутність його чіткої дефініції. З цього випливає і проблема порівняльного та компаративного аналізу архетипічних образів. На думку Л.Д. Столяренко, вираз «архетип» зустрічався ще в давнину у Філона Іудея по відношенню до образу бога в людині. У філософії Платона під

архетипом розумівся розумоосяжний зразок, початок (ейдос). У середньовічній релігійної філософії це природний образ, відображений в розумі. У середньовічного теолога Августина Блаженного це «споконвічний образ, що лежить в основі людського пізнання» [1, с. 24].

Якщо говорити о ролі архетипів у творчості, то треба відзначити, що в сучасних дослідженнях, поняття архетип у Б.І. Кононенка «співвідноситься з несвідомою діяльністю людей, що є обов'язковим компонентом людської ментальності. Менталітет характеризується як «глибинний рівень колективної та індивідуальної свідомості, що включає і несвідомі акти» [2, с. 45].

В наслідок неможливості викласти термін «архетип» у чітко встановлених межах, використовують розширене тлумачення цього поняття. Так, В. Бачинін відмічає, що «архетип – це універсальний образ із певною ціннісно-змістовою скерованістю. Така скерованість є зумовленою стійкими структурами колективного та індивідуального несвідомого та свідомого, що визначають нахили, прагнення, мету людей, виявляючи національний характер» [3, с. 34].

У дослідженні М. Моклиці зазначається, що « архетип є синонімом до слова образ, пов'язаний з міфічним світосприйняттям, “який виносить на поверхню зв'язок людини з первісним світовідчуттям. Але не кожний образ є архетипним: “Загалом архетипних образів багато, майже кожне конкретне поняття, яке мало бути відоме первісній людині, може відкривати двері в архетип. Явища і атрибути природи, назви родинних зв'язків, речі побуту, які оточували первісну людину, словом, усі найдавніші назви предметів, явищ, людей мають безліч змістовних нашарувань... Коли ж митці оживляють давні прошарки змісту слів у художніх текстах, вони тим самим виходять на глибинні, тобто архаїчні або ж архетипні образи» [4, с. 24–25].

Українські національні архетипи проявляють себе як символи у міфах, казках, фольклорі, обрядах, традиціях, і є узагальненням досвіду. Звертає увагу на роль архетипів у сюжетах, що мають витoki у ритуально-міфологічній давнині В. Халізов, який зазначає, що «поняття архетипу продуктивне при аналізі творів для відстеження наступності поколінь, зв'язку минулого та майбутнього» [5, с. 34]. В українському колективному несвідомому основним є архетип родючої Землі, доброї та ласкавої (за А. Кульчицьким). Основою етнічної домінанти українського національного характеру є архетип Богині-Матері, який на думку вчених, позбавив українців агресивності в світогляді. Для свідомості українців є характерним висування на передній план не формалізму розуму, а моралі, серця, як метафори інтимних глибин душі. Цей архетип філософії серця розкривається як: принцип індивідуальності та джерело людяності (П. Юркевич), мікросвіт, вираження внутрішньої людини, що втілює Бога (Г. Сковорода), шлях до ідеалу та гармонії з природою (Т. Шевченко), орган надії, передчуття, провидіння (П. Куліш), ключ до господарства душі, її мандрів у вічність, сферу добра і краси (М. Гоголь).

Розуміння дійсності «серцем» - емоціями та почуттям, «душею» в структурі української психіки з погляду української етнопсихології

визначається спільною ознакою українців. Емоції та почуття переважають над мисленням та волею, це робить їх подібними і, водночас, особливими, своєрідними, індивідуальними не схожими між собою.

Г. Сковорода, осмислювач української ментальності, вважав найбільшим злом порушення спільності, зв'язку людини з власним буттям. Основою для нього були гармонічне поєднання та співдія людини в часі, місці, мірі та особливостях (природних талантах). Порушуючи зв'язок цих чотирьох принципів в своєму житті не тільки окрема людина, але й цілі народи, стають маріонетками в чужих руках. Загальнолюдська ідея архетипів як універсальї художньої культури стає однією з найактуальніших і найсуттєвіших у сучасній гуманітарній думці. Її існування й відродження пов'язані з постійним намаганням людства знайти відповіді на одвічні питання про базисну сутність усієї культури.

Дослідження архетипів як універсальї художньої культури, що структурують свідомість людини на глибинному емоційному рівні, дозволяють висвітлити в мистецтві найяскравіші ідеї та образи, виявити найближчі семантичні поля у творчості митців, композиторів тощо. Це пов'язано з модифікацією буття архетипів, їх «перетіканням» від психічної структури до культурного феномену.

Література:

1. Бачинин В. А. Философия : энциклопедический словарь / В. А. Бачинин. – СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2005. – 288 с.
2. Львовичкіна А. М. Основні статичні характеристики етносу / А. М. Львовичкіна // Етнопсихологія : [навчальний посібник]. – К. : МАУП, 2002. – С. 43–56 ; бібл. : С. 139–140.
3. Мелетинский Е. Аналитическая психология и проблема происхождения архетипических сюжетов / Е. Мелетинский // Вопросы философии. – 1991. – № 10. – С. 34–39.
4. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Ковалева, В. І. Теремка]. – [2-е вид, випр. і доп.]
5. Богданова Л. Амбівалентність перцепції материнства у творчості Тараса Шевченка / Л. Богданова // Література, фольклор, проблеми поетики : збірник наукових праць. – К. : Твім-інтер, 2009. – Вип. 33. – Ч. 2. – С. 434–448.

Бикова Тетяна,

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» (перша – китайська, друга – англійська),
Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н.,
професор кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ЯК ВІЙНА ЗМІНЮЄ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ЙОГО ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ?

У цей нелегкий час для України війна, яка почалася ще у 2014 році та поширилася у 2022 завдала удару не тільки економіці державному устрою нашої держави а й понівечила та змінила життя українського суспільства. Вона торкнулася усіх сфер життя українців не тільки матеріальних, але й духовних. Війна це суспільно лихо та страшний час, однак багато молодих українців заради захисту Батьківщину змінили свої професії та життя. Прикладом можуть слугувати розповіді українців про їх життя до війни та після: Маргарита (25 років, родом з Харкова, нині перебуває у лавах Тероборони Києва): «Тікати я не хотіла, втім, хотіла щось робити, тому вирішила долучитися до лав Територіальної оборони». Софія (17 років, родом з Києва, нині студентка 1 курсу програми "Психологія" Українського католицького університету у Львові): «Я вірю, що все це закінчиться якоюсь перемогою». Переїхала до Європи та допомагає біженцям з України облаштуватися на новому місці. [2].

З погляду на економічний стан українців, то звичайно з початком повномасштабної війни він зазнав чималих змін. За даними опитування, 53% українців, котрі працювали до війни, сьогодні не працюють. У звичайному режимі працюють 22% опитаних, 21% – віддалено чи частково, лише 2% – знайшли собі нову роботу. Тільки у 18% громадян після війни не змінилося економічне становище, у 52% воно значно погіршилося, у 28% – скоріше погіршилося [1].

Що ж відбулося з українським суспільством за пів року війни Ольга Куценко, докторка соціологічних наук стверджує: «Ми живемо у складний час. Виклики, перед якими стоїть суспільство, перевертають багато наших уявлень, породжують багато нових практик, які ми застосовуємо для адаптації та виходу з цієї ситуації.»[3].

Напередодні війни соціологи фіксували суттєві зміни у соціальній структурі суспільства. І вони були зумовлені тим, що протягом попередніх десяти років змінився реальний розподіл можливостей людей. У людей суттєво збільшилася ідентифікація себе із середнім класом. Народилося і поширилося багато дієвих стратегій адаптації до суспільної нестабільності та реагування на соціальну несправедливість. І саме ці стратегії та практики продовжують відігравати принципову роль у нашому русі до перемоги і у конструюванні нового суспільного порядку після війни [3].

Також, Сергій Дембіцький виокремлює соціетальні цінності – це властивості соціальної взаємодії, бажані або необхідні. Це безпека (захист членів суспільства від внутрішніх руйнівних процесів, злочинності,

екології, дискримінації), свобода (мінімізація втручання держави), різноманіття (забезпечення мирного співіснування у суспільстві з різними політичними, релігійними, культурними ідеалами), порядок, стабільність, розвиток. Стабільність – підтримання досягнутих у суспільстві стандартів життя. Розвиток – забезпечення відповідності або руху наукових і технологічних досягнень країни до рівня провідних країн світу. Самостійність – вирішення питань державного будівництва без втручання зовнішніх політичних сил. Сила – обстоювання позицій держави у міжнародній політиці на регіональному або глобальному рівні. У рейтингу індивідуальних цінностей перші місця для більшості людей посідають фізичне здоров'я, психологічний комфорт, міжособистісні стосунки, особистісна свобода, моральність, домашній комфорт. Тобто, зверху опиняються базові потреби. Цікаво, що влада та статус є найменш затребуваними цінностями під час війни [3]. Так як у дослідженні головною темою є повсякденне життя та його зміни після початку війни, хотілося б детальніше описати, визначення повсякденного життя. У сучасній соціології соціальне явище повсякденність, тобто повсякденне життя людей, стало справді викликом. Спираючись на те, як в естетиці розглядалося філософом Георгом Лукачем повсякденне мислення, соціолог Агнес Хелер поставила поняття повсякденне життя в безпосередній зв'язок із можливістю невідчуженого повсякденного життя в сучасному суспільстві. Культура повсякденного життя виступає правом і реальною можливістю для людини щодня переборювати труднощі, що зустрічаються, різноманітні форми свого відчуженого життя, включаючи сюди і саму творчу працю, і саму культуру, і повсякденну життєву суєту. [4] На підставах проведеного опитування та аналізу емпіричних даних ми дійшли таких висновків щодо гіпотез дослідження.

Суспільство Одеси та Одеської області усвідомлює, що в Україні після початку війни повсякденне життя зазнало великих змін особливо це торкнулося роботи, життя та планів на майбутнє. З погляду на економічний стан українців, то звичайно з початком повномасштабної війни він зазнав чималих змін. За даними опитування, 53% українців, котрі працювали до війни, сьогодні не працюють. У звичайному режимі працюють 22% опитаних, 21% – віддалено чи частково, лише 2% – знайшли собі нову роботу. Тільки у 18% громадян після війни не змінилося економічне становище, у 52% воно значно погіршилося, у 28% – скоріше погіршилося [1].

З початком війни найвищим пріоритетом, а майже 82 відсотки стало -життя українців.Сергій Дембіцький, заступник директора Інституту соціології ствержує: «Фізичне здоров'я та безпека - топ-цінності для людини та суспільства часів воєнного часу» [2]. Якщо до війни смерть могла настати від хвороби чи ДТП або нещасливого випадку, то зараз життя та здоров'я дійсно стали набагато важливішими питаннями, адже кожної хвилини повітряної тривоги ти думаєш: «Пронесе чи ні?». Навіть, якщо ти

перебуваєш у укритті немає 100% захищеності. Тому дійсно під час війни здоров'я та життя мають найвищу цінність для людей будь-якого віку. Серед опитуваних переважають позитивні думки, щодо згуртування українського народу на фоні війни, через зріст підтримки президента та на фоні, ще більшого національного єднання. Зазначимо, що позитивні зміни в суспільстві створюють умови для соціально-економічних змін. Про це нашому виданню розповів генеральний директор Київського міжнародного інституту соціології Володимир Паніотто. На його думку, потенціал до об'єднання задля поліпшень у державі, безумовно, є в багатьох українців. «Посилиться волонтерський рух, у результаті чого перехід до громадянського суспільства отримає дуже сильний поштовх. І я тут погоджуся з тим, що після війни ми маємо шанс дуже серйозно просунутися у бік такої собі нормальної європейської держави», — розповів він ZN.UA. [3].

Після початку війни, серед респондентів ширився емоційний настрій нижче середнього, однак зараз він більш-менш стабілізувався. Про це свідчать відповіді респондентів до війни переважав настрій нижче середнього 1-4, однак зараз він 5-8.

Отже, війна не тільки змінила життя українського суспільства, вона згуртувала його проти спільного ворога. Багато українців вже не зможуть жити, як раніше, але ми може адаптуватися та пристосуватися до нового життя. Війна також вплинула на зміну цінностей українців тепер найвище місце займає життя та здоров'я, а не статус та гроші. Ми маємо не дивлячись на лихо, яке прийшло на нашу землю йти вперед до перемоги та світлого майбутнього.

Література:

1. Війна в Україні: більше половини громадян не працюють та зіткнулися з фінансовими труднощами – опитування [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2022/03/23/novyna/suspilstvo/vijna-ukrayini-bilshe-polovyny-hromadyan-ne-pracyuyut-ta-zitknulysya-finansovymy-trudnoshhamy-opytuvannya>
2. Війна очима молоді: Потрібно щось робити і захищати країну [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/viina-ochyma-molodi-potribno-shchos-robyty-i-zakhyshchaty-krainu/a-61265280>
3. Як війна змінює українське суспільство [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3527305-ak-vijna-zminue-ukrainske-suspilstvo.html>
4. Соціологія повсякденності [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/1850172/page:35/>

*Педченко Єлизавета,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)
Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н.,
професор кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ НА ЛЮДЕЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У наші дні соціальна реклама є новим потрібним елементом культури ХХІ століття, видом діяльності, що актуальний для сучасного суспільства.

Сучасне суспільство знаходиться на тій стадії розвитку, коли людські потреби полягають не тільки у задоволенні фізіологічних та матеріальних бажань, а й у досягненні високого рівня духовного розвитку. Тому можна зробити висновок, що використання соціальної реклами є показником розвитку прогресивного суспільства, проявом доброї волі громадян, їх принципової позиції щодо соціально значимих цінностей, їх прагнення до досягнення довгострокової суспільної користі, а не миттєвої особистої вигоди.

Місія соціальної реклами – зміна ставлення людей до існуючих проблем, а в довгостроковій перспективі – пропозиція нових соціальних цінностей, затребуваних суспільством.

У наші дні реклама займає у суспільному житті величезне місце. З її допомогою популяризуються найрізноманітніші товари, створюється імідж фірм і корпорацій, здійснюється залучення нових прихильників політичних партій, пропагується політика держави.

Але що було раніше, де ця реклама була в радянські часи ?

Вона була, але була вкрай заідеологізованою і політизованою, а її основними темами були такі сфери життя комуністичного режиму як ідеологія, агітація до праці та оборони країни, критика західних демократій, антирелігійність тощо.

Сучасна соціальна реклама змінилася у способах комунікації та набула нових актуальних суспільних тем. Нині основними засобами поширення соціальної реклами є періодичні видання, буклети, флаєри, банери, біл-борди, інтернет, відео-, аудіоролики, сітілайти та інше.

З початком російсько-української війни соціальна реклама в Україні миттєво відреагувала на нові виклики. В Україні нині набула найбільшого поширення соціальна реклама військової тематики, спрямована на захист держави.

Описуючи початок російсько-української війни важливо зазначити, що в 2014 – 2015 рр., окрім традиційних плакатів, з'явилося кілька відеороликів патріотичного спрямування, які закликали пишатися українськими

військовими: «Адвокати Небесної Сотні», «Аеропорт. Повертайтеся живими», «Українська армія – наша гордість», «Будьмо сильними! Захистимо Україну!», «Ти поруч. Віримо. Живемо...», «Пам'ятаємо. Пишаємося. Переможемо» та ін. [2, с. 148 – 154].

Розкриваючи початок повномасштабної збройної агресії Росії проти України 24 лютого 2022 року та введення в країні воєнного стану, варто зазначити, що соціальна реклама миттєво відреагувала на нові виклики. Оператори зовнішньої реклами розпочали широкомасштабну підтримку патріотичних сил. Уже з перших днів набули популярності сюжети, які давали чітке розуміння окупантам, що їм в Україні не раді («Путин проиграл. Весь мир с Украиной! Русский солдат, уходи без крови на руках», «Русский солдат! Вместо цветов тебя ждут пули. Уходи!» та ін.)), згодом пішла хвиля підтримки окупованих міст та ЗСУ («Херсон – це Україна», «Ми на нашій землі! За нами правда і перемога!»), заклики щодо закриття неба над Україною, подяки хоробрим воїнам ЗСУ, необхідність порятунку домашніх тварин з зони бойових дій, необхідності дотримання норм безпеки тощо. У серпні 2022 року український ветеранський фонд запустив інформаційну кампанію «Я – ветеран». На українських вулицях з'явилися борди та сітілайти з фото українських захисників та захисниць. Ця соціальна акція має змінити уявлення суспільства про те, що ветерани – це лише люди похилого віку в орденах та медалях [1].

Перелік проблем, до яких звертається сьогодні соціальна реклама дуже великий. Проте, всі мотиви, використовувані у соціальній рекламі можна розділити на дві групи: моральні і емоційні.

Моральні мотиви звертаються до почуття справедливості та порядності. Сюди відносять рекламу захисту навколишнього середовища, охорони правопорядку, боротьба з алкоголізмом, наркоманією тощо.

Емоційні мотиви в цьому виді реклами «грають» на бажанні людини позбутися від негативних емоцій і здобути позитивні. Цю мету можна досягти шляхом купівлі певного товару чи послуги [3, с. 163].

Як і інші види культурної комунікації, соціальна реклама здійснюється у символічній формі. Символізація у рекламі значима для концентрованого узагальнення опорної ідеї повідомлення. Важливим завданням творців реклами є досягнення адресатом рівня комунікаційного пізнання, що вимагає використання добре відомих символів культури.

Україна зараз переживає одні з найскладніших часів, які будь – коли були. Роль соціальної реклами – неоціненна [4].

В умовах інформаційного суспільства важко знайти людину, яка не мала б хоч найменшого уявлення про рекламу. Без неї важко уявити сучасне життя. Реклама наявна практично скрізь, вона є важливим засобом впливу на всі сфери життя як конкретної особистості, так і суспільства в цілому. Не випадково дослідники визначають її як частину загальнолюдської культури. Соціальна реклама під час воєн стає невід'ємною частиною пропаганди та є цінним

історичним джерелом. У центрі соціальної реклами – суспільні (соціальні та – певною мірою – соціально-політичні), а також духовні (передусім, моральні) цінності. Разом з тим, з її допомогою транслуються й інші групи цінностей (за винятком реклами матеріальних цінностей). Основне місце у соціальній рекламі займають цінності: безпеки та здоров'я; сім'ї, працьовитості, патріотизму. Вплив соціальної реклами на людину під час війни сьогодні – пропагування патріотизму та любові до своїх рідних. Як результат – шлях до перемоги.

Так чи потрібна соціальна реклама під час війни? На нашу думку, потрібна, оскільки у такий важкий період для держави важливим складником патріотичної пропаганди стає соціальна реклама. Йдеться насамперед про своєрідну «мілітаризацію» соціальної реклами, тобто появу таких її продуктів, які в мирний час зазвичай перебувають поза межами інтересу рекламного бізнесу в більшості сучасних країн.

Література:

1. Мороз І. Соціальна реклама під час війни: особливості висвітлення в підручниках історії. Міжнародна науково-практична конференція. URL: https://lib.iitta.gov.ua/731865/1/%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%86_PSP_tezy_2022.pdf
2. Осаула В. О. Патріотична реклама в Україні: відповідь на виклики часу. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2019. С. 148 – 154
3. Хапенков В. Н. Основы рекламной деятельности: учебник для студентов учреждений сред.проф. образования / В. Н. Хапенков, О. В. Сагинова, Д. В. Федюнин. М.: Издательский центр «Академия», 2014. С. 163
4. Чи потрібна реклама на телебаченні під час війни? Детектор Медіа. URL: <https://detector.media/blogs/article/198493/2022-04-20-chy-potribna-reklama-na-telebachenni-pid-chas-viyny/>

Мосціпан Валерія,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)
Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н.,
професор кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

БІЗНЕС ПІД ЧАС ВІЙНИ

На нинішньому етапі розвитку економіки України, в умовах мирової і вітчизняної фінансової кризи, війни в Україні, зростання конкуренції на ринку товарів та послуг становиться актуальним проведення бізнес-планування

роботи підприємств незалежно від форм власності. З падінням попиту на певний вид послуг гостро встає питання оптимізації існуючих бізнес-процесів і на підприємствах державної власності, де складання бізнес-планів обов'язкове. Такої оптимізації та перебудови своєї діяльності потребує і вищий навчальний заклад державної власності, який представляє платні освітянські послуги і, практично, виживає за рахунок збільшення таких послуг.

Для проведення аналізу, оптимізації або перебудови своєї діяльності, підприємству як суб'єкту господарювання необхідно мати актуальну модель своїх бізнес-процесів, структуру, що відображає його, і всі процеси, що відбуваються в ньому, а також фінансові, тимчасові та інші ресурсні складові для кожного процесу. Така модель дає наочний матеріал для аналізу, що відбувається в даному суб'єкті господарювання, показує "вузькі місця" в його діяльності, виявляє можливі ризики і непродуктивні витрати, які несе підприємство в своїй діяльності унаслідок дублювання функцій і зон відповідальності або, навпаки, "безвідповідальності".

В той же час агресивний ринок вимагає обережності в прийнятті рішень, диктує необхідність зниження ризиків. В цих умовах підвищується актуальність повсякденного аналізу бізнес-процесів.

Майже третина представників українського малого та середнього бізнесу вже розширили свою діяльність на закордонного споживача. Про це свідчать дані дослідження Mastercard SME Index. У той час, як український малий та середній бізнес шукає шляхи повернення до повноцінної роботи та продовження розвитку серед головних потреб підприємці відзначають нестачу нових замовлень та ринків збуту (56%), коштів на розвиток (33%) та необхідність допомоги з логістикою (23%). Водночас 28% українських МСБ, що працюють під час війни, вже розширили свою діяльність на закордонного споживача. Ще 21% планують почати це зробити у майбутньому. Наразі українські підприємці найбільше продають свої товари та послуги на ринки США (30%), Польщі (27%), Німеччини (13%), Великої Британії (10%), Литви (10%) та Канади (10%).

Серед найбільш пріоритетних ринків, які український бізнес розглядає для подальшого розширення географії продажів такі країни: • Польща (61%); • Болгарія (13%); • Велика Британія (13%); • Італія (11%); • Молдова (11%). Основними бар'єрами, які заважають малому та середньому бізнесу вийти на іноземні ринки, є нестача фінансових ресурсів (29%), профільних знань (27%) та брак виробничих потужностей (12%). Крім цього, у рамках дослідження, підприємці виділили як найбільш перспективний бестселер України у світі, що матиме найбільший попит на міжнародній арені ІТ-послуги (49%). Серед інших потенційних українських бестселерів назвали: український дизайнерський одяг (28%), крафтові продукти (26%) та прикраси, у тому числі ювелірні (23%). Воєнний час помітно звужує можливі варіанти бізнесу, тому що до нього висуваються особливі вимоги. Бажано, щоб бізнес не був прив'язаним до конкретного місця, адже в умовах війни завжди може виникнути потреба

переїхати. Краще за все, якщо для роботи не потрібен офіс, а роль складу виконуватиме відносно невелике приміщення, можливо, навіть власна домівка. Важливо, щоб обраний бізнес не потребував великих інвестицій на початку та дозволяв вкладати гроші поступово. Через нестабільну ситуацію, робити серйозні інвестиції ризиковано. До того ж, завжди існує вірогідність, що справа не стане успішною або просто вам не сподобається. Виходячи з усього сказаного, оптимальним варіантом для початку бізнесу під час війни стане свій інтернет-магазин. Для його створення не потрібно орендувати офіс та наймати персонал — на перших етапах достатньо власних сил. А якщо продавати через дропшипінг, то не потрібен навіть склад. Також значну частку грошей зекономить безкоштовне створення сайту на платформі Хорошоп. В підсумку, ви витрачаєтесь лише на обслуговування сайту, просування магазину та закупку товарів, якщо працювати не за дропшипінгом. Державна допомога бізнесу під час війни Для допомоги бізнесу під час війни держава здійснила ряд заходів. В основному, ці ініціативи стосуються пільгових умов оподаткування. Запроваджено нову ставку єдиного податку в розмірі 2% замість 5% — перейти на неї можуть діючі і новостворені ФОП 3 групи. Головною умовою переходу є річний дохід не більше 10 млрд гривень. Платники цієї групи звільняються від сплати податку на додану вартість, але це не стосується імпортного ПДВ. Держава звільнила усіх ФОП від сплати ЄСВ за себе та найманих працівників, які були призвані на військову службу в рамках мобілізації. А ФОП 1-2 групи звільняються навіть від сплати єдиного податку. Штрафи за несплату, неповну або несвоєчасну сплату податків чи неподання звітності не нараховуються. Також не проводяться документальні перевірки щодо сплати ЄСВ. Втім, якщо у вас є можливість, бажано платити всі податки заради наповнення держбюджету. Важливим для підприємців кроком стало відтермінування масового впровадження РРО. На період воєнного стану скасовуються будь-які штрафи за невикористання касових апаратів. Тому ви можете не перейматися, якщо ви не встановили РРО чи ПРРО або використовуєте їх з помилками. Повний перелік ініціатив на підтримку українського бізнесу ви можете переглянути на порталі Дія. Основні особливості та проблеми бізнесу під час війни Перед тим як наважитися запускати власний бізнес, потрібно розуміти всі особливості такого рішення. Навіть в мирний час бізнес супроводжується ризиками, а у період війни тим більш. Але це зовсім не означає, що варто відмовлятися від цієї ідеї. У бізнеса залишається багато вагомих переваг. Ми перерахуємо основні негативні та позитивні моменти ведення бізнесу під час війни, щоб вам було легше приймати рішення. Для прикладу візьмемо сферу e-commerce, тому що можемо точно оцінити його поточний стан. Недоліки: • нестабільна економічна ситуація; • проблеми з електроенергією; • неможливість довгострокового планування через війну; • ускладнений імпорт товарів. Переваги: • полегшений старт, завдяки підтримці держави та іншого бізнесу; • попит, який відновився до довоєнних показників; • знижена конкуренція; • допомога економіці країни; • помірні початкові інвестиції та можливість

масштабування. Перераховані недоліки в основному пов'язані з війною та після нашої перемоги вони усунуться. Проте навіть з ними, переваги ведення бізнесу є суттєвими та вам варто спробувати.

Література:

1. Кучкаров З. Как оптимизировать бизнес-процессы / З. Кучкаров // Генеральный Директор. – 2006. – 10 октября.
2. Каменнова М. Поэтапная оптимизация бизнес-процессов / Мария Каменнова, Виктор Крохин // Финансовый директор. – 2004. – №11. – С. 13- 19.
3. Сліпачук С. Експрес-оптимізація бізнес-процесів / Світлана Сліпачук // Контроль. – 2008. – №1.
4. Пономарьова Ю.В. Логістика: навч. посіб. / Ю.В. Пономарьова. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 192 с.
5. Рубен Р. Використання ABC-аналізу в сфері маркетингу / Р. Рубен, О.В. Боровиков // Маркетинг и реклама. – 1999. – №1. – С. 39-45.
6. Череп А.В. Управление затратами по видам деятельности / А.В. Череп // Бизнес-информ. – 2007. – №1. – С. 59-62.

Шпілевая Катерина,

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)
Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н.,
професор кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

СТАВЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ ДО ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

Важливо розуміти, що в нашій державі проблема ВПО та біженців існує із 2014 року, але саме зараз вона набирає найбільших обертів. На мою думку, більшість українців раніше недооцінювали це питання, адже були впевнені, що воно не торкнеться їх. 24 лютого 2022 року країна-терорист внесла свої корективи: кожен громадян нашої держави відчув це на собі. Через повномасштабне вторгнення в нашу державу, щоденно з'являється все більше біженців та ВПО. Досить велика кількість сучасної української молоді, не дивлячись на актуальність, не відрізняють біженців від внутрішньо переміщеної особи. Відповідно до Конвенції Організації Об'єднаних Націй про статус біженців (1951 р.) під біженцем розуміється особа, яка через обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів знаходиться за межами країни своєї національної належності і не в змозі користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань; або, не маючи визначеного громадянства

і знаходячись за межами країни свого колишнього місця проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань [2, с.36].

А внутрішньо переміщеною особою (ВПО) є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1, 2]. Тобто головна різниця полягає в тому, що українські біженці наразі знаходяться за кордоном, а ВПО – не перетинали межі країни, а переселилися в інший регіон.

Вимушені переселенці стикаються з великою кількістю проблем, проживаючи в новому місті. За даними досліджень «Разумков центр» понад 70% ВПО потребують грошей, 27% потребують доступу до роботи; 26% – безпечного місця проживання; 22% – доступу до медичного обслуговування; 18% – медикаментів; 16% – продуктів; 13% – житла; 7% – можливості виїхати за кордон; 7% – доступу до освіти.

Проблема потреби грошей зрозуміла: люди покинули рідне місто, свою зону комфорту, де вони працювали та заробляли гроші, влаштували побут усе своє життя. Українська влада ухвалила закон «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 29.10.2022, у якому йдеться про те, що переселенці мають ті самі права, що й жителі вільних областей. Для того, щоб оформити матеріальну підтримку від держави у розмірі 2000 грн, ВПО повинна: -проживати не за місцем прописки, яка наразі знаходиться в зоні бойових дій чи окупації; -мати чинний документ, який підтверджує особу(паспорт, свідоцтво про народження.Українська влада як можна більше зробила простим отримання довідки ВПО та щомісячної грошової допомоги. Окрім ЄДопомоги, ВПО можуть отримати матеріальне забезпечення в наступних фондах:

- Червоний Хрест виплачує 2 500 гривень на місяць;
- Естонська рада у справах біженців – 2 200 гривень;
- ООН – 2 200 гривень на кожного члена родини щомісяця. [1,3]

Зрозумілою є й потреба в місці проживання. Щонайменше 2,7 млн українців, згідно з останніми даними уряду, залишилися без житла через війну. Чийсь домівок зруйновано, хтось мусив залишити житло, щоб утекти від російської навали. Держава фізично не зможе забезпечити житлом таку велику кількість людей, тож волонтерська допомога, єднання людей – єдине, що може допомогти наразі. Тому за підтримки уряду було створено інтернет-спільноту «Прихисток». Там люди, що проживають на вільних територіях, можуть зареєструвати своє житло для того, щоб у ньому безкоштовно оселилися ВПО. За кожного переселенця держава виплачує деяку суму грошей щомісячно. Зараз охочих прихистити переселенців найбільше у таких регіонах: на Львівщині 3296 вільних місць, 1964 на Одещині та 2697 на Київщині. Основні вимоги для

державної компенсації:

- Гість зобов'язаний зареєструватись як ВПО.
- Нарахування компенсації можуть здійснюватися з 22 березня 2022 року - дня введення в дію постанови КМУ. Наприклад, якщо власники житла прихистили ВПО 15 березня, подали заяву про розміщення 25 березня, то отримати компенсацію у березні можна лише за період з 24 по 31 березня. Або, якщо переселенців розмітили 25 березня, а вони отримали довідку ВПО 28 березня, то компенсація буде здійснюватися з 28 березня.

Документи, які для цього потрібні:

- Копія документа, що посвідчує особу гостя-ВПО.
- Документи про власності на житлове приміщення.
- Документ, який посвідчує особу власника житла.
- Реквізити банківського рахунку, на які буде перераховуватись компенсація. [1, 20]

Також стало відомо, що ВПО частіше стикаються з проблемами працевлаштування. Безробіття стало викликом для місцевої влади у громадах, які прийняли багато переселенців. Війна не закінчиться найближчими тижнями, а волонтерська допомога переселенцям рано чи пізно вичерпається. Тому знайти роботу переселенцям – одна з найважливіших економічних проблем сьогодні. Особливо тим, які не можуть працювати дистанційно. Безробіття переселенців негативно впливає не тільки на економіку, а й на психологічний стан людей. Зокрема, стимулює фрустрацію та відчуття невпевненості, а також призводить до розірваних сімей. Це доводить дослідження “Інституту Республіка”. Потік внутрішньо переміщених людей – це не лише виклики та проблеми. Це також можливість залучити до життя спільноти людей “ззовні”, які здатні привнести свіжі ідеї та новий професійний досвід. За даними групи “Рейтинг”, станом на кінець квітня кожен п'ятий українець став внутрішньо переміщеним, а 83% підприємств не змогли продовжувати працювати на повну потужність. Це призвело до гострої проблеми безробіття у перші тижні війни, особливо серед переселенців. Для прикладу, 80% опитаних у травні переселенців Львівщини не працюють [4, 1]. Хоча як держава, так і волонтери допомагають у вирішенні цієї проблеми, вона, на жаль, поки не втрачає своєї актуальності.

Ще одне питання на часі – переніс пам'ятника Катерині II, Пушкіну та іншим до музею [4, 2]. Більшість одеситів, із якими я знайома і яким більше 30 років, агресивно ставляться до цього і знову ж таки звинувачують у всьому «приїжджих». Себто «Прибирайте пам'ятники у своїх містах!», «Не лізьте в історію Одеси!». Через це в соцмережах відбувається щоденне цькування та словесні перепалки. Цькування, також б'юлінг (від англ. bullying — залякування, цькування, задирання) — різновид насильства; навмисне, що не носить характеру самозахисту і не є санкціонованим нормативно-правовими актами держави, довготривале (повторюване) фізичне чи психологічне насильство з боку індивіда чи групи, які мають певні переваги (фізичні, психологічні,

адміністративні тощо) стосовно індивіда, і що відбувається переважно в організованих колективах з певною особистою метою (наприклад, бажання заслужити авторитет у бажаних осіб) [4,10]. Те саме старше покоління у більшості випадків першочергово переходить на особистості та хоче образити перселенця. А молодь навпаки: підтримує ініціативу зносу пам'ятників і вважає, що до даного питання можуть долучатися українці з різних регіонів, адже ми всі – одна країна, одна родина. Я також дотримуюсь цієї думки, бо пам'ятники особам, які завжди недооцінювали нашу державу, не можуть стояти на вільних українських вулицях і площах.

За даними проведеного мною соціологічного дослідження, виявлені наступні результати: більшість респондентів (а саме 84,6 %) знають особисто внутрішньо переміщених осіб, які наразі живуть у іншому місті/селищі, а отже, ознайомлені з їхніми проблемами. Більшість опитуваних (69,2%) не були свідком конфліктних ситуацій з ВПО. 8 осіб (30% тих, хто був свідком) підкреслили, що конфлікти були через мову спілкування. 62% респондентів позитивно ставляться до переселенців, 38 % - нейтрально. Майже всі чоловіки та жінки, що брали участь в анкетуванні (90,2%), знають про фонди допомоги переселенцям, а саме: ЄДопомога (39 осіб), Комітет Червоного Хреста (31 особа), інше (20 осіб). Більшість респондентів (25 осіб) дотримуються думки, що влада могла б і більше надавати переселенцям. Трохи менше (20 осіб) вважають, що влада надає достатньо. Майже всі (96,2%) думають, що проблему ВПО не можна назвати «переоціненою». Щоден респондент не вважає ВПО завжди винними в конфліктах, та більшість (37 осіб) обирає дивитися на ситуацію.

Щодо шляхів вирішення конфліктів з ВПО, респонденти вказали наступні варіанти: зміна думки з обох сторін; дивлячись на ситуацію, але здебільшого завжди треба знаходити компроміс; Удосконалення існуючих програм допомоги ВПО, імплементація ВПО у суспільство населеного пункту, де вони проживають;

Надання психологічної допомоги, гідних умов для життя та працевлаштування + ЗО для дітей, мовний курс у разі потреби; Люди повинні допомагати один одному не зважаючи на статус ВПО; Бути взаємоввічливими.

76,5 % респондентів (39 осіб) не проти того, аби переселенці залучалися до голосувань щодо зміни в інфраструктурі міста, яке їх прийняло, і лише 8 осіб проти. Усі респонденти (100%) хотіли би потоваришувати чи товаришують з ВПО. 54,6% респондентів скоріше готові допомагати переселенцям у разі нестачі ресурсів міста. Більшість (80%) зробила б це матеріально (грошима, одягом), 15 % - морально, 5% готові прихистити переселенця вдома [5,1].

Усе-таки, не дивлячись на всі суперечки, українці тримаються разом та допомагають одне одному. 1 з 2 опитаних українців хоча б раз жертвували чи готові пожертвувати особистими коштами, їжею та одягом для ВПО.

Література:

1. Свящук А. Л. Проблеми прав біженців та виклики сучасності. Харків, 2018.

2. Разумков центр : Українські біженці: настрої та оцінки. Ужгород, 2022.
3. Оцінка громадянами ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політико-ідеологічні орієнтації громадян України в умовах російської агресії (вересень–жовтень 2022р. Чоп, 2022.
4. Настрої та оцінки українських біженців (липень–серпень 2022р.) Львів,2022.

Arapaki Maryna

*1-st postgraduate student educational and scientific program of Philosophy,
University of Ushinsky, Odesa, Ukraine*

PRESERVATION AND DEVELOPMENT OF THE HUMAN PERSONALITY IN THE VIRTUAL ENVIRONMENT AS A MODERN ANTHROPOLOGICAL CRISIS

The need for a detailed consideration of the culture of modern society, which is considered informational, or even post-informational, is due, first of all, to the importance of the role of culture as a structural element of any society throughout the entire period of civilization's existence. On the one hand, it appears as the results of social activity, on the other - culture is a regulator of this activity, forming a certain system of norms and values. Therefore, culture is the foundation of social existence, on which certain regularities of the civilizational process and features of the social space of a particular society are layered. It is a phenomenon that reveals the essence and nature of the social life of a person and society as a whole. Therefore, man is the center of culture, its substrate, without which it does not exist. Therefore, culture is fixed through real social activity and its results, that is, through the existence of subjects of cultural interaction in the social space of society.

The process of reflecting the inner and outer world of a person in culture is caused by the fact that people create social space with the help of signs and symbols. The construction of the social space of modern society is impossible without taking into account the specifics of the transformational processes inherent in society on a global scale, in particular, the formation of the information society, under the influence of which new forms of cultural reproduction were formed, which brought radical changes to modern culture.

In the subsection, culture is analyzed, first of all, in the context of a systemic approach, which focuses research attention not only on the integrity of various types, forms and manifestations of culture in the social space of modern society, but also allows to single out those transformational processes that in a certain way affect the peculiarities of culture in the modern world. One of the leading methodological principles of research is comparative-historical, which allows tracing the main stages of the formation and development of the culture of the information society, that is, its cultural dynamics, which appears in the unity and diversity of cultural forms.

Culture is a basic qualitative characteristic of a certain level of social development. It is culture that allows you to go beyond the limits of your biological nature, endows a person with social qualities and shapes him as a person. It consists of explicit and implicit norms that influence social behavior with the help of certain regulators, "which are mastered and mediated by means of a system of symbols" [11, p. 30-39].

Culture, having a general historical character, records the specific features of the socio-cultural manifestation of individual social communities and the level of development of society. A number of researchers believe that Postmodernism as a new worldview arose in post-industrial society as a response to the crisis of previous eras, "its formation and development were ensured by socio-cultural diversity, the rejection of canons in culture, totalitarianism in thinking, the introduction of the principles of meritocracy into the life of society...pluralism becomes the leading philosophical current [1, p. 229].

The idea of individuality, multiple cultures and alternative ways of development of civilization is quite widespread in the European philosophical tradition. Let us emphasize that the philosophical concepts of postmodernism have a bright shade of deconstructivism directed against the traditions of classical methodology and metaphysics. Postmodernists emphasize the idea of the pluralistic nature of the world, the priority of the separate, unique over the general. At the same time, postmodernism simultaneously demonstrated the complexity of perceiving multiplicity, the non-immanence of these ideas, the need for such a departure from the framework of rationality for its perception: "Post-industrial society is characterized by a significantly accelerated development of socio-economic processes in a short time. The variability of social conditions affects almost all spheres of human life - from education to professional activity to lifestyle" [2, p.112]. Cultural pluralism and the diversity of the manifestation of cultural products lead to the need for dialogue as a tool for adopting a different worldview and worldview. For example, B. Bibler, in his search for the logic of culture, developing the ideas of M. Buber and M. Bakhtin in a peculiar way, arrives at the idea of dialogics (which he understands at the same time as the logic of paradoxes), which turns out to be "logic that creates", through the logic of communication, collision and disputes of at least two radically different cultures (in particular, in a single personality, in an internal dialogue) [5, p. 9-10]. Thus, culture is a mechanism that determines the possibility and direction of human development within the framework of the system of norms and rules inherent in society.

It is no coincidence that the problems of cultural development and the influence of various factors on it — nature, technology, political, socio-economic and other factors — are one of the eternal problems of social philosophy reflection. In accordance with the chosen topic of the article, in the context of this work, we focus on the problem of the influence of technologies on culture, in particular, information technologies, which are rapidly developing and being introduced into all spheres of society's life. Throughout the historical development of civilization, technology was

an integral element of culture, acting as its material basis. Noting the organic unity of culture and technology, we note that today there are many contradictory judgments about the role of technology in the development of culture, which are a reflection of no less contradictory real trends that are clearly manifested today in the development of modern society, when technology and the latest information technologies penetrate into all spheres of society and human existence: "The essence of the problem lies in the discrepancy between the reality created by man and the way he perceives it" [18, p. 234].

Turning to the problem of culture in social space, it should be noted that according to P. Sorokin, social space is a geometric structure of social relations: "In this context, the determination of the object's position in social space was reduced to the determination of relationships with other social phenomena: "...to determine the position of a person or any social phenomenon in the social space means determining his (their) relationship to other people and other social phenomena" [16, p. 297]. We emphasize the fact that, according to his concept, social space is filled with cultural content.

Deep mechanisms of the formation of the morphology of culture, as a result of which space becomes "a sign and expression of life itself, the first and most powerful of all its symbols" [17, p. 36] can be found in the works of O. Spengler. He insisted on the existence of human inner and outer worlds embodied in the concepts of soul and world. In the formation of this opposition, Spengler reveals gradations corresponding to the levels of spiritual development. Thus, spatiality in Spengler's interpretation turns into an objective criterion for the development of man and society. The personality continuously interacts with the social space, resulting in interdependent changes: "Surrounded and permeated by the entire set of relationships between people, we live not only in the physical world ... This reality forms a special world for us - the world of history, politics, everyday life, spiritual culture - in contrast to the entire world of nature" [7, p. 273].

The need for a specific social spatio-temporal generalization is expressed in the concept of network (information) society by M. Kastels [9], in which society is identified with the social structure and is reduced to three general components: space, time, technology. The change in ideas about space and time in the information society is primarily due to the fact that the latest information technologies, in particular computer technologies, have infinitely expanded the living space of a person.

The need to understand culture in the social space of modern society has become especially relevant in the context of informatization of society as a global socio-cultural process. The contradictions between the dynamic pace of informatization, which require a progressive culture, and the traditional attitudes of the existing cultural potential of society were exposed. This led to a radical change in former cultural landmarks, to the transformation of culture, which caused changes in other areas of human life: "...a transformed culture requires a mutation of public opinion and, accordingly, political action.

The modern combination of the culture of the 21st century and the society, which is still immersed in the 20th century, cannot continue for long" [19, p. 9]. Culture in the social space of the information society reflects and expresses the complex processes taking place in society in connection with informatization as a global transformation process, transformation into economic, socio-political and spiritual life. The combination of cultural traditions and cultural innovations determines a very complex picture of the content, structure and functioning of the culture of the information age. It contains various subcultures, inevitable human values and negative manifestations of the civilizational process.

At the same time, it became obvious that informatization originates precisely in the sphere of culture, develops on a broad historical and cultural background and causes qualitative changes, first of all, precisely in the sphere of culture. It is quite natural that the rapid processes of informatization of society, the onset of the information age, are accompanied by the formation of a culture that differs in its content and functions from the culture of the past: "The old concept of culture is based on continuity, the modern one - on diversity; the old value was tradition, the modern ideal is syncretism" [3, p. 264].

Modern culture is much more dependent on the spread of information than all the previous ones: "Modern culture is determined not only by art and philosophy, but by science and technology" [10, p. 156]. The state of the modern cultural space, its dynamics are largely determined by the technological multimedia environment. The majority of modern scientists, who in one way or another study the changes brought by technology into our lives, note that the growth, accumulation of knowledge and information in the 20th and 21st centuries is exponential in nature.

As a result, under the influence of information technologies and other attributes of the era, the formation of which is now taking place on a global scale, a new type of culture is being formed, which correlates with the realities of those changes inherent in the social space of the information society. Gradually, the process of analyzing these changes took shape in the concept of information society. According to the opinion of some researchers, the culture bears the imprint of the ideology of postmodernism and posthumanism.

Informatization as a process of technologization of life has a high dehumanizing and post-cultural potential, if culture is defined as a measure of the humanization of the world. This culture is very complex in its content and structure and includes not only the culture of industrial society in the form of elite, popular and mass cultures, but also various subcultures and countercultures that exist in the virtual space of modern society. Socio-cultural aspects of this process were practically ignored, which led to the emergence of a whole series of problems: a drop in the general cultural and educational level, social anomie, etc. and the consumer" [14, p. 27].

The variety of cultural forms of modern society is also determined by the technological basis of the social space, i.e. information and communication technologies. Thus, the formation and development of cultural forms of the

information society lies in a certain space, the architecture of which is based on the computer as a cornerstone, around which the structure of other technological elements of the socio-cultural process, such as electronic networks, satellite systems, television, radio and telephone networks. However, within the framework of this technological unity, we observe a colossal diversity of cultural forms, due to the fact that "the information society is a cultural system that was not formed in a cultural vacuum and is not a hermetically sealed cultural system" [8, p. 308].

Culture, which is represented in the social space of modern society, is a complex hierarchy of subcultures that change rapidly, differ in great diversity, have their own language, concepts and symbols. In general, now subcultures are systems of specific cultural features inherent in certain social groups, which are distinguished by such criteria as age, professional, regional and other. The latest information and communication technologies can become a tool for emancipation from the system of norms and rules of social and individual life established by modern society, an opportunity to "go" into the virtual space for communication, to acquire a new corporeality or, on the contrary, to be disembodied and to completely liberalize consciousness. It should also be noted that virtual space contains new countercultures (for example, neo-hippies, cyberpunks, etc.), digital installations, happenings and performances [12, p. 14], which are a product of exclusively virtual culture, have no analogues or simply cannot be reproduced in the social space of modern society.

Due to the excessive technology of modern culture, a contradiction arises between the material and spiritual cultural segments, which was already described in the works of A. Schweitzer: "The fatal thing for our culture is that its material side developed much faster than the spiritual side" [15, p. 295]. According to the scientist's opinion, the main thing in culture is not material gains, but the development of the spiritual and creative potential of the individual.

Meanwhile, according to his theory, we overestimate material gains and do not sufficiently take into account the importance of the spiritual component. Direct communication of people with each other is replaced by mediated by technical devices - telephone, computer and other information and technical means: "The problem of freedom of communication has become a new problem in modern society in recent decades, when mass media have almost completely replaced personal communication as a source of messages that carry new information" [6, p. 243]. Interpersonal communication of people becomes emotionally impoverished.

Preservation and development of the human personality as a biosocial phenomenon is the most important problem of culture, which is in the center of attention of modern society. This problem is sometimes referred to as the "contemporary anthropological crisis." Man, complicating his world, more and more often brings to life such forces that he no longer controls and which become alien to his spiritual nature. The more it transforms the world, the more it generates unforeseen social factors that begin to form structures that radically change human life and often make it worse. In the second half of the 20th century, H. Marcuse stated

that one of the essential consequences of modern man-made development was the emergence of a "one-dimensional person" as a product of mass culture [13, p. 26].

The accelerated development of technogenic civilization makes the problem of socialization and personality formation very difficult. The world, which is constantly changing, strives for a globalized culture, for the unification of cultural values and norms, traditions, while at the same time forcing a person to live on the border of different traditions, in different cultures, to adapt to different, constantly changing circumstances.

In such conditions, the problem of cross-cultural communication and its effectiveness becomes very relevant and acute. Intercultural, interconfessional relations, which are actively developing today, require new integrative sociocultural foundations and forms of regulation of these communication processes, because integration is the basic principle of the global deployment of the informational component of modern society: "...at the beginning of the century in society, culture, in the spiritual changes are brewing in the world of man, there is an understanding that postmodernism has exhausted its potential, grasping the new reality and is unable to cope with it, therefore a socio-cultural crisis arises.

All the processes taking place in the structure of modern culture make it possible to state not only the differentiation of the culture of the information age into separate segments - subcultures and countercultures, but also the existence of specific processes both in the structure itself and in the functioning mechanisms of modern culture. This, in turn, testifies to the dialectically contradictory nature of those global transformational processes that take place in the social space of modern society and have a direct impact.

Obviously, along with the greatest modern achievements in the development and functioning of culture, crisis phenomena are also observed, which are caused by a number of objective and subjective determinants. It is also known that the material and technical component of human existence evolves significantly faster than its spiritual basis, represented by objective forms of consciousness and a complex of moral qualities of the individual. The contradictory possibilities of the theoretical mind, which can go far in its development, regardless of the human world and the consequences of the introduction of technology, which do not take into account the requirements of the practical mind.

As society becomes more informatized, more and more significant changes are taking place in its cultural life, which is manifested in the extraordinary growth of technical possibilities for the development and transmission of cultural values. Modern culture is characterized by informatization, which promotes rationalization, and institutionalization, which is expressed in increasing the role of social institutions in the cultural life of society. Mass communication and mass media begin to play a decisive role in the development of information culture.

The processes of sociocultural transformations to which modern society is subject have a significant impact on culture as a form of social and individual life activity. Analyzing socio-cultural transformations that are inherent in the social space

of modern society, first of all, attention should be focused on the trend associated with the process of globalization, which tries to unify various cultural traditions, as well as with the process of informatization, which causes the emergence of virtual subcultures (for example, computer computer luddites) and countercultures (for example, hackers, cyberpunks, etc.). Cultures that develop during a specific historical period are always national, organic to a specific time and space, the eclecticism allowed in them is strictly determined and limited. Global culture is ahistorical, does not reflect any identity, does not reproduce any common memory of generations.

Conclusion. Virtual space exists objectively alongside the social space of modern society, is a space for reproduction of cultural life and new cultural products, although it is based on a different substantive basis. The informatization of society has as a direct consequence the further transformation of culture, the complication of its structure, content and function: "...in relation to other existentials, marginality is the worldview support of an individual, the center of his spiritual assimilation of the world around him, a reference point for defining the meaning of an individual, chosen in the unconscious layers of the human psyche (soul) as some archetypal model of a person, which reflects his invariant essence, originally perfected, which requires its actualization in accordance with the act of becoming a being from nothing"

References:

1. Bashynska, I., and Dyskina, A. (2018). The overview-analytical document of the international experience of building smart city. *Business: Theory and Practice*. No. 19. 228-241, p. 229
2. Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Oxford, United Kingdom: Polity Press, 240, c.112
3. Bell D. *The coming post-industrial society. Experience of social forecasting*. Academia, 2004. 788 p., p. 264.
4. Belmer, P. (2001) *Cyberculture*. Minneapolis: University of Minnesota Press, p. 14.,
5. Bibler V. *From science to the logic of culture: Two philosophical introductions in the twentieth century.*— M.: Politizdat, 1990. 413 p., p. 9-10
6. Castels M. *Information age: economy, society, culture*. Moscow: State University of Higher Education, 2000. 608 p., p. 243
7. Frank C. *Reality and man: Metaphysics of human existence*. M.: Respublika, 1997. 296 p., p. 273.
8. Isserman, M., Kazin , M. (2004) *America Divided*. Oxford, New York: Oxford University Press, 308 p., p. 308.
9. Kastels M. *Information age: economy, society, culture*. Moscow: State University of Higher Education, 2000. 608 p.
10. Kozlovsky P. *Postmodern culture: Social-cultural consequences of technology*. *razvitiya: Trans. with German* — M.: Respublika, 1997. — 240 p., p. 156.

11. Kroeber, A., Kluckhohn, S. (1952) Culture: a critical review of concepts and definitions // Cambridge, MA: Peabody Museum, Vol.47. No. 1. p. 30-39., с. 30-39
12. Levy, P. (2001) Cyberculture. Minneapolis: University of Minnesota Press, p. 14., p. 14
13. Marcuse G. One-dimensional person. M.: LLC "Izd - ACT", 2002. 526 p., p. 26.
14. Martynova S. The phenomenon of marginalization as a factor in the transformation of modern forms in cultural creation: diss. ... candidate of cultural studies: 26.00.01. Kyiv, 2021. 191 p., p. 27.
15. Schweitzer A. Decline and revival cultures Selected M: Prometheus, 1993. 512 p., p. 295.
16. Sorokyn P. Человек. Civilization. Society M.: Politizdat, 1992. 543 p., p. 297.
17. Spengler O. Zakat Evropy. Essays on the morphology of world history. In 2 volumes, T.1: Gestalt and reality / O. Spengler. - M.: Mysl, 1993. – 663 p., p. 36
18. Tatyana Gumenyuk, Mariana Palchynska, Polina Herchanivska, Yuriy Kozak and Nataliia Kobyzhcha (2021) Overcoming the Modern Socio-Cultural Crisis – from Postmodern to Post- Postmodern: Theoretical Aspects. International Journal of Criminology and Sociology. no. 10 pp. 745-752., p. 234.
19. Touren A. Vozvraschenie čelkovo izkuszneho. Sociology essay. M.: Nauchnyi mir. 1998. 133 p., p. 9.

Ібрагім Елен,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП Середня освіта (Українська мова і література)
Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н.,
професор кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

ПРО СВОБОДУ І ПРИРЕЧЕНІСТЬ У РОЗУМІННІ Ж. – П. САРТРА (на прикладі праці «Буття і ніщо»)

Жан-Поль Сартр – один з найвпливовіших філософів свого часу, належав до течії екзистенціалізму. Філософія екзистенціалізму тісно пов'язана з літературною течією екзистенціалізму, які іноді важко відмежувати одне від одного, адже філософи є також письменниками, що викладають свої погляди в художніх літературних творах, а не лише в філософських працях та трактатах. Це явище стосується й Жан-Поль Сартра, який вводив свої філософські роздуми у романи та й взагалі вони були написані під явним впливом світогляду письменника. Течія досліджує людину як унікальну істоту, у якій є

право вибору. За постулатами цього філософського світогляду (а часто екзистенціалізм визначають не лише як філософську течію, але й світогляд та навіть стиль життя) найважливішими для людини є свобода, вибір та приреченість. Вони визначають її екзистенцію, тобто існування. Жан-Поль Сартр власне дотримувався класичного екзистенціального умонастрою, не відділяючи свою філософію від життєустрою.

Тема «свободи та приреченості» зараз, в сучасних реаліях, є актуальною, як можливо ніколи до цього. Загалом екзистенціалізм, як власне філософська, а не літературна течія, тісно пов'язана з війною і на його формування впливали життєві погляди людей передвоєнного, власне воєнного та повоєнного часу. Жан-Поль Сартр у своїх працях підіймав тему свободу також і у воєнному контексті. Зокрема у своєму трактаті «Буття і ніщо» міркував над вільністю людини в умовах фашистської окупації, що є болісно співзвучним з ситуацією, що склалася нині в нашій країні та, особливо, у наших недалеких сусідів. Як на мене, всю актуальність власне праці Ж.-П. Сартра можна виразити далі наведеною цитатою: «Первісний сенс і мета війни містяться в тендітній тілобудові людини. Отже, необхідно добре усвідомити, що руйнівність є суто людським феноменом, і що саме людина є тим, хто руйнує свої міста за допомогою підземних поштовхів або безпосередньо, руйнує свої кораблі з поміччю циклонів або безпосередньо» [1, 141].

Для початку, слід визначити, що праця «Буття і ніщо» є основоположною у філософії Жан-Поля Сартра. В ній він дає всі головні та основні категорії, які згодом розтлумачує у своїх подальших працях та наводить практичні нариси у своєму художньому доробку.

Для розуміння значення «свободи» у Ж.-П. Сартра перш за все треба знати про головні категорії, які її визначають. Філософ-письменник оперує такими поняттями як «буття», «буття-в-собі», «буття ніщо» («ніщо», «небуття»). «Буття» - це все, що існує поза свідомістю, й те, що її обумовлює. Воно у розумінні Ж.-П. Сартра не є трансцендентним і визначається у «бутті людини» та «бутті-в-собі». Він вважав, що «буття» не існує поза людиною. Також важливо зазначити, що Ж.-П. Сартр був прихильником атеїстичного екзистенціалізму і визначав походження буття не від Бога – це є важливим моментом для подальшого розуміння «свободи» та «приреченості». Своєю чергою, «буття-в-собі» є основою філософського погляду Ж.-П. Сартра. «Буття-в-собі» це і є те, що є все. Сам філософ визначив це поняття такими трьома реченнями: «Буття є. Буття є в собі. Буття є те, що воно є» [1,133]. Це поняття є певним протиставленням буття в інших філософських течіях, які розглядали людину ніби «ззовні». Основним способом осягнення «буття-в-собі» є «синтез самого себе з собою» [1, 132]. «Буття ніщо» – те, що протиставляється «буттю». Якщо «буття» є повсюдним, то «ніщо» – категорія, яка властива лише «буттю людини» і виражається у всіх «негаціях» та «руйнаціях», що є частинами «людського буття».

«Свобода» Ж.-П. Сартра – це і є «буття людини». Своєю чергою «буття людини» є поєднання «буття» та «ніщо». У розумінні філософа свобода є основою буття людини, які є настільки нерозривними поняттями, що їх не можна розділяти: «Людина не є спочатку, щоб бути вільною потім, адже нема різниці між буттям людини та її «свободо-буттям» (etre-libre)» [1, 155].

Ж.-П. Сартр вважав, що людина не здобуває свободу, що свобода – це те, що лежить у початків існування людини. У світогляді філософа людина приречена на свободу. Також варто зазначити, що головним критерієм виявлення свободи людини є її вибір, що і визначає цю приреченість.

Філософ притримується постулату Достоєвського: «Якщо Бога не існує, все дозволено», що визначає свободу людини та вільність її вибору. Атеїстичний погляд письменника формує концепцію приреченої свободи.

У «Буття і ніщо» автор наводить багато прикладів волевиявлення людини, на яких він пояснює свою концепцію свободи. Хотілось би для більшого розуміння розібрати два з них: актуальний та найцікавіший для мене.

Актуальним є приклад щодо мобілізованого, який направляє до пункту збору [1, 161]. З цієї ситуації можна побачити, що головною перешкодою людської свободи є страх, але на будь-який, а перед самим собою. Далі визначає, що якщо це є страх перед самим собою, то це тривога. У свої пізнішій праці «Екзистенціалізм – це гуманізм» Ж.-П. Сартр дав ширше пояснення цій ситуації [2]. Він підкреслив те, що вже раніше зазначав у «Буття і ніщо», що свобода є шляхом подолання тривоги, тільки, коли людина її долає, вона є вільною [1]. Виходячи з цього, він зазначає, що навіть, якщо людина зробила вибір у зв'язку з тривогою, це є виявом свободи. Тому будь-хто, хто зробив вибір піти на воєнний злочин чи вирішив стояти осторонь і ніяк не протистояти, несе відповідальність. Адже хоча тривога з одного боку є перешкодою, з іншого боку є спонукальником до вибору [1, 164].

Цікавим є приклад з поясненням щодо свободи самогубства [1, 165].

Ж.-П. Сартр визначає, що будь-яке рішення: скоїти чи не скоїти; відійти в нерішучості й потім наважитись, чи зовсім не наважитись; пригнути й потім жалкувати, – є виявленням свободи попри тривогу, контртривогу та нерішучість, яка виникає з тривоги. На мою думку, у цій ситуації можна побачити цю приречену свободу. Коли людина опиняється у такій ситуації вона має зробити вибір, який є виявленням свободи. Будь-яке рішення є зробленим вибором. Також філософ зазначав, що сама можливість чи неможливість, яка виникає перед людиною, не має ніякого значення [1]. Отже, можна підсумувати, щоб людина не зробила, яке б рішення не прийняла, вона приречена на свободу.

До дискусії про приреченість свободи у розумінні Ж.-П. Сартра можна віднести його знамениту фразу: «Ми ніколи не були такими вільними, як під час фашистської окупації» [1, 112]. Філософ визначає, що свобода – відповідальність, тягар. Тому і людина в окупації, армії, цілком в ситуації, коли всі рішення приймають за неї, є вільною від тягара рішень.. Але це не значить,

що людина – несвободна, адже вона зробила вибір не приймати рішень, що також є виявленням свободи.

Отже, які висновки можна зробити щодо «свободи та приреченості» у філософії Ж.-П. Сартра? Свобода – те, що лежить у початків людини. Вона не буває зовнішньою, тобто тією, що її визначає суспільство, вона буває лише внутрішньою, тобто такою, що є у кожної людини незалежно від обставин. Свобода є основою «буття людини», своєю чергою, людина приречена на свободу. Диференційним чинником визначення свободи є вибір, а людина попри всі тривоги, страхи, можливості/неможливості не може бути вільною від вибору, тому і не може бути вільною від свободи.

Література:

1. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. Нарис феномонологічної онтології. *Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія: навч. посібник / упорядники В. В. Лях, В. С. Пазенюк.* Київ: Ваклер, 1996. С. 112 – 182.
2. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм. *Читанка з філософії: У 6 книгах.* Київ: Довіра, 1993. Кн. 6: Зарубіжна філософія ХХ століття. С. 131 – 139.
3. Бичко І. Екзистенціалізм. *Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін.; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори); І. О. Покаржевська (художнє оформлення).* Київ: Абрис, 2002. С. 186 – 187.
4. Петрушенко В. Л. Філософія: Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. 2-е видання, виправлене і доповнене. Київ: "Каравела"; Львів: "Новий світ-2000", 2002. 544с.
5. Філософська концепція свободи Ж.-П. Сартра. Реферат. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12854/>
6. Буття і ніщо в філософії Сартра. Проблема існування людини. Категорії свободи, вибору і відповідальності в філософії Сартра. URL: http://ni.biz.ua/11/11_5/11_51088_bitie-i-nichto-v-filosofii-sarta-problema-sushchestvovaniya-cheloveka-kategorii-svobodivibora-i-otvetstvennosti-v-filosofii-sarta.html

*Алатиренко Мирослава,
к.пед.н, доцент
Чернігів, Україна*

**СВІДОМЕ УКРАЇНСТВО: РОЛЬ (ВНЕСОК) РЕЛІГІЙНИХ,
КУЛЬТУРНИХ І НАУКОВИХ ДІЯЧІВ У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕЇ В
ІСТОРИЧНИХ ПЕРІОДАХ ХІХ-ХХ СТОЛІТЬ**

«бо це кузня,...(священників і мирських апостолів),

*Борців за вільну від насилля правду і науку!»
Й.С. М.Ф.Вірний, [3, с.119]*

2022 рік став для України антикультурним роком. Чим більше культурні верства населення вболівали і говорили мовою політиків, вчених і релігійних діячів про важливість і цінність історико-культурних цінностей, що складають водночас і основу і верхівку історичної території і Держави, тим більше відбувалось зовнішньо-політичного відлуння сусідньої держави, яка в черговий раз стала на позицію агресора відносно України і світового українства. Таких відлунь багато – обстріли різних музеїв (Літературний музей Г.Сковороди, Сковородинка), заповідників (Харківський парк), охоронних природних і культурно-історичних зон. Окрім згаданих об'єктів, мішенню військової операції РФ 9 місяців ставали школи, дитячі садки, історичні і сучасні будівлі інститутів та інших вишів. Навіть свою підопічну організацію – Московський патріархат, російські війська не оминули увагою агресивності і нападництва, як це сталось із історико-культурним заповідником Святогорської Лаври у донецькій області, історичні будівлі яких також тепер пошкоджені і вимагають реставрації і відбудови. Як би там у них у російській верхівці це не вважалось політико-дискусійною грою, та відбудовувати і «повертати назад» історію, територію і цінності не є засобами політичної мудрості для будь-якої держави. Це свідчить не тільки про актуальність проблеми відсутності культурного рівня народу і влади, а й про невігластво, стійкий утопічний радянський менталітет по-радянські «закритої» Москви і відсутність зрілої політичної влади у такій великій історичній державі як сусідня Росія. Тому вважаємо за необхідне згадати де-кілька історичних осіб-ювілярів, приналежних до історичних подій української культури й освіти, поряд із теплою згадкою минулої величі російських культурних діячів науки й освіти, зважаючи на Європейський характер історії науки й освіти у цих двох державах конфлікту що триває.

Так, 4 квітня 1707 року поблизу м.Базеля, в Швейцарії, 315 ! років потому, народивсь Леонард Ейлер, який усе своє свідоме життя поруч із Петром I і М.Ломоносовим закладав міцну цеглину-підвіалину Академії наук Санкт-Петербургу, міста останніх років життя Т.Г.Шевченка. Відомий математик І.Бернуллі звернув увагу на здібного учня, коли той почав відвідувати лекції в університеті, і порадив йому зайнятись серйозніше математичною наукою. Важливими датами у житті вченої особи стали наступні роки і події:

1723 р. – Ейлер отримує ступінь магістра мистецтва;

1727 р. – захищає дисертацію про розповсюдження звуку, отримує запрошення у щойно створену Петербурзьку академію наук і переїздить до згаданої російської місцевості. Через три роки молодий вчений отримує місце професора (академіка) кафедри фізики, а ще через три (1733) і кафедру математики.

1741 р. – переїзд до Берліну, збереження зв'язку з академією (активною науковою діяльністю, публікаціями та ін.).

1766 р – повернення до Петербургу і активна наукова діяльність до 18 вересня 1783 р. У цей період вчений вважавсь першим математиком світу і користувався великою повагою і визнанням серед інших колег міста і світу.

Наукові твори культурної особи налічують більш ніж 70 томів, 850 найменувань. Він є автором наукових праць і книг з математики, географії, астрономії, механіки, теорії кораблебудування, теорії музики і т.п. Вчений вважається першим автором систематичного викладу математичного аналізу : «Введення в аналіз» - 2 томи, «Диференційне обчислення» - 1 том, «Інтегральне обчислення» – 3 томи. Крім того, швейцарець Л.Ейлер заснував російську наукову математичну школу, - його учнями вважали себе 7 петербурзьких академіків [1].

Через 99 років по смерті Л.Ейлора в убогій селянській українській родині 15 січня (1882 р.) народивсь майбутній митрополит Іларіон (у миру – професор І.Огієнко). Після важкого дитинства (він був наймолодшим у сім'ї, – четвертою дитиною) і 6 років праці у лікарні життєпис українця варто споглядати за значущими роками життя.

1903 р складає іспити зрілості (м.Острог)

1909 закінчив історико-філологічний факультет (диплом першого ступеня)

1918-1920 – суміщення чільних посад - ректор Кам'янець-подільського університету, міністр освіти, міністр віросповідань, керівництво державним апаратом УНР

1924-1926рр. – викладач учительської семінарії (м.Львів) того ж 1926 професора запросили до богословського відділу Варшавського університету

1931 р .- чехословацький університет надає професорові вчений ступінь дійсного доктора філософії (м.Брно), за його наукову роботу «Українська мова ХІУ століття і крехівський «Апостол» 1560 року

1932 – звільнення з варшавського університету

1933 – заснування у Варшаві науково-популярного місячника «Рідна мова»

1935 – початок видавництва журналу «Наша культура»

Оминаючи події особистого життя (одруження, народження дітей, смерть дружини) зауважуємо тільки на культурно творчій діяльності згадуваної особи. Отже, нагадаємо що у воєнні і повоєнні роки слідує активне релігійне життя і діяльність культурно-просвітницької особи – від єпископа до Митрополита. Разом з тим, активна писемницька діяльність є вагомим внеском не просто у розвиток релігійної сфери, а й, насамперед, культуротворчої, мовної (оскільки мова є ознакою і частиною культури) і просвітницької сфер розвитку суспільства.

Так, серед великої кількості наукових праць переважно релігійної спрямованості (див. 2, с. 103-104), у цій публікації варто визначити наступні твори: «Трираменний хрест зо скісним підніжком – національний Хрест України» (історико-археологічна студія з 41 малюнком); «Українська Церква

за час(ів) Богдана Хмельницького (монографія)»; «Українська Церква за час Руїни» (монографія)». І окремо згрупуємо ще дві праці: «Переклад Біблії на українську мову. Цей переклад видало Британське біблійне товариство 1962 р.»; «Апостол 1547-го року» (студія. Видання УВАН У Нью-Йорку)»[2, с.103,104]. Така собі «велика п'ятірка» (хай мене дуже не засуджують кандидати релігієзнавчих наук С.Зоря (світлий-світлий) та ін., бо я канд.пед. наук, і у мене «свої» «наукові інтереси»).

«Служити народові – то служити Богові» - писав митрополит [2, 7* с.99].

Отже, згадуючи про важливість української особи у розвитку культурно-релігійної сфери діяльності, варто згадати і акцентувати увагу на важливій ролі науково-літературних праць І.Огієнка (митрополита Іларіона) саме у розвитку україністики, й цілого періоду розвитку свідомості української культури. Свідомі українці можуть або народжуватись і все життя бут свідомими, або ставати внаслідок власної самоосвіти, саморозвитку і самоформування ціннісних і життєво-громадських й культурно-націоналістичних переконань. Згадуваний діяч є саме таким непересічним автором-натхненником формування багатьох свідомих українців у його час, і у часи після його зникнення зі світу живих. Про це свідчать не лише праці сучасних науковців, які досліджували різні аспекти його життя і діяльності, а, насамперед, спадок його науково-педагогічних праць з мови і культури і, як наслідок сформованості зрілої особистості свідомого українця, – його викладацький досвід дорелігійної і духовний шлях післяпостригової діяльності.

Ураховуючи обмеженість обсягу даної публікації, згадаємо основні і найвидатніші роботи та ґрунтовне освітньо-культуротворче підґрунтя, втілене в його працях. Це навчальна література, книги «Вчімося рідної мови», «Грамматика української мови», «Українська культура», «Рідна мова в українській школі» і такі праці, як «Грамматично-стилістичний словник Шевченкової мови», «Історія українського друкарства», «Історія української літературної мови», «Книга нашого життя на чужині», «Нариси з історії української мови» (Див. Коваленко Є. *Огієнко І.І.* /Пед. Словник, «Педагогічна думка», Київ, 2001. С.345).

Загалом, доєміграційний період життя Митрополита в Україні є дуже насиченим і плідним. Тому ми впевнено можемо вважати себе нащадками і спадкоємцями багатьох його ідей. Навіть ті українці, які не стикались з цією непересічною особистістю, при більшій обізнаності у історії українського політично-освітнього державотворення мають знати не лише прізвище П. Орлика, а й ініціатора і співавтора заснування Українського народного інституту, а також українізування Київського університету св.Володимира і відкриття у м.Києві Українського державного університету – І.Огієнка (після І.Стешенка).

Тож-бо задля того, щоб у людей менш народжувалась заздрість (як почуття з будь-яких причин), згадаємо ще одну важливу особистість

української селищної місцевості під назвою Заздрість (17 лютого 1892 р.). Так, 140 років потому у Заздрості народивсь Йосип (у сім'ї Івана і Анастасії Коберницьких-Дичк., річниця народження на Тернопільщині), який згодом продовжив справу діда Романа Дичковського, присвячуючи своє життя культурно-просвітницькій (науковій) і релігійній діяльності.

1901 р. у Заздрості на чолі з родиною Сліпих мешканці заснували товариство «Просвіта», вони поширювали грамотність, освіту, розвивали націоналістичний ріст серед зацікавлених односельчан.

Важливих дат і просвітницько-наукових праць у житті Митрополита Йосипа Сліпого вистачить на декілька сторінок, так як це висвітлено у збірці «Проблеми національно-патріотичного виховання: історичний та психолого-педагогічний аспекти: (Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції м.Тернопіль, Україна, 23 лютого 2017 року) [4],[5],[6].

(Сліпий Бармак М.В., 7, Мисик В.С. 91, Вихрущ А.В.,140)

Дитячі участі у роботі «просвіти» згодом переросли у створення українського католицького університету (Рим, УКУ). Не буду відбирати хліба у колег-богословів і кандидатів релігієзнавчих наук, (бо про Митрополита треба писати одноосібно, розгорнуто, шанобливо і фахово, щоби менше принижувати згаданих фахівців, які писали про життя Й.С.), і зацентую уваги лише на окремих важливих подіях, і тих, які мені (авторці) вважаються на сьогодні значущими.

У зрілому віці, згадуючи дитинство: «В зимі вечорами, брати читали якісь книжки. Пам'ятаю добре, як брат Володимир читав життєпис Сократа і я дуже плакав, коли оповідалось про його смерть. Так само зворушлива була поема про «Побіг трьох братів з неволі (Азова)» (Цит. за 4, с.8).

А от у той рік, коли через 3 роки АТО з-під Катерининського собору м.Чернігова, через 10 років «боротьби за Азов» (бо собор 17 ст. будувався на честь битви за Азов) зникли палатки МП, у збірнику з проблем виховання молоді вже наводились інші зрілі думки науковця і релігійного діяча:

Вчителям «Учіть їх жити. Звертайте їх бажання і охоту до того, що є підставою богацтва і сили народної. Нехай вже молоді діти учаться любити свою землю, нехай учаться діти при ній працювати, нехай будучі покоління візьмуть в свої руки торгівлю і промисл, бо слабою завсіди є суспільність, в котрій торгують чужинці. Не ся суспільність щаслива і богата, котра численних має теоретиків, але ся, котра в кожному напрямі сама собі вистарчає. Виробляйте в молодіжці самостійність, індивідуальність, учіть їх на себе більше числити, ніж на других, не оглядатися на поміч правительства і краю, але власною ініціативою дороблятися самостійного биту» [6, Андрей Шептицький];

Науковим працівникам «Полюбіть науку, плекайте і збагачуйте її своєю працею та своїм знанням, будьте її служителями! Споруджуйте Храми науки, вогнища духовної сили Церкви та Народу, пам'ятаючи, що немислиме повне життя церкви і Народу без рідної науки. Наука – це їхнє дихання життя». Саме через науку «одиниця стає тим багатша, чим сильніше опановує її ідея, що

обнімає небо і землю, час і вічність, історію і сучасність, серце і ум» [6, Йосип Сліпий] (Цитати за 6, с.141, с.142).

1922 року, будучи молодим доктором богослов'я, Й.С. став професором догматики Греко-католицької духовної семінарії (м.Львів); 22 грудня 1939 р. став єпископом (таємно висвячений А.Шептицьким з правом наступництва і з титулом архієпископа Серрейського), а ще 18 років ув'язнення і заслання (замість 8 офіційно визнаних і «обіцяних») з «додатковими карами» 1953, 1957 і 1962 років (!) (прибува до Риму у лютому 1963 року) [3].

Не тільки загальній справі просвітництва і сприяння розвитку української культури й освіти слугували життєписи і діяльність Великого Митрополита, а й у справі прокладання майбуття і шляхів для своїх учнів і послідовників. Багато пережив він у своїй боротьбі і піднесені, і тортур і духовних злетів, як і багато однодумців тих періодів у справі розвитку української культури і свідомого українства: «... на придорожніх стовпах його шляху видніли написи не «Єрусалим», «Юдея», «Самарія», а «Львів», «Київ», «Сибір», «Красноярський Край», «Єнісейськ», «Мордовія» ... і так дослівно «аж до краю землі» [Цит. За 3, с.116].

Але що ж за публікація без жодної цитати слів Великих, про яких шанобливо згадуємо у такі тяжкі для країни дні? (!) Нам, вченим, педагогам і студентам – сучасникам Він також «залишив «заповіт», в якому містяться настанови, приналежні не лише християнам, а й українським студентам і вченим :

«Нехай Український католицький університет із своїми галузями в країнах вашого поселення буде для вас зразком і поштовхом до нових шукань і до науково-виховної праці! Пам'ятайте, що народ, який не знає або згубив знання свого минулого з його духовними скарбами, вмирає і зникає з лиця землі.

Рідна наука окрилює народ до лету на вершини зрілого серед народів світу народу!

А коли глядітимете на собор св. Софії і будете паломничати до нього, як до рідної Святині, і молитву приноситимете в ньому, пам'ятайте, що цей собор оставляю вам як знак і символ знищених українських храмів Божих. Між наших найважливіших свідків – соборів, свідків нашого прадідного християнства, св.Софії в Києві і св. Юра у Львові!.. » [3, с.119].

От так і добігає кінця і цей жахливий військоворежимний рік України. Та про це також «попереджали» згадувані у публікації особи, на що вказує повноформатний зміст наступних шести строф (наведемо їх тезово) :

«VI, повторюю, як вірний син Католицької Церкви, неодноразово в листах і розмовах просив я його про формальну згоду піти на зустріч моєму проханню-пропозиції, яку без заперечення прийняли до відома отці Ватиканського Собору...

Як знаємо, Церква наша мала більш ніж досить доказів дозрілості, і свідомості власних церковних і національних скарбів, своїх культурних й

історичних надбань і цінностей, своїх трудів і жертв, що входили в скарбницю...

Чому ж не визнати патріаршої гідності Києву...

Не схвалите Ви, схвалить Ваш наступник...

До своєї возлюбної пастви з благанням...

Бог створив людину і родину, Він є творець також роду, племен і нації...»

(Див. 3, Й.С., Микола Ф.Вірний, С. 122).

І врешті-решт, якщо ви не належите до світу вчених, під ліхтариком чи біля свічної освітленості (навіть під світлом економ-режиму «Ноут-БукУ») вам стане у нагоді книжечка про Великих українців «Великі Митрополити України» (яка місяць «висиділа» у бомбосховищі, між сиренами, бігаючи «за гарячою водою (у квартиру до кішки, бо був тільки газ)») [3]. Там ви обов'язково знайдете слушні поради для себе, помітите поради для своїх близьких, і, навіть, для різних політиків. А якщо ви читаєте українською задля освіти, але не належите до християн, то майже на кожній сторінці зустрінетесь з людською духовною й історичною Мудрістю!

І якщо про ті складні часи один з митрополитів писав, що *то були часи лібералізму, безбожництва, соціалізму і масонства*, серед молоді дуже поширені...[4, с.9], то про нашу бутність варто сказати наступне – ***це часи олігархічного безладу, посткомуністичного релігійного грошовідмивання і конфліктності, штучного інтелекту, фанерного театралізованого демократизму і соросятного айтійництва, «дуже серед молоді (і молодих політиків) поширеного.***

Література:

1. Леонард Ейлер (1707-1783) // Олехнік С.М., Нестеренко Ю.В., Потапов М.К. Старовинні цікаві задачі (російською мовою) М., Наука. Головна редакція фізико-математичної літератури, 1985. С. 156-158 (160 с.).
2. МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН (фото, 140 років від дня н.). Митрополит Іларіон (Огієнко) (15 січня 1882 – 20 березня 1972) // У КНИЗІ: Француженко-Вірний, Микола. Великі митрополити України / Микола Француженко-Вірний. К.: Смолоскип, 2013 (160 с.) С.*97-98-99- Б/Н 100-105*106-Б/Н.
3. Йосип СЛІПІЙ (фото, 2022 - 130 р. від дня н.). ПАТРІАРХ І КАРДИНАЛ ЙОСИП СЛІПІЙ (17 лютого 1892 – 7 вересня 1984) // У КНИЗІ: Француженко-Вірний, Микола. Великі митрополити України / Микола Француженко-Вірний. К.: Смолоскип, 2013 (160 с.) С.*107-108-109- Б/Н 110-128*129-Б/Н.
4. Сліпий Бармак М.В., Йосип Сліпий і Тернопільщина / М.В. Сліпий Бармак // Проблеми національно-патріотичного виховання: історичний та психолого-педагогічний аспекти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м.Тернопіль, Україна, 23 лютого 2017 року). / Укладачі: В.С.Мисик, І.Ф. Янюк, Т.Г. Дідух, О.А.Ревуцька. Тернопіль: ТОКШПО, 2017 - С. 7-11.

5. Мисик В.С. // Проблеми національно-патріотичного виховання: історичний та психолого-педагогічний аспекти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м.Тернопіль, Україна, 23 лютого 2017 року). / Укладачі: В.С.Мисик, І.Ф. Янюк, Т.Г. Дідух, О.А.Ревуцька. Тернопіль: ТОКІППО, 2017 - С. 91.
6. Вихрущ А.В. Розумове виховання в системах Андрея Шептицького і Йосифа Сліпого. А.В. Вихрущ // Проблеми національно-патріотичного виховання: історичний та психолого-педагогічний аспекти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м.Тернопіль, Україна, 23 лютого 2017 року). / Укладачі: В.С.Мисик, І.Ф. Янюк, Т.Г. Дідух, О.А.Ревуцька. Тернопіль: ТОКІППО, 2017 - С. 140-142.

Барабаш Софія,

*студентка I курсу медичного факультету,
спеціальність «Педіатрія»*

*Науковий керівник: Москвін Ярослав, асистент кафедри філософії
Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна*

АНГЛІЙСЬКА МОВА В УКРАЇНІ

Все частіше в нашому сьогоденні постає питання про роль англійської мови в нашому житті. Хтось вважає, що вона не потрібна; хтось – що без неї неможливо існувати в сучасному світі.

Згідно результатів онлайн дослідження, яке також проводили TNS у проекті Україна Speaking, за 2015 рік «вивчали англійську 89%, але лише 18% українців володіють нею на рівні вище середнього» [1]. На той момент Україна посіла 44 місце із 100 представлених країн за знанням англійської мови. Також це було 5 місце знизу по європейським країнам, які ввійшли в цей рейтинг. Якщо ми звернемося до статистики за 2017 рік, то побачимо, що «знання англійської мови в Україні знаходилося на рівні 7%» [4]. На той рік Україна посіла 49 місце в рейтингу серед 100 країн за знанням англійської мови. Також, в 2019 році МОН створило концепцію розвитку англійської в університетах. За цією концепцією «на 2025 рік, ЗНО з англійської мови потрібно бути обов'язковим, рівень B1 – обов'язкова умова для вступу, а B2- для випуску.» [3, с.3-4].

«В 2022 році Україна посіла 40 місце в рейтингу серед 112 країн, які знають англійську мову»- так значив перший заступник міністра культури Ростислав Карандєєв . [2]. Також, нещодавно Міністерством культури та інформаційної політики був розроблений законопроект: «Про особливий статус англійської мови в Україні». Що передбачено документом:

-встановлення особливого статусу англійської мови в Україні як мови міжнародного спілкування;

-значне розширення сфери застосування англійської мови в Україні;
-англійська мова буде обов'язковою в окремих публічних сферах суспільного життя, де наявні міжнародні комунікації.

А 6 червня 2022 року прем'єр-міністр України Деніс Шмигаль повідомив, що англійська мова в Україні може отримати статус мови ділового спілкування. Ці всі зміни пов'язані з тим, що Україна крокує в Європейський союз.

Отже, англійська мова стає все важливішою у сучасному світі. Вона є не лише засобом для ведення міжнародної торгівлі, але й стає все більш важливою для міждержавної торгівлі та спілкування.

Для України англійська мова є можливістю для виходу на світову арену. Завдяки англійській мові ми можемо популяризувати свою думку, наші традиційні аспекти та ін. Також не треба забувати про те, що англійська мова допомагає подорожувати і спілкуватися з різними людьми.

Однією з найважливіших причин вивчати англійську мову є те, що Україна крокує в Європейський Союз, де англійська дуже потрібна.

Тим паче, у сучасному світі, з'явилися великі можливості для вивчення англійської мови за допомогою телефонних програм та онлайн курсів.

Література:

1.Електронний ресурс “TNS у проєкті Україна Speaking дослідження: Лише 18% українців володіють англійською на рівні вище середнього.” Режим доступу: <https://www.facebook.com/uaspeaking/posts/1722395324655986/> - 2015.

2. Електронний ресурс “Костенко В.В. В Україні англійська мова може отримати особливий статус: Мінкульт працює над законопроектом.” Режим доступу: <https://www.dsnews.ua/ukr/politics/v-ukrajini-angliyska-mova-mozhe-otrimati-osobliviy-status-minkult-pracyuye-nad-zakonoprojektom-12082022-464288> - 2022

3. Електронний ресурс “МОН Проєкт: Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти.” Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-koncepciyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi> - №5 - с.3-4 - 2019

4. Електронний ресурс “УКРІНФОРМ Держслужбовців зобов'язуть знати англійську – Петренко”. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2215405-derzsluzbovciv-zobovazut-znati-anglijsku-petrenko.html#:~:text=%D0%97%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B7%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97,%2D%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%96%20%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%B6%D0%B5%2080%25.> - 2017

Борисьонук Тетяна,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП Дошкільна освіта. Логопедія,
спеціальність 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник: **Альона Солонська,**
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи
МДПУ імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна

КОРЕКЦІЯ СУКЦЕСИВНИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ З ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЇ

Сукцесивний – це термін, що означає розгорнуту послідовність протікання будь-якого процесу. Так мовлення або рух руки є сукцесивним процесом, проте при деяких психопатологіях сукцесивний процес може порушуватися, і тоді у людини спостерігаються помилки та зміни при перемиканні від одного руху до іншого, проявляється інертність, мовленнєві труднощі тощо [5].

Сукцесивною несформованістю називають такий процес, при якому діти допускають багато помилок при відтворенні послідовності рухів, звукових та графічних ритмів, послідовності зображень, їм складно при відтворенні тимчасової послідовності вербальних стимулів (слова, цифри), вони не здатні до автоматизації мовленнєвих рядів (пори року, дні тижні, місяці) [2]. Найчастіше зустрічається слабкість автоматизації мовних рядів, рідше страждає відтворення звукових ритмів, і ще рідше трапляються труднощі при відтворенні серії рухів.

Сукцесивна несформованість є однією з особливостей дітей із затримкою психічного розвитку. Тобто відставання у розвитку сукцесивних функцій, які відповідають у нашому головному мозку за створення послідовностей (ланцюжків) та їх запам'ятовування. Корекція сукцесивної несформованості є актуальним та маловивченим напрямом роботи [2].

Сукцесивні функції – це операції розрізнення, запам'ятовування та відтворення тимчасових та просторових послідовностей, вербальних стимулів, дій, символів, звукових ритмів, зображень, пред'явлених у певній послідовності. Розвиток цих функцій є важливим, оскільки вони безпосередньо пов'язані з засвоєнням таких навичок як письмо, читання та математика, є основою важливої операції планування, а також на більш простому рівні допомагають без труднощів виконувати прості побутові дії [2]. Сукцесивні функції доступні дітям з затримкою психічного розвитку, але потребують корекції через особливості розвитку таких дітей.

Розглянемо визначення поняття «затримка психічного розвитку» та психолого-педагогічні особливості таких дітей.

Затримка психічного розвитку – це синдром відставання дозрівання психіки дитини в цілому або окремих її функцій (пам'яті, уваги, розумових процесів, емоційно-вольової сфери, мовлення тощо), уповільненого темпу реалізації закодованих у генотипі якостей організму, які є наслідком деяких негативних факторів (наявність ранньої деприваційної ситуації, недостатнього догляду за дитиною, мінімальна мозкова патологія тощо), набувають тимчасового характеру і можуть бути скоригованими [5].

Затримка психічного розвитку може зумовлюватися багатьма чинниками. Зокрема, це: спадкова схильність, порушення функціонування мозку в період внутрішньоутробного розвитку, пологові ускладнення, хронічні й тривалі захворювання в ранньому дитинстві, невідповідні умови виховання тощо [4].

У дітей з затримкою психічного розвитку є деякі особливості, а саме: відчують труднощі у адаптації у різних колективах, групах; відстають за навчальною програмою; зазнають складнощів у довільній діяльності; швидко стомлюються; завдання виконують повільніше; можуть бути недостатньо допитливими; часто акцентують увагу на несуттєвих другорядних деталях, пропускають значні логічні моменти, що неспроможні втримати свою увагу на одному об'єкті, що сприяє закріпленню спотворень, неточних уявлень та знань про навколишній світ; порушується передача порядку подій; мають слабкі процеси саморегуляції; важко формувати змістовні узагальнення; найпростіше дається діяльність, пов'язана з фізичними навантаженнями; мовленнєві порушення сприяють формуванню труднощів у оволодінні навичками читання, письма та освоєнням абетки; відсутня мотивація у комунікативній взаємодії як з ровесниками, так і з дорослими; слабкість операцій розрізнення, порівняння та узагальнення ознак предметів та людей, складність засвоєння правил, загальноприйнятих норм поведінки [5].

Запас знань дітей із затримкою психічного розвитку обмежений, а структури розумових операцій примітивні та одноманітні. Такі діти цікавляться матеріалом поверхнево, пропускаючи деталі. Все це певною мірою пов'язане з розвитком суцесивних функцій [4; 5].

Найкращим чином інтелектуальна діяльність формується та розвивається на основі практичної діяльності. Тобто, діти із затримкою психічного розвитку засвоять матеріал або якусь модель обробки інформації краще в тому випадку, якщо дитині дали можливість застосувати знання на практиці. У роботі з такими дітьми великий акцент робиться на доборі рухливих ігор з поступовим їх ускладненням. А саме, спочатку збільшується кількість правил, далі правила ускладнюються. Спочатку правила виконує кожний член групи, а далі – тільки представник групи [3].

Отже, щоб розширити знання дітей, побудувати більш складні зв'язки в їхній голові, слід використовувати активну діяльність. Однією з таких є хореографія. Цей вид діяльності розкриває великий спектр можливостей, зокрема вплив на психічний і фізичний розвиток дітей.

Діти, яких фахівець відносить до категорії дітей із затримкою

психічного розвитку, потребують своєчасного корекційного впливу. Також їх особливості формують потребу у збільшеній кількості занять з формування надань про навколишнє, елементарних математичних уявлень, розвитку мови, дрібної та великої моторики, порівняно з однолітками, що нормативно розвиваються. Отже, починати корекційну роботу слід у дошкільному віці [3].

Хореографія це рухи та танець. Танець тісно пов'язані з розвитком пізнавальних здібностей дітей. Базовим у вивченні хореографії є навчання дітей грамотному переміщенню у просторі лініями, геометричними фігурами (коло, трикутник, овал, півколо), діагоналям. Протягом заняття використовуються різні переміщення, рухи парами. На репетиціях танцювального номера педагог використовує рахунок позначення зміни елементів. Таким чином, діти постійно чують математичні терміни та поняття, а також навчаються їх використовувати у танцювальній постановці.

Заняття танцем розвивають образне мислення та фантазію, пам'ять та працьовитість, прищеплюють любов до прекрасного та сприяють розвитку всебічної гармонійно розвиненої особистості дошкільника. Дитина вчиться відчувати ритм, чути та розуміти музику, узгоджувати з нею свої рухи. Розвивають і тренують м'язову силу корпусу та ніг, пластику рук, грацію та виразність.

Заняття хореографією дають організму фізичне навантаження, що дорівнює поєднанню кількох видів спорту. Використовувані в хореографії рухи, які пройшли тривалий відбір, безумовно, позитивно впливають на здоров'я дітей. На заняттях розучуються різноманітні рухи під музику. Діти вчаться прискорювати та уповільнювати рухи, невимушено рухатися відповідно до музичних образів, різноманітного характеру, динаміки музики. У процесі систематичних занять у дітей розвивається музично-слухове сприйняття. Дітям поступово доводиться прислухатися до музики для того, щоб одночасно точно виконувати рухи.

Існують свої особливості у дітей з затримкою психічного розвитку, які необхідно враховувати при заняттях хореографією.

Неблагополуччя у сфері міжособистісних відносин в дітей з затримкою психічного розвитку сприяє негативному уявленню про себе: вони мало вірять у власні здібності і низько оцінюють свої можливості. Переважають проблеми у навчанні та порушення поведінки. Це необхідні знання, від яких педагог має відштовхуватися при побудові хореографічного заняття. Так як такі діти швидко втомлюються, час активного засвоєння нового матеріалу чи повторення старого знижується, а кількість занять повторення збільшується. Більше часу приділяється іграм на переключення уваги, контроль м'язової діяльності, простому лежанню на килимках із прослуховуванням музики. Вони легко та із задоволенням роблять фізичні вправи, люблять виконувати акробатичні елементи, стрибки. Актуально вчити дошкільнят різним перекатам у групуванні, стрибкам різних рівнях [1].

У процесі занять діти з затримкою психічного розвитку набувають можливість проявити самостійність, ініціативу, активність у діях, у них формується позитивно-вольові якості особистості, розвивається сила витривалість, зміцнюється здоров'я. Діти, здебільшого, стають більш впевненими в собі, значно знижується рівень їхньої тривожності, покращується сон, йдуть багато страхів, набувають навичок релаксації, переважаючим стає позитивний фон настрою [1].

У процесі хореографічних занять окрім ігрових технологій успішно використовуються здоров'язберігаючі технології, що дозволяють формувати культуру здоров'я, здоровий спосіб життя. Різні рухливі ігри, фізкультурні хвилини, партерна гімнастика, дихальна та пальчикова гімнастика, самомасаж, створення сприятливого психологічного клімату у колективі справляє потужний оздоровчий ефект.

Дані технології підвищують результативність освоєння програми з хореографії, формують ціннісні орієнтації збереження та зміцнення фізичного та психологічного здоров'я. Засобами танцювального мистецтва діти з затримкою психічного розвитку розвиваються як фізично, так і духовно [1].

Отже, рання та адекватно спрямована корекційна робота є запорукою успішного розвитку дитини з затримкою психічного розвитку. Одним з ефективних напрямів роботи з такими дітьми є хореографія. Вона дозволяє впливати на широкий спектр порушень, формуючи якісно нові моделі або коригуючи ті, що вже склалися. Також хореографія включає дітей у процес емоційно, що дозволяє їм концентруватися в моменті заняття та отримувати задоволення від діяльності.

Література:

1. Бондар В. І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці: навч. посіб. К.: Наш час, 2005. 176 с.
2. Голуб Н.М. Особливості сукцесивного та симультанного аналізу і синтезу в молодших школярів з порушеннями психо-мовленнєвого розвитку. Науковий часопис. Корекційна педагогіка. С. 47-52.
3. Ілляшенко Т.Д., Бастун Н.М., Сак Т.В. Діти із затримкою психічного розвитку та їх навчання. К., 1997. 128 с.
4. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання. К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 274 с.
5. Матвєєва М.П. Основи корекційної педагогіки: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський державний університет. 2010. 264 с.
6. Рібцун Ю. В. Професійний довідник учителя-логопеда дошкільного навчального закладу. Х.: Вид. група «Основа». 2013. 239 с.

Боровикова Кароліна,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП Філологія.
Переклад (італійська), спеціальність 035 «Філологія»
Науковий керівник: **Лілія Ципоренко,**
старший викладач кафедри італійської філології
Маріупольський державний університет, м. Київ, Україна

КОНЦЕПЦІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ МІСЦЕ У СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ

Глобалізація та, як наслідок, міжнародний поділ праці спонукає суспільство до опанування форм абстрактного пізнання, віддаючи науковим знанням першорядну роль у соціальній, політичній та економічній сферах. Під суспільством знань ми розуміємо такий тип суспільства, де знання відіграють фундаментальне значення у життєвих процесах особистості з політичної, економічної та соціальної точок зору і яке базується у своєму розвитку та конкурентоспроможності на дослідженнях та інноваціях. Суспільство знань динамічно розвивається, і розвиток цей забезпечується розумінням, що:

- знання займає ключове місце в усіх сферах життя, є запорукою досягнення процвітання та зростання особистості;
- особистість як соціальний суб'єкт, що постійно набуває нових знань, отримує результати своєї когнітивної діяльності у вигляді нових продуктів та послуг, які надає;
- удосконалення систем виробництва та передавання знань — обов'язкова умова розширення виробництва;
- пропозиція знання задовільняє попит на знання і одночасно формує цей попит;
- системи, що виробляють матеріальний продукт та системи, які продукують знання, знаходяться у нерозривній взаємодії.

Термін «суспільство знань» вперше було використано під час засідання Європейської Ради, що відбулось у Лісабоні в 2000 році і яке поставило Європі за стратегічну мету розвиток економіки, заснованої на знаннях, здатної досягти сталого зростання з новими робочими місцями та більшою соціальною єдністю. Таким чином, необхідно підкреслити важливість компетенцій, умінь і навичок у соціальному розвитку, оскільки вони є елементами аналізу нових виробничих процесів.

Основні характеристики суспільства знань викладено у Всесвітній доповіді ЮНЕСКО «До суспільств знань», підготовленій під керівництвом Франсуази Рів'єр, заступниці Генерального директора ЮНЕСКО у 2005 році. У документі зазначено, що суспільство знань відрізняється від інформаційного, або постіндустріального суспільства тим, що інформаційне суспільство ґрунтується на понятті технології, а суспільство знань має розгалужені

соціальні, економічні та політичні виміри, фокусуючись на ідеї, що людина — виробник і носій знань. Це зумовлює глибоке зосередження на рівні індивідуальних і соціальних процесів пізнання. Іншим твердженням є те, що термін «знання» має ширше значення, виходить за рамки суто інформації й здатне повноцінно охоплювати складність і різноманітність навчання. Тобто розуміння суспільства знань набуває нових, ширших значень.

Процес трансформації в бік «суспільства знань» передбачає масивний пласт змін. У розвинутих країнах галузь освіти та інтелектуальних послуг, біомедичних технологій, виробництва нових джерел енергії посіло перше місце, посунувши на задній план індустріальний сектор, а разом із цим система управління та організації виробництва повинні набути докорінних змін. Самоорганізація та горизонтальні структури управління демонструють більшу ефективність внаслідок збільшення наукоємності праці, а звідси появи професіоналів, справжніх знавців своєї галузі. Таким чином, у суспільстві, заснованому на знаннях, система освіти перетворюється на базовий інститут. У такому суспільстві освічені люди задіяні в ширшому спектрі інтелектуальних професій на відміну від «традиційного» суспільства, а оволодіння знанням виступає вирішальним фактором конкурентноспроможності працівників на ринку праці в економіці знань.

Зростаюча важливість потенціалу освіти у сучасному світі призвела до ідеології та практики неперервної — довжиною в усе життя — освіти. Мета і завдання навчання протягом усього життя прописані в Кельнській хартії, що була прийнята на саміті Великої вісімки у 1999 році.

Загальнолюдська та філософська значимість ідеї неперервної освіти досить велика, оскільки її сенс полягає в тому, щоб забезпечити кожній людині можливість постійного вдосконалення, творчого та професійного розвитку, оновлення знань, умінь, навичок та якостей протягом життя, а отже, це сприятиме процвітанню всього суспільства. Професорка В. Астахова вважає, що неперервна освіта — це «цілісний освітній процес, що здійснюється впродовж усього життя людини, а також принцип, що лежить в основі всієї організації системи освіти» [4].

Вважається, що термін «неперервна освіта» був уперше вжитий в 1968 р. у матеріалах генеральної конференції ЮНЕСКО. Після опублікування доповіді комісії під керівництвом Е. Фора (1972 р.) ЮНЕСКО було ухвалено рішення, яке визнало неперервну освіту основним принципом, керівною конструкцією для нововведень чи реформ освіти у всіх країнах світу.

Політика навчання довжиною в життя стала основою Європейської стратегії зайнятості. Хід і перспективи реалізації ідеї неперервної освіти в державах-членах ЄС відображені в проєктах «Освіта та навчання, 2010», «Освіта та навчання, 2020». У своїй освітній політиці ЄС намагається відповісти на такі основні виклики сучасності, як дефіцит кваліфікованої робочої сили, глобальна конкуренція, старіюче суспільство.

Що стосується останнього, то за даними Статистичного бюро Європейського Союзу станом на 2018 рік середній рівень народжуваності в Іспанії, Португалії та Італії становить приблизно 1,3 дитини на жінку. Щоби населення залишалось постійним, на жінку мало б припадати 2,1 дитини. Швидко старіє також Західна Європа: дані засвідчують, що старші люди становлять велику частину населення у Німеччині та Франції.

У період між 2000 і 2007 рр. населення 25 країн ЄС у віці до 14 років зменшилось на 1,5%, а у віці 65 та старше збільшилося на 1,3%. При цьому тенденція до старіння населення тільки зростала протягом минулого десятиліття. Згідно з існуючими даними, до 2050 року на кожну дитину 1-4 років припадатиме двоє літніх людей віком за 65 років. Ця тенденція підтверджує те, про що демографи кажуть вже не перше десятиліття: люди у більшості країн живуть довше і не народжують тієї кількості дітей, яка була б достатньою для підтримки балансу населення.

Така тенденція поставила на порядок денний здійснення політики та інвестицій, спрямованих на покращення охорони здоров'я та підвищення добробуту населення. Вона потребувала також коригування політики зайнятості та освіти, аби гарантувати людям старшого віку можливість повноцінної участі в соціально-економічному розвитку. Відповідна політика націлена на підвищення числа студентів старшого віку, забезпечення більшої привабливості для них освітніх програм, поліпшення здатності навчальних закладів більш ефективно задовольняти освітні потреби літніх людей в умовах серйозних фінансових обмежень, адже Європейська комісія з неперервної освіти визначила освіту дорослих, як будь-яку навчальну діяльність протягом життя задля досягнення особистих, соціальних, професійних цілей [3].

Дослідниця Ю. Деркач наголошує, що неперервна освіта проходить через усі типи навчальної діяльності протягом усього життя з метою вдосконалення знань, умінь, навичок, підвищення кваліфікаційного рівня відповідно до соціальних, професійних, особистих потреб особистості [2]. З цією метою організовуються комп'ютерні класи, лекції, семінари, мовні курси, художні семінари, групи хобі, кіно та театральні клуби, спеціальні зустрічі, спільне проведення свят та поїздок, а також інноваційні освітні проєкти для людей старшого віку.

Так, у рамках програми ЄС Grundtvig фінансувався проєкт «Teddy Bear», адресований різним поколінням. Людям віком 50 і більше, у тому числі з обмеженими можливостями, а також страждаючим від хвороби Альцгеймера помірної тяжкості, була надана можливість спілкуватися з учнями початкових шкіл віком від 6 до 12 років — спільно організовувати свята, ігри, ділитися історіями зі свого життя, передавати якісь вміння. Проєкт справив позитивний вплив на обидві сторони, сприяв взаєморозумінню різних поколінь і взагалі продемонстрував ефективність як відповідь на демографічний виклик сучасної Європи.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) розпочала у 2011 р. реалізацію у своїх країнах програми РІААС (Programme for the International Assessment of Adult Competencies), призначеної для багатоетапної оцінки професійних навичок та компетенцій дорослого населення працездатного віку (16-64 років). Оцінювання обчислює рівень володіння дорослими ключовими навичками обробки інформації — грамотністю, рахунком та вмінням розв'язувати задачі різних рівнів складності — і збирає інформацію про те, як дорослі використовують свої навички вдома, на роботі та в спільноті. Таке міжнародне оцінювання проводиться в більш ніж 40 країнах і вимірює ключові когнітивні та робочі навички, необхідні для участі людей у житті суспільства та процвітання економіки.

В Європі та США приділяють велику увагу розробці методик та інструментарію комплексних вимірників ключових компетенцій, що високо прогнозують ефективність роботи. Державна Комісія з розвитку найважливіших навичок (SCANS), заснована американським міністром праці, визначила список «загальних» компетенцій (ресурси, міжособистісні, інформаційні системи та технології). У країнах ЄС розроблено карту особистісних навичок (Personal Skills Card), яка дозволяє ідентифікувати та перевіряти набуті в ході неформального навчання компетенції. За допомогою Європейської системи акредитації навичок (European Skills Accreditation System) свою компетенцію можуть ідентифікувати і підтвердити робітники-мігранти, а також ті, хто прагне зробити професійну кар'єру на основі компетенцій, отриманих не в освітніх установах, а в результаті власного досвіду.

Перехід до неперервної освіти потребує зміни системи управління освітньою сферою та її ресурсного забезпечення. Рівень фінансування освіти істотно диференційований за країнами як в абсолютних, так у відносних показниках. Країни Організації економічного співробітництва та розвитку витрачають на освіту в середньому 6,2% ВВП. При цьому даний показник варіюється від 7% і більше в Данії, Ізраїлі, Ісландії, Сполучених Штатах [1].

У багатьох розвинених країнах пряма державна підтримка студентів включає освітні кредити, розвивається практика партнерства урядів з комерційними банками, створюються спеціальні програми освітніх кредитів. Кредитування передбачає різні схеми повернення кредиту. Зазвичай надається відстрочка виплат на строк від 1 до 5 років після закінчення навчання. Витрати на повернення кредиту істотно різняться в залежності від основної схеми освітніх кредитів (соціальна/бюджетна). Наприклад, у Швеції та Великій Британії сума повернення залежить від доходу. У Німеччині відсутній рівень відсоткової ставки, у Великобританії реальна ставка є нульовою. В інших країнах ЄС процентна ставка або субсидується, або відображає реальні витрати уряду при наданні кредиту.

Підсумовуючи, доходимо висновку, що головна задача неперервної освіти — створення для кожної людини можливостей отримання і поповнення

знань упродовж життя. Освіта дорослих є соціальним інститутом, що забезпечує постійне збагачення особистісного потенціалу. Успіх освітніх зусиль визначається послідовною політикою та діями всіх тих, хто працює на підвищення добробуту та соціального розвитку країни. Послідовність такої політики забезпечується горизонтальною взаємодією (міністерств освіти, соціального розвитку та сім'ї) та поліпшенням динамічного співробітництва через різні рівні освіти.

Література:

1. OECD (2022), Education at a Glance 2022: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://doi.org/10.1787/3197152b-en>
2. Деркач Ю. Неформальна освіта як умова неперервного навчання молоді. Вісник Львівського університету. Серія «Педагогічна». Львів, 2008. Вип. 23. С. 17–22.
3. Махиня Н. В. Особливості освіти дорослих у країнах Європейського Союзу : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Modern problems of education and science», (м. Будапешт, 26-27 січня 2013). [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://scaspee.com/6/post/2013/1/3.html>
4. Непрерывное образование как принцип функционирования современных образовательных систем: первый опыт становления и развития в Украине : монографія / под общ. ред. В.И. Астаховой. Харьков : НУА, 2011. 214 с.

*Васильєва Лариса,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність 033 – Філософія
Науковий керівник: **Борінштейн Євген,**
д.ф.н., професор, завідувач кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ПАТРІОТИЗМ - ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ СВІДОМОЇ НАЦІЇ

Розв'язання фактичної війни проти України різко загострило потребу в піднесенні патріотизму задля подальшої національної консолідації народу перед реальними мілітаристськими загрозами з боку Росії.

Патріотизм походить від (грец. πατριότης — співвітчизник, грец. πατρίς та лат. patria — батьківщина). Відповідно, патріотизм можна визначити як любов до своєї країни, ототожнення з нею, особливу турботу про її добробут і добробут співвітчизників.

Це визначення дає лише умовне уявлення про дане явище. Більш повний опис патріотизму виходить за рамки цієї статті. Велику роль відіграє насамперед віра патріота в переваги своєї країни, необхідність належати до групи та бути частиною всеохоплюючого нарративу, мати звязки з минулим і майбутнім, які виходять за вузькі рамки життя людини та її повсякденні проблеми, варто відзначити також соціальні та політичні умови, які впливають на ріст та занепад патріотизму, його політичний та культурний вплив.

У той час коли філософи-моралісти осмислюють роль патріотизму як інструменту вирішення проблеми узгодження універсальних моральних міркувань із певними прихильностями та вірністю, політичних теоретиків насамперед цікавить патріотизм як етос добре впорядкованого державного устрою та протиотрута націоналізму. З моменту виникнення національної держави набула поширення думка, що певна форма націоналізму є необхідною як дополітична основа єдності держави, яка сприяє солідарності між громадянами та підсилює мотивацію брати участь у суспільному житті, йти на жертви заради загального блага.

Патріотизм на даний час є нагальною потребою і держави, якій необхідно, щоб усі діти стали національно свідомими громадянами – патріотами, здатними забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі, і особистостями, яка своєю діяльністю любов'ю до Батьківщини прагне досягти взаємності з метою створення умов для вільного саморозвитку і збереження індивідуальності; і суспільства, яке зацікавлене в тому, щоб саморозвиток особистості, становлення її патріотичної самосвідомості здійснювався на моральній основі. Актуальність патріотичного виховання зумовлюється водночас процесом становлення України як єдиної політичної нації. В умовах поліетнічної держави, воно покликане сприяти цілісності, соборності України, що є серцевиною української національної ідеї. При цьому важливо, щоб об'єднання різних етносів і регіонів України задля національного відродження, розбудови й вдосконалення суверенної правової держави і громадянського суспільства здійснювалось саме на базі демократичних цінностей, які в свою чергу мають лежати в основі патріотичного виховання.

“Якщо справа нашої країни — справа Господня, — говорив християнський мислитель К. С. Льюїс, — то країну потрібно захищати, а ворогів знищувати”. Ще Котляревський закликав: “Де общее добро в упадку, забудь отца, забудь і матку. Иди Вітчизну визволять!”. Патріотизм у цьому випадку надихає на подвиг. Висока поезія і великі діяння породжені саме таким відчуттям.

На сьогоднішній день в українській державі, країні з багатовіковою історією, відбувається процес становлення і зміцнення українського народу як політичної нації. Саме тепер, остаточно позбувшись пропагандистського впливу «руського мира» на сферу освітнього життя, стало реально можливим розбудувати Україну, виходячи з її національних інтересів, відтворюючи,

примножуючи, і оберігаючи особливості способу життя, традиції, звичаї народу, його менталітет та національний характер.

Освіта відіграє визначальну роль у процесі розвитку українського суспільства, закладає підвалини для розбудови перспективного культурного майбутнього нашої держави.

Одним із головних завдань освіти є формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовності її захистити. З огляду на позначене головне завдання сьогодні кожним вищим навчальним закладом у навчально-виховному процесі мають вирішуватися конкретні завдання: підготовка особистості, яка орієнтується в сучасній історичній, економічній, культурній ситуації, здібної до самореалізації, самовизначення; залучення до національно-культурних традицій, збагачених загальнолюдськими цінностями світової культури; забезпечення високого рівня професійної компетенції; стимулювання постійного пошуку, безперервного самовдосконалення, самоосвіти; формування потреб і вмінь підтримувати своє фізичне та психологічне здоров'я, професійну працездатність в умовах конкуренції [2; 5].

Проблема патріотичного виховання студентської молоді, з огляду на процес державотворення в незалежній Україні, сьогодні набула особливої актуальності. В період повномасштабної Російської агресії, Україна як ніколи потребує захисту свідомого, відданого народу Батьківщини, тому питання поглиблення патріотичного виховання потребує детального розгляду теоретичних засад патріотичного виховання студентів у вищих навчальних закладах.

В Україні патріотизм живиться прогресивними патріотичними традиціями українства, а також кращими зразками патріотичних традицій інших країн і народів, світового демократичного руху, збагачуючи їх історичними здобутками своєї вітчизни. Українські національні пріоритети у сфері національного виховання полягають у спрямуванні науки на вітчизняне виробництво, впровадження як власних, так і зарубіжних технологій в усі галузі виробничої й економічної діяльності, на поліпшення підготовки національних висококваліфікованих і конкурентоспроможних кадрів, випереджаючий характер теоретичних та прикладних досліджень.

Прийнято виділяти такі домінуючі якості особистості-патріота:

- сформованість духовно-етичних якостей особистості (свідомої любові до Батьківщини, поваги до рідної мови, культури, звичаїв, традицій);
- сформованість історико-пізнавальних якостей особистості (знання своїх коренів та історії «малої Батьківщини», України, інших країн; прагнення до вироблення власної патріотичної позиції; знання законів України);
- сформованість професійно-діяльнісних якостей особистості (ставлення до праці як до служіння Батьківщині; розуміння національних інтересів України);

- сформованість психологічних якостей особистості (здатності і готовності до фізичних і психологічних випробувань зради Батьківщини);
- сформованість здатності до саморефлексії (здатності до самоаналізу власних вчинків з точки зору інтересів Батьківщини);
- сформованість громадянсько-діяльнісних якостей особистості (потреби в конкретних повсякденних справах на користь Батьківщини).

Сьогодні одною з головних задач освітнього процесу є утвердження у свідомості громадян України, насамперед, молодого покоління, ідей патріотизму, гордості за свою суверенність державу, готовність стати на захист істинної демократії, інтересів свого народу [3].

За наявності такої кількості варіацій інтерпретації патріотизму, науковці виділили конкретні підходи для цього. Так, Шаронов А. пропонує таку їх градацію:

- ідеологічний підхід. Патріотизм розгляда-ється як готовність служити інтересам держави, виникає під впливом конкретних суспільних та економічних умов, тому й залежить від зміни цих умов;

- діяльнісний підхід. Патріотизм розуміється як мотив суспільної діяльності, його головний критерій;

- етатичний підхід. Патріотизм розуміється як державний патріотизм, головною метою якого є благо та розвиток держави [4].

тріотичне виховання, за К. Ушинським, базується передусім на національному підґрунті.

Охопивши всю гуманітарну та духовно-культурну сферу (освіта; наука; культура та мистецтво; профорієнтація на військові спеціальності; історія, вшанування пам'ятних дат та історичних постатей; краєзнавство; туризм; охорона довкілля; фізкультура, спорт, популяризація здорового способу життя; цивільна оборона; оборона України), ця програма звертає свою увагу саме на «молодих громадян, які визначають свої життєві перспективи та потребують насамперед світоглядної опори, що не суперечить їхньому практичному досвіду, але розкриває нові можливості, а також діти з огляду на актуальність для них прикладів для наслідування, способів поведінки, що дають їм визнання в колективі однолітків і серед дорослих» [5].

«Незважаючи на схожість педагогічних форм усіх європейських народів, у кожного з них своя особлива національна система виховання, своя особлива мета, і свої особливі засоби досягнення цієї мети». Найважливішим інструментом патріотичного виховання, таким чином, виступає рідна мова, яку вчений називав «найбільшим народним наставником», «великим народним педагогом». «у мові, – писав він, – одухотворяється весь народ і вся його Батьківщина. Мова – найважливіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що віджили, живущі і майбутнє покоління народу в одне велике, історично живе ціле» [6].

На думку автора найбільш вагомими важелями піднесення патріотичного духу молоді є дослідження історичного минулого українського народу.

Патріотичне виховання своїм світоглядним орієнтиром обирає українську загальнодержавну ідеологію, що втілює в собі поняття патріотизму, державотворення, державозахисту, громадянськості, прагнення до єдності і злагоди тощо.

Шлях до успіху в сучасному українському патріотичному вихованні пролягає, перш за все через основні національні цінності: українську ідею, державну незалежність України, самопожертву в боротьбі за свободу нації, патріотизм та готовність до захисту Батьківщини. Правильно організоване патріотичне виховання формує повноцінну, цілісну особистість, індивідуальність, яка цінує свою національну і особисту гідність, совість і честь. Так формується національний характер. Для формування у студентів патріотичних почуттів необхідно передусім виробляти їх світогляд, знання, отримані з середньої та вищої школи, коригувати уявлення про суспільні явища і події.

Література:

1. Stanford Encyclopedia of Philosophy «Patriotism» <https://plato.stanford.edu/entries/patriotism/>
2. Абрамчук О.В. Стан патріотичного виховання студентів вищих технічних закладів освіти // наукові записки тернопільського держ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. вип. 11. – Тернопіль, 2002. – с. 36-40.
3. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Педагогічна газета. – 2000. – № 6(72), червень. – 6 с.
4. Шаронов А.А. Анализ взглядов на понятия «патриотизм» и «активность». Мир Науки. 2016. URL: <https://mir-nauki.com/PDF/12PDMN416.pdf>
5. Ушинський К.Д. Про народність у громадському вихованні.
6. Слободяник Н.В. Патріотизм у становленні та розвитку особистості юнака: експериментальне дослідження. Актуальні проблеми психології. 2015. Т. 7. Вип. 39. С. 359–368.

Воробйова Лілія,
*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП Дошкільна освіта. Логопедія,
спеціальність 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник: Солонська Альона,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи
МДПУ імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна*

**РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РИТМІКИ**

Мовленнєве спілкування є одним із перших видів діяльності, яким дитина оволодіває в онтогенезі; воно є універсальною умовою розвитку особистості в період дошкільного дитинства. В свою чергу розвиток зв'язного мовлення займає центральне місце в загальній системі роботи з формування мови в дитячому садку. Володіння навичками зв'язного мовлення дозволяє дитині вступати у вільне спілкування з однолітками і дорослими, дає можливість отримати необхідну їй інформацію, а також передати накопичені знання та враження про навколишній світ.

Цінним внеском у загальну систему виправлення мовлення та розвитку зв'язного мовлення дошкільників є логопедична ритміка – як одна з форм активної терапії, що має лікувальний ефект для поліпшення фізичного, психічного та емоційного стану дітей.

Логоритміка, заснована на синтезі слів, руху і музики, відіграє велику позитивну роль у розвитку зв'язного мовлення. Логоритміка – це поєднання мовно-рухових і музично-мовних ігор і вправ, заснованих на єдиній концепції музично-рухової системи, що виконуються з метою логопедичної корекції та рухової стимуляції. Особливу увагу слід звернути на важливість музики у використанні логоритміки. Музика не тільки супроводжує рух і мову, але є принципом їх організації. Музика може задавати певний ритм перед початком заняття, налаштовувати на глибокий відпочинок на останньому етапі заняття. Рух допомагає зрозуміти і запам'ятати слово. Слово і музика організують і регулюють рухову сферу дітей, що активізує їх пізнавальну діяльність. Музика викликає у дітей позитивні емоції, приводить в тонус кору головного мозку і центральну нервову систему, підсилює увагу, покращує дихання, кровообіг, покращує обмін речовин. Ритм відіграє значну роль у слові, русі, музиці [3].

Поєднання музики, руху та слова у логоритміці відбувається по-різному, але якою б не була частка музики та слова, музики та руху у вправах – усі вони в комплексі формують та впорядковують рухову сферу дитини й позитивно впливають на її особистість та мовлення. Симбіоз слова, музики та руху в логоритміці заради подолання вад мовлення дошкільника має на меті: поєднати у свідомості дитини мовлення з рухом і музичним ритмом; розвинути основні рухи малюка; розвинути музично-ритмічне чуття дитини. Наприклад, для того щоб поєднати у свідомості дитини мовлення з рухом і музичним ритмом, їй пропонують, зокрема, вправи для розвитку дихання, що сприяють виробленню правильного діафрагмального дихання, тривалості видиху, його сили й поступовості [3].

Проблема розвитку зв'язного мовлення вивчалась в різних аспектах такими педагогами: К. Ушинський, Є. Тихеева, Е. Флерина, Г. Леушина, А. Бородич, О. Ушакова. Науковці які займалися вивченням логоритміки з дітьми з порушеннями мовлення: Ю. Рібцун, Є. Соботович, Г. Волкова, Л. Трофименко, В. Орфінська, Е. Жак-Далькроз, А. Богуш, Н. Гавриш, М. Шеремет, К. Крутій, Т. Піроженко, О. Савченко, Є. Флорина.

Сутність самого поняття «зв'язне мовлення» у сучасних словниках визначається як «мовлення, яке організоване за законом логіки, граматики й композиції, має тему, виконує певні функції (найчастіше комунікативну), має відносну самостійність і завершеність, розчленовується на більш чи менш значущі структурні компоненти. У центрі побудови зв'язного висловлювання перебуває навчання вміння використовувати різноманітні засоби зв'язку, формування уявлень про структуру різних типів висловлювання» [1].

Використання елементів та прийомів логоритміки допомагає в доступній і цікавій формі розвивати загальномовні навички, розвивати артикуляцію, міміку, голосові вправи, поступово формувати координацію рухів, уяву, пам'ять, зорову та слухову увагу, правильне, виразне та зв'язне мовлення.

Логоритміка вирішує оздоровчі, освітні, корекційні завдання. В результаті вирішення оздоровчих завдань у дітей зміцнюється кістково-м'язовий апарат, розвиваються дихання, моторні, сенсорні функції, виховується почуття рівноваги, правильна осанка, хода, грація рухів. Здійснення освітніх завдань сприяє формуванню рухових навичок і умінь, просторовому представленні і здатності довільно пересуватися в просторі відносно інших людей і предметів; розвитку спритності, сили, витривалості, перемикаємості, координації рухів, організаторських здібностей. Корекційних завдань сприяють: розвитку мовної моторики для формування артикуляційної бази звуків, фізіологічного і фонаційного дихання; формуванню і закріпленню навички правильного вживання звуків у різних формах і видах мовлення, у різних ситуаціях спілкування; формуванню, розвитку і корекції слухо-зорово-рухової координації [2].

Оздоровчі завдання: логоритмічні вправи які сприяють зміцненню опорно-рухового апарату; розвитку дихання, моторики (загальної, дрібної); розвитку правильної постави, ходи, рухів.

Освітні завдання: розвиток моторики та вміння працювати в команді, розвиток просторових уявлень; здатність фокусуватися (слух, зір, дотик), довільно переміщатися в просторі; розвивати слухову та зорову пам'ять, силу, спритність, координацію рухів, рухову реакцію на звукові та зорові подразники, витривалість, гальмівну активність, здатність переходити від однієї діяльності до іншої, також засвоюються теоретичні знання з ритміки та музичної культури.

Виховні завдання: сприяння розумовому, моральному, естетичному, трудовому вихованню; розвиток художньо-творчих здібностей, почуття, смаку, а також морально-вольових якостей – почуття колективізму, дисциплінованості тощо.

Корекційне завдання: усунення мовленнєвих і психомоторних розладів.

Таким чином, логоритміка є однією з форм терапії, заснованої на використанні слова, музики та рухового спілкування, засобом впливу на сукупність методів навчання, виховання та лікування, що прискорює процес усунення мовних порушень і сприяє розвитку зв'язного мовлення.

На логоритмічних заняттях використовуються загально-дидактичні, наочні, словесні та практичні методи [4].

Наочні методи – забезпечують яскравість чуттєвого сприйняття і рухових відчуттів. До них належать такі прийоми наочності:

1) наочно-зорові: показ педагогом зразка руху, наслідування зразкам навколишнього життя, використання зорових орієнтирів при русі у просторі, використання наочних посібників – кінофільмів, картин тощо;

2) тактильно-м'язові: включення різних допоміжних засобів у рухову діяльність. Наприклад, ворітця – дуги для крокування при ходьбі, допомога педагога, уточнення положення окремих частин тіла;

3) наочно-слухові: інструментальна музика, пісні, вірші тощо.

Словесні методи – допомагають осмислювати поставлені завдання. Їх можна використовувати за допомогою таких прийомів:

1) короткий опис і пояснення нових рухів;

2) пояснення, що супроводжує показ руху;

3) бесіда, яка випереджає введення нових вправ, рухливих ігор;

4) питання для перевірки усвідомлення дій;

5) команди, розпорядження і сигнали (в якості команд можна використовувати лічилки, ігрові зачини тощо);

6) сюжетна розповідь з метою розвитку виразності рухів і перевтілення в ігровий образ.

Практичні методи – забезпечують дієву перевірку правильності сприйняття руху на власних м'язово-моторних відчуттях.

Ігровий метод, близький до провідної діяльності дітей, найбільш емоційно-ефективний.

Змагальний метод використовується з метою вдосконалення вже відпрацьованих рухових навичок. Особливо важливим є виховання колективізму. Змагання може бути успішно використано як виховний засіб, що сприяє вдосконаленню рухових навичок, виховання морально-вольових рис особистості.

Логоритмічні заняття розраховані на всебічний розвиток дитини. Це не тільки удосконалення мови, набуття рухових навичок, а й уміння орієнтуватися у світі, розуміння сенсу пропонованих завдань, вміння долати труднощі, самовиражатися творчо. Крім того, логоритміка використовується для оздоровчих технологій яка позитивно впливає на здоров'я дитини: в її організмі відбувається трансформація різних систем, наприклад, серцево-судинної та дихальної.

На думку Г. Волкової, логоритмічні заняття повинні проводитися з дотриманням таких умов: взаємозв'язок різних видів музичної діяльності, мови та рухів; спів, слухання музики, музично-ритмічні рухи зі спеціальними завданнями відповідно програмного змісту; слухання музики супроводжується співом, спів супроводжується рухами.

Зміст логоритмічного заняття має бути орієнтований на розвиток емоційної чутливості до музики, інтерес до якої, активізує певні дії пов'язані з музикою. Важливе місце займає розвиток сприйняття звуків різної висоти, тембру та дикції. Повторення рухових вправ у супроводі музичного твору виконується протягом усього логопедичного заняття (з використанням різного музичного репертуару).

Отже, розвиток зв'язного мовлення засобами логоритміки формує у дитини великий інтерес до мовленнєвої діяльності, розширює уявлення про важливість послідовного викладу думок, розвиває увагу, пам'ять, мислення, зокрема монологічне та діалогічне мовлення та надає терапевтичний потенціал.

Література:

1. Гуменецька Л. Короткий тлумачний словник української мови. К.: Рад. шк., 1978. 296 с.
2. Найдич В. М. Використання логоритмічних прийомів у корекційній роботі. *Логопед.* 2014. № 3. С. 28–30.
3. Чеснокова Л. В. Заняття з логоритміки для дітей із вадами мовлення. Х.: Вид. група «Основа», 2017. 160 с.
4. Шеремет М. К. Логопедія: підручник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. 672 с.

*Городнюк Людмила,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти, ОНП «Філософія»
соціально-гуманітарний факультет,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ФЕНОМЕНОЛОГІЧНА РЕДУКЦІЯ ЯК МЕТОД НАУКОВОГО ПОШУКУ

Людина існує в зовнішньому середовищі – світі оточуючих предметів, з якими «взаємодіє», вибудовує до них ставлення, відводить їм певну роль і певні сенси у власній свідомості. Але чи можуть об'єкти самі по собі відігравати цю роль чи отримувати це ставлення, якщо не в нашій свідомості?

Феномен – це інтенціональний акт свідомості. Це і відчуття, і сприйняття, «практичне рішення, любов та ненависть, радість і журба, визначається як переживання, що само по собі так чи інакше спрямовується на щось» (1, с. 14). **Інтенційність** (від латин *intentio* – намір) є універсальною характеристикою досвіду свідомості, оскільки вона (свідомість) – інтенційно детермінована, спрямована на щось, «свідомість про що-небудь» [6]

У перекладі з давньогрецької мови «феноменологія» – знання про явища. Поняття «феномен» і «феноменологія» вживали і до Едмунда Гуссерля –

засновника і теоретика напрямку феноменології в її сучасному розумінні, як філософської течії і як методу. Першим, хто застосував термін «феноменологія», був німецький філософ, фізик і математик Йоганн Генріх Ламберт. В праці «Новий Органон» (1764) він цим словом сформулював теорію явищ досвідного знання, яка вивчає явища в значенні передумови осягнення сутностей (виявляє помилки мислення, омани, ілюзії та те, що ми зараз називаємо когнітивними упередженнями). Згодом словами «феномен» та «феноменологія» користувалися як представники природознавчих наук (Е. Мах, Л. Больцман, Г.Р. Кірхгоф), коли йшлося про протиставлення явищ теоретичним обґрунтуванням, так і численні видатні філософи – І. Кант, Г. Гегель, Й. Фіхте та інші [2, с.11]. Але саме Едмунд Гуссерль, який, що цікаво, свій науковий шлях починав з математики, створив та обґрунтував вчення про феномени, компоненти і процеси їхнього сприйняття і репрезентації людською свідомістю, формування смислопороджуючого ресурсу.

Першою значною роботою Гуссерля стала «Філософія арифметики» (1891), а через дев'ять років, на зорі ХХ сторіччя він публікує дві частини «Логічних досліджень» (1900, 1901), які називають «вирішальним проривом» феноменології. Після цього світ побачила ще низка видатних праць, серед яких – «Філософія як строга наука» (1911) і «Ідеї чистої феноменології і феноменологічної філософії» (1913), що стали головними теоретичними базисами напрямку.

Основний інструмент феноменології – **феноменологічна редукція**: сукупність феноменолого-психологічної, ейдетичної та трансцендентальної редукцій. Завдяки цій методологічній процедурі дослідник «виключає природну настанову і займає позицію незацікавленого спостерігача, або включає феноменологічну настанову» [6, с. 35-55]. Її мета (і як результат) – поступове виключення суджень про те, що акти свідомості можуть існувати за її межами. В цій рефлексії перед людиною розгортається сутнісний рівень досвіду свідомості, і головне – його універсальна інтенціональність.

В структурі свідомості Гуссерль поділяє інтенціональні переживання на три основних класи – **мислення, відчуття і воля**. А саме інтенційне переживання має складові – **ноезу, гіле, ноєму, інтенційний предмет** [3]. Під «гіле» розуміються переживання свідомості, які мешкають «у тілі» – різноманітні відчуття, внутрішні емоційні реакції, їхнє забарвлення, все, що народжує у внутрішньому світові «чуттєвий» поштовх – хвилювання, задоволення, відчай, біль, потяг, а «ноеза» – це своєрідний функціональний інструмент осмислення гілетичних феноменів [1, с. 191-196), ідеалістично – духовна активність свідомості [7]. Як феноменальний **результат поєднання гіле і ноєзи – це визначений інтенційний предмет свідомості, усвідомлений в певному сенсі, інакше кажучи, своєрідна ментальна ідея** [5].

Впродовж процесів феномено-психологічної та ейдетичної редукцій суб'єкт перемикає сприйняття світу в його природному сенсі на зосередження власне на переживання свідомості, на «рівень умов можливого досвіду взагалі».

Трансцендентальна редукція – це вихід до абсолютно «чистої свідомості», де відкриваються інтернаціональні джерела визначення дійсності за рахунок виключення попередніх умов досвіду. Під «чистою свідомістю» розуміємо відповідальний, дисциплінований і навіть суворий підхід до смислоутворювання, перш за все – очищення свідомості від нав'язуваної ззовні інформації та її внутрішніх інтерпретацій – схем, суджень, стереотипів, мисленнєвих спотворень[4]. Не дарма ж сам Гуссерль підходив до філософії як до «строкої науки».

Між тим, дослідники феноменології Гусерля – як прихильники, так і відверті критики – зауважують, що її можна розглядати як процес і результат «гіпостазування суб'єктивного досвіду, наукове обґрунтування якого навряд чи можливе» [7].

Література:

1. Husserl, E. (1976a). *Die Krisis der europäischen Wissenschaften und die transzendente Phänomenologie. Eine Einleitung in die Phänomenologische Philosophie* (2. Auflage Ausg.). (W. Biemel, Hrsg.) den Haag: Martinus Nijhoff.
2. Вальденфельс Б. Вступ до феноменології / Бернхард Вальденфельс ; пер. з нім. – К.: Альтерпрес, 2002. – 176 с.
3. Вахтель, А. Гуссерлева концепція інтенційності і трансцендентний світ. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Філософія, політологія*(1(120)), с. 17-21.
4. Гуссерль Е. Ідеї чистої феноменології і феноменологічної філософії: Книга перша. Загальний вступ до чистої феноменології / Гуссерль Е.; пер. з нім. і коментарі В. Кебуладзе. — Харків: Фоліо, 2020. — 348 с.
5. Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня філософія науки. Підручник. — К.: Логос, 2009
6. Кебуладзе В. Феноменологічна психологія і феноменологічна соціологія Навчально-методичний посібник. – Київ, 2021
7. Синиця А. Концепт інтенціональності: феноменологічний та аналітичний виміри. *Вісник Дніпропетровського університету. Філософія.* №22(2), 2012.
8. Хайдеггер М. *Время и бытие: Статьи и выступления*: Пер. с нем. — М.: Республика, 1993. — 447 с. — Мыслители XX в.

*Добролюбська Юлія,
доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри всесвітньої історії та методології науки
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ПРЕЗЕНТИЗМ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Одна з особливостей сучасної ситуації в гуманітарному знанні пов'язана з методологічним переходом, який Гадамер окреслив як перехід від світу науки до світу життя. Стосовно історичної науки це проявляється у тенденції вчених у своїй дослідницькій практиці відмовлятися від універсалізму глобальних схем у побудові історичної картини на користь унікальності джерел та термінів опису. Відбулася зміна режиму історичності, пов'язана із зміною способу сприйняття історичного часу. Це призвело до переосмислення таких понять, як історична реальність, історична подія, історичний факт, історичний досвід, істина в історії. Універсальні, абстрактні поняття у переломні періоди, у періоди нестабільності погано пристосовані до опису історичної реальності. Універсальний потенціал абстрактних понять не відповідає мінливій соціальній реальності і не сприяє узагальненню наявного історичного досвіду, що включає індивідуальні феноменологічні переживання людей – образів історичної реальності. Піддаються ревізії основні ідеї всесвітньої історії.

Традиційно ідея всесвітньої історії фокусувалася на ідеї прогресу, націлюючи істориків при описі минулого знаходити в ньому паростки прекрасного майбутнього. Майбутнє уявлялося як пролонговане минуле. На початку XXI століття одночасно з уповільненням темпів економічного зростання, занепадом віри в прогрес в історичній науці спостерігається новий поворот, що виявляється в прагненні вчених у вивченні соціальних явищ в історичному контексті уникати упереджених ідеологічних схем. На зміну заздалегідь заданому «проекту», покликаному пояснювати минуле відповідно до прогресивного майбутнього, приходять так звані презентизм – час «вічного сьогодення».

Це проявляється в особливому умонастрої – «одержимості минулим» (часто «винайденим минулим»), коли окремі країни, регіони і навіть соціальні групи прагнуть до легітимації через усвідомлення унікальності свого історичного розвитку. Цей підйом різноманітних форм партикулярних ідентичностей (національних, конфесійних, локальних) пов'язаний з більш фрагментарними, суб'єктивними, емоційними формами присвоєння минулого, тобто з історичною пам'яттю, ще свіжою пам'яттю про недавнє минуле. Інакше висловлюючись, презентизм – це історизм без світової історії.

Як зауважує О. Аронсон: «"Сучасність" – не момент в історичному часі, а зміна ставлення до тих підстав, на яких щось колись (у традиції) стало значним» [1, с. 127-128]. Цього розриву із традицією не уникла й історична наука. Патріотична історія XIX століття, переважно подієва, як розповідь про становлення національних держав починає витіснятися на початку XX століття соціальною чи культурною історією. Після Великої депресії, хвиля якої докотилася і до європейських країн, національна історія з її лінійною розповіддю, яка корелює взаємозв'язок сьогодення країни з її минулим, стала здаватися, за словами Поля Валері, «найшкідливішим продуктом, виробленим хімією інтелекту» [5, с. 23].

З'являється нова концепція людини як суб'єкта культури та історії, заснована на увазі до людської суб'єктивності, думок і почуттів простих людей, що зробило популярним антропологічний підхід до минулого. Однак згодом захоплення приватним життям людини минулих епох, особлива увага до подій та казусів його буття призвела до фрагментації історичного дискурсу, а недовіра до «великих наративів» позбавила істориків керівних орієнтирів у відборі та відділенні головного від другорядного у величезному та величезному. Виникло відчуття кризи історичної науки, що багато в чому спровокувало появу вищезгаданого презентизму, тобто редукції минулого до «недавньої історії», або «історії сьогодення». Сьогодні історична наука потребує інтегруючого зусилля, нових принципів узагальнення та рефлексії над власними методологічними засадами. Це може забезпечити лише її поєднання з філософією. Перефразовуючи Фернана Броделя, можна сказати: не час породжує реальність, а кожна соціальна реальність породжує свій час. Можливо, завдання дослідника сьогодні – не пояснювати минуле, а показати, як уявлення про нього формуються та живуть у теперішньому. Неминучим тут є «конфлікт інтерпретацій», але це – особливість сьогодення, яка виявляється в «битвах за минуле». «Суперечка істориків» у «битвах за минуле» не була просто локальним драматичним епізодом останніх десятиліть [3, с. 210-212].

Переосмислення драматичних подій недавнього минулого та залучення істориків як експертів та свідків звинувачення ставило перед ними найскладнішу не лише наукову – дати об'єктивну картину історичного контексту, а й моральну проблему – від інтерпретації контексту залежали вироки. Відмова істориків виступати в ролі суддів багато в чому ініціювала європейських політиків удосконалити антифашистське законодавство через ухвалення меморіальних законів. Вже ці приклади наголошують на проблемі істини в історії: що вважати історичним фактом, що таке історична подія і як ми повинні до неї ставитися? Власне, під подіями зазвичай розуміють зміни, що спостерігаються, які мають сенс для спостерігача. Подія – це таке явище, що виділяється з пасивної монотонності буття (не є елементом повтору), не може бути непоміченим і називається власним ім'ям.

Сучасні ЗМІ «не стільки передають інформацію про подію, скільки роблять саму подію, поширюють, контролюють, оцінюють, роблять її залежною від способу подачі». Дискурсивна форма подання подій у мас-медіа автономізує їх, надає їм статусу самостійно існуючої, самовиробної (аутопоетичної, за висловом Н. Лумана) системи [4]. ЗМІ стають головною інстанцією – свідомістю за нас і для нас, віддаляючи нас від реальності досвіду. Сьогодні практично неможливо відокремити особистісний досвід, набутий самостійно, поза сферами впливу, від досвіду, нав'язаного рекламою, новинними та розважальними програмами. Практика висвітлення поточних подій ЗМІ, заснована на оперативності, швидкому реагуванні та подачі інформації на основі відеоряду з місця події, породжують у нас ефект

присутності. Улюбленим прикладом, до якого часто звертаються дослідники, є приклад репрезентації війни у Перській затоці. Ми впевнені, що були свідками подій відразу, як вони відбувалися. Проте новинні засоби мовлення створили свою власну реальність. В результаті «невидима» реальність залишилася за рамками вже прийнятих аудиторією візуальних образів, показаних на телеекранах. Сьогодні електронні засоби масової інформації конструюють реальність чи, точніше, «гіперреальність».

Останнім часом як на телебаченні, а й у кінематографі вирішальну роль починає грати не тільки політична, а й економічна підтримка у конструюванні потрібного образу реальності, зокрема й історичної. Пізнання, зокрема й історичне пізнання, починає перетворюватися на процес конструювання, виробництва образів реальності. Візуальна природа фільму змушує відчувати реальне, незважаючи на форму розповіді. Включення до фільму реальних образів, документальних кадрів, підкріплене правдоподібністю розповіді та достовірністю сценарію, з легкістю готує публіку прийняти візуальне за справжнє. Факти легко можуть поєднуватися з вигадкою, вигадані події можуть подаватися як реальні, майстерно вплітаючись у тканину оповіді. Кіно і телебачення майже повністю поєднують предмет розгляду з образами, змушуючи нас робити те саме [2, с. 543-544].

Можна порівняти працю історика з працею кінематографіста. Історик із документів конструює конвенційні історії, вибудовує у певній послідовності передбачувані «факти» минулого, створює тексти, що «переробляють» історію. Історія, знята на кіноплівці, може починатися як фактуальна чи реальна подія, взята з історичних архівів. У глядачів виникає оманливе почуття впевненості у розумінні задуму фільму. Розповідь, заснована на хронікальних фактах (добре всім знайомих), передає відчуття справжності події та змушує прирівнювати реальне до вже відомого. Далі, сюжетні лінії можуть винаходитись, але вони набувають реалізму за рахунок того, що деякі зображені в них події поміщаються в реальне місце та час. Ідентифікація місця служить на підтвердження вигаданої історії. Надалі необов'язково спиратися факти, оскільки образ створеної події через свою візуальність сам надає собі достовірності. За допомогою редагування, монтажу, наприклад, невелика група людей може виглядати як величезна аудиторія тощо. Таке маніпулювання не є чимось новим. Інтерпретація режисером тих чи інших подій створює нову «реальність», укорінену в образах, але не обов'язково в історії. Можна простежити, як змінювався образ історичної реальності у свідомості людей на прикладі народження, розвитку та трансформації міфу про війну та метаморфози кінематографічного образу цієї війни.

Міркувати про минуле, наділяючи подію реальністю, ми починаємо, коли «те, що трапилось», може бути представлене, пережите, наділене дистанцією. Тому неминуче історична істина скасовується під впливом додаткових, уявних логік факту. Звідси історична реальність – не те, що «насправді» сталося, а те, що сприймається як те, що сталося. Образ історичної дійсності дробиться,

розпадається на дрібні компоненти. Нові засоби пропаганди – фотографія, кіно та телебачення – змінили наше розуміння історії. Це нові засоби уявлення, постановки та пред'явлення образу історичної реальності.

Література:

1. Аронсон О., Петровская Е. *Современная философия и современное искусство*. Лекции. Нижний Новгород, 2009. 230 с.
2. Ветте В. Гитлеровский вермахт. Этапы дискуссии вокруг одной немецкой легенды. *Память о войне 60 лет спустя*. Москва: НЛЮ, 2005. С. 541-548.
3. Копосов Н. Е. *Память строгого режима*. Москва: НЛЮ, 2011. 320 с.
4. Луман Н: *Реальность масс-медиа*. Москва: Праксис. 2005. 256 с.
5. Фрай Н. Преодоленное ли прошлое? Третий Рейх в современном немецком сознании. *Ab Imperio*. 2004. № 4. С. 21-40.

*Інна Лепеха,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ФСТОР, спеціальність 231 «Соціальна робота»
Науковий керівник: Марина Захаріна,
кандидат філософських наук
НУ«ЧП», м. Чернігів, Україна*

ЛЮДИ ЛІТНЬОГО ВІКУ ЯК СОЦІАЛЬНА СПІЛЬНОТА

Однією з тенденцій, що спостерігається в останні десятиліття в розвинутих країнах світу, є збільшення абсолютної чисельності та відносної частки населення літнього віку. Відбувається стійкий, досить швидкий процес скорочення загальної чисельності частки дітей і молоді в населенні і збільшення частки людей літнього віку.

Так, за даними ООН, у 1950 р. у світі налічувалося близько 200 млн осіб старше 60 років, до 1975 р. їх кількість зросла до 550 млн. За прогнозами, до 2025 р. кількість людей старше 60 років досягне 1 мільярду 100 мільйонів людей. Порівняно з 1950 р. їхня чисельність зросте у 5 разів, а чисельність населення світу лише у 3 рази.

Основними причинами старіння населення є зниження народжуваності, збільшення тривалості життя людей літнього віку внаслідок прогресу медицини та підвищення рівня життя населення. У середньому тривалість життя чоловіків у країнах Організації економічного співробітництва та розвитку за 30 років зросла на 6 років, а жінок – на 6,5 років. На сьогодні в Україні скорочення населення є одним з найвищих у світі.[1]

Населення літнього віку характеризується істотними відмінностями, що пояснюється тим, що до нього входять люди віком від 60 до 100 років. Цю частину населення геронтологи пропонують поділяти на «молодих» і «старих»

(або «глибоких») літніх. «Молоді» люди літнього віку можуть мати інші проблеми, ніж «старі» - наприклад, працевлаштування, лідерство в сім'ї, тощо.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, літнього вік визнається від 60 до 74 років; від 75 до 89 років - старечий вік; Від 90 років і старше – довгожителі.[2, с.17]

Ритм старіння істотно залежить від способу життя людей літнього віку, їх положення в сім'ї, рівня життя, умов праці, соціально- психологічних факторів.

Для роботи з людьми літнього віку необхідно знати їх соціальне становище (минуле і сьогодення), психічні особливості, матеріальні та духовні потреби, і в цій роботі спиратися на наукові, соціологічні, соціально-психологічні, соціально-економічні та інші види досліджень. Необхідно добре розбиратися в соціальних проблемах людей літнього віку.

Процес старіння тісно пов'язаний з постійним збільшенням числа пацієнтів, які страждають різними захворюваннями, в тому числі тільки людей літнього віку. Постійно зростає кількість тяжкохворих «молодих» людей, які потребують тривалого лікування, догляду та опіки. Польський геронтолог Е. Піотровський вважає, що близько 33% населення старше 65 років має низьку працездатність, люди з інвалідністю 80 років і старше – 64%. В. Єгоров пише, що рівень захворюваності з віком зростає. У віці 60 років і старше вона в 1,7-2 рази перевищує рівень захворюваності осіб молодше 40 років. За даними епідеміологічних досліджень, близько 1/5 населення похилого віку практично здорові, решта страждають різними захворюваннями і характеризуються мультиморбідністю, тобто поєднання кількох хронічних захворювань, які погано піддаються медикаментозному лікуванню. Так, 36% людей віком 50-59 років мають 2-3 захворювання, 4-5 захворювань виявлено у 40,2% осіб віком 60-69 років, 65,9% осіб віком 75 років і старше. Має більше 5 захворювань.[3]

Типові захворювання літнього віку - це захворювання, які викликані змінами в органах в результаті самого старіння і пов'язаних з ним дегенеративних процесів.

Частотна структура літніх людей має свої особливості. Основною формою патології є хронічні захворювання: загальний атеросклероз, кардіосклероз, гіпертонія, цереброваскулярні захворювання, емфізема, цукровий діабет, хвороби очей, різні новоутворення. У похилому віці знижується рухливість психічних процесів, це проявляється в посиленні відхилень у психіці.

Єдина проблема – фінансове становище. яка за своєю значимістю може конкурувати зі здоров'ям. Літніх людей хвилює їх матеріальне становище, рівень інфляції, висока вартість медичних послуг.

Багато літніх людей продовжують працювати із матеріальних причин. Згідно з поточними соціологічними дослідженнями, 60% пенсіонерів хочуть працювати.

У такій ситуації не можна говорити про продовження різноманітного, гідного, багатого на духовні та культурні цінності життя. Люди літнього віку борються за життя.

Стан людей літнього віку багато в чому залежить від родини, в якій вони проживають, а також від сімейного стану.

Дедалі більш поширена нуклеарна сім'я (що складається з подружжя та їхніх дітей, які не перебувають у шлюбі) спричиняє зміни у стосунках і зв'язках із літніми людьми. Людина літнього віку часто розлучається з самостійними дітьми, а в старості залишається самотньою, причини чого часто мають соціальний характер і зумовлені відчуженням, соціальною несправедливістю, суперечливістю суспільного прогресу. Самотню людину можна вважати результатом ослаблення зв'язку з певною соціальною групою (сім'єю, колективом), зниження емоційного стану, тощо

Благополуччя людей похилого віку, які живуть в сім'ї, багато в чому визначається атмосферою в родині - доброзичливою або непривітною, нормальною або ненормальною. Все це впливає на бажання людей похилого віку жити з дітьми та онуками або окремо.

Перехід людини в групу літнього віку суттєво змінює її ставлення до суспільства і до таких ціннісно-нормативних понять, як мета, сенс життя, добро, щастя тощо. Значно змінюється спосіб життя людей. Раніше вони були пов'язані з суспільством, виробництвом, громадською діяльністю, а в старості втрачали свої колишні соціальні ролі. Особливо важко виходити на пенсію людям, чия трудова діяльність у минулому була дуже цінною, а тепер визнана марною, непотрібною. Розрив з трудовою діяльністю негативно позначається на здоров'ї, життєвому тонусі і психіці людини. І це природно, оскільки праця можливо є джерелом довголіття, умовою збереження здоров'я. І багато пенсіонерів хочуть більше працювати, психологічно ще молоді, освічені, Професіонали своєї справи з великим досвідом роботи, ці люди ще можуть принести багато користі. Але, на жаль, до 75% людей літнього віку не працюють або зайняті лише частково.[4]

Отже, перехід людини в групу похилого віку змінює її життя, яке набуває багато нових, завжди сприятливих і далеко не бажаних якостей. Люди літнього віку— це особлива категорія населення, вкрай неоднорідна за віковими та іншими ознаками. Їм більше за інших потрібна підтримка та участь. Саме у зв'язку з цими обставинами люди літнього віку, як особлива соціальна група, потребують підвищеної уваги з боку суспільства і держави і є специфічним об'єктом соціальної роботи. Робота з людьми літнього віку вимагає чіткого розуміння соціальних і психологічних проблем людей похилого віку. У цій роботі необхідно спиратися на такі науки, як, наприклад, соціологія, соціальна геронтологія, геріатрія, психологія; спиратися на дані соціологічних, психологічних, соціально-економічних та інших видів досліджень. Проблема соціальної роботи з людьми літнього віку має загальнодержавне значення.

Література:

1. Холостова Є.І. Соціальна робота з людьми похилого віку: Навч. посіб. М.: Видавничо-торгова корпорація «Дашко і К?», 2007. - 348 с.

2. Краснова О.В., Лидерс А.Г. Соціальна психологія старіння: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. М., 2002.
3. Піменова О. Старіння людини в сучасних умовах: особливості та перспективи для активного довголіття. Соціологічні студії, №2 (15), 2019. С. 30–34. URL: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2019-02-30-34>
4. Краснової О. В. Соціально-психологічна робота з людьми похилого віку: досвід Кузбасу: навчально-методич. статей. М., 2002. С. 21.

*Казначесва Людмила,
кандидат історичних наук,
доцент, кафедра івент-індустрій,
культурології та музеєзнавства*

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, Україна

ФОРМУВАННЯ *SOFT SKILLS* У МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ МУЗЕЙНОЇ СФЕРИ

Нині Україна переживає складні часи й історичні випробування – вона бореться за свою незалежність та достойне життя в європейській спільноті. Після нашої перемоги у цій війні наша країна потребуватиме фахівців, які відроджуватимуть усі галузі – освіту, науку, культуру. Потреба у висококваліфікованих спеціалістах поглиблюється ще й тим, що світ, в якому ми живемо, надзвичайно швидко змінюється, з кожним роком стає непередбачуваним.

За однією з версій сучасних дослідників, люди живуть і працюють сьогодні у так званому VUCA-світі (VUCA world). Це акронім англійських категорій *volatility* (нестабільність), *uncertainty* (невизначеність), *complexity* (складність) та *ambiguity* (неоднозначність). Тобто, саме ці характеристики визначають наш з вами сьогоднішній світ [5]. Розпочалися ці процеси в середині ХХ ст. з інтенсивним і доволі агресивним розвитком та впливом на усі сфери життя інформаційно-комунікативних технологій. Ситуація посилилася з глобалізацією медіатехнологій, передусім на основі Інтернету.

З'явилися нові сфери людської діяльності – креативна економіка, кіберекономіка, постійно модернізується технологічний сектор та людиноорієнтований сервіс. Отож, світ змінюється і змінюються вимоги до сучасної людини. На багатьох міжнародних майданчиках відшуковується відповідь на складне питання: яким потрібно бути фахівцю у найближчому майбутньому, щоб бути конкурентноспроможним, успішним, затребуваним на ринку праці, якими навичками потрібно володіти?

Узагальнюючи навички як поєднання знань та умінь, які отримала людина упродовж життя, їх поділяють за різними характеристиками – когнітивні та практичні; технічні, людські (соціальні) та концептуальні;

навчальні, навички грамотності, соціальні та особистісні тощо. Однією із класифікацій є поділ на так звані жорсткі чи тверді навички – *hard skills* та м'які або ж гнучкі навички *soft skills*.

Так звані *hard skills* – технічні або професійні навички, пов'язані з діяльністю в галузі певних технологій, це основа певної професії. Ці навички, як правило, стійкі, вимірні, вони входять до переліку вимог, викладених, приміром, у посадових інструкціях, їх легко розкласти на ряд простих і кінцевих операцій. У майбутніх працівників музейної сфери, враховуючи сучасний компетентнісний підхід, має бути сформована низка навичок, викладених у відповідних Стандартах вищої освіти України для двох рівнів (бакалаврський, магістерський). У них вказано вимоги до освітніх програм вищої освіти, котрі є спільними для усіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності [1, с.2]. При цьому важливо, що фахові навички майбутніх працівників музейної сфери сформульовані у переліку необхідних компетентностей (інтегральної, загальних та спеціальних або фахових) та програмних результатів навчання.

Поруч із вказаними компетентностями майбутній фахівець музейної сфери повинен володіти і так званими *soft skills* - їх ще називають соціальними, універсальними, гнучкими або ж м'якими навичками. Цікаво, що за даними багатьох аналітиків саме вони є серед найбільш затребуваних навичок сучасної людини. Так, дослідження, проведені у провідних університетах світу, засвідчили, що довготривалий і стабільний успіх керівників компаній в роботі на 75-85% визначається саме м'якими навичками (*soft skills*) і тільки на 25-15% відповідно – твердими навичками (*hard skills*) [2].

Про *soft skills* вперше почали говорити в середині 60-х років ХХ століття: тоді це поняття використали в армії США, аби розмежувати вміння і знання солдатів. І поступово ця практика розмежування розповсюдилася на інші галузі людської діяльності. В наукових роботах поняття *soft skills* починає входити у 90-ті роки ХХ століття. До нього спочатку звертаються американські та німецькі фахівці в галузі управління, пізніше воно з'являється в працях представників бізнесу та освіти.

Класифікацій *soft skills* є чимало, і їх важко вкласти у якісь чіткі межі. Тому спробуємо радше окреслити основні їх напрями. Найперше, говорячи про м'які навички, варто вказати на комунікативні навички – широке поняття, що включає в себе вміння думати, вміння висловити свою думку, володіння вербальними та невербальними навичками, вміння слухати і вміння чути, володіти емпатією, мати знання з багатьох людиноорієнтованих дисциплін. І це – далеко не увесь перелік умов ефективної комунікації. Важливою вона є й у кооперації та командній роботі, що включає в себе вміння комунікувати, вміння працювати в команді, вміння шукати спільну мову, йти на компроміс. Окремо варто сказати про важливі навички комунікації у сучасному комп'ютеризованому світі, зокрема у соціальних мережах, або ж комунікацію з віддаленим конференц-зв'язком.

Поруч з комунікативними навичками, здатністю успішно й ефективно взаємодіяти з людьми або різними групами, досягаючи поставлених цілей, варто назвати емоційний та соціальний інтелект, що часто об'єднують в так звані соціальні навички. Емоційний інтелект сприяє усвідомленню власних емоцій та емоцій оточуючих, допомагає розумітися на власних та чужих почуттях, дозволяє рахуватися з тими, хто поруч, і, як результат, будувати з ними якісні стосунки на основі довіри та емпатії. Щодо соціального інтелекту, то тут важливим є вміння соціально продуктивно взаємодіяти у відповідності до ситуації, прогнозувати міжособистісні відносини. Сьогодні соціальний інтелект є дискусійним поняттям і водночас вважається однією з найбажаніших м'яких компетентностей для сучасних людей.

Важливою навичкою сучасної людини є креативність як здатність продукувати інноваційні та корисні ідеї. Вона формується і розвивається за умов реалізації власного творчого потенціалу, генерування цікавих інноваційних ідей, нестандартного мислення та розширення власного світогляду і фантазування [2].

Критичне мислення як здатність системно аналізувати і оцінювати зв'язок між частинами цілого та їх якісні характеристики, як уміння розв'язувати проблеми є також необхідним для сучасної людини. Воно формується у процесі здобування нових знань та їх відтворення, розробки та розвитку нових ідей, перевірки гіпотез, аналізу й пошуку пояснення процесам та явищам, що відбуваються навколо, розв'язування логічних завдань тощо.

Чимало сучасних дослідників вважають, що наша здатність досягати успіху в різних сферах залежить найперше від фундаментальних характеристик особистості, бо саме ці характеристики визначають, як людина живе і діє. Вкрай необхідними для сучасної людини у світі, що постійно змінюється, є навички навчання, тобто – вміння вчитися. Саме навчальні навички допомагають адаптуватися до змін, до робочого середовища та вдосконалювати свої знання, вміння і компетентності. І важливим у цьому контексті є момент самонавчання та саморозвитку. Вони формуються і розвиваються тоді, коли людина цікавиться знаннями, має бажання їх всотувати, володіє високою для цього мотивацією. Для цього потрібно «прокачувати» особистісні навички – якості людини, які певним чином характеризують її особистість. До таких навичок можна віднести гнучкість, стресостійкість, адаптивність, ініціативність, відповідальність, емоційну стабільність, позитивне мислення, ораторські здібності, високий рівень самоорганізації, мотивація, управління часовим ресурсом.

Названі навички перегукуються з так званими екзистенційними навичками, об'єднаними у чотиришарову модель навичок поруч з контекстними (вузькоспеціальними), кросконтекстними та метанавичками. Згідно цієї моделі, екзистенційні навички знаходяться на самому глибинному рівні і можуть бути універсально застосовні упродовж усього життя та в різних життєвих контекстах особистості. Вони включають в себе здатність ставити

цілі і досягати їх (сила волі), самосвідомість та здатність до саморефлексії (усвідомленість, метапізнання), здатність вчитися та перевчатися (саморозвиток). Екзистенційні навички, на думку дослідників, є основними, адже саме вони визначають характер людини, і метанавички, які формують нашу здатність оперувати оточуючим і внутрішнім світом [3].

Ми живемо в епоху панування технологій, у так званому інформаційному суспільстві. Де основною цінністю називають вже не засоби виробництва, не землю, не людський ресурс, не корисні копалини, а інформацію та володіння нею [4]. Тому такі навички, як медіаграмотність, цифрова грамотність є вкрай необхідними. Медіаграмотність та цифрова грамотність – навички, які допомагають розрізняти факти, публікувати інформацію, створювати технології, визначати достовірність джерел та інформації. Важливим є систематична критична оцінка інформації із використанням різних інструментів оцінювання. Сучасній людині потрібно вміти аналізувати медіапростір та медіапродукти, відповідально ставитися до медіаспоживання, шукати посилання на першоджерела, знати і вміти використовувати ресурси для перевірки інформації. В контексті навчальних навичок також варто не забувати про необхідну сьогодні безпеку в онлайн-просторі, захист персональних даних, конфіденційність, кібербулінг та протидію різним видам насильства в інтернеті [НАВЧИКИ].

На кафедрі івент-індустрії, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету у процесі підготовки фахівців музейної сфери першого (бакалаврського) рівня здобувачам вищої освіти запропоновано дисципліни, що забезпечують формування відповідних компетентностей та програмних результатів, зокрема й навичок *soft skills*. Це дисципліни основного та вибіркового блоку «Тренінг ділових комунікацій», «Теорія і практика ефективної комунікації», «Ораторське мистецтво», «Творчий менеджмент», «Технології особистісної ефективності», «Іміджологія в музейній сфері», «Тайм менеджмент», «Музейні візії сучасності» та інші.

Отже, поруч із фаховими знаннями та професійними навичками майбутнім працівникам музейної сфери вкрай необхідне формування так званих м'яких навичок – *soft skills*, які допоможуть забезпечити фахівцям високу продуктивність праці, самореалізацію та успішність.

Література:

1. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/naukovo-metodychna_rada/2020-metod-rekomendacziyi.docx
2. Навички XXI століття та умови їх формування і розвитку. URL: <https://dismp.gov.ua/navychky-khkhki-stolittia-ta-umovy-ikh-formuvannia-i-rozvytku-dlia-molodi/>
3. Ушно І.М. Метанавички як лідерський імператив. URL: <http://195.20.96.242:5028/khk dak->

xmlui/bitstream/handle/123456789/1216/%D0%A3%D0%A8%D0%9D%D0%9E%20%D0%86..pdf?sequence=1&isAllowed=y

4. Харарі Ю.Н. 21 урок для 21 століття. Київ: BookChef, 2018.
5. VUCA-World. URL: <https://www.vuca-world.org/>

Масюк Іванна,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 034 «Культурологія»
Науковий керівник: **Казначесва Людмила,**
кандидат історичних наук, доцент,
кафедра івент-індустрій, культурології та музеєзнавства
Рівненський державний гуманітарний університет, м.Рівне, Україна*

ПОНЯТТЯ ТА СПЕЦИФІКА ФОЛЬКЛОРУ

Невід'ємною та багатющою частиною української культури є фольклор. Під поняттям фольклору розуміється усна народна творчість, народна словесність, яка з'явилася дуже давно, ще тоді, коли людина почала спілкуватися з собі подібними і використала для цього власну фантазію й образність.

Даний термін був запропонований 1846 року Вільямом Томасом, який прагнув створити загальний термін, щоб охопити багаті усні традиції культур у всьому світі. Термін фольклор (*Folklore*) утворився зі злиття двох слів: «folk» – «народ» і «lore» – знання або мудрість. Тлумачення фольклору досить різноманітне, і що саме підпадає під цю категорію, досить умовно. Проте, основним критерієм виступає даний фактор: щоб вважатися фольклором, щось повинно бути передано усно через кілька поколінь, приміром притча, казка чи пісня [1].

Одним із перших дослідників в Україні, який певною мірою використовував фольклор у своїх працях, був відомий філософ і письменник Г. Сковорода. Цей видатний український філософ наголошував на важливості виховних впливів усної народної творчості у житті українського народу, зазначав що усна народна творчість має неабиякий вплив на виховання дітей та життя суспільства загалом [1].

На початку XIX століття у Німеччині відомі збирачі казок брати Грімм почали збирати усну народну творчість своєї країни та видавати її в друкованому вигляді. Вони видавали казки, оповідання, легенди, і тим самим здобули велику популярність. В той же час відбувається зміна мистецького спрямування у Європі, з'являється напрямок романтизму, який не оминув і Україну. Саме тоді багато авторів та дослідників почали проявляти великий інтерес до фольклору.

Вагомий внесок у збирання і дослідження фольклору зробив ректор Київського університету Михайло Максимович. Серед іншого він був автором відомої фольклорної збірки «Українські народні пісні», яку видав у 1834 році, «Збірка народних українських пісень» (1849 рік). Матеріали цих збірок стали джерелом творчості багатьох письменників. М. Максимович наголошував, що народні пісні й думи можуть бути основою для пізнання сучасності [1].

Пантелеймон Куліш був автором та упорядником двотомної збірки фольклорно-історичних та етнографічних матеріалів «Записки о Южной Руси», він також приділяв багато часу збиранню, друкуванню та дослідженню українського фольклору. П. Куліш наголошував, що фольклор є ледь не головним джерелом пізнання життя народу, його звичаїв та традицій, а також народного побуту. У своїх працях автор закликав усіх прислухатися до розмаїтості фольклорної оповіді, водночас наголошуючи, що не треба надмірно захоплюватися стилізацією різних фольклорних жанрів [1].

Іван Нечуй-Левицький також був відомим письменником та дослідником українського фольклору. У його працях «Непотрібність великоруської літератури для України і для слов'янщини» та «Українство на літературних позвах з Московщиною» ми можемо побачити порівняльну характеристику фольклору. В цих працях автор, використовуючи психологічний аналіз зразків українських і російських народних пісень, дотепно, а головне влучно, характеризує світогляд, звичаї, етику й мораль двох різних народів, в яких одні й ті ж самі образи-символи можуть мати різко протилежні значення.

Надзвичайно великий внесок у фольклористику зробив Іван Франко, збираючи зразки усної народної творчості: він захоплювався цим ще коли був учнем гімназії та намагався друкувати зібрані фольклорні зразки.

Фольклор збирали і досліджували також українські діячі: поети, письменники, мовознавці, історики, етнографи, музиканти, педагоги, фольклористи І. Житецький, М. Старицький, М. Лисенко, С. Васильченко, Л. Українка, П. Грабовський, М. Коцюбинський, Б. Грінченко, Д. Яворницький, М. Сумцов та інші. Перелічені науковці досліджували фольклор не тільки як явище духовної культури, а й вивчали діяльність виконавців народних дум та пісень [1].

Твори різних фольклорних жанрів не мають якогось конкретного автора, вони передають загальнонародні переконання, підкреслюють національні уявлення про добро і зло, справедливість і обман, про любов і зраду та про інші поняття, які характеризуються емоційним забарвленням. В той час як твори художньої літератури написані конкретним автором та передають лише його суб'єктивний погляд на конкретне питання. Фольклор є абсолютно анонімним та, водночас, колективним явищем. Фольклорні твори зазвичай мають багато діалектизмів, жаргонізмів та інших видів лексики, за якою проглядається географічне місце утворення, історична доба, соціальне середовище тощо [3].

В давні часи, коли на території України жили праслов'янські племена, які займалися своїми справами, поклонялися язичницьким богам, духам предків та

мали свої астральні культи, саме тоді і з'явилася усна народна творчість. В той же час виникла і календарна обрядова поезія, пов'язана із циклами землеробства. Тоді ж виникли різноманітні міфологічні легенди та магичні ритуали, з якими пов'язана і уся подальша усна народна творчість християнського періоду [2].

Специфічним для українського фольклору є поєднання в різноманітних жанрах усної народної творчості впливів язичництва і християнства, що виявилось у співіснуванні поганських, язичницьких мотивів, обрядів та символів із християнськими. Так воно, загалом, зберігається і в наші часи.

Увесь фольклор умовно можна розподілити на прозовий і поетичний, який ще нерідко називають пісенним. Народна проза, в свою чергу, ділиться на дві надзвичайно великі групи: власне, художню і документальну, неказкову прозу. До художньої прози відносять казки та анекдоти. Казки, в свою чергу, бувають героїко-фантастичними, казками про тварин, соціально-побутовими та небилицями. Якщо ж казка побудована на повторенні одного фрагмента багато разів, то таку казку називають кумулятивною [3].

Цикл найкоротших жанрів, малих фольклорних форм афористичного характеру, називається пареміографія. Вона вивчає приказки, прислів'я, загадки, анекдоти, прикмети, каламбури, побажання, прокльони, вітання, вислови тощо [3].

До документальної чи не казкової прози відносять легенди, перекази та оповідання. Вони названі документальними, оскільки передають певні історичні події. Зазвичай в них описується відвага, хоробрість, мужність та героїзм українського козацтва, зазначаються особливості походів видатних гетьманів чи отаманів козацького війська проти ворогів, але інколи оспівуються й інші характеристики української ментальності, забарвлені протилежно іншими емоціями, такі як туга за батьківщиною у полоні тощо [4].

Поетичну ланку українського фольклору складають пісні, голосіння та думи. Пісенних жанрів в українському фольклорі є чимало: календарно-обрядові, соціально-побутові, родиннопобутові, історичні пісні, пісні про кохання, жартівливі, сатиричні, весільні та ін.

Значний пласт фольклору складає дитячий фольклор, який ділиться на кілька підрозділів: пісні, що творяться і виконуються дорослими, такі як: колискові, забавлянки, і дитячі пісні та ігри: заклички, примовки, прозивалки-дражнилки, мирилки, скоромовки та ін. [4].

Як вже вказувалася, специфіка фольклорного жанру характеризується колективністю творення та досить вільним ставленням до тексту. У фольклорних жанрах присутня варіативність того чи іншого твору. Ця варіативність стосується всіх його родів, видів і форм: віршових, поетичних і прозових. Багатоваріантність фольклорних творів зумовлена і такою специфічною рисою народнопоетичної творчості, як імпровізаційність, іншими словами співтворчість у процесі виконання. Виконавець фольклорного твору не просто повторює готовий текст, але й в той же час часто пристосовує його до

певної ситуації чи події, іншими словами – вдається до імпровізації. Імпровізаційність властива усім формам народної словесності, вона характерна, приміром, для похоронних голосінь і коротких пісенних форм: приспівок до танців, пісенних діалогів, коли виконавець повинен швидко зреагувати і доречно відповісти на ту чи іншу пісенну фразу, строфу чи приказку [5].

Головна специфічна ознака фольклору – його усність. Усна форма творення, синхронне і діахронне передання, іншими словами поширення творів фольклору в конкретний час, а також передання із уст в уста, від покоління до покоління. Неабияка роль при цьому належить пам'яті: саме в пам'яті носіїв фольклору, його індивідуальних і колективних виконавців зафіксовано весь багатоплановий обсяг фольклорної інформації: певні сюжети, тексти, форми, стабільні стереотипи. В науці існує думка про те, що фольклор – це мистецтво пам'яті [5].

Отже, фольклор є усною народною творчістю із особливими специфічними ознаками. Він має велику кількість форм та засобів, передає життєдіяльність народу, його традиції та побут, оспівує мужність, хоробрість, честь, хитрість, відвагу та інші особистісні та колективні якості народу. Передається із уст в уста та є невід'ємним засобом виховання підростаючого покоління та народу в цілому, а також чинником збереження історично-зумовлених традицій, вірувань та норм.

Література:

1. Дмитренко М. Українська фольклористика. Історія. Теорія. Практика. Київ: Ред. Часопису «Народознавство», 2001. 376 с.
2. Кононенко П. Українознавство. Київ: Наукова думка, 1996. 353 с.
3. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість. Київ. 2006. 592 с.
4. Семенов О. Усна народна творчість. Київ: Оберіг, 2003. 238 с.
5. Специфіка фольклору. Основні риси веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/5462387/page:2/>

Маринич Дар'я,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП Право, спеціальність 081 «Право»
Науковий керівник: Мудрисьська Л.М.,
кандидат філософських наук, кандидат юридичних наук, доцент,
завідувачка кафедри теорії держави і права, конституційного права та
державного управління
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

**ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА» В СИСТЕМІ TEAMS:
НЕДОЛІКИ І ПЕРЕВАГИ**

Глобалізація світових процесів, в тому числі і в сфері освіти, вимагає від людства створювати і засвоювати різноманітні інформаційно-комунікаційні технології для організації суспільного життя, налагодження дистанційного процесу в сфері освіти. Це пов'язано із створенням глобального інформаційного простору, несподіваними випробуваннями людства на можливість створення умов дистанційної роботи і навчання.

Вважається, що «цифровізація» України має сприяти розвитку інформаційного суспільства, засобів масової інформації, «креативного» середовища та «креативного» ринку тощо. При побудові відкритого інформаційного суспільства визначна роль відводиться створенню, поширенню і збереженню змістовної частини, тобто контенту на різних мовах та форматах із належним визнанням прав авторів. Створення контенту, насамперед українського, відповідно до національних або регіональних потреб, має сприяти соціальному, культурному та економічному розвитку, зміцненню інформаційного суспільства. «Цифровізація» України б повинна підтримати принципи свободи друку та свободи інформації, а також принципи незалежності, плюралізму та різноманіття засобів масової інформації, які необхідні для інформаційного суспільства. Свобода шукати, одержувати, передавати і використовувати інформацію для створення, накопичення й поширення знань є ключовим фактором здорового розвитку інформаційного суспільства» [1, с.18].

У складних умовах локдаунів, військових дій використання цифрових технологій стає чи не єдиною можливістю отримання знань і формування цифрових навичок. Для юристів це має також велике значення, тому що все більше їх праця стає пов'язаною з можливістю і необхідністю використання цифрових технологій.

Але ми вирішили проаналізувати початковий період навчання у вищій школі, коли закладається професійна придатність юриста, формується його особистість.

В результаті невпинного технічного розвитку з'явилась чимала кількість альтернативного програмного забезпечення, які сприяють організації навчального процесу. Насамперед, в Україні користуються такими: Google Classroom, Zoom, Moodle, Edmodo, Classdojo, Google Meet, Microsoft Teams та багато інших. Але найчастіше використовують: Google Classroom, Zoom, Moodle, Google Meet та Microsoft Teams. Кожний заклад вищої освіти, незалежно від свого напрямку, самостійно обирає сервіс роботи. Але національні університети отримали від держави можливість використання ліцензійного програмного забезпечення Microsoft та Microsoft 365. Ці програми надають широкі можливості для дистанційного навчання і проведення контролю за його

результатами. Варто зазначити, що всі вони мають, як свої певні переваги, так і недоліки.

Що стосується безпосередньо Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, то наша освітня діяльність відбувається в додатку Teams корпоративного середовища Office 365 від Microsoft. Ця програма має достатньо плюсів, серед яких можна назвати велику кількість можливостей вербального та візуального спілкування, проведення аналітичної роботи, залучення великої кількості учасників до проведення занять (в університеті існують міжфакультетські дисципліни, що викладаються викладачами юридичного факультету і можливості створення великої аудиторії відіграє значну роль). Авторка вирішила визначити недоліки і позитивні характеристики практичного використання, виходячи з досвіду студентів першого курсу, які вперше стикнулися з іншою системою дистанційного навчання і можливостей їх пристосування до отримання знань в іншій спосіб.

Провівши статистичне дослідження, на основі анонімного опитування здобувачів вищої юридичної освіти першого курсу, яке містило в своєму складі тільки одне запитання з декількома варіантами відповіді, було отримано певні результати. Питання такого змісту: «Якими програмами під час дистанційного навчання вам зручніше користуватися?» Отримані результати показали, що зі 100% відповідачів (а це 69 осіб) – 47% проголосували, що їх повністю влаштовує Teams; 33% проголосували, що для них кращим варіантом є комплексне використання двох програм, а саме: Google Classroom та Google Meet; решта, тобто 20%, проголосували за комплекс: Google Classroom і Zoom.

Отож, однією із беззаперечних переваг цього програмного забезпечення є календар. За його допомогою всі, без винятку, учасники освітнього процесу можуть раціонально планувати власний час. Календар стане в нагоді нам і студентам, для того, щоб контролювати розклад. Таким чином легко виявити зміни в розкладі.

Важливою також є перспектива прямого спілкування у чаті. Якщо порівнювати з можливостями іншим програм, зокрема з Google Classroom, то там контакт з іншими членами навчального процесу обмежений особистими та публічними коментарями, це не дуже зручно. Тобто, цей чат є, так би мовити, вбудованим месенджером. Студенти можуть спілкуватись не тільки з нашими викладачами, але і студентами своєї групи та паралелі. Це стане в нагоді під час виконання різноманітних сумісних завдань.

Також є можливість дзвонити педагогам та одногрупникам, якщо треба терміново вирішити те чи інше питання. У програмі «Google Classroom» ця функція відсутня, тому обов'язково має бути ще щонайменше одна програма для зв'язку. Тобто, в данному випадку одна програма Teams заміщує декілька у комплексі, як, наприклад, «Zoom/Google Meet + Google Classroom».

Дуже зручним є наявність камери. Здавалось би, що це не є важливим для навчання, але це не так. Часто студентам треба досить швидко сфотографувати та надіслати викладачеві завдання. В таких випадках кожна хвилина важлива, а

багато часу витрачається на вихід та вхід з одного додатка в інший. В таких ситуаціях наявність камери у Teams значно зберігає час. Також треба додати, що візуальне спілкування учасників групи, особливо на першому курсі, створює умови для формування соціальної адаптації, створення колективістських моментів, бо спілкування та знайомство, так би мовити «вживу», для них на цей час ускладнено або взагалі неможливе. Тому такі механізми надають можливість створення єдиного спілкувального простору, де можна сперечатися, дискутувати, обговорювати ті чи інші моменти. Для соціалізації молодого покоління це дуже важливий процес, який має далекоглядні перспективи.

Наявна в Teams програма Edu Class Notebook має важливе значення для студентів. Її роль полягає в заміні звичайного друкованого щоденника. В ній можна планувати свої навчальні справи, записувати все важливе та завжди тримати під контролем власну організаційність в навчанні. Схожою програмою, про яку мало хто знає, а внаслідок цього небагато, хто нею користується, є Tasks. Вона подібна до Edu Class Notebook тим, що головна її мета – це планування навчальної діяльності. Її відмінність полягає в тому, що в Edu Class Notebook можна просто нотувати головне, а в Tasks виконану задачу можна викреслити. Таким чином, створюються широкі можливості у плануванні і контролі за виконанням різних завдань.

Щодо недоліків цієї програми, то треба відзначити, що, хоча інтерфейс програми простий для використання, однак, якщо треба швидко знайти ту чи іншу інформацію, то виникають труднощі, оскільки вміст програми дуже великий і часто студент губиться в незліченній кількості файлів. На жаль, потрібно визнати, що сучасна середня школа не формує аналітичних навичок, не вчить систематизувати великі масиви інформації. З цим завданням першокурсники стикаються з самого початку навчання і це викликає у них непорозуміння з пошуком в різних реєстраційних формах, в пошуках необхідної літератури, в обробці різної інформації. Да, дійсно, організації своїй зайнятості нещодавні ученики навчені більш-менш добре, але недостатньо зрозуміння і систематизації навчальної інформації (можливо, це недолік гуманітарного напрямку підготовки).

Студентам дійсно важко знайти потрібну інформацію, тому що існує надто багато різноманітних папок, груп, презентацій, документів, які певним чином не систематизовані. Як наслідок, це займає велику кількість часу, енерговитрат особи, а також важливим є те, що студент починає нервувати, занепокоюватись. Тобто, це впливає певним чином на психоемоційний стан людини. Поки витратиш час на пошук потрібного, вже зникає бажання щось робити. У цьому разі Teams стовідсотково поступається Google Classroom, де все чітко, лаконічно, структуровано та, головне, систематизовано.

Щодо календаря, то він теж має один, але вагомий мінус. Він полягає в тому, що та чи інша група бачить не тільки власний розклад, але й усієї

паралелі. Це дуже заважає, а в результаті збиває з пантелику та заплутує непотрібною інформацією, так би мовити вводить в оману.

З точки зору викладача сукупність програм, що надаються до використання, розширює можливості регулювання і контролю за виконанням студентами завдань. В Teams вбудовано можливість створювати завдання у вигляді тестів і розширених завдань з конкретним оцінюванням і строками виконання, при умові, що команда створюється у вигляді «Класу». Кожен може ознайомитися з оцінюванням і при виникненні питань з боку студентів є можливість встановлення зворотного зв'язку викладач-студент.

Ще одна програма, яка удосконалює проведення контролю за виконанням завдань і рівнем засвоєння студентами наданої інформації – Forms. Вона полегшує навантаження викладача при великій кількості студентів в групі, тому що завдяки цій програмі можна надавати різні види завдань з наявною кількістю балів, але невеликою кількістю завдань, бо вони надаються в різноманітному порядку. Програма Yammer використовується рідше, але вона допомагає проводити опитування швидко і ділитися планами, завданнями в спільноті.

Отже, треба визначити, що додаток Teams дуже ефективний інструмент в системі вищої школи, особливо в умовах обмеження безпосереднього особистого спілкування. Цьому додатку не вистачає структурованості та систематизації, але це на погляд студентів, які тільки починають навчатися в цій системі. Якщо б студентам не потрібно було власноруч шукати потрібну інформацію, то це б значно покращило використання Teams. Головною перевагою є багатофункціональність додатку. Не виходячи з Teams можна: зателефонувати викладачеві; послухати лекції та семінари; переслухати записи занять; написати в групу студентів стосовно групових завдань; влаштувати конференцію; записати нотатки; зробити перелік задач стосовно навчання і розпланувати наступний навчальний тиждень; сфотографувати та відправити викладачеві завдання; побачити час та розклад пар і багато іншого. Та попри всі ці плюси використання Teams відбирає у студентів багато сил та нервів (на думку першокурсників). Тобто, на нашу думку, потрібно дещо уніфікувати процес он-лайн навчання, в тому сенсі, щоб інтерфейс і структура були зрозумілі як випускникам закладу вищої освіти, так і першокурсникам.

На думку студентів, проблеми певним чином вирішило б оновлення програми, в якому додали хоча б класифікацію файлів за форматом, наприклад, PDF окремо від документів Word. А презентації знаходились порізно з документами та зображеннями. Звичайно, все це можна робити власноруч, утворюючи папки, але велика кількість папок також заплутує студентів. А в цьому випадку проблему б вирішила наявність архіву. Туди б викладачі надсилали застарілі файли, а в разі виникнення потреби їх повторного використання, можна було б знайти їх там. Загалом, програма, як і всі інші, має як позитивні характеристики (яких набагато більше), так і недоліки.

Література:

1. Цифрова адженда України – 2020: *Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року: Проект.* URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>. (дата звернення: 30.11.2022).

Міхальова Юлія,
*здобувачка третього (PhD) рівня вищої освіти,
спеціальність 033 – Філософія,
Науковий керівник: Лісеєнко Олена, доктор соціологічних наук,
професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Університет Ушинського, м.Одеса, Україна*

**ГАРМОНІЯ В СОЦІУМІ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

Для сучасного суспільства стан конфронтації є його характерною рисою, оскільки ми маємо війни, надмірне споживання, забруднення навколишнього середовища, голод, насильство та інші подібного характеру явища у світі.

Більша частина свідомих людей розуміють, що ми включені та відповідаємо за всі процеси, які відбуваються у світі та про необхідність переосмислення та вироблення нової стратегії розвитку суспільства та взаємодії між його членами. Суспільство знаходиться в стані анамії, в такому перехідному періоді, коли старі норми віджили, не діють і необхідні нові, однак вони тільки закладаються.

Споглядаючи за природою науковці роблять відкриття, в тому числі здійснюючи дисоціацію, тобто споглядаючи зі сторони на те, що відбувається в світі, є очевидним, що обрана стратегія розвитку суспільства та гарантії міжнародної безпеки не виправдали очікування, оскільки людина – розумна спроможна привести світ до загибелі.

Нова стратегія розвитку суспільства та міжнародної безпеки, та гарантії її забезпечення мають будуватися на природних закономірностях та орієнтиром має бути не лише розум, а й щастя, які в поєднанні народжують гармонію між духовним та матеріальним.

В словнику іншомовних слів є різні визначення поняття гармонії, серед яких – співмірність частин будови (в цілому і між собою) або архітектурного комплексу. В свою чергу дисгармонія визначається як порушення закономірного поєднання музичних тонів, немилословність, різноголосся, розлад. Відсутність розмірності, розлад, різнобій [1].

З зазначених визначень вбачається змістовна риса для гармонії така як закономірність. Зазначене слово складається з двох слів - закон та мірність, тобто наявність законів в різних мірностях, при дотриманні чи поєднанні яких ми отримуємо гармонію. Це закони, як природні, фізичні, прийняті законодавчими органами різних країн світу та інші закони Всесвіту. Фізичні закони існують незалежно від волі людини, в свою чергу закони різних країн, які приймаються компетентними органами держав дають можливість оцінити рівень свідомості суспільства, як певної держави та тих країн на які розповсюджуються ці норми права.

Неспроможність виконувати міжнародні акти, також свідчить про рівень свідомості суспільства та необхідності складення нового суспільного договору, в якому визначатиметься нова дієва стратегія розвитку суспільств та їх взаємовідносин та яким будуть врегульовані питання міжнародної безпеки та гарантії її забезпечення.

Щастя має стати новою стратегією людства, оскільки щаслива людина не здатна на конфронтацію, її розум направлений на процес пізнання себе і творення світу через яке вона задовольняє вищі свої потреби, що забезпечує гармонійне буття в соціумі.

Ірина Тищенко зазначає, що щаслива людина - це людина, яка задоволена в п'яти сферах життя та має персональний зміст. До цих п'яти важливих сфер життя людини належить - здоров'я (фізичне, психічне, енергія), особистість, відносини, гроші та розвиток. Також, науковець зазначає про таку особливість людини як необхідність задоволення потреби покращення або розвитку перелічених сфер.

На мою думку, наявність зв'язків по вертикалі з духом та по горизонталі – з душею відкривають персональний зміст щастя.

Сфера розвитку торкається всіх сфер, оскільки закладена у зміст людського існування. Розумна та щаслива людина зможе насолоджуватися вже тими досягненнями, які вона має в цих важливих сферах життя та рухатися в напрямку їх покращення. Це процес еволюції людства, частиною якого є людина і яка включена в нього як творець власного життя та виробник персональних спектрів індивідуальності, які доповнюють всесвіт.

Еволюція людства може йти декількома шляхами – через страждання або через духовний розвиток.

Знання відкривають доступи до свідомості та через здійснення виборів людина прямує обраним шляхом.

Любов є силою, тим ключом творення світу із себе, який втілює у матерію обрані вибори, якими наділена людина. Існують різні види любові, однак в любові - агάπε (грец. ἀγάπη) міститься квітесенція тієї сили, яка діє у всесвіті.

Людина як частина цілого та ціле одночасно, наділена творенням почуттів, які є її виборами.

Достатньо певній частині соціуму обрати та втілювати стратегію духовного розвитку в якому особистість вмщуватиме дух, тоді зазначені зміни в свідомості вплинуть на якість людського існування в цілому.

В книзі Еклізіаст, у вірші 3.15 зазначено: «Що є, то було вже воно, і що статися має було вже, бо минуле відновлює Бог!» [2].

В цьому контексті, воля проявляється в виборах, неважливо чи свідомо чи несвідомо був здійснений вибір, який неодмінно призводить до певного результату, який настає як наслідок минулого. Лише в теперішньому людина має наслідок минулого та в теперішньому людина творить те, що буде відновлено в майбутньому, оскільки воно є наслідком минулого.

Старі стратегії призвели до конкретних результатів - до війни, оскільки ми втілювали протягом певного періоду конкретні стратегії розвитку нашої держави. В теперішньому є потенційна здатність обрати нові стратегії розвитку нашого суспільства та нашої держави та їх реалізовувати.

Як зазначає Ірина Іщенко, духовні аспекти особистості включають такі якості як мужність, правдивість, безоцінне судження, гумор та відповідальність. Особистість з такими якостями може вмстити дух.

Саме тому формування вищезазначених якостей особистості має приділятися більша увага, оскільки людина маючи зв'язок з духом здійснює найкращі вибори із всіх доступних їй варіантів.

Стратегія суспільного розвитку має зосереджуватися на пріоритеті гармонічного особистісного зростання людини, яка діє у зв'язку з духом та душею, задоволена п'ятьма сферами життя та реалізує потребу у подальшому їх розвитку.

Література:

1.Словник іншомовних слів: режим доступу <https://www.jnsm.com.ua/cgibin/u/book/sis.pl?Qry=%C3%E0%F0%EC%EE%ED%B3%FF>

2.Біблія: режим доступу: <http://www.my-bible.info/biblio/ukrainskaya-bibliya/kniga-eklesiasta.html>

Нахалова Ольга,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП Дошкільна освіта. Логопедія,
спеціальність 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник: **Канарова Ольга,**
кандидат педагогічних наук, доцент
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь, Україна*

ІЗОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ ФЕРИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна, що залишається на тлі протягом тривалого періоду, впливає на організм як стресовий чинник, якщо людина читає новини, обговорює з іншими людьми події, має знайомих військових чи переселенців. Діти, як і дорослі, лишилися спокою та відчуття безпеки.

Необхідно пам'ятати, що психіка дитини дошкільного віку відрізняється загостреною сприйнятливістю, нездатністю протистояти несприятливим впливам, великою вразливістю. Тому зараз є особливо актуальною проблема профілактики, діагностування та корекція стресів, страхів, агресії, депресивних станів у дітей дошкільного віку.

Для дітей, дошкільного віку в часи війни це може бути особливо непросто — давати собі раду з тривогою та важкими випробуваннями. Дошкільник може виявитися безпосередньо залученим до подій, які включали в себе загибель людей, загрозу смерті або заподіяння серйозного пошкодження йому самому або іншим людям, загрозу психологічної чи фізичної недоторканності його самому чи інших людей, або бути свідком даних подій [7, с.23-25].

Проте страх у дошкільному віці не є стійкою рисою характеру, і досить долаємою при адекватному підході з боку дорослих. Емоційні порушення та страхи піддаються корекції у дітей дошкільного віці.

Основними стратегіями роботи з подолання психологічної травми, спричиненою воєнним часом, у дітей дошкільного віку можна назвати [3, с.82-84]:

1. формування почуття довіри та безпеки в дитини;
2. використання дитиною психомоторної діяльності для спілкування та розповіді про психологічну травму;
3. навчання дитини диференціації емоцій та поступове усвідомлення своїх почуттів (від почуття безсилля, безпорадності до агресії, провини, понурення у себе, болю);
4. формування у дитини навичок самоконтролю та оволодіння ситуацією (перехід із пасивного становища жертви в активне становище «виживи»);
5. розвиток у дитини позитивного самосприйняття та мислення, з опорою на позитивні внутрішні ресурси.

У всіх цих моментах важливе знаходження дорослого поряд з дитиною, її підтримка та допомога.

В даний час педагогами, психологами, терапевтами використовуються різні методи корекції емоційно-особистісних та поведінкових розладів у дітей, одним з яких є ізотерапія. Дана терапія є найпопулярнішим напрямком арт-терапії. У роботі з маленькими дітьми арт-терапія надає дошкільнику можливість усвідомити травмуючу ситуацію, програвати її, пережити яку-небудь проблему зручним для її психіки способом [4, с.6-8].

Образотворча діяльність як елемент арт-терапії здатна відображати неусвідомлені сенси психічного життя дітей. Вона виступає особливо важливим інструментом комунікації дитини, дозволяє їй заповнити дефіцит спілкування та будувати позитивніші стосунки із зовнішнім світом [2, с.5].

Сьогодні цінність та значення графічного вираження у діагностиці та лікуванні емоційних розладів дітей визнається більшістю психотерапевтів. Малювання дозволяє будь-якій дитині відчувати і зрозуміти саму себе, вільно висловити свої думки та почуття, звільнитися від внутрішніх конфліктів і сильних переживань, допомагає бути самим собою, мріяти і сподіватися.

При реалізації арт-терапії потрібно дотримуватись певних правил. Наприклад, у процесі ізотерапії є неприйнятними всілякі вказівки, вимоги, примус та команди від педагога. Дитина сама має право вибрати форми та зміст творчості, образотворчі матеріали, а також роботу в своєму індивідуальному темпі [6, с.21-23].

Таким чином, арт-терапія дає кожному учаснику можливість залишатися самим собою, не відчувати сорому, образи, незручності від порівняння з більш успішними, на його погляд, однолітками, рухатися у розвитку відповідно до своєї природи. Саме через малюнок дитини можна здійснити не лише діагностику важливих емоційних проблем особистісного характеру, а й досить успішно проводити їхню психолого-педагогічну корекцію [1, с.9-11]. У творчості дітей втілюються їхні почуття, надії, страхи, очікування, сумніви, конфлікти та шляхи примирення.

Ізотерапія, за допомогою правильно підібраних матеріалів, не тільки розвиває позитивні почуття, але і управляє активністю і увагою дитини, зменшує агресивність і недовіра до оточуючих, дозволяє набути впевненості в собі.

В роботі з дитячими пригніченими станами ефективна форма ізотерапії – акватипія, яка дозволяє виявляти пригнічені почуття і емоції, усвідомлювати внутрішні ресурси для вирішення актуальних проблем, виявляти неефективні та ефективні схеми поведінки, гармонізувати внутрішній світ дитини і вибудовувати комунікацію з іншими людьми [5, с.105-106].

На сьогоднішній час проблема дитячої психологічної травми зростає. Наслідки психологічних травм виявляються у вигляді психічних станів (страх, жах, безпорадність тощо), які відображають об'єктивний зміст подій. Психічні стани впливають на взаємодію дітей із новими обставинами. На сучасному етапі створено велику кількість вправ, творчих занять та ігор з ізотерапії для подолання психологічних травм у дітей дошкільного віку. Завдяки ізотерапії відбувається розвиток поведінкової культури, емоційної і вольової сфери особистості та духовної наповненості. Ця технологія допомагає подолати неспроможність виражати свої почуття та емоції, прояви агресивності та стресу, подолання страхів, занижену самооцінку та нестабільну поведінку, відсутність розвитку творчих можливостей і розкриття прихованих можливостей та ресурсів особистості, виховує емоційно-ціннісне ставлення до

оточуючої дійсності, вчить розуміти себе та відчувати навколишній світ, реалізувати світовідчуття на більш якісно високому рівні.

Література:

1. Власюк М. Арт-терапія: зцілення мистецтвом / М. Власюк. – Психолог, 2005. – С. 9–11.
2. Вознесенська О. Особливості арт-терапії як методу. Психолог. 2005. №10. С. 5.
3. Кочерга О. В. Дитячі страхи і неврози / О. В. Кочерга // Розкажіть онуку. – 2009. – № 15-16. – С. 82-84.
4. Лебедева Л.Д. Арт-терапія в педагогіці: педагогіка, 2000. №9., С. 6–8.
5. Лозинська Є. Українське народознавство дітям дошкільного віку: метод. посібн. для дошкільн. закл. / Є. Лозинська. // Оріяна-Нова. – 2008. – С. 105–106.
6. Мирошниченко Н. Малювання як засіб корекції страху в дітей / Н. Мирошниченко // Психолог. – 2009. – № 47. – С. 21-23.
7. Шпонтан І. М. Долаємо дитячі страхи спільними зусиллями фахівців і батьків / І. М. Шпонтан // Безпека життєдіяльності. – 2011. – № 4. – С. 23- 25.

Овдієнко Валерія,
*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
Науковий керівник: **Нівня Ганна,**
кандидат філософських наук,
доцент кафедри соціально-економічних дисциплін
Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна*

ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Багато людей у світі та в Україні зокрема, щодня стикаються з гендерною нерівністю.

Інтереси та потреби різних соціальних груп (незалежно від їх розміру) повинні поважатися та бути гідно представлені у різних сферах суспільного життя, тому що це – основа демократичного суспільства. Фаховий аналіз ситуації дає можливість врахувати розмаїті погляди, інклюзивність (включеність) думок різних соціальних груп, чутливість і критичність. Гендерна нерівність — це ситуація, коли жінки й чоловіки унаслідок сексизму фактично не є рівними за правами, можливостями й уявленнями про них. Донині жінки гірше за чоловіків представлені в багатьох областях, включаючи наприклад роботу на шахтах, а також безпеку, освіту, можливості на ринку праці, політику, платню за рівноцінну роботу. Жінки також потерпають від гендерного насильства [4]. Багато з них щодня страждають від того, що їм доводиться доводити свою цінність в суспільстві.

Традиційно вважається, що жінки більш емоційні, нерозумні та не можуть виконувати функції керівника, а отже не здатні посісти місце у політичному житті суспільства. Але існує багато жінок, які досягли в політиці великих висот, наприклад, Ангела Меркель, Марта Еріка Алонсо Ідальго, Катеріна Брін, Єлизавета Друга та інші. Отже, жінки також можуть зробити великий внесок в політичну історію.

Ще одним прикладом хибних уявлень про можливості жінок є професії пожежних, поліцейських, механіків та працівників ремонтних установ. Вважається, що через надмірну емоційність і невміння приймати рішення в екстремальних ситуаціях жінкам не місце в даних сферах. Але в ХХІ столітті жінки гідно виконують всі ті обов'язки, які вважаються не жіночними та реалізуються в зазначених професіях.

Вищезгадане стосується також сфери наукової діяльності. В суспільній думці досі існує стереотип, згідно з яким жінка є менш розумною за чоловіка, і, відповідно, не може досягти успіху у науці. Але історія знає приклади жінок-науковців, які довели, що жінки зможуть все, якщо цього захочуть. Тут слід згадати Марі Складовську-Кюрі, Гіпатію Олександрійську, Розалінд Франклін та інших.

Феномен соціального виміру статі розглядається в межах гендерних студій – комплексу досліджень, базованих на соціально-конструктивістських методологічних засадах, які передбачають наступні основні ідеї: Гендерні відносини – це відносини влади, які містять нерівності, що «вбудовані» у соціальні інститути. Тобто, гендер – це не просто роль, яку ми граємо залежно від нашого бажання чи небажання. Гендер – це радше базова ідентичність, за якою люди визначають та позиціонують одне одного, відповідно до якої формуються соціальні очікування. Гендеру «навчаються» шляхом соціалізації і конструюють його протягом усього життя [4, с. 13-14].

Гендерна структура суспільства на мікрорівні стосується гендерних ідентичностей («прогривання» сценаріїв маскулінності або фемінності), а на макрорівні – інституцій. Причому усі суспільні інститути вважаються гендерованими (тобто, у них «вписані» певні правила поведінки, часто неформальні, щодо того, яке місце займають жінки і чоловіки та які ролі від них очікуються). Вивчати гендерні відносини у чотирьох інституціях суспільства (політиці, економіці, сім'ї та культурі) – підхід, який використовується для комплексного інституційного аналізу гендерних відносин у суспільстві [4, с. 10-11].

Одна з найбільших методологічних помилок – трактування гендерного підходу як такого, який ототожнюється із статево-рольовим: кожній статі відповідає «своя» роль, яку повинні виконувати чоловік або жінка. Наприклад, дівчаток навчають бути вправними господинями і люблячими матусями, а хлопчиків – захисниками країни і матеріальними «годувальниками» родини. Доцільно зазначити, що гендерні студії – це критичний підхід, який заперечує подібні думки про «винятковість» біологічного (біологічний детермінізм).

Біологічні відмінності між чоловіками і жінками не заперечуються, але підважуються як єдино можливі для пояснення гендерних ролей [4, с. 12-13].

Коли говорять про гендер, то мають на увазі насамперед нерівність, а не лише відмінність між чоловіками і жінками. Разом із нерівністю йдеться про ієрархію, стратифікацію і владу, яка вбудована у гендерні відносини. Гендерна теорія передбачає зміну соціальної реальності, мета якої – забезпечення гендерної рівності [4, с. 9-10].

Традиційні ресурси, за якими сегрегують жінок і чоловіків – це зовнішня краса і фізична сила. Від чоловіків суспільство очікує виконання важкої фізичної праці (якої із розвитком технологій стає усе менше), участі у бойових діях (хоча у сучасних війнах безпосередніх контактних боїв стає усе менше). Від жінки, відповідно, очікується бути красивою і сексуальною (із сучасними технологіями за участі таких ресурсів як гроші і час значно розширилися можливості «конструювання краси»).

Проблема таких Нібито логічних очікувань полягає в поляризації бачення маскулінності та фемінності, яке абсолютно не відповідає сучасному суспільному розвитку. Представники однієї статі відрізняються одне від одного, мають відмінні тіла. Зводити чоловіче тіло лише до фізичної сили чи жіноче – до краси – обмеження для більшості людей, які не можуть і не хочуть відповідати таким уявленням [4, с. 14-15]. У XXI столітті за виглядом і вбранням навіть не завжди можна відрізнити чоловіка від жінки. Наразі межі зовнішнього вигляду жінок і чоловіків стерті розмиті. Люди виражають себе, як захочуть та стають тими, ким захочуть.

Сьогодні існує багато рухів підтримку жінок та їх статусу в суспільстві, зокрема, фемінізм. Фемінізм – це низка політичних, суспільних рухів, ідеологій та теоретичних парадигм, спрямованих на досягнення політичної, економічної, культурної, особистої та соціальної рівності жінок із чоловіками. Він включає боротьбу з насильством проти жінок, мізогінією, сексизмом, гендерними стереотипами, створення можливостей для жінок у сфері освіти та праці. Кінцевою метою фемінізму є усунення сексизму та подолання гендерної нерівності. Феміністичний рух від свого зародження виступає за захист прав жінок. Йдеться про такі права як виборчі (голосувати та бути обраними у владу), трудові (здобувати освіту, працювати та отримувати справедливу (рівну з чоловіками) платню), володіння власністю, укладення договорів, рівні права у шлюбі (опіка над дітьми, декрети), репродуктивні (планувати сім'ю, контролювати народжуваність) [4, с. 16-17].

Фемінізм бореться з усіма формами насильства проти жінок і дівчат (передовсім сексуального і домашнього), за їх фізичну недоторканість, цілісність і здоров'я (проти таких практик, як калічення геніталій, «вбивства честі», спалювання наречених, селективні аборти, дитячі шлюби, проституція, баад).

За останні століття статус жінок помітно змінився. Те, що зараз сприймається як данність для жінок – можливість навчатися в університеті, право на спадок, виборче право, працевлаштування на ринку праці, репродуктивне планування тощо – виборювалося протягом довгих років у різних країнах світу. Саме фемінізму – явищу малознаному і «страшному» для більшості суспільства – слід завдячувати у такому прогресі [1]

Фемінізм – це водночас соціальна теорія і критика патріархату як несправедливого суспільного устрою та рух, який бореться за подолання гендерної несправедливості та дискримінації. Це боротьба за рівні права і можливості жінок і чоловіків, яка не містить у собі нічого радикального [1].

Фемінізм як напрямок не є однорідним. Це не тільки ліберальна течія. А й соціалістична (або марксистська), психоаналітична, радикальна, сепаратистська та інші. Існує «чорний» фемінізм, латиноамериканський, екофемінізм, мусульманський, фемінізм третього світу тощо. Фемінізм розглядають, беручи до уваги різноманітні культурні контексти, економічні, політичні і соціальні умови. Тому слід говорити радше про фемінізми, а не про одне явище. Прийнято (зокрема, на Заході) виділяти так звані три хвилі фемінізму – етапи боротьби жінок за свої права [4, с. 16-17].

Важливо зазначити, що представниками течії фемінізму є не лише жінки. Цей рух не отримав би розвитку без участі чоловіків. Окрім жіночого фемінізму на заході вже протягом кількох десятиліть існує також чоловічий фемінізм. Численні активісти та інтелектуали переконані, що патріархат і жорсткі гендерні ролі – це те, що гнітить усіх людей незалежно від статі [1].

Не зважаючи на зазначені рухи, проблема гендерної нерівності залишається актуальною у ХХІ столітті. Багато жінок і сьогодні бояться вийти на вулицю в темну пору доби. Представниці жіночої статі зазнають насильства та неповаги. У багатьох країнах нормальним вважається фізичне насильство над жінкою, ізоляція її від зовнішнього світу.

Суспільство змалку нав'язує людині безліч стереотипів, які толерують насильство щодо жінок та змушують їх приховувати факт насильства. «Б'є – значить любить», «тягає за коси – так виявляє свою увагу», «не вимітай сміття з дому», «всі так живуть», «сама винна, мовчи» - ось найрозповсюдженіші вислови, які чують дівчата та жінки, що зазнали насильства або знущань.

Також необхідно відзначити проблему заробітної плати. У чоловіків та жінок вона значно відрізняється. У середньому, жінки в Україні мають вищий рівень освіти, ніж чоловіки, але жінки, як правило, скупчуються на погано оплачуваних посадах і отримують тільки 70 % від середньостатистичної зарплатні чоловіків. Найбільший розрив у заробітній платі виявлено у фінансовій сфері, а найменший розрив – у сільському господарстві, де зарплата, як правило, значно нижча, ніж у всіх інших частинах економіки України [2; 5, с. 108].

Багато положень українського законодавства піддалися критиці міжнародних органів, оскільки вони створюють перешкоди для участі жінок на

місцевому ринку праці, а також обмежують економічні можливості жінок. Аналіз зібраних даних свідчить про те, що гендерна дискримінація в процесі найму є звичайною справою, попри заборону законодавством України. Як правило, жінкам, старшим 40 років, знайти роботу дуже важко, жінки звільняються частіше, ніж чоловіки, і часто зазнають сексуальних домагань на роботі. Тому українки надмірно представлені в неформальному секторі економіки, де вони виконують позадоговірну роботу, яка забезпечує їм основний дохід, але не дає права на пенсії чи інші соціальні виплати [2].

Документом, який запроваджує міжнародний стандарт захисту жінок від усіх форм насильства, в тому числі, домашнього та дозволяє створювати нові можливості міжнародного співробітництва для захисту громадян є «Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)». Стамбульська конвенція є першою міжнародною угодою, де пояснюється поняття гендеру. Вона визнає насильство щодо жінок водночас і порушенням прав людини, і видом дискримінації, встановлює чіткий зв'язок між досягненням рівноправності між жінками і чоловіками, та викоріненням насильства над жінками [3].

Саме ця конвенція може захистити права жінки та надати їй впевненості. В суспільстві, де дотримуються права жінок, жінка не боїтиметься йти одна темною вулицею або заперечити чоловікові, який хоче обмежити її свободу.

Отже, гендерна нерівність – являє собою актуальну проблему сучасності. Через нерівність жінка не може повною мірою самореалізуватися, знайти себе і свою справу. У XXI столітті жінки прагнуть дати відсіч насильству та відстоювати власні права. Документом, який запроваджує міжнародний стандарт захисту прав жінок є «Стамбульська конвенція». Історія і сучасність доводять, що жінки зможуть досягти великих успіхів, якщо цього захочуть. Запорукою цього є викорінення із суспільної свідомості застарілих стереотипів та забезпечення в суспільстві рівних прав.

Література:

1. 10 запитань про фемінізм із Тамарою Марценюк // офіційний веб-портал організації "Amnesty International Ukraine". – Режим доступу: <https://www.amnesty.org.ua/10-zapytan-pro-feminizm-iz-tamaroyu-arczenyuk/#:~:text=%D0%97%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%96%20%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%81%20%D0%B6%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%BA,%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D1%83%20%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0%D1%85%20%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%83>.

(Дата звернення: 10.11.2022).

2. Гендерна нерівність в Україні // режим доступу: https://www.wiki.uk-ua.nina.az/%D0%93%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B0_%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96.html. (Дата звернення 11.10.2022).
3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) (електронний ресурс) Документ 994_001-11, чинний, поточна редакція — Ратифікація від 20.06.2022 // веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (Дата звернення: 10.11.2022).
4. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. К., 2014. 65 с.
5. Словська І. «Гендерна рівність» звучить як утопія? // Науковий існик Національної академії внутрішніх справ. 2021. № 2 (119). С. 107 – 112.

*Негрій Ольга, аспірантка 1 року навчання,
денної форми навчання, ОПП Дошкільна освіта,
спеціальність 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник: **Ляпунова Валентина,**
доктор педагогічних наук, професор кафедри
дошкільна освіта і соціальна робота
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь, Україна*

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ РАНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На етапі радикальних перетворень сучасного українського суспільства значно підвищується роль родини, як першого для дитини життєвого осередку, природного середовища її первинної соціалізації, засобу трансляції найважливіших соціальних та сімейних цінностей. У світлі цього в провідних нормативних документах (Конвенція про права дитини (1989), Всесвітня декларація «Про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей» (1990), Конституція України (1996), «Сімейний кодекс України» (2014), Закон України «Про охорону дитинства» (2001), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2012-2022 роки (2013), Концепція розвитку дітей раннього і дошкільного віку (2020), Державний стандарт дошкільної освіти України (БКДО, 2021), Національна докрина розвитку освіти, програми «Впевнений старт», «Діти України», «Дитина», «Дитина і довкілля», «Дитина у дошкільні роки», «Освіта», «Україна ХХІ століття», «Українське дошкілля», «Соняшник», «Стежина», «Малятко», «Я у Світі», тощо) підкреслюється, що кожна дитина

має право на належне родинне виховання та забезпечення оптимальних умов, як важливого базису повноцінного розвитку та формування особистості майбутнього громадянина з раннього віку. У Конституції України також наголошується, що «родина, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою» [1; 3; 4; 6].

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять ідеї філософії (О. Арнольд, Е. Баллер, В. Біблер, М. Каган, Л. Коган) та освіти про солідарну відповідальність педагогів та батьків за результат позитивного розвитку дітей дошкільного віку (В. Андрущенко, І. Бех, І. Зязюн, О. Кононко, В. Краєвський, В. Кремень, С. Сисоєва); особистісно зорієнтованого (Г. Балл, І. Бех, Є. Бондаревська, С. Подмазін, В. Сластьонін, І. Якиманська), діяльнісного (Л. Виготський, В. Зінченко, О. Леонтєв, Т. Піроженко), компетентнісного (Є. Зеєр, О. Кононко, О. Овчарук, А. Маркова, О. Пометун, Г. Селевко, А. Хуторський); діалогічного підходів (А. Богущ, Н. Гавриш, І. Луценко, Т. Піроженко).

Питання реалізації традицій сімейного виховання знайшли відображення в наукових доробках зарубіжних та вітчизняних вчених. Так, у працях французьких (Ж. Кандау, Ж. Ланкю, Ж. Пуйон, П. Рікер та ін.) та українських (В. Бочелюк, В. Вашкевич та ін.) науковців представлено визначення поняття «традиції». У науковій літературі французькими (Ф. Ар'єс, А. Ейгер, П. Іблова, Ф. де Санглі, К. Мартан та ін.) та вітчизняними (О. Савчук, М. Стельмахович та ін.) авторами наведено характеристику родини як соціального феномена. Суть, функції та призначення родинного виховання висвітлено в публікаціях французьких (А. Бод'є, Ю. Десме, П. Дюрнінг та ін.) та українських (Н. Волкова, Т. Завгородня, О. Пермякова та ін.) науковців.

Деякі аспекти родинного виховання розкрито в дисертаційних працях, присвячених висвітленню історико-педагогічного аспекту родинного виховання у Великій Британії (О. Демченко), Іспанії (З. Янішевська), Німеччині (Г. Чирікова), аналізу родинного виховання в Україні (Шкофа Касім А.), народно-педагогічних традицій виховання у Франції (Т. Швець).

Проблему формування особистості дитини раннього віку вивчали як видатні психологи минулих років (Б. Ананьєв, І. Бех, Л. Божовіч, П. Блонський, Л. Виготський, Д. Ельконін, В. Запорожець, П. Ковальський, Я. Коломинський, О. Леонтєв, А. Петровський, С. Рубінштейн), так і сучасні (Т. Дуткевич, В. Колюцький, І. Кулагіна, В. Мухіна, В. Поліщук).

Педагогічна культура – це частина загальної культури людини, що обумовлює ефективність процесу передавання культурної спадщини підростаючому поколінню шляхом навчання і виховання.

За своїм змістом і формами педагогічна культура представляє самостійний напрям розвитку практичної людської діяльності, що виконує у загальному контексті культури функцію збереження людського досвіду створенні предметів культури всьому їх розмаїтті. Педагогічна культура сукупністю штучних за природою, людських за походженням, соціальних за призначенням,

різноманітних за формою способом здійснення, об'єктивованих самій людині практик навчання виховання, у яких відтворено спосіб наслідування збереження людського досвіду з виготовлення, використання та оцінювання в умовах соціальної взаємодії предметів культури. За своїм змістом походженням педагогічна культура відображає акумулює увесь різноманітний соціальний досвід навчання виховання. набутий різних сферах людського буття, різних формах його організації на різних етапах розвитку соціальності самої людини людства вцілому.

Педагогічна культура батьків – це комплексне динамічне явище, що виступає як складова загальної культури суб'єктів (матері і батька, або осіб які їх замінюють), які здійснюють передавання дитині культурної спадщини в сімейних умовах.

Формування педагогічна культура батьків дітей раннього віку (від одного до трьох років), складається з певних логічно завершених частин, а саме: педагогічна культура батьків та діти раннього дошкільного віку. Перша частина формування є головною та відображає загальний зміст, друга частина – вказує на специфічність конкретність першої.

В історичному аспекті, проводилося багато досліджень стосовно порушеної проблеми, так складові педагогічної культури батьків досліджували Т. Алексеенко, Т. Бахуташвілі, І. Гребенніков, А. Кокоєва, К. Наседкіна, О. Нестерова, В. Постовий, Є. Сорокіна, С. Щербакова та ін. Проте в поглядах науковців спостерігаються певні розбіжності щодо загального розумінні змісту педагогічної культури батьків.

Формування педагогічної культури батьків дітей раннього дошкільного віку є актуальною проблемою сімейного виховання, яка висвітлена в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців. Організаційно-методичні засади педагогічної просвіти та самоосвіти батьків розкрито в низці робіт – Т. Воликової, М. Демидова, Р. Капралової, О.Тихонова [2, с. 10].

Якщо брати до уваги дослідження проведені І. Гребенніковим, то структура педагогічної культури представлена трьома компонентами: конструктивного (визначення мети й підбір програми, форм та методів виховання), організаційного (передбачає організацію життя та занять дітей) комунікативного (встановлення та взаємовідносин між батьками, дітьми та членами родини) компонентів.

В ході наукового дослідження, було визначено, що педагогічна культура батьків є складним багатокомпонентним явищем і характеризується наявністю певних компонентів. Проте, вважаємо, що педагогічна культура батьків дітей раннього дошкільного віку складається з комунікативного, пізнавального та рефлексивного компонентів, у яких відбувається віддзеркалення накопиченого батьками виховного досвіду та його реалізація у повсякденному спілкуванні дитиною.

Важливо пам'ятати, що дитина – це цілісна особистість, і її гармонійний розвиток залежить від можливості реалізувати увесь потенціал, що дала їй природа, тому роль батьків, є однією із ключових. Вони повинні розвивати та навчати дитину починаючи від моменту її народження. При цьому, якщо брати до уваги розвиток фізичної активності дитини, то на сам перед вона сприяє розвитку мислення і творчості; мотивація та емоції сприяють розвитку моторики; соціальні зв'язки і комунікація мотивують на взаємодію, мовлення, гру тощо. Тому виникає гостра потреба правильно використовувати ці ланцюжки взаємних впливів на певні уміння і навички, тому, що вони мають нескінченний вплив на розвиток дитини раннього віку [5, с. 3].

Ранній вік є унікальним і визначальним для подальшого розумового, фізичного, соціального, мовленнєвого, естетичного, морального, духовного й емоційного розвитку дитини. Це період становлення всіх функціональних систем, формування вищих кіркових функцій у результаті взаємодії дитини з навколишнім середовищем, що особливо інтенсивно відбувається в перші три роки життя дитини. В період від 1 року до 3 років, удосконалюються здібності мозку приймати сигнали із зовнішнього світу, переробляти і зберігати інформацію, формуються когнітивні процеси (сприйняття, наочно-дієве і наочно-образне мислення, пам'ять, увага, уява, відчуття) що створює базу для подальшого психічного розвитку дитини. Становлення особистості дитини раннього віку напряду залежить від дорослого, його дбайливого, уважного, терплячого й тактовного ставлення, від поваги до дитини з перших днів її життя, від змістовного й емоційно-теплого спілкування з нею [7, с. 48].

В сучасних умовах життя сім'я виступає важливим соціальним інститутом, який має вирішальне значення як для індивідуального життя людини, так і для соціального, економічного, фізичного, естетичного та культурного розвитку суспільства. Отже, стабільність держави та економічний розвиток суспільства значною мірою залежать від фізичного, емоційного і духовного здоров'я сім'ї, від ставлення держави до її проблем, інтересів і потреб. Саме сім'я закладає у дитини первинну систему соціальних настанов, сприяє засвоєнню правил життя у суспільстві, усвідомленню культурних цінностей суспільства й розумінню інших людей.

Логіка нашого дослідження вимагала визначення сутності сім'я. Далі, ми надаємо визначення поняття – сім'я:

Сім'я – це природне середовище первинної соціалізації дитини, джерело її матеріальної та емоційної підтримки, засіб збереження і передання культурних цінностей від покоління до покоління. Сім'я виступає не тільки вагомим чинником соціалізації підростаючого покоління, а й закладає основи світосприйняття, здійснює вплив на розвиток духовної культури особистості, її соціальну спрямованість і мотиви її поведінки [2, с. 58].

Також важливим, в ході дослідження було визначення поняття – стійкість сім'ї.

Стійкість сім'ї – це динамічна системна структура. Стійкість сім'ї = здатність сім'ї як функціональної системи долати значні життєві труднощі. З точки зору відносин стійкість передбачає першочергове значення взаємної підтримки в позитивній адаптації до скрутної ситуації.

Ключові концепції стійкості сімей:

1. Концепція стійкості сім'ї полягає у здатності сім'ї, як функціональної системи долати значні життєві труднощі.

2. Стрес-фактори, а також соціальні контексти впливають на всю сім'ю; у свою чергу, сімейні процеси сприяють адаптації всіх членів, відносин між ними та сім'ї, як єдиного цілого.

3. Висвітлюється широке застосування структури стійкості сім'ї у клінічному втручанні або втручанні на рівні громади.

Отже, резюмуємо вище зазначене, процес формування педагогічної культури батьків дітей раннього дошкільного віку має ґрунтуватися на принципах демократизації й гуманізації, покликаний зміцнити віру батьків у професійну компетентність вихователя, його вміння зрозуміти їх та допомогти у вирішенні конкретних ситуацій. У своїй педагогічній освіті батьки повинні побачити можливості розвитку, спілкування й спільної діяльності з дитиною, зробити свою педагогічну позицію більш стійкою.

Актуальність проблеми формування педагогічної культури батьків дітей раннього дошкільного віку зумовлена необхідністю подолання низки суперечностей, таких як:

- між зростанням потреб сучасного суспільства у формуванні педагогічної культури батьків дітей раннього дошкільного віку й недостатністю психолого-педагогічних напрацювань, інформаційно-просвітницької роботи з означеного питання;
- між доступом батьків до актуальних матеріалів у соціальних мережах, Інтернет-ресурсах, друкованих виданнях із питань виховання дітей раннього дошкільного віку та їхньою недостатньою педагогічною компетентністю, зокрема – готовністю оволодіти цією інформацією і розширити досвід упровадження кращих практик, форм, методів і прийомів сімейного виховання.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Деснова І. С. Формування педагогічної культури батьків дітей раннього віку в умовах дошкільного навчального закладу: дис. кандидата пед. наук : 13.00.08 / Деснова Ірина Сергіївна / Республіканський вищий навчальний заклад «Кримський гуманітарний університет». – Ялта, 2010. – 212 с.
3. Державна національна програма Освіта Україна XXI століття. – К., 1994. – 60 с.

4. Закон України «Про дошкільну освіту» (Відомості ВВР), № 49, ст.259) 2001. Т. 1.
[URL: http://kodeksy.com.ua/pro_osvitu.htm](http://kodeksy.com.ua/pro_osvitu.htm)
5. Посібник для спеціалістів і батьків / під ред. А. Кравцової, А. Кукурузи - К., 2015 – 78 с.
6. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Сімейна політика України - цілі та завдання»: Постанова Верховної Ради України від 08.12.2012 р. № 854. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/854-19>
7. Щербакова С. Н. Формирование психолого-педагогической культуры родителей : дисс. кандидата пед. наук : 13.00.01 / Щербакова Светлана Николаевна. – М., 1998. – 219 с.

*Світлицька Віолета, здобувачка
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
ОПП гуманітарні науки,
спеціальність 033 «Філософія»,
викладачка кафедри романо-германської
філології та методики викладання іноземних мов
Міжнародний гуманітарного університету, м. Одеса, Україна
Науковий керівник: **Петінова Оксана,**
доктор філософських наук,
професор кафедри філософії, соціології та менеджменту
соціокультурної діяльності
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ЖІНОЧІ АРХЕТИПИ ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК МЕНТАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНЦІВ

Дослідження народної ментальності є важливим етапом на шляху визначення і розуміння цінностей, норм поведінки і навіть планів на майбутнє цілої нації. Менталітет є певною сталою характеристикою культури народу, що несе на собі відбиток історичних традицій і світогляду. Микола Костомаров, Дмитро Чижевський, Євген Маланюк, Володимир Янів головними рисами українського національного характеру називали надзвичайну ліричність, емоційність, прагнення до свободи і пояснювали таку особливість міцним зв'язком українців з природою рідної землі. Отже, український кордоцентризм (сприйняття реальності «серцем») протягом тисячоліть співіснує з антеїзмом (нерозривний зв'язок з рідною землею і залежність від неї) [1], [2].

Цілком логічно, що одною з базових складових менталітету українців є архетип Жінки, який і поєднує в собі універсальні образи матері як символу продовження роду, берегині як символу родинного багаття, миру, спокою, любові і землі як території, яку треба засівати, обробляти і захищати. Роль жінки в контексті розвитку нації аналізували такі вчені, як А. Кульчицький, Б. Цимбалістий, М. Костомаров, О. Потебня. Окремі аспекти цього питання розглядали такі дослідники, як Л. Смоляр, С. Павличко, Т. Гундорова, О. Забужко, О. Кісь, Л. Таран, О. Луценко. Визначення архетипу Жінки є важливим етапом на шляху дослідження української ментальності як складової історико-культурного простору світу.

Через те, що природа давньої України давала можливість займатися землеробством (родюча земля, достатня кількість води), культ родючості (а відтак і жінки-матері) заклався в ментальність народу як базовий. Давні українці ототожнювали засівання землі і продовження роду, бо від землі і жінки залежали майбутнє і добробут цілої спільноти.

Також не варто забувати, що саме на території причорноморських і приазовських степів мешкали славнозвісні амазонки. Отже, дві риси українського характеру – зв'язок із рідною землею і індивідуалізм – є історично і територіально обґрунтованими. Всі прямі пращури сучасних українців – трипільці, кіммерійці, таври, скіфи, сармати і власне слов'яни – поклонялися Богині-Матері, берегині домашнього затишку та добробуту.

Своєрідною жіночністю та ідеалізуванням матері-землі пронизані не лише ліричні пісні, балади, казки, але й навіть козацький епос. Часто спостерігаємо поклоніння її красі, мудрості, силі, жертвності.

Склалася своєрідна традиція вважати архетип Жінки-берегині ментальним орієнтиром для української жінки. Але часто цей образ сприймається дещо неповно – суто як символ домашньої жінки, що готує їжу і народжує дітей. Насправді, образ Берегині охоплює набагато більше рис українського національного характеру. Культ матері-землі і берегині роду позначився на світогляді українців у вигляді поваги до жінки. Образ жінки у давнину – це не тільки продовження роду і домашнє вогнище, а також зв'язок із природою і захист особистого простору, якщо це потрібно.

Архетип Жінки-берегині закріпився у світогляді українців настільки впевнено, що навіть у часи Середньовіччя Україну оминула доля європейок, звинувачуваних у відьомстві і спалюваних на вогнищах. Тобто український народний світогляд не сприйняв і не запозичив чужорідну ідею про гріховність чи вторинність жінок порівняно з чоловіками. Культу батька також в Україні не існувало і давні фольклорні джерела й археологічні знахідки це підтверджують.

Цікаво, що яскрава слов'янська міфологія з її суто жіночими образами мавок, русалок, Лади, Мокоші, Лелі, Берегині, без сумніву, теж підсвідомо позначилася на ментальності українців. Отже, боятися чи спалювати відьом в Україні просто було нікому. Не можна сказати, що чаклунство в Україні не засуджувалось, але суди (яких зафіксовано дуже небагато) мали суто

«бюрократичний» характер – відбувалося слухання, потім сторони приходили до певної угоди (наприклад, призначався невеликий штраф). «Відьомство» в Україні не означало угоду з дияволом, як це було в Європі, а найчастіше було пов'язано з псуванням врожаю, зілляварінням – тобто і це історичне явище визначалося рисою національної ментальності, закладеної землеробством і культом архетипу Матері-землі. Л. Таран вказує на деяку подвійність образу відьми в українському світогляді: з одного боку, це може бути стара потворна жінка, з іншого – надзвичайно гарна молода [3]. Саме так язичництво в народній свідомості поєднує руйнівні і життєдайні сили природи, ворожу і прихильну до людини енергію.

Прихід християнства дещо видозмінив ставлення до жінок, змістивши акцент з «родючості» на «самопожертву». Біблійний архетип Марії як жінки-страдниці залишив певний відбиток на образі жінки в українській ментальності. Тому деяка світоглядна бінарність спостерігається і до сьогодні: з одного боку, український менталітет зберігає образ жінки як значущої в суспільстві та рівної чоловікові, з іншого – страждання і терпіння стверджуються як власне жіночі атрибути. Нашарування такої патріархальної і не зовсім характерної для української ментальності риси певним чином позначилося на пізньому фольклорі і знайшло відображення у творах українських письменників і поетів (теми самопожертви матері, страждання покинутої дівчини-покритки тощо). Синтез християнського і язичницького світогляду став одною з основних ознак менталітету українців.

Отже, менталітет залежить від виду діяльності людини та території, на якій вона проживає. Архетип української жінки ментально тісно пов'язаний з культом землі і родючості. На думку науковців важливе місце в світосприйнятті українців посідає архетип Жінки, що став важливим у формуванні ментальних настанов і є основою етнічної домінанти українського національного характеру, оскільки пов'язаний із ціннісними ідеалами родини, роду, без яких українець не уявляє повноцінного, змістовного життя.

В архетипі Жінки репрезентуються такі риси національного менталітету, як працьовитість, працелюбність, дбайливість, притаманні українській нації і є запорукою життєвого успіху. Одним із різновидів архетипу Жінки є архетип Матері Природи, що відтак трансформується в архетип Матері Землі, який у свою чергу переноситься на парадигму рідної землі - «неньки-України», створюючи архетип Матері Батьківщини.

Література:

- 1.Гнатюк Я. С. Український кордоцентризм у конфлікті міфологій та інтерпретацій : монографія. – Івано-Франківськ : ПНУ, 2010. – 184 с.
- 2.Лозко Г. Етнологія України: Філософсько-теоретичний та етнорелігієзнавчий аспект. – К.: «АртЕк», 2004. – С. 6-107.
- 3.Таран Л. (2007). Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця ХІХ – початку ХХ століття. – Київ: Грані-Т.

Семко Яна,
канд. філос. н., викладач кафедри
всесвітньої історії та методології науки
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

ЦІННОСТІ ТІЛЕСНОСТІ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ В КОНЦЕПЦІЇ М. ФУКО

Протягом багатьох століть одне з центральних місць у всій філософській думці займала душа, саме вона була «володаркою тлінного людського тіла». Але з часом все змінилося, в останні кілька десятиліть ми можемо спостерігати зовсім протилежну картину. Однією з центральних цінностей у сучасному соціокультурному просторі є тілесність, що, своєю чергою, призводить до відчуження екзистенції людини, традиційної культури. Перехід «від феноменології духу до феноменології тіла» бере свій початок ще із західної культури епохи Відродження. Вже тоді зароджувалися тенденції оспівування тілесності у мистецтві та етиці, про що яскраво свідчить живопис, архітектура та скульптура цієї епохи. Розвиток цієї тенденції починає стрімко набирати обертів і вже у ХХ столітті ми можемо спостерігати становлення нового переломного етапу, зокрема кризи особистості. Саме в цей період інтерес до тіла досягає немислимих вершин і можна говорити про зміну людської свідомості у напрямку абсолютно протилежному духовному. У суспільстві таке явище піднеслося до макрокультурних розмірів і продовжує набирати обертів. Великий внесок у дослідження проблеми тілесності зробив М. Фуко. Проблему тілесності він розглядав через категорії сексуальності та медицини.

Праця М. Фуко «Історія сексуальності» представляє великий інтерес для нашого дослідження, оскільки в ній описано взаємодію тілесного та духовного, а також автор акцентує свою увагу на чільній ролі другого над першим. «Душа ж, навпаки, може уникнути влади форм та меж бажання, що виникає у тілі... Нехтуючи потребами і вимогами лише свого тіла, душа дозволяє захопити себе властивим їй уявленням, які не мають відповідностей в організмі, уявленням марним та порожнім. Подібно до того, як у тіла не повинно бути потягів, не узгоджених з бажанням душі, душі не слід виходити за межі того, що вимагає і чого потребує тіло» [2, с. 148]. За задумом автора, душа і тіло повинні бути абсолютно гармонійними. Але душа не може весь час потурати тілу, адже воно сліпо перед потягом і саме душа з висоти своєї величі повинна вказувати тілесності правильний напрямок.

Нині не можна з упевненістю стверджувати виконання поставлених вище норм взаємодії, адже те, що було прийнятно колись, зараз перетворилося на норму поведінки сучасного індивіда. Продовжуючи свої міркування, філософ наводить дуже цікаву цитату Руфа, яка зараз цілком може стати гаслом сучасної культури: «Підпорядкувати душу та змусити її слухатися тіла» [2, с. 148]. Цей вислів можна розглянути під різними кутами сприйняття, але автор

закладав зовсім не той сенс, який ми виразно бачимо. Роз'яснення наведене трохи нижче: «Твердження парадоксальне, якщо пам'ятати про існування традиції, згідно з якою душа не має права поступатися закликам тіла. Однак його потрібно сприймати у суворому теоретичному та медичному контексті, що склався, очевидно, під впливом стоїцизму. Добровільне підпорядкування душі тілу розумілося як дотримання розуму, який є природним порядком і застосовує до своїх цілей механіку тіла» [2, с. 148].

Тут простежується чітка ієрархія: розум-душа-тіло. Розум стоїть на чолі всіх процесів (як духовних, так й тілесних) та керує ними. З цього погляду стає зрозумілим, чому в наш час душа неспроможна вийти з тіні тіла, а відповідь на це питання лежить на поверхні, отже хвиля інновацій настільки помутніла розум людини, що вона вже не в змозі боротися із заданими установками суспільства. Стався збій у цій системі (розум-душа-тіло) і друга складова просто пішла на другий план. У зв'язку з цим не можна з точністю стверджувати чи переважає розум над тілом або все-таки тіло вже давно заволоділо розумом.

Щодо даної проблематики Фуко у своїй роботі «Герменевтика суб'єкта» пише про те, що людина повинна піклуватися про свою душу так само як і про своє тіло: «Турбота про себе рівнозначна турботі про свою душу: я є моя душа» [3, с. 134]. Хоча на практиці ми цього не спостерігаємо, мало хто протягом свого життя замислюється про благополуччя своєї душі. Сучасне суспільство більше цікавить тіло: його прикрашають, оцінюють, виставляють усім навколишнім. Тілесність розцінюється як дорогий товар, який можна вигідно продати. Але тіло не може належати самому собі. Як ми знаємо, воно не постійне і без душі тіло втрачає свій первозданий вигляд. Філософ вважає, що тілом керує душа: «Тіло здійснює якусь дію лише настільки, наскільки існує певний елемент, який його використовує. Цим елементом може бути саме тіло, ним може бути лише душа. Суб'єктом всієї цієї тілесної, інструментальної, мовної діяльності оскільки вона є суб'єктом дії, оскільки вона рухає тілом, діє у вигляді своїх інструментів» [3, с. 156]. Ці інструменти, з допомогою яких душа управляє фізичними процесами, приховані від нашого чуттєвого сприйняття і перебувають за межею нашого розуміння, але ми можемо заперечувати їх існування. Продовжуючи свої міркування про спільне існування двох категорій Фуко у своїй роботі «Слова і речі» дійшов висновку, що душа у суспільстві загрузла у земному хаосі, матеріальності, тілесності. «Душа і тіло двічі пригнані по відношенню один до одного: гріх, мабуть, зробив душу тупою, важковаговою і поринулу в земному, коли Господь помістив її в саму гушавину матерії. Але завдяки такому сусідству душа сприймає рухи тіла і зростається з ним, тоді як тіло при цьому "змінюється та псується під впливом пристрастей душі"» [3, с. 157].

В останньому періоді творчості М. Фуко розробляє філософський проект «естетики існування» викладений ним частково в «Історії сексуальності» та більшою мірою в «Герменевтиці суб'єкта». Філософською специфікою даного

проекту неklasичної антропології є використання дискурсу практик в якості базового філософського дискурсу. Так філософ відмовляється від класичної метафізики на користь неklasичного філософування. В основі його антропологічного проекту лежить принцип «практик себе» - практики самоперетворення людини. М. Фуко пропонує ряд дефініцій основного поняття свого проекту, однією з яких є наступна: «Практики себе – свідомі та відрефлектовані практики, за допомогою яких люди не тільки встановлюють для себе правила поведінки, але й прагнуть перетворити самих себе, змінитися в своєму унікальному бутті, зробити своє життя власним витвором» [1, с. 47]. Практика себе має телеологічний характер, оскільки націлена на досягнення певного кінцевого стану. Практики себе хоч і відрізняються самонаціленістю, проте неодмінно потребують Іншого й здійснюються в інтерсуб'єктивній перспективі. Оскільки мета, яку утворює практика, завжди є універсальною, загальнолюдською метою.

Поняття введене М. Фуко «практики себе» безпосередньо корелюється з історичним поняттям «турботи про себе», залучене з філософського спадку античної культури. Два поняття у проекті М. Фуко співвідносяться наступним чином – турбота про себе реалізується в практиці себе. М. Фуко приходить до висновку, що відношення принципів «пізнай самого себе» та «турботи про себе» як двох парадигм свідомості, історично змінювалось. Іншою парадигмою свідомості є припис «пізнай самого себе», який включений в «турботу про себе». Проте, для загального вектору європейського розвитку характерним є автономізація припису «пізнання себе» й в результаті підкорення ним практики турботи. М. Фуко пояснює питання «пізнання себе» звертаючись до його грецьких конотацій. Згідно давньогрецькому припису «пізнай самого себе» «слід було невпинно нагадувати собі про те, що ти, як не крути, всього лише смертний, не бог, і не треба ні занадто покладатися на свої сили, ні змагатися силою з богами» [1, с. 138].

Ідеї Фуко актуальні й сьогодні, незважаючи на те, що вони досить суперечливі. Йому вдалося висловити цілісне уявлення про те, що у процесі соціокультурної динаміки цінності тілесності дедалі більше переважають. Його ідеї, на жаль, підтверджуються сучасністю. Сьогодні аксіологізація тілесності є трендом сучасної культури, визначаючи кризове буття людини та суспільства.

Література:

1. Фуко М. История сексуальности-III: Забота о себе. - Москва: Рефл-бук, 1998. – 288 с.
2. Фуко М. Герменевтика субъекта / Мишель Фуко. – Санкт-Петербург: Наука, 2007. – 677 с.
3. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук / Мишель Фуко. – Санкт-Петербург, А-сэд, 1994. – 408 с.

Сушко Артем,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти, спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
Науковий керівник: **Нівня Анна,**
кандидат філософських наук,
доцент кафедри соціально-економічних дисциплін
Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЇ

Зважаючи на невирішені питання планетарного, регіонального та мікромаштабу, як ніколи стають актуальними проблеми соціальної екології. В даній роботі було розглянуто чинники впливу на соціальну екологію, а також запропоновано деякі шляхи вирішення поставлених проблем.

Розвиток нових медіа спричинив обговорення проблем доступності знань про стан довкілля, «права на місто», екологічної та економічної справедливості. Відсутність екологічних пріоритетів у визначенні стратегії розвитку багатьох міст, нерациональний підхід до використання окремих екосистем і компонентів природного середовища, міграція спричинюють появу низки складних соціально-екологічних проблем постіндустріального суспільства. Надумку дослідників, суто природничо-наукове дослідження стану довкілля не виправдало себе, що зумовило появу потреби у більш глибоких та узагальнюючих рефлексіях над взаємозв'язками між суспільством і природою [4, 38-39].

Проблеми, які стосуються соціальної екології, розглядали у своїх працях М. Бринчук, Т. Захарченко, В. Петров, К. Ситник, Ю. Шемшученко, Б. Щербицький та інші вчені. Проаналізувавши різноманітні підходи бачимо, що «термін «соціальна екологія» можна звести до двох основних способів розуміння: як академічної інтегративної наукової дисципліни та як течії соціальної філософії. Вітчизняні дослідники вважають, що світоглядні проблеми соціальної екології є сферою філософського осмислення. Соціальну екологію у XXI ст. вони розглядають як одну з основних течій екологічної філософії, які складають підґрунтя сучасного екологізму - різновиду сучасної ідеології і сучасного світогляду [4, с. 41].

Предметом соціальної екології є ноосфера- система соціоприродних відносин, а також процеси її формування та функціонування. На підставі змістовного розмежування вчені виокремлюють такі поняття, як соціальна екологія, соціологія екологічних проблем та екологічна соціологія [4, с. 40-41]. Основним завданням соціальної екології є вивчення механізмів впливу людини на навколишнє середовище та тих перетворень у ньому, які виступають результатом людської діяльності.

Проблеми соціальної екології сьогодні зводяться до трьох основних категорій:

- проблеми планетарного масштабу - глобальні прогнози на ресурси та населення в контексті інтенсивного промислового розвитку, тобто глобальна екологія, та визначення напрямків подальшого розвитку цивілізації;

- проблеми регіонального масштабу (регіональна екологія) - вивчення стану окремих екосистем на регіональному та районному рівнях;

- проблеми мікророзміру (екологія міста або соціологія міста) - вивчення основних характеристик та параметрів міських умов життя.

Проаналізувавши в ракурсі зазначених категорій екологічну інфраструктуру України, вчені доходять висновку, що вона перебуває в незадовільному стані. Екологічна інфраструктура фактично є не лише основою для захисту життєвого середовища та підтримки його високої якості, а й фундаментом цього середовища. Будівництво населених пунктів з екологічною інфраструктурою забезпечує не лише захист динамічного середовища, а й здатність протистояти зовнішнім і внутрішнім впливам без руйнування та зміни функціонування інфраструктури, а також здатність відновлювати первісний стан після впливу негативних чинників [1, с. 133-134].

Стан екологічного середовища безпосередньо впливає на здоров'я людей. В Україні «зростання онкологічних захворювань, що пов'язані з факторами довкілля, зумовлене наслідками аварії на ЧАЕС. Так, чітко встановлено зростання випадків раку щитоподібної залози, кровотворних органів, лімфатичної системи. Вчені Інституту урології НАМН України вперше в світі діагностували і довели ймовірність радіоіндукованого циститу та раку сечового міхура, опрацювали механізм радіаційного канцерогенезу» [2].

Вплив техногенних забруднювачів довкілля на людину призводить не лише до зміни адаптаційних реакцій та патоморфозу відомих хвороб, а й до появи нових - власне екологічних. Екологічна патологія формується як окрема значуща проблема, супутня науково-технічному прогресу [2]. Отже, для України серйозним чинником і ключовим каталізатором погіршення навколишнього середовища постала аварія на ЧАЕС, що призвела до зростання онкологічних та інших захворювань. Ця катастрофа стала застереженням для всього людства.

Несприятлива екологічна ситуація в Україні і сьогодні є причиною погіршення стану здоров'я населення. На думку вчених, чинники, що формують здоров'я сучасної людини, розподіляються таким чином: спосіб життя - 53%, екологія - 21%, спадковість - 16%, система охорони здоров'я - 10%.

За даними вибіркового дослідження, проведеного Українським інститутом суспільного здоров'я, тільки 4,4% чоловіків та 2,9% жінок працездатного віку від 20 до 59 років мають високий і вище середнього рівень здоров'я і знаходяться у так званій «зоні безпечного здоров'я». Проте, загрозою є те, що «зона безпечного здоров'я» весь час звужується. Адже середній рівень фізичного здоров'я має тільки 22,1% чоловічого населення та 19,4% жіночого.

Решта працездатного населення, а саме 73,5 % чоловіків та 77,7 % жінок, мають рівень здоров'я нижче середнього та низький. Як бачимо, таких є більшість.

Споживча частка людьми продуктів біосфери складає 10-25%, що на порядок вище тієї частки, при якій ще можливе повне відновлення. Крім того, світ стоїть на порозі третьої (після аграрної та індустріальної) цивілізаційної революції, а саме ноосферної. Стійкий розвиток повинен піти по-новому постіндустріальному шляху, по шляху становлення «інформаційного суспільства», що є одним із перших етапів на шляху становлення ноосферної цивілізації. Це якісно нова ступінь розвитку суспільства. Це перехід від пріоритету речовинно-енергетичних цінностей до інформаційних, оскільки за рахунок інформації зменшиться споживання речовин та енергії, що дозволить вирішити багато екологічних проблем [2]. Отже, зміна шляхів розвитку цивілізації в перспективі здатна покращити стан здоров'я населення.

Сьогодні в світі панують агресивні, навіть войовничі, споживчо-руйнівні принципи природокористування. На стадії індустріальної цивілізації вони досягли свого апогею. Стає зрозумілим, що подібний розвиток веде до загибелі біосфери. Всі види техногенної діяльності людини призвели до «цунамі» - гігантського хімічного та фізичного пресингу на усе живе на Землі.

Щоб удосконалити шляхи політики екологічної безпеки в сучасних умовах необхідно подолати серйозні проблеми, які зумовлюють підвищення екологічної небезпеки для здоров'я й життя людей в різних регіонах України внаслідок техногенної діяльності, небезпечних природних процесів та війни. Для вирішення вищезазначених проблем є необхідним:

- Формулювання стратегії екологічної безпеки; розробка програм впровадження природоохоронних заходів;

- подолання екологічної інформаційної ізоляції влади та населення України, постійне інформування населення про екологічні проблеми, впровадження нових правових інструментів з метою розширення можливостей участі громадськості у розв'язанні природоохоронних проблем;

- модернізація системи управління політики екологічної безпеки;

- застосування природозберігаючих технологій та формування екологічних обмежень (стандартів), контроль за викидами відходів, координація зусиль влади, населення, бізнесу; зняття мораторію на перевірку підприємств та їх заохочення працювати по екологічним стандартам;

- запровадження автоматизованої системи моніторингу та посилення відповідальності за порушення в сфері екології;

- вдосконалення системи управління - модернізація кількарівневої системи управління екологічною безпекою, що уособлює в собі державне, регіональне, місцеве і громадське екологічне управління;

- глобалізація екологічних проблем, вирішення їх на міжнародній арені створення міжнародних законів та договорів про охорону навколишнього середовища, національної системи охорони природи та використання природних ресурсів [3, с. 67]. – «Для того щоб подолати серйозні проблеми

екологічної безпеки для здоров'я й життя людей потрібно вирішувати зазначені питання, при чому пріоритетним має бути створення чіткої стратегії, розробка програми та природоохоронних заходів.

Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що соціальна екологія» визначається як академічна інтегративна наукова дисципліна та течія соціальної філософії. Сучасники розглядають її також як одну з основних течій екологічної філософії, що складають підґрунтя сучасного екологізму.

Оскільки проблеми соціальної екології в основному зводяться до груп планетарного, регіонального та мікро масштабу, то можна констатувати, що наразі необхідна більш дієва координація та кооперація з питань екології: боротьба з голодом, епідеміями, дитячою смертністю; розробка та впровадження науково обґрунтованих екологічних нормативів, нових екологічних технологій, програм з метою глибокого аргументованого попередження про наближення до порогу незворотних змін. Важливим є також привертання уваги людства до проблем екології, для чого необхідною є розробка міжнародних проектів, спрямованих на пізнання світу, в якому ми живемо і проблем, які йому загрожують.

Література:

1. Білокінь П. В. Екологічна інфраструктура - основа соціально-екологічного середовища // Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті. Матеріали XLV Міжнародної наукової студентської конференції (Полтава, 13–14 квітня 2022 р.). Полтава, 2022. С. 132-134.

2. Іванова К.А., Лантух А.П., Мирошніченко М.С. Антропогенний тиск та проблеми соціальної екології // Вісник ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія». 2011. Том 11, Вип 4(36). hURL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/1826/1/osobl_spivvidn_ro_ta_factoriv.pdf (дата звернення: 15.09.2022).

3. Омаров А. Е. Соціально-екологічна відповідальність бізнесу та питання екологічної безпеки в сучасних умовах // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2017. № 4. С. 64-75.

4. Тихомирова Ф. А. Соціальна екологія міста як проблемне поле соціальної філософії // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2019. Вип. 25. С. 38 – 45.

Тюска Валентина,

*к. п. н., доцент, доцент кафедри івент-індустрій,
культурології та музеєзнавства*

Мирончук Ірина, здобувачка

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

ОПП Культурологія, спеціальність 034 «Культурологія»

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, Україна

КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВА ДІЯЛЬНІСТЬ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Культурно-дозвіллева діяльність має свої, притаманні лише їй характерні риси. Здійснюється вона здебільшого у вільний (дозвіллевий) час, відрізняється свободою вибору, добровільністю, активністю, ініціативою різних соціальних груп та особистостей.

Феномен культурно-дозвіллевої діяльності на Рівненщині, який в своєрідній формі відобразив ряд глобальних соціально-економічних та соціокультурних тенденцій XXI століття, привертає увагу багатьох вчених. Це призвело до зростання соціального значення дозвілля, яке стало необхідною частиною життя людини в умовах психічних і фізичних перенавантажень.

Дозвілля традиційно є однією з найважливіших сфер життєдіяльності людства. Трансформації усіх сторін життя українського суспільства привели до зміни соціокультурної ситуації в області дозвілля.

Культура відіграє домінуючу роль у формуванні світогляду населення, його способу життя, визначає людську поведінку та повсякденні практики. Сфера культури та дозвілля впливає на особистісні пріоритети населення.

У межах культурно-дозвіллевої сфери інститут дозвілля формувався під впливом об'єктивних змін, зокрема, пов'язаних з індустріалізацією та урбанізацією суспільства, коли вільний час стає самодостатньою цінністю і набуває масового поширення. Звертається увага на культуру організації де є «спільні цінності, соціальні норми, настанови поведінки, що виробляються суспільством, підприємством, групою людей, що зобов'язують індивіда поводитися так, а не інакше без видимого примусу» [5, с.84]. У зв'язку з цим суттєво зросла цінність дозвілля для певних груп населення.

Увага до дослідження проблем культурно-дозвіллевої діяльності на Рівненщині зумовлена сучасними векторами соціокультурного розвитку та тенденційністю пропонованих культурних та дозвіллевих практик населення. За останнє десятиліття дозвілля розвивається як елемент способу життя і стало предметом уваги соціологічних і культурологічних досліджень.

Цимбалюк Н. стверджує, що «культурно-дозвіллева діяльність являє собою специфічне означально-смісловне відображення соціальної реальності. Вона актуалізує, інтегрує і творить культурно-дозвіллеву реальність за допомогою інноваційно-діяльнісних засобів, особливих видів і форм. Виникнення особистісної культурно-дозвіллевої потреби пов'язане з активізацією соціально-культурного поля і характеризується напруженою діяльністю людини. Під впливом включення у соціально організоване культурно-дозвіллеве середовище саме через форми інноваційної культурно-дозвіллевої діяльності відбувається розвиток і реалізація культурно-дозвіллевої активності соціальних спільностей. Отже, вона формується шляхом залучення

до участі в формах діяльності сучасних культурно-дозвіллевих закладів у контексті певного культурно-дозвіллевого середовища» [4, с.11].

Сьогодні важливою складовою такого середовища виступають бібліотеки. У Законі України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» зазначено, що «бібліотека – це бібліотечно-бібліографічний, культурно-просвітній і науково-допоміжний соціальний інститут, що забезпечує акумуляцію й загальнодоступність документально-інформаційних ресурсів (книг, документів та інших носіїв інформації), що містять і зберігають знання, придбані в процесі розвитку людства, що сприяють підйому інтелектуального й культурного потенціалу» [1, с. 2].

Діяльність бібліотеки з організації дозвілля досить різноманітна. У бібліотеці проводяться: масові, групові, індивідуальні форми роботи. Бібліотеки організують і проводять, крім обслуговування читачів, культурно-дозвіллеву діяльність: книжкові виставки, читацькі конференції, усні бібліографічні огляди, літературно-музичні вечори, презентації, вікторини, дні інформації, бесіди про книги, зустрічі з письменниками й багато чого іншого.

Головне завдання цих культурно-освітніх закладів – прищепити читачу любов до книги й ставлення до книг як одного з головних джерел інформації. По-перше, вона залучає відвідувачів до читання, а, отже, і до самоосвіти, самовиховання, самоорганізації свого дозвілля. І, по-друге, книга є одним із головних джерел інформації.

Можемо зазначити, що бібліотека є безпосереднім середовищем із проведення освітньої, мистецької та дозвіллевої діяльності.

У нашому дослідженні, ми зосереджуємо увагу на культурно-дозвіллевій діяльності обласної бібліотеки Рівненщини.

Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека – один із найбільших культурних центрів краю (заснований в лютому 1940 року як Рівненська державна обласна бібліотека), регіональне сховище творів друку, обласний депозитарій краєзнавчих видань, науково-інформаційна установа, доступна для всіх верств населення. Безумовно, в непростих умовах сьогодення, які сформувала спочатку всесвітня пандемія коронавірусу, а згодом – й абсурдні військові дії північного сусіда, книгосховище запрацювало, прийнявши виклики часу та обставин.

Більше 15 років у «Рівненській ОУНБ функціонує Інтернет-центр «Окуляр» для людей з порушеннями зору, який відкрито за підтримки Посольства США в Україні» [2, с. 13]. Карантин, який почався в Україні у березні 2020 р. у зв'язку з пандемією, не завадив навчальному процесу в Інтернет-центрі – індивідуальним заняття з оволодіння сенсорним телефоном для незрячих та людей з порушенням зору з використанням спеціальних додатків штучного інтелекту. Всі учасники навчання швидко адаптувалися до нових реалій та перейшли на дистанційну форму. Тренер Інтернет-центру «Окуляр» проводив свої заняття з користувачами за допомогою програм віддаленого доступу TeamViewer, AnyDesk та додатків Zoom, Viber [2, с. 14].

Працівники Рівненської ОУНБ старанно працюють над формуванням фонду аудіокниг сучасної української та світової літератури. Із грудня 2019 року бібліотека публікує власний контент на окремому сайті «Аудіобібліотека», з яким можуть ознайомитися користувачі книгозбірні.

Також у Рівненській ОУНБ у рамках спільного з Посольством США в Україні проекту «Window on America» діє розмовний клуб English Club, що функціонує у бібліотеках, котрі приєдналися до проекту. У 2020 році формат роботи English Club змінився: відвідування довелося спочатку призупинити, але згодом робота клубу перейшла в режим онлайн і стала дистанційною, що призвело до необхідності опанування нових інтернет-сервісів для ефективної комунікації. Одним із них стала програма Zoom.

Спеціально для членів клубу працівники бібліотеки склали Coronavirus (COVID-19) English glossary: Terms to know (Словник англomовних термінів, пов'язаний з пандемією) для того, щоб спільнота учасників могла орієнтуватися в сучасних термінах, які пов'язані з COVID-19.

У 2021 році на Рівненщині стартувала соціально-культурна ініціатива – «Велике читання. Рівненщина читає «Паперові солдати» Братів Капранових», покликана популяризувати книгочитання, як усвідомлено обрану життєву стратегію задля всебічного та гармонійного розвитку особистості, сприяння духовному та інтелектуальному розвитку краян, піднесенню їх патріотичних почуттів. На теренах області така подія проводиться вперше. Її організатори: Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека у партнерстві з бібліотеками територіальних громад області, ГО «Рівненське обласне відділення Української бібліотечної асоціації», КП «Рівнекнига»»[3].

Також у 2021 році Рівненська ОУНБ реалізувала локальний проект «PRO. Читання: Книга Рівненщини», який спрямований на розвиток інноваційних форм промоції читання, вироблення ефективної системи інформування про українські книги, читання як терапію та адаптацію персоналу і бібліотек до роботи в онлайн-середовищі. Відеоподкасти проекту доступні на офіційному каналі Рівненської ОУНБ в YouTube. І це – неповний перелік ініціатив та проектів за участю Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки»[3].

Культурно-дозвілєва діяльність Рівненської ОУНБ після початку воєнних дій в нашій державі теж набула нових форм. Окрім традиційних офлайн зустрічей та заходів, у роботі бібліотеки набули популярності й зручності онлайн конференції та презентації. У стінах бібліотеки проводяться покази історичних фільмів, кінострічок для людей із порушенням слуху, мультфільмів – для дітей.

Окрім того, у приміщенні бібліотеки практикуючим психологом надається психологічна підтримка громадян під час війни, проводяться арт-терапевтичні заняття «Як вберегти себе та допомогти іншим в реаліях війни».

У закладі давно проводяться курси з вивчення англійської та інших мов для дітей, а від початку війни тут можна опанувати й рідну – бібліотека пропонує двічі на тиждень відвідувати курс «Переходь на українську!».

Таким чином, головна книгозбірня Рівненщини попри теперішні реалії в країні є провідником нових послуг культурно-дозвіллевої діяльності для дорослих, молоді та дітей.

Література:

1. Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (зі змінами й доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1995. № 7. 45с.
2. Посилення спроможності публічних бібліотек в контексті цифровізації суспільства : матеріали круглого столу, м. Рівне, 23 верес. 2020 р. / Рівнен. обл. універс. наук. б-ка, Рівнен. обл. від-ня Укр. бібл. асоц.; уклад.: Н. П. Волян; наук. ред., редагування: О. Л. Промська; відп. За вип.: В. П. Ярошук. Рівне: [б. в.], 2020. 44 с.
3. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека. Офіційний сайт. URL: <http://libr.rv.ua>. (дата звернення: 20.11.2022).
4. Цимбалюк Н. М. Інституціональна модернізація культурно-дозвіллевої сфери в Україні: автореферат дис... д-ра соціол. наук. К.: Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. 2005. 34 с.
5. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький [та ін.]; за наук. ред. Є. Р. Чернишової; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». К.: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. 230 с.

***Інна Федорова,**
здобувачка третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти ОНП «Філософія»,
спеціальність 033 Філософія
Науковий керівник: **Поплавська Тетяна,**
кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії, соціології
та менеджменту соціокультурної діяльності
Університет Ушинського, м.Одеса, Україна*

КОНЦЕПТ ХОЛІСТИЧНОЇ ЛЮДИНИ У ПРОСТОРИ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

У сучасних умовах лабільного існування людини у світі, в якому домінують економічні інтереси, політичні амбіції та ледь помітні духовно-моральні цінності, загострюється та оптимізується вічна проблема людського буття, її сенсу, мети та призначення. Трансформації, що відбуваються в суспільстві, провокують поведінкові конфлікти, соціальну деструкцію, які виражаються у втраті ціннісних орієнтирів, втраті цілей і буттєвих смислів.

Людина як родова істота потребує пошуку рівноцінного становища у світі, гармонійного існування у новому типі самовизначення. Така потреба пов'язана з розщепленням онтологічної структури людського буття, наслідком якої стає втрата позитивної основи існування людини.

Теоретично розв'язання цієї проблеми вимагає розробки моделей і програм осмислення людини як органічної єдності різних рівнів та аспектів її існування, а також змістовного аналізу концептуальних основ людського буття, що сприяє розкриттю феномену людини у всіх його проявах. Тема холистичної людини набуває особливого інтересу у зв'язку з дедалі більшим ходом суспільного розвитку, що все більше прискорюється і вимагає перегляду всього ряду нормативно-ціннісних структур соціальної системи, вироблення нової парадигми, в центрі якої розташовується інтегративний образ людини, що визначає подальший розвиток історії. Поряд із завданнями економічного та соціального розвитку суспільства постає не менш важлива проблема духовного вдосконалення людини та зміни її внутрішнього простору, вирішення якої пов'язане з генерацією нових можливостей творення буття.

У теоретичному аналізі проблеми холистичної людини необхідно виходити з певної системи взаємопов'язаних універсалій, які, відбиваючись одна в одній, у взаємодіях утворюють гранично загальну картину людського світу. Поняття холізму у просторі філософського знання виступає композиційним принципом та вираженням тематичної єдності змісту низки фундаментальних проблемно-творчих проблем і концептів, більшість з яких так чи інакше є частинами чи компонентами єдиної теми – проблеми цілісності людини, тому так важливо її дослідити. Відсутність філософської теорії холистичної людини ускладнює постановку та вирішення більш конкретних питань, пов'язаних із пізнанням та освоєнням людиною свого буття.

Аналіз людського буття як цілісного феномену несе у собі чималий гуманістичний пафос: через опис за допомогою фундаментальних ідей взаємопов'язаних рівнів та аспектів складної реальності людського світу можна знайти оптимальні «сценарії» та шляхи розгортання його суттєвих подій та опанувати способи впливу на процеси розвитку людини. Ідея холізму пов'язана з ідеєю оптимуму, що містить у собі комплексне планування та прогнозування, можливість поєднання результатів суспільного розвитку з цілями та прагненнями індивідів. Потреба у створенні холистичного образу людини диктується тим, що на її основі можуть бути вироблені обґрунтовані критерії гуманістичного ставлення до особистості та розроблені ефективні умови соціального устрою; такий образ виступає як специфічний орієнтир при формулюванні загальних принципів і установок людської діяльності в сучасному житті, що забезпечують оптимальні умови для вдосконалення людини та суспільства.

Кожна філософська концепція людини (навіть якщо вона апріорно визначає її сутність якоюсь окремою властивістю або виявляє в ній незмінні та суперечливі характеристики, приналежність до різних світів) шукала шляхи

побудови холистичного людського буття, єдиного у своїх проявах особистості. Ідеї гармонії, трансцендування, творчості, гуманізму, темпоральності, духовності, самоідентичності, моралі становлять сутнісну основу людського буття та утворюють концептуальне поле, у рамках якого формувався холистичний образ людини. Характерні особливості його становлення пов'язані з розвитком філософського знання та зростаючим рівнем самосвідомості та самовдосконалення людини.

Класична філософія абсолютизувала гносеологічне ставлення людини і світу і підкреслювала привілеї об'єктивності, внаслідок чого затемнявся їхній буттєвий зв'язок та онтологічне існування людини. Передбачалася наявність системи образів, що визначають підходи до осмислення основних сфер буття та відповідний режим їх реалізації: поширення, процедури зіставлення та вимірювання, закріплення у конкретних формах духовної та практичної діяльності. Розвиток буржуазного виробництва коригував і визначав соціальну значущість схем мислення та діяльності людини, які обслуговують серійне виробництво речей, позбавлених індивідуальних властивостей.

Механістичний підхід до світу створив відповідний образ людини, що втрачає не лише індивідуальні особливості, а й власний процес буття, динаміку саморозвитку. Узагальнений образ людини, виступаючи як міра діяльності людей, виявляв значення норми та створював надійні умови для порівняння поведінки абстрактних індивідів відповідно до встановлених регулятивів суспільних відносин. Образ людини як гносеологічного суб'єкта діяв у координації з узагальненим чином природи, яка представлялася як механізм, абстрактний об'єкт, що піддається маніпуляції та поясненню за допомогою стійких, чітко визначених класичних способів пізнання. Коли форма опису та експлікації об'єктів попередньо задана, деякі їх якості та властивості не вписуються в схеми, залишаються в «тіні», і об'єкти постають в усіченому вигляді. «Чим більше досконалості ми надаємо нашим природно науковим теоріям, тим більше ми віддаляємось від дійсності» [1,с.209]. На думку Р. Ріккєрта, науки про культуру точніше відображають реальність, ніж науки про природу, оскільки розглядають явища не з погляду безособових законів необхідності, а відповідно до об'єктивно існуючих цінностей.

Зведення раціоналізмом сутності світу і людини до розуму, а духовної діяльності до пізнавальної, викликало невдоволення сучасної філософії, «Нашим ученим потрібне щось більше, ніж знання: їм потрібно мати також і мудрість, а мудрість я визначаю як знання плюс пізнання його обмежень», - писав В. Франкл [2,с.90-91].

Загалом для класичної раціоналістичної філософії, де розум трактувався як щось надіндивідуальне (норми, ідеали), було характерним уявлення про людину як активно діючого індивіда, здатного до раціонального пізнання і «розумного» облаштування свого буття. Основою цього є те, що суб'єкт постає як «самозростаюча» вартість, капітал, який хіба що призводить до спільного знаменника розрізнені дії. Раціональність соціальної дії при цьому

сприймається як можливість його чіткого співвіднесення з надіндивідуальними «метафізичними» структурами, що й усвідомлюється як нормативна та регулятивна функції ідеального. Все може бути зрозуміле людиною, буття є зрозуміле буття. Культ розуму був викликаний зростанням віри у можливість радикальної перебудови світу відповідно до ідеалів. Реальний розвиток суспільства перекинув всі сподівання людини на розумне облаштування свого буття.

У сучасній західній філософії відбувається руйнація концепції раціональності, тобто констатується факт виникнення явної суперечності між метою, засобами та реальним результатом. Сенс результатів дій людини виходить за межі її розуміння, цілей, потреб. Представники Франкфуртської школи причину нелюдяності цивілізації побачили в тому, що знання — це сила, але не звільняюча, як думали просвітителі, а поневолююча людину. М. Хоркхаймер та Т.В. Адорно посилаються на Ф. Ніцше, який «показує, як поневолення всього природного самовладним суб'єктом зрештою досягає свого апогею саме в пануванні сліпо об'єктивного, природного» [3, с.14].

Прагнення раціонального оволодіння природою передбачає порушення єдності людини і зовнішнього світу, розгортається в систему експлуатації природи і людини, призводить до появи масової культури. Причини нового типу варварства криються в наявності такого собі метафізичного суб'єкта як символу влади і панування людини над зовнішньою природою. Основний парадокс подібного типу відносин полягає в тому, що панування над зовнішньою природою вимагає насильства над природою внутрішньою, викорінення всього природного, духовно-життєвого та утворення раціонально-знеособленої самості, націленої на тотальну владу та володіння.

У сучасній західній філософії ця проблема описується як ситуація вибору між володінням та буттям. Йдеться про відому дилему «мати чи бути», чітко сформульованої Е. Фроммом, а ще раніше осмислюваної А. Шопенгауером. Але якщо А. Шопенгауер виходить із того, що будь-яке обмеження, квієтизм волі сприяє вдосконаленню особистості, то Е. Фромм аналізує ті руйнівні наслідки, до яких призводить орієнтація на володіння у соціальній сфері (агресія, насильство, несвобода).

Прагнучи до володіння речами, людина розглядає себе як предмет, відокремлений атом, а навколишнє в цілому як абстракцію. Буття затьмарюється, якщо те, чим ми володіємо, поневолює нас. Володіння — це характеристика того, що раціонально, що можна поділити та порахувати, а буття завжди цілісне та неподільне. Зростання аналітичної свідомості та діяльності розколює єдине буття та порушує гармонію світу. У сфері буття зникає межа суб'єктивного та об'єктивного, а різниця між тим, що в мені, і тим, що переді мною, втрачає своє значення. Буття означає відкритість для всього нового, незвіданого; здатність слідувати і приймати реалії, що змінюються; реалізацію особистістю духовного призначення та своєї внутрішньої сутності. Ситуація «мати» характеризує людину як істоту, яка потурає своїм тілесним

потребам. Пріоритет володіння діяльності заважає прояву творчих можливостей і призводить до руйнації зв'язків людини з навколишнім світом. Орієнтація людини на необмежене володіння породила екологічну кризу.

Очевидно, рішення багатьох завдань буття людини у світі залежить від її здатності узгодити різні способи самореалізації, єдність яких має бути висвітлена ціннісними формами свідомості (відповідальність, совість, гуманізм, обов'язок), заснована на прагненні людини до досконалості та повноти самобуття. Цілісність людини (і всіх її характеристик) можна побудувати шляхом консолідації модальностей людського буття - пізнання, самопізнання, спілкування, які є не тільки способами буття, а й аксіологічним заходом оволодіння людиною природним та соціальним світами. Змістовні аспекти будь-якого з аксіологічних понять (духовність, свобода, нормативність тощо) розкриваються крізь призму цієї єдності.

Підкреслюючи багатоплановість і високий філософський і науковий рівень багатьох досліджень у вивченні проблеми холістичної людини, слід зазначити, що більшість їх акцентувала свою увагу на окремих сторонах і пластах людського буття, яке у всій органічній цілісності своїх властивостей і характеристик ще не стало предметом самостійного філософського дослідження, у контексті актуальних сучасних проблем. Накопичений теоретичний і фактичний матеріал, різні підходи та дискусійні точки зору в обговоренні образу холістичної людини та шляхів її теоретичного опису вимагають поглибленого вивчення історичного та сучасного стану цієї проблеми, а також подальших творчих розвідок у цьому напрямку.

Література:

1. Риккерт Г. Границы естественно-научного образования понятий; Логическое введение в исторические науки . Санкт-Петербург: Издательство Е. Л. Кусковой, 1903. 315с.
2. Франкл В. Человек в поисках смысла, Москва:Прогресс, 1990. 368 с.
3. Хоркхаймер М., Адорно Т.В. Диалектика Просвещения. Философские фрагменты. Санкт-Петербург:Медиум, Ювента, 1997. 312 с.

*Цевух Юлія, кандидат економічних наук,
доцент кафедри світового господарства і МЕВ
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, м. Одеса, Україна*

*Цевух Людмила, кандидат медичних наук,
доцент кафедри стоматології дитячого віку
ОНМедУ, м. Одеса, Україна*

СУЧАСНЕ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Дистанційне навчання змінило умови і реалії звичного устрою освітнього процесу: відсутній єдиний фізичний простір, де б знаходились студенти і викладачі. Навпаки, кожен має можливість підключитись до заняття, знаходячись у різних місцях, що формує єдиний віртуальний простір. За нових умов, постають і нові питання: яким чином викладати матеріал, пояснювати завдання, заохочувати, мотивувати і, головне, контролювати засвоєння матеріалу і робити висновки про успішність студентів? Такі умови спричинили нові виклики і завдання як перед усією системою вищої освіти, так і перед кожним викладачем, зокрема. Опинившись у незвичних умовах праці, викладачам доводиться переосмислювати та модифікувати існуючі та давно знайомі підходи до освітнього процесу. У зв'язку з впровадженням дистанційного навчання, вважається доцільним проведення поглибленого аналізу проблем навчання та мотивація студентів ВНЗ в сучасних умовах.

Психолого-педагогічні аспекти організації навчання і мотивації занять слухачів досліджували такі провідні науковці як Я. А. Коменський, О. В. Сухомлинський, К. Д. Ушинський та інші. Серед сучасних дослідників необхідно відмітити таких вчених як: А. Алексюк, Ю. Бабанський, О. Безносок, О. Безпалько, Е. Борисова, І. Булах, Л. Гриценко, Л. Дзюбка, І. Княжева, В. Кремень, А. Маркова, М. Махмутов, І. Мельничук, М. Сакович, А. Телецька, Н. Тализіна, Н. Хвесеня та ін.

Проблеми, що виникли, і способи їх вирішення можна умовно угрупувати наступним чином:

По-перше, дистанційний формат проведення занять сприймається студентами по-іншому: на відміну від занять в єдиному фізичному просторі, тобто аудиторії, вони менше зосереджені, їх увагу можуть відволікти сторонні суб'єкти та обставини. Викладання лекційного матеріалу потребує від викладача додавати більше зусиль до привертання і утримання уваги студентів, використовуючи мультимедійні демонстрації та інтерактивні методи роботи з аудиторією. У цьому випадку, доречним є сократівський метод читання лекцій, під час застосування якого викладач підтримує контакт з аудиторією за допомогою поставлення питань і отримання коротких відповідей стосовно їх умовиводів.

По-друге, постановка завдання вимагає від викладача більшої деталізації і роз'яснення, особливо з урахуванням розміщення усіх завдань на одній з Інтернет-платформ (Google Classroom, Microsoft Teams або інших). Завдання мають бути прописані настільки чітко і детально, щоб усі студенти, які не були присутні на занятті, змогли зрозуміти, що від них вимагається. Доречним є завантаження прикладу вирішення вправ або оформлення рефератів, презентацій, тощо.

По-третє, мотивація студентів до навчання є ключовим чинником засвоєння нових знань, отримання навичок, успішного складання відповідного виду підсумкового контролю. У сучасних студентів може виникнути ілюзія, що можна приділяти набагато менше уваги і вкладати менше зусиль у навчання,

адже це онлайн формат. Однак це не відповідає дійсності, оскільки їм необхідно засвоювати повну програму навчання. Звичайно, таке ставлення з'являється не в усіх здобувачів вищої освіти, однак про цей момент необхідно пам'ятати. Тому викладачеві доводиться проводити роз'яснювальну роботу і мотивувати студентів. Якщо звернутись до дефініції поняття «мотивація», то у загальному розумінні це ентузіазм щось робити, займатись якоюсь діяльністю [8]. Треба відмітити, що мотивація учнів досліджена з різних боків багатьма авторами у педагогічній психології, у той час, як мотивації студентів вищих навчальних закладів присвячено порівняно меншу кількість робіт. Тим не менш, можемо спиратись на фундаментальні праці провідних науковців у дослідженні учбової мотивації. К. Д. Ушинський, досліджуючи учбову мотивацію, звертав увагу на інтерес до навчання та пояснював, що примушення до навчання без інтересу ніяк не заохочує до отримання нових знань, а навпаки вбиває інтерес у учнів [5]. В. О. Сухомлинський писав про необхідність не тільки отримання нових знань учнями, а ще й виховання поваги і любові до праці [3]. Маркова А. К. вважала, що найважливішим аспектом сучасного навчання є процес формування мотивації учнів, наголошуючи, при цьому, що педагог повинен приділяти увагу як самому процесу навчання, так і розвитку особистості учнів [2].

Сучасні автори Дзюбка Л. і Гриценко Л. відмічають, що людина привчається до системного навчання у молодшому шкільному віці, потім вчиться самостійно здобувати знання і вже в юнацькому віці набуває здатність до самоосвіти, тому важливим є формування позитивної мотивації учбової діяльності [1]. Телецька А. наголошує, що успішне навчання залежить як від засвоєння знань, так і від наявності мотивації до навчання [4].

Отже, важливість мотивації до навчання є одним з ключових чинників успішності учнів та студентів на усіх рівнях освітнього процесу. Саме тому, викладачі докладають якомога більше зусиль до того, щоб спонукати і заохочувати своїх слухачів до відвідування занять, виконання завдань та успішного складання контролю по усім дисциплінам. Методи, за допомогою яких викладач може мотивувати студентів до навчання, є наступними: сократівський спосіб читання лекцій, надання зворотного зв'язку аудиторії з проведень доповідей у позитивній манері за принципом «гамбургеру» (сказати про те, що було зроблено добре, потім – що можна покращити і знову про гарно виконану роботу), проведення дискусій та обговорення проблемних питань, нарахування додаткових балів за творчі завдання та завдання, що відповідають нормам академічної доброчесності та ін.

По-четверте, деякі з традиційних методів навчання виявляються навіть кращими за умов дистанційної роботи, інші – вимагають переосмислення та трансформації. Читання лекції відноситься до традиційних методів навчання і слугує інструментом донесення знань до слухачів. Під час підключення до дистанційної конференції, викладач може проводити демонстрацію лекційного матеріалу у вигляді презентації, що є навіть зручнішим, у деякому сенсі, ніж в

аудиторії, оскільки не вимагає додаткового мультимедійного обладнання. Проведення практичних та лабораторних занять ускладнюється неможливістю безпосередньої участі кожного студента у фізичному контакті з об'єктом дослідження: моделювання ситуації, лабораторний експеримент та інші види стають недосяжними. Тому викладачу доводиться засвоювати нові підходи та трансформувати старі.

Базуючись на власних попередніх дослідженнях [6; 7], проведемо аналіз основних методів навчання в умовах дистанційної роботи:

1) Лекція відноситься до академічного методу навчання і є невід'ємною складовою навчального процесу. Застосування даного методу, з одного боку, розвиває навички уваги та слухання у студентів, з іншого – не вимагає додаткового обладнання як при роботі в аудиторії; надає можливість проводити для великої кількості слухачів. У той же час, лекція не надає достатньо зворотного зв'язку з аудиторією, проте, це може бути компенсовано на практичних заняттях.

2) Дискусія відноситься до інтерактивного методу навчання і слугує вдалим інструментом розвитку навичка публічного виступу у студентів. Цей метод підходить для роботи з малими та середніми групами студентів, заохочує їх до участі; розвиває інтерес до предмету дисципліни. З іншого боку, при проведенні дистанційних занять викладачу треба докладати більше зусиль для заохочення студентів приймати участь; також метод не підходить для великих груп слухачів.

3) Ділова гра вчить студентів працювати в команді та нести відповідальності за свій етап роботи. Позитивною характеристикою методу є те, що кожен студент отримує вузький спектр завдань, які необхідно виконати, що спонукає студентів приймати участь і проявляти активну позицію. Слід зауважити, що метод підходить тільки для малих груп слухачів, а до участі важко заохочувати студентів з низьким рівнем мотивації.

4) Вирішення кейсів є зручним методом групової роботи у викладанні соціальних та медичних наук, спонукає студентів до аналізу і синтезу, критичного мислення, застосування теоретичних знань на практиці, підходить для малих та середніх груп студентів. Це залучає студентів до активної роботи та допомагає проявити творчий підхід у вирішенні складних завдань, тому вони зазвичай позитивно реагують на такий вид комунікації,

5) Фасилітація є ефективним методом групової роботи, вчить слухачів орієнтуватися в різних умовах та працювати в команді, підвищує зацікавленість учасників у навчальному процесі, залучає усю групу до співпраці. Педагогічна фасилітація сприяє самоорганізації студентів, розкриттю творчих здібностей та розвитку особистості. Цей процес можна пояснити як створення сприятливих умов для слухачів у процесі навчання, який може проводитись у формі фасилітативної дискусії або фасилітативної сесії. Даний метод стає дедалі все більш популярним і не тільки у вищій освіті, але й у менеджменті.

б) Дослідження відноситься до активного методу навчання з точки зору класифікації за ступенем участі суб'єктів освітнього процесу. Такий метод розвиває навички самостійної роботи, самоосвіти, та застосування отриманих знань. У той же час, вимагає підвищеного контролю з боку викладача та перевірки на відсутність плагіату.

По-п'яте, в умовах дистанційного формату навчання виникає проблема недоброчесного ставлення до виконання самостійних завдань студентами, також ускладнюється реалізація поточного контролю якості отриманих знань у формі тестових питань. Якщо усі студенти отримують однаковий тест і час на надання відповідей, то яка вірогідність, що кожен буде працювати над завданням суто самостійно? Зрозуміло, що низька. У зв'язку з цим, одним з шляхів вирішення цієї задачі може бути наступне: демонструючи на екрані тестові питання, викладач викликає кожного з них надати відповіді на декілька питань і фіксує бали за кожну вірну відповідь, що надає можливість тримати аудиторію залученою до процесу увесь період часу, який відведено на проведення поточного контролю. Наприкінці заняття, в ході якого проводився поточний контроль, викладач сумує усі бали, отримані кожним студентом, надаючи зворотній зв'язок з приводу рівня їх підготовки.

Таким чином, впровадження дистанційного формату навчання продемонструвало необхідність трансформації підходів до викладання матеріалу, організації начального процесу та контролю отриманих знань слухачів. Вочевидь, що кожен метод навчання має свої переваги та недоліки, тому викладачам доводиться володіти, застосовувати та, навіть, опановувати нові методи і підходи до роботи з аудиторією. За таких умов, подальші дослідження варто провести у напрямку аналізу ефективності різних методів дистанційної роботи у вищій школі.

Література:

1. Дзюбко Л. В. Мотивація навчальної діяльності як психолого-педагогічна проблема / Л. В. Дзюбко, Л. І. Гриценко // Психолінгвістика. – 2009. – Вип. 4. – С. 33-43. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2009_4_5
2. Маркова А. К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте: Пособие для учителя — М.: Просвещение, 1983. – 96 с.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5 томах. / В. О. Сухомлинський; голова ред. кол. О. Г. Дзевєрін. – Київ: Рад.шк., 1976-1977.
4. Телецька А. О. Поняття про навчальну мотивацію в психолого-педагогічній літературі // Матеріали наукової конференції (2017-2018 рр.). Том 2. – Режим доступу – <https://jpvvs.donnu.edu.ua/article/view/7238>
5. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори [Текст]: у 2 т. Т. 1 : Теоретичні проблеми педагогіки / К. Д. Ушинський. – К.: Рад. шк., 1983. – 488 с.
6. Цевух Ю. А. Новые требования к повышению эффективности образования в современных условиях / Ю. А. Цевух // Conferinta stiintifica internationala

«Competitivitatea si inovarea in economia cunoasterii». – Chisinau: Academia de studii economice din Moldova. – 2009. – С. 76-80.

7. Цевух Л. Б., Курунова Ю. О. Особливості навчання студентів медичного університету в сучасних умовах // Інновації в стоматології, - №4, 2015. = с. 61-64.

8. Cambridge Dictionary // [Електронний ресурс] – Режим доступу – <https://dictionary.cambridge.org/>

Ювсечко Ярослав,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри міжнародної комунікації та політології
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна

РОЛЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Сучасна роль релігії у суспільстві доводить, що у світоглядному та інституційному прояві вона може виконувати й успішно виконує функції соціальної і політичної консолідації. Церковні інституції вже давно не лише присутні у громадському житті, але й нерідко прямо впливають на діяльність владних структур країни. Релігійні організації беруть безпосередню участь у політичному житті, широко залучають своїм впливом до виконання соціально-політичних завдань різноманітні світські організації та навіть створюють їх.

Релігія є одним із найдавніших соціальних феноменів. Принаймні, вона, вочевидь, давніша за інститути економічні, політичні та освітні, і, як мінімум, давністю не поступається інституту сім'ї. Слід зазначити, що релігія як важливий соціальний інститут здатна підтримувати певну систему суспільних цінностей, що об'єднують її віруючих, бо забезпечує світогляд своїх прихильників метафізичним фундаментом, ступінь потреби у якому може значною мірою варіюватися залежно від культури чи індивіда.

Хоча громадянське суспільство не є політичним феноменом, але разом із тим воно є передумовою становлення політичної демократії. В його рамках діють політичні утворення: політичні партії, об'єднання, клуби, спілки, засоби масової інформації, механізми виборчого процесу, політичне представництво. Громадянське суспільство у такому своєму вияві є соціально організованою структурою, що складається поза кордонами суто політичних структур, але огортає їх, оскільки вони також є його сегментом, складається з громадян й утворено громадянами [2, с. 9].

Релігійні організації мають як внутрішні, так і зовнішні виміри своєї діяльності. Будь-яке розвинуте віровчення не може абстрагуватися від реального навколишнього життя, тому церкви мають своє соціальне вчення або соціальну доктрину. Ці, обґрунтовані не наукою, а власними віросповідними

догматами, соціальні концепції безпосередньо формують соціальну культуру віруючих, їх соціальну етику, впливають на процес їх соціалізації. У взаємодії чи у боротьбі з іншими соціальними ученнями, філософіями, концепціями вони формують суспільну свідомість, впливають на суспільні настрої та суспільне життя. Суспільно-політична історія дає багато прикладів використання релігійних спільнот в інтересах окремих політичних чи інших груп, зловживання ними для досягнення певних політичних цілей. З іншого боку, політичні процеси й події часто набувають релігійної форми у вигляді освячення церковними ієрархами політичних чи суспільно-політичних революцій, рухів, подій чи освячення діяльності певних політичних лідерів.

Таким чином, впливаючи на форми й зміст діяльності, що має своєю метою регулювання взаємин між людьми для забезпечення певного стану суспільної одиниці, формуючи спосіб усвідомлення групових потреб, інтересів та засобів їх задоволення, релігія (релігійні організації) впливає на суспільно-політичну свідомість людей. Наявність потужних релігійних інституцій може позначатися на політичній системі суспільства, на формуванні й функціонуванні державної влади. За релігійною ознакою можуть утворюватися й функціонувати партії та громадські об'єднання. Вони створюються на суто релігійній приналежності або з людей різних політичних поглядів, це можуть бути так звані “традиційні віруючі” чи зовсім невіруючі, але такі, що поділяють певні релігійні (конфесійні) цінності та вважають їх об'єднуючим чинником. Що стосується участі церкви у суспільно-політичному житті певної країни, її форм і способів взаємодії з громадянським суспільством, то у кожному релігійному середовищі існує власне ставлення до земної долі не лише своїх adeptів, але й усього соціуму. Кожне релігійне об'єднання на теоретичному рівні обґрунтовує чи на емпіричному рівні усвідомлює приналежність своїх вірних до різних соціальних груп, їх політичні, економічні та культурні орієнтації [2, с. 9-10].

Важливим завданням взаємодії релігії та політики є осмислення з релігійної точки зору процесу формування громадянського суспільства. Знаковими точками цього процесу стали два українські Майдани – 2004 та 2014 року. Революція гідності 2014 року, як і раніше Помаранчева революція, дали потужний поштовх для формування громадянського суспільства в нашій країні.

У більшості європейських країн формування громадянського суспільства відбувалося без участі церков, а то й навіть всупереч церквам. Україна в цьому сенсі стала виключенням – тут церкви активно підтримали Майдан і тим самим долучилися до процесу становлення громадянського суспільства. Як виявилось, Церкви здатні і повинні продовжувати відігравати активну роль у цьому процесі. Вони, як приклад, могли б суттєво посприяти формуванню нових засад соціальної етики України.

Згідно з результатами соціологічних досліджень, переважна більшість (74%) українських громадян упевнені в тому, що “Церква завжди має ставати на бік людей і боронити їх від свавілля влади”. Загалом, за показником довіри

Церква продовжує утримувати першу позицію серед суспільних і політичних інститутів. Більшість громадян регулярно засвідчують ту чи іншу міру довіри до Церкви. Наразі її висловили в середньому 66% опитаних: від 88% жителів Заходу до 53% жителів Сходу України [3].

На сьогоднішній день до гострого суспільно-політичного протистояння всередині країни додалося зовнішнє втручання: Російська Федерація, яка з початку 2000-х років докладала значних зусиль до організації і підтримки проросійських рухів в Україні, перейшла до відкритої агресії. У цій ситуації релігійні організації (мова про ті, які не асоціюються з країною-агресором) залишаються найбільш усталеним, структурованим, впливовим і розповсюдженим інститутом громадянського суспільства з усіх, що зараз діють. Очевидно, що такі інститути, як політичні партії чи громадські організації, мають значно менше поширення, впливу і довіри в суспільстві.

Україна вже демонструвала, що релігія і Церква можуть бути не гальмом, а каталізатором процесу формування громадянського суспільства. Отже, громадянське суспільство, побудоване на релігійних цінностях, теж можливе. Але воно не відбудеться автоматично. Потрібне радикальне переосмислення стану Церкви у суспільстві та розвиток нових парадигм співпраці між ними. Зокрема, Україна своїм прикладом може запропонувати нову модель стосунків Церкви з державою, а саме перейти до трьохвимірного трикутника “Церква-суспільство-держава”.

Наразі релігійні організації значною мірою налаштовані на партнерство з державою і громадянським суспільством України. Вони готові допомагати “в новому відродженні української держави”. Для реалізації цих можливостей необхідно найперше усунути загрозу зовнішнього військового втручання, а також розв’язати внутрішній суспільно-політичний конфлікт. І розв’язати його можливо через стратегічне партнерство релігійних організацій, громадянського суспільства і держави. Роль релігії для майбутнього України майже напевне буде надважливою.

Література:

1. Майдан і Церква. Хроніка подій та експертна оцінка. / За ред. Филипович Л., Горкуші О. – К. 2014.
2. Рибачук М. Громадянське суспільство і церква. // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Випуск 5. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАНУ, 2004. С. 8-27.
3. Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення громадян України: тенденції 2000-2021 рр. – К.: Центр Разумкова, 2021.

*Гліб Бокій, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП Переклад (перша-китайська, друга-англійська),
спеціальність 035 «Філологія»*

Науковий керівник: Атаманюк Зоя, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

ПРИРОДА ЗЛА ТА ВИБОРУ РОЗГЛЯНУТА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗОРОАСТРИЗМУ ТА ЗУРВАНІЗМУ

Зороастризм – це одна з найстаріших світових релігій. Він розвинувся приблизно три з половиною тисяч років тому з давніх Індо-Іранських вірувань. Зороастризм говорить о вічній боротьбі поміж добром та злом, поміж Ахура Мазда (Володарем Мудрості) та Ангра Майнью (Злим Духом), навідміну від Авраамітичної теології – Бог, Ахура Мазда – хоча ж всезнаючий, але не всесильний, і в цій боротьбі лише людина своїм вибором: добрими діями (Huvarshata), словами (Nūxta), думками (Humata) може подолати зло.

Це протистояння поміж добром та злом є розповсюдженим в багатьох інших релігійних та моральних системах мислення, але в Зороастризмі воно набуває набагато більше складності через космогонію Зороастризма, та в загальні його класифікації як монотеїстичної, дуалістичної, чи взагалі – пантеїстичної релігії.

Ахура Мазда, уподібнюючись до Християнської концепції трійці, має сім аспектів (Aməša Spənta) відокремлених від нього, але однаково святих, з яких найбільш інтерес представляє Spənta Mainyu (Добрий Дух).

Протилежність та відносини Спента Майнью та Ангра Майнью, породила багато суперечок, як внутрішньо, в теології Зороастризму; так і зовнішньо в суспільстві вчених що його досліджують.

Відправним пунктом для більшості інтерпретацій дуалістичної природи Зороастризма є одним з віршів Авест* :

3. І зараз два первісних Духа , що проявили себе у видінні як близнюки , Кращий та Гірший , в думках і словах і діях ...

4. І коли ці два Духи зійшлися разом на початку, вони створили Життя і Не Життя ...

5. З цих двох духів той хто слідував Обману , вибрав найгірші вчинки ...

3. aṭ tā mainiiū pouruiiē yā yēmā xvafrēnā asruuātəm manahicā vacahicā šiiāoθanōi hī vahiiō akəmcā ...

4. atcā hiiat tā hēm mainiiū. jasaētəm raouruūīm dazdē gaēmca ajiiaitīmca yaθācā aṇhaṭ apəməm aṇhuš ...

5. aiiā maniuuā varatā yē drəguuā acištā vərəziiō ...

Yasna , Ahunavaiti Gatha , 30 [3-5]**

**Авести то збірна назва релігійних текстів Зороастризму, написаних на авестійській мові , розподілених за літургічним призначенням (Yasna , Visperad , Vendidad) та давністю (Стара та Нова Авеста) .*

***Перекладено з англійської версії L.H.Mills (Sacred Books of the East, American Edition, 1898)*

З цих рядків :

3. Обидва *mainii* (духа) – є первісними, тобто не визначається їх характеристика за порядком чи шляхом появи, але дуже сильно ставиться їх протилежність.

4. Ці духи *разом* зійшлися і створили життя (та не-життя), тобто - *всесвіт* (або його матеріальну складову).

5. *Дух що слідував Обману* (Ангра Майнью), **вибрав** найгірші вчинки, знову піднімає тему вибору, навіть в історії народження тих самих духів навколо яких обертається вибір людства.

Повна дуалістична концепція Зороастризма також запобігає так званій проблемі зла (Чому зло існує в світі створеним, всемогутнім, доброзичливим богом?). Як пише Валтер Бруно Хенінг* :

“Будь-яке твердження, що світ був створений добрим і доброзичливим богом повинно спровокувати питання - чому світ, у результаті, такий далекій від добра. Відповідь Зороастра – світ був створеним добрим і злим духом, однакової сили, це повна відповідь: це логічна відповідь.... ”

Але не тільки сила цих духів є однаковою, але і їх природа. За словами Манецкіджи Нусерванджи Дхалла**:

“Пророк Мазди говорить про незалежність існування зла. Для нього зло є злом, не більш та не менш. Воно не є незрілим добром, так само, як воно не є ще не зробленим добром. Це найболючіше місце на поверхні всесвіту, і Заратустра вказує на нього. Ілюзія не є джерелом зла, воно існує в реальному світі. Це найнеприємніша річ у світі Бога ...”

**Walter Bruno Henning (26.08.1908 - 08.01.1967) – Німецькій філолог та лінгвіст, що спеціалізувався в Іранських мовах та літературі.*

***Maneckji Nusserwanji Dhalla (22.09.1875 - 25.05.1956) – Зороастрийський теолог та священик Парсі (Зороастрийської спільноти Індії та Пакістану)*

Він продовжує їх твердженням того, що зло є не негациєю добра, але має своє власне існування в законі праведності.

Зло не є по своїй суті зіпсованим добром, в Зороастризмі Ангра Майнью та Спента Майнью стоять в рівновазі первісності свого походження та рівноваги своєї природи. Одне не походить на інше, воно не змінюється, не переходить, не породжує один одного.

Навіть більш ніж традиційний та сучасний Зороастризм тему дуалізму та монотеїзму розвинув у відгалуженні Зороастризму під назвою Зурванізм.

Зурванізм розвинувся під час династії Сасанідів (близ. III-IV ст. н.е.) як відповідь на питання підняте старими Авестами про походженні первісних духів та їх відношенні як близнюків.

За космогонією Зурванізму (яка, нажаль, була збережена лише у незороастрийських джерелах) первинним богом є Зурван – бог часу, за легендою творіння :

На початку великий Бог Зурван існував один. Бажаючи нащадків, які б створили «рай і пекло, і все що між ними», Зурван жертвував тисячу років. Ближче до кінця цього періоду Зурван почав сумніватися в ефективності жертвоприношень, і в момент цих сумнівів були зачаті Спента і Ангра Майнью: Спента Майнью із жертви і Ангра Майнью із сумніву. Зрозумівши, що мають народитися близнюки, Зурван вирішив надати первістку суверенітет над творінням. Спента Майнью зрозумів рішення Зурвана, про що повідомив свого брата. Тоді Ангра Майнью випередив Спента Майнью, розповрвши утробу, щоб вийти першим. Нагадавши про резолюцію надати суверенітет Ангра Майнью, Зурван погодився, але обмежив царство періодом у 9000 років, після чого Спента Майнью правитиме вічно.

Роберт Чарльз Зейнер* коментує Зурванізм як:

“Партія в зороастрійській спільноті, яка вважала суворий дуалізм між Істиною та Брехнею, Святим Духом (Спента Майнью) і Руйнівним Духом (Ангра Майнью), як суть послання Пророка (Зороастра)”

**Robert Charles Zaehner (08.04.1913 – 24.11.1974) – Британській вчений та автор книг на темат східних релігій (в тому числі Зороастризму)*

Однак, одночасно з посиленням дуалізму, зрівнюючи первісних духів в відношення крові – Зурванізм набуває фаталізму. Доктрина обмеженого часу (відведена Ангра Майнью на правління над творінням Зурваном) передбачала, що ніщо не може змінити цей заздалегідь визначений хід матеріального всесвіту, і шлях астральних тіл «небесної сфери» був репрезентативним для цього заздалегідь визначеного курсу. Звідси випливає, що долю людини мають вирішувати сузір'я, зірки та планети, які розділені між добрими (знаками зодіаку) і злими (планетами). На фаталістичний Зурванізм, очевидно, вплинула халдейська астрологія і, можливо, також теорія випадковості й удачі Арістотеля. Таку думку також підтверджують вірменські та сирійські коментатори що перекладали Зурван як «Доля».

Песимізм, очевидний у фаталістичному Зурванізмі, існував у різкій суперечності з позитивною моральною силою традиційного Зороастризму та був прямим порушенням одного з внесків Зороастра в релігійну філософію: його безкомпромісної доктрини свободи волі. Ахура Мазда «залишив на волю людей» вибір між добром і злом. Залишивши вибір в руках долі (всемогутнього божества), культ Зурвана відмежувався від найсвятішого зороастрійського принципу: дієвості добрих думок, добрих слів і добрих справ.

Самі Зороастрійці довго вважали Зурванізький погляд єретичним. Однак текстові докази примушують до висновку про те, що космогонічний дуалізм є невід'ємною частиною Зороастрійської традиції.

Зороастрійський дуалізм, як в фаталістичному уявленні Зурванізму, так і в менш детермінізському традиційному Зороастризмі, відмічається однаковістю природи походження двох сторін та їх порівнянням в силах для ведення боротьби космічного масштабу поміж двома абсолютними силами Добра та Зла.

Для Зороастрійців, як і для Платоніків, сутністю зла є невігластво, тобто обман, дезінформація, брехня, так само як суть добра – це знання і мудрість.

Заратустра рішуче стверджує, що : кожен із нас повинен відкрити цю істину для себе. Він безперечно стверджував що є вчителем, призначеним Ахура Мазда, але він ніколи не казав, що людина повинна дотримуватися певного шляху життя та поведінки тільки оскільки він так сказав. Кожна душа може досягнути досконалості та безсмертя, але цього треба досягти власними зусиллями кожного. І початковий вибір залишається абсолютно вільним для кожної людської душі. Цей вибір – думками, словами, діями; посеред двома сторонами *Кращій та Гіршій, в думках і словах і діях ...*

Література:

1. James W. Boyd, Donald A. Crosby, Is Zoroastrianism Dualistic Or Monotheistic ? // Journal of the American Academy of Religion , XLVII/4 , 557-588
2. Irach J.S. Taraporewala , Zoroastrian Philosophy — Fb&c Limited, 2017 — 20 с. // ISBN : 0266339948
3. Almut Hintze , An Introduction to Zoroastrianism // <https://www.bl.uk/sacred-texts/articles/an-introduction-to-zoroastrianism>
4. Almut Hintze , Monotheism the Zoroastrian Way // Journal of the Royal Asiatic Society , 24 , 225-249 / DOI : 10.1017/S1356186313000333
5. Zaehner R.C. , Zurvan, a Zoroastrian Dilemma — Biblo & Tannen Publishers, 1972 — 495 с. // ISBN : 0819602809

Ганжа Аліна,

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП Переклад (перша-китайська, друга-англійська),
спеціальність 035 «Філологія»*

*Науковий керівник: Атаманюк Зоя,
доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології
та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

Цінності – це те, що об’єднує кожну людину і формує наше суспільство: моральні якості, наші дії, мислення, культуру. Вони зберігають та підтримують наше життя. Насамперед цінності формуються завдяки нашому досвіду, помилкам та вихованню. Український народ, за всю історію, з початку Київської Русі, зазнав багато горя, що і сформувало наш твердий характер та жагу до самостійності і незалежності. Всі ми дуже цінуємо сімейні традиції, бо це є нашим душевним теплом, яке дає сили боротися для захисту нашої землі. Кожне сторіччя нашого існування нас намагались зламати, але ці дії проти нашого народу, робили нас жорсткіше і тільки підсилювали нашу любов.

Цінності українського суспільства формувалися століттями на постійній боротьбі за наші інтереси, тому наше минуле сформувало теперішнє, а те, що ми робимо зараз змінить майбутнє. Підручник з історії це не просто книга, по котрій діти в школі пишуть контрольні роботи, – це доказ сміливості української нації та відображення цінностей наших предків, які ми поділяємо і зараз. Як приклад – Революція на граніті 1990 року, де рушійною силою була студентська молодь київського ПТУ. Вони голодували протягом 16 днів, щоб влада погодилась на їх вимоги, які представляли цінність українського суспільства до права вибору та участі у державотворчих процесах, що притаманне й зараз нашій нації.

Наступним актом супротиву була «Помаранчева революція», під час якої народ України наполягав на повторних виборах та правді. Брала участь всі: від студентів до пенсіонерів, тому що політика це не про гроші та депутатів, політика – це ми і наш спосіб життя. Українське суспільство не проходило повз, так само, як і зараз в лавах Збройних Сил України стоять чоловіки та жінки, студенти і пенсіонери, волонтери та громадські діячі.

Небайдужість – наша головна риса. Нам не все одно, якого ми обираєм Президента, якою мовою спілкуватись, який курс обирають політичні партії, яка освіта та харчування у школах та університетах - українцям важлива Україна.

Особливо зараз, коли в наш дім вломився жорстокий ворог та вирішив загарбати все, що ми маємо, стерти нашу націю з обличчя землі, ми зрозуміли: або ми до останнього будемо давати опір та захищати нашу країну, або ми втратимо все, за що роками наші предки проливали кров. Наші цінності звучать по всьому світу та показують приклад сміливості і згуртованості, коли мільйони людей об’єднались задля перемоги та безпеки.

17-18 серпня 2022 року проводилося опитування соціологічною групою "Рейтинг", де взяли участь тисяча українців віком від 18 років в усіх областях. На питання “Які ваші цінності?” українці давали такі відповіді: самостійність, універсалізм, доброта, безпека. Відповідно до опитування людям похилого віку притаманні традиційність та конформізм.

Наступне опитування було в 2021 році. Ми бачимо, що спостерігається усвідомлення власної державності та національних символів. У 60% відповідей

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених (14 – 15 грудня 2022 р.)

серед вибору був прапор, у 52% – гімн, 46% вказали мову, 36% – герб і 29% – вишиванку. Це більше, ніж показники старших поколінь. Зараз багато громадських діячів та волонтерів серед дітей та молоді - вони поділяють цінності незалежності нашої країни, щоб повернути в кожне місто та селище нашу величну державну символіку. Наші цінності об'єднують нас всіх, саме тому, коли ми разом, ми здатні подолати все.

	Молодь 18-30 років	Середній вік 31-54 роки	Старше покоління 55 + років
Прапор	60	51	41
Гімн	52	43	33
Мова	46	42	37
Тризуб	36	34	25
Вишиванка	29	30	24
Українські пісні	19	22	28
Борщ, сало, вареники	18	22	24
Українська кухня	18	18	20
Тарас Шевченко	16	14	15
Українська природа	12	11	13
Національний одяг	12	10	8
Паспорт	11	11	13
Рушник	10	9	8
Чорноземи	9	10	9
Українську музику	8	6	10
Українські Карпати	8	7	6
Лани пшениці	5	6	8
Леся Українка	4	4	5
Кобза, бандура	3	2	2
Жіночі вінки	1	2	2
Інше	1	2	2
Важко відповісти	0,5	1	2

Важливою цінністю є пісня та молитва. На різних Інтернет-платформах ми бачимо, як наші захисники тримають в окопах маленькі ікони, фотографії близьких людей - родина та релігія допомагають відшукати в собі сили для боротьби. Ми співаємо гімн та пісні, коли радіємо та коли тужимо, тому що наші солов'їні рядки торкаються навіть надглибинних кутків душі. Ми поважаємо наші традиції та захищаємо нашу культуру.

Українці допомагають один одному пережити тяжкі часи. Під час збору “На байрактари” ми зібрали 600 мільйонів та продовжуємо донатити на різні фонди. Коли я п'ю каву в кафе, намагаюсь щоразу кинути таку ж суму на фонд “Повернись живим”, а кешбек з особистих витрат в банку віддаю на ліки для онкохворих дітей. І найприємніше - це розуміння того, що я не одна. Саме це надихає мене на сумлінну працю та навчання, щоб піднімати економіку, відновлювати зруйноване та будувати нове.

Зараз наше суспільство відстоює минуле, теперішнє та формує майбутнє. Ми не приймаємо те, що нам не подобається - і саме цією сміливістю українське суспільство показує приклад всьому світу. Я пишаюся бути частиною українського суспільства та поділяти спільні цінності, які закріплюються на державному рівні та в наших серцях.

*Ищенко Анна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП Переклад (перша - англійська, друга - китайська),
спеціальність 035 «Філологія»
Науковий керівник: Атаманюк Зоя,
доктор філософських наук,
доцент кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

СВОБОДА — ЦЕ ТЯГАР. І МИ ВЧИМОСЯ ЙОГО ВИТРИМУВАТИ

Свобода — це концепція, яку видумали рабовласниками, які бачили різницю між своїм способом життя та життям рабів. Люди, які мали свободу з першого дня свого народження, з першого подиху, ніколи б не акцентували на ній свою увагу. Вона була б такою ж природною для них, як синє небо чи схід сонця, як річ, незмінна у своєму плині. Якби всі люди були вільними, зі словників би просто вилучили це слово. Якщо вважати, що перше поняття свободи разом з філософією у тій формі, яку ми знаємо зараз, виникло у Давній Греції, тоді ми можемо прослідкувати, як воно зароджувалося. Греція була рабовласницькою за своїм устроєм. Що цікаво, філософи, які більшість з яких займали якесь привілейоване становище, отримавши вільний час, впали в екзистенційну кризу, як говорять сучасною мовою. Вони були вільними, але знали, що таке неволя. Але без чорного не існувало білого — без рабства не існувало б і свободи.

З часом саме поняття рабства змінилося. Колись рабство фізичне, де люди не мали своїх прав, змінилося рабством ментальним, що з суто практичних сторін більш ефективно, ніж рабство фізичне. Примусити людину щось робити можна, але єдина можливість супротиву у такої людини — це неякісно виконане завдання. Чи не простіше змусити її думати певним чином, щоб думки про супротив просто не виникало? Чи не легше дати їй житті мету, а смерті — сенс? Однак я не про це.

Жити у неволі — простіше. Жити, коли тобі нема про що піклуватись, коли у тебе нема альтернативи, коли ти її просто не знаєш — майже утопія. Майже, тому що це нагадує мені біблейську сцену — Адама і Єву, яка змусила його скуштувати плід, що ріс на дереві пізнання. Їх викинули з раю за це.

Фактично, вони хотіли просто дізнатись альтернативу, але між знанням і незнанням шлях короткий, але його не можна якось зрізати з себе. Він залишається назавжди при тобі, як шрам на тілі.

Можна сказати, щ Бог пропонує блаженство, яке сам визначає, а вимагає від тебе покори та сліпої віри. Віри з надією, що у кінці пройденого тобою шляху ти отримаєш все те, чого у тебе не буде під час. Що ти будеш щасливим, що хтось має щастя, як відчуття, і може з тобою поділитися.

Диявол же, за Біблією, пропонує людям свободу, але відрізає шматок життя і ділиться знанням. Знанням, за яким ти знаєш не стільки, скільки коштує свобода, за яким ти просто дізнаєшся її виворіт. І чи варта гра свічок?

Саме життя може вважатися несвободою. Таку несвободу люди кличуть долею. Долею я вважаю сукупність наслідків і причин, що витікають з поведінки людини та обставин, що на неї впливають. Можна сказати, що мені дуже імponує, що всі наші наслідки колись стануть причинами наших наступних дій. Це трішки заспокоює та змушує бути більш обачними у вчинках. Але якщо я обираю собі наслідки, чи не означає, що я можу зробити їх іншими чи просто не зважати на них? Але це буде трішки нелогічно.

Мені завжди було важко обирати. Будь-то одяг, зачіска, життєвий шлях чи життєві цінності. Але я до цього довго йшла. Коли ти вмієш аналізувати і не знаєш, що вважати більш пріоритетним, тебе хапає капкан непевності, а чи ти дійсно це хочеш. Я довго йшла до того, щоб мати якийсь незалежний погляд на речі. Ну, знаєте, є в житті кожної людини такий період, коли вона палко доводить докіллю, що вона особистість, що її можна вважати рівною. У своєму підлітковому віці була нестерпною саме з цих причин (підлітковий вік не закінчився, я все ще нестерпна). Але під ось таким вибором між рядків я читала щось на кшталт «ти не можеш обрати думку ззовні, ти ніби плагиатиш, думай власною головою». Чи можу я подумати сама думку, яка ще б не була чиеюсь. З часом, тільки під час написання якогось реферату, я прийшла до висновку, що всі мої думки вторинні. Я народилась у час, коли майже нема людей, які вважають за потрібне рахувати в стовпчик, за умови, що перший комп'ютер було придумано не так давно — менше століття тому. Думка про плагиат примушувала мене щось думати інакше — чи є це свобода? Чи є це свободою вибору, просто не робити як всі? Коли якісь твої власні патерни мають вплив на тебе більший і не дозволяють робити те, що ти дійсно хочеш. Такі патерни можуть бути культурними чи психологічними, але вони залишаються і ведуть вас до мети певним чином. Є така цікава думка в християнстві — робити добро і воно тобі повернеться. Про свободу вибору не ідеться; коли ви християнин, було б узагалі непогано, якщо б йшла мова про свободу віросповідання — дійсно свободу, тому що при виборі чогось бувають наслідки. Наприклад, перші християни могли спокійно обрати собі віросповідання, але також спокійно могли зазнати тортур. Але Бог заборонив людям багато чого, що так властиве і нам, і йому. Він же розгнівався на людей за те, що вони хотіли його досягти, бути рівними йому. Чи не є Бог тоді

грішним? І лицемірним, але це більш богохульно: він же закликав творити добро, сліпо обираючи завжди його сторону.

Я впевнена, якщо ти не знаєш зворотну сторону зла, у тебе немає права на добро, просто тому що ти ніколи не обирав інше... Тільки егоїсти, які знають як це — обирати себе — можуть дійсно обрати служіння комусь. Це здається мені єдиним правильним рішенням задачі, де ви бачите не скільки дві сторони однієї медалі, скільки надгостре лезо, яке може поранити вас чи іншого. Ви можете тільки обрати, дозволяти чужим себе різати чи ні.

Чи знали давні люди, як самі наслідки їх будуть очікувати, якщо вони спробують побудувати Вавилонську вежу? Чи робили би вони це?

«Свобода — це тягар, і ти навчишся його витримувати». Концепція свободи абсолютна, в ній нема полумір. Ви або вільні, або ні. Справа в тому, що ми можемо зробити вибір, але не зламати причинно-наслідковий зв'язок. Кожен наш наслідок стає причиною. Вседозволеність — щось на кшталт казочки, вигаданої людьми по типу Судної ночі.

«Зазвичай ті, що бажають свободи, просто не знають, як з нею бути. Дозвольте людині робити все, що вона хоче, і вона не захоче нічого. Свободи нема, є тільки її ілюзія», — колись писала Редгрейн Лебовскі. Можу так ось припустити, що якби вавилоняни знали, які будуть наслідки від їх дій вони б зробили це просто на зло. Тому що забороняти щось просто тому так хочеться — це не спосіб запобігти чомусь. Чи було це дійсно їхнім вибором? Ні, вони б робили на зло. Або не робили, бо злякалися. Чи був це вільний вибір? Ні. Тому можу сказати що свободи не існує, є тільки її ілюзія. Люди, які прагнуть свободи, врешті-решт залишаються ні з чим, тому що свободу неможливо отримати чи надати, її можна тільки дозволити. Але якщо свобода є кінцевою метою, то ви нікуди не йдете. Ви займаєтесь майстерною брехнею, де тримаєте за носа самого себе. Свобода вже є у вас.

У свободі нема сенсу, якщо вона потрібна вам просто так. Якщо все життя ви жили чужими мріями, як зможете зрозуміти, де ваші власні? У кінці-кінців в можете розвинути цю навичку — слухати себе — але бажання повернутися до несвободи у вас спалахне, але не заволодіє вами. Ви дізналися іншу сторону свободи, ви можете доторкнутися до неї і можете відчувати її, але зараз ви знаходитесь у приміщенні без хустки, якою раніше були зав'язані ваші очі, на обличчі і нарешті можете роздивитися, що навколо вас. А там — п'ятьма. Тоді вашою остаточною метою може вважатися навіть не ввімкнене світло, а рух до нього, з бажанням дізнатися всі його грані, у той час як бажання вилікувати власну сліпоту приведе до бажання не знати, що ви сліпі.

Люди — неідеальні люди з системами, побудованими в їхній голові, які вважають, що всесвіт буде підкорюватись або діяти з законами, створеними ними. Ми створили свободу, і ми ж від неї і страждаємо.

*Ищенко Анастасія,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП Переклад (перша - англійська, друга - китайська),
спеціальність 035 «Філологія»
Науковий керівник: Атаманюк Зоя,
доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

РОЗВИТОК ЯК СОЦІАЛЬНА ЦІННІСТЬ

Соціальна цінність — значущість явищ і предметів з точки зору їх відповідності чи невідповідності потребам суспільства, соціальних груп і особистості.

Розвиток – це поява нових якісних станів, нових типів організації, систем, що народжуються з попередніх систем. Це зміни, які є розгортанням можливостей, що знаходяться в попередніх якісних станах. Наприклад, у жолуді прихована можливість стати дубом, і коли жолудь попадає в сприятливі для цього умови, можливість реалізується – відбувається процес розвитку жолудя в дуб [1].

Розуміння розвитку як постійного виникнення чогось принципово нового, незворотного має свою історію. Адже подібне поняття розвитку складалося протягом багатьох віків. Був час, коли уявлення про розвиток як такий взагалі не існувало. Це пояснювалось низьким рівнем наукових знань і, зокрема, специфікою культури, світогляду того чи іншого народу. Так, в античності вищою цінністю вважалась насолода прекрасним, яскраве повноцінне життя. Тому не хотілося уявляти розвиток, зокрема життя, як невідворотний рух до смерті. Звідси – концепція великого колообігу. В світі, на думку греків, все підкорено циклічним, повторним змінам. Зокрема Геракліт стверджував, що світ "є і буде вічно спалахуючим і згасаючим" [1].

У духовний світ людини XVII-XVIII ст. проникають ідеї прогресу, енергійного прагнення до майбутнього. Діяльність людей починають розглядати не як кругообіг подій, де немає ні початку, ні кінця, а як розвиток від примітивних до досконаліших форм існування суспільства. Ці питання досліджували італійський філософ Д.Віко (1668-1744), французький учений Ж. Тюрго (1727-1781), німецький філософ Й.Г.Гердер (1744-1803) [2, с.118-119].

Своєрідним подоланням циклічності античної моделі було розуміння розвитку в середньовічній християнській філософії історії. Тут життя розумілося як устремління вперед від минулого до майбутнього, від зародження до Страшного суду. Тобто виникає уява про часову спрямованість, неповторність подій індивідуального і суспільного життя [1].

Зміна ідей про суспільний розвиток у думках цих учених ішла від погляду на історію як кругообіг трьох епох - божественної, героїчної, людської (Д. Віко) - до тлумачення її як нескінченного прогресу буржуазного суспільства (Ж.А.Кондорсе). Можна сюди також додати такі епохальні відкриття у науці, як винаходи компаса, пороху, книгодрукування, парового двигуна та ш. Свобода людини, її більша цінність порівняно з природою і соціальними інститутами - це те гасло, з яким людина Нового часу йде в майбутнє. Знаряддям досягнення свободи є знання [2, с.119].

У німецькій класичній філософії розвиток знань, а також і розвиток узагалі можливий лише тому, що кожен крок у процесах буття входить у єдине ціле. Тому розвиток постає поглибленням і збагаченням змісту тих процесів, що розвиваються. Розвиток пізнання відбувається через рух від неусвідомленого до усвідомленого, від усвідомленого частково - до усвідомленого повніше та ін. [3].

Важливий внесок у розвиток соціальної філософії, зокрема, філософії української національної ідеї зробив видатний діяч української культури, історик і етнограф Михайло Драгоманов (1841-1895). В основі його світогляду лежить суміш ліберально демократичних, соціалістичних й українських патріотичних елементів з позитивістським філософським підґрунтям [2, с.249].

Дивлячись на історію розвитку суспільства, виникають такі питання: що спричиняє постійну динаміку суспільства? Чим обумовлюється постійний взаємозв'язок та зміни в різних сферах суспільного життя? І, зрештою, що становить основу прогресу суспільства? Історія філософської думки свідчить про надзвичайну розмаїтість відповідей на ці питання.

Навіть ті мислителі, які в поясненні явищ природи стояли на наукових позиціях (наприклад, французькі філософи Гельвецій, Гольбах та ін.), не спроможні були дати вичерпну, аргументовану відповідь щодо основи та рушійних сил історичного процесу. Вони вважали, що мотиви (жадібність, любов, пристрасті) вчинків людей визначають державний устрій і т. ін. Їхнє вчення зводилося до твердження: "Людський розум править історією". Наприклад, Гольбах говорив, що досить, аби у голові якогось монарха закапризував атом, і це може значно вплинути на долю народів. Надлишок жовчі у фанатика, як писав Гольбах, шаленість крові в серці завойовника, погане травлення в якого-небудь монарха, примха якої-небудь жінки є достатніми причинами, щоб примусити починати війни, щоб посилати мільйони людей на бійню, руйнувати фортеці, обертати на порох міста, повернути на злидні та траур, щоб викликати голод та заразні хвороби і розповсюджувати відчай та нещастя на довгий ряд століть.

Але якщо критерій історичного поступу, його причину вбачати в мотивах, спонук людей, то історію не можна зрозуміти. Адже в цьому разі не пояснюється причина виникнення саме таких мотивів, спонук людей, а не якихось інших.

На мою думку вирішальним фактором суспільного розвитку виступає техніка. Технічна цивілізація, що створюється людським розумом та руками, має здатність до саморозвитку, прогресу. Всі ми хочемо жити у комфорті і якомога більше полегшити собі життя, саме тому ми створюємо нові технології, такі як пральна машина, телефони, Інтернет і т.д.

Також є так звана неodarвіністська течія. Її прибічники вважають, що саме боротьба за існування є рушійним стимулом і основою історичного розвитку і в процесі передачі культури від одного покоління до іншого відбуваються помилки, подібні до генетичних мутацій у живих організмах. Згодом з'ясовується, що деякі з цих помилок у вигляді суспільних органів, виявляються адекватними соціальному чи природному середовищу. Внаслідок цього вони витісняють менш пристосовані або зовсім не пристосовані суспільні органи. Таким чином, у суспільстві, як і в тваринному світі, спостерігається природний добір.

Мені подобається думка англійського економіста і філософа А.Сміта (1723-1790). Він вважав, що праця, прагнення людини до благополуччя виступають головним джерелом суспільного багатства, основою життя суспільства. Тобто, кожен працює на себе і в той же час змушений працювати на інших, а працюючи на інших, одночасно працює на себе.

Не менш важливо розвиватись духовно, розвиток свідомості. У координатах часу життя прийнято розподіляти рівні свідомості на періоди дитинства, юності, зрілості та старості, проте розвиток свідомості не завжди безпосередньо пов'язаний із названими часовими орієнтирами і може бути розглянутим як досить незалежний процес внутрішнього, духовного прогресу. На думку Е. Канта, "багато хто залишається "неповнолітнім" протягом усього життя". З іншого боку, очевидно, що високо свідома особистість прагне до реалізації загальнолюдських ідеалів і духовних цінностей.

Розвиток (розширення) свідомості прямим чином співвідноситься з трансформацією домінантних потреб і цінностей людини у напрямі від нижчих до вищих. Вирізняють чотири типи розвитку свідомості:

Перший ступінь розвитку свідомості - егоцентризм - характерний для дитини, яка потребує від навколишнього світу уваги, піклування, любові. Початковий крок усвідомлення є відокремлення людини від оточуючого як необхідна умова майбутнього індивідуального розвитку. Під час цього відокремлення найактуальнішими для дитини стають слова: "я", "мені", "я сам". Цей рівень можна також назвати рівнем переважної любові до себе, але якщо людина залишається на першому рівні свідомості протягом подальшого дорослого життя, її прийнято називати егоїстичною.

У процесі переходу на другий рівень зростає значення піклування про найближчих людей - батьків, братів та сестер, рідних. Для другого рівня свідомості пріоритетні цінності та потреби - це цінності і потреби власної сім'ї. Дитина, підрастаючи, бере на свої плечі вирішення сімейних проблем, тобто,

світогляд розширюється до сімейного кола. Вислів "добрий сім'янин" має безпосереднє відношення до цього рівня.

Подальше розширення світогляду людини сприяє усвідомленню того факту, що її особисте життя та життя сім'ї тісно пов'язані з життям суспільства, нації. Отже, поліпшення суспільного життя позитивно позначиться і на житті сімей, з яких складається суспільство. Завдяки усвідомленню цього факту (що, на жаль, трапляється не так часто) людина "переходить" на третій рівень - до громадської активності, державного патріотизму, національної свідомості. Це, звичайно, не означає, що її перестають турбувати сімейні чи власні проблеми, однак у разі потреби людина може відсунути їх на другий план, жертвуючи власним заради суспільного.

Наступний, четвертий, рівень - це рівень здатності до розуміння кожної людини, незалежно від її національних ознак. Прийняття кожної людини як індивідуальності, визнання права кожного на власні переконання, усвідомлення факту, що людство - єдиний взаємопов'язаний організм, в якому кожний виконує свою важливу роль, характеризують рівень загальнолюдських цінностей. Цей рівень свідомості визволяє людину із замкненого кола "моя-чуже", "друзі-вороги". Основним принципом, що характеризує світогляд четвертого рівня, може бути так зване "золоте правило" І. Христа: "не роби іншим того, чого не хочеш собі" [4].

Я вважаю, коли ти зрозумієш де твоє місце у Всесвіті і будеш впевнений у своїх діях; знатимеш, що робити і до чого прагнути – це найвища точка самопізнання і розвитку свідомості.

Висновок: Саме розвитком ми відрізняємось від тварин, ми маємо свої інтереси, потреби, мрії та бажання. Хтось просто має жагу до знань, хтось хоче заробити грошей, хтось хоче бути зіркою, у кожного своє, але щоб цього досягти нам потрібно розвиватись і без цього ніяк.

Література:

1. Категорії "рух" і "розвиток" у філософії - http://megalib.com.ua/content/4689_27_Kategorii_ryh_i_rozvitok_y_filosofii.html
2. Філософія: Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. 2-е видання, виправлене і доповнене - К.: "Каравела"; Львів: "Новий світ-2000", 2002. - 544 с.
3. Німецька класична філософія. <https://studfile.net/preview/9827230/page:8/#:~:text=принцип%20рефлексії%3A%20розвиток%20знань%2C%20а,змісту%20тих%20процесів%2C%20що%20розвиваються.>
4. Духовний розвиток: рівні, заходи підтримки й активізації. - <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/29987/>

Кравченко Ульяна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП Переклад (перша - англійська, друга - китайська),
спеціальність 035 «Філологія»
Науковий керівник: **Атаманюк Зоя,**
доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

СВОБОДА У ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО

Ліна Костенко – перлина сучасної української літератури. Її твори не лише цікаві та влучні, а й глибоко актуальні. Уже багато років вона залишається справжнім борцем з неправдою, показовістю, пристосуванством, а зброя її – твори. Вона вміє зачепити, змусити думати, мріяти та діяти. Вона не тільки гарна поетеса, а й справжній філософ.

Я скрізь своя, і я ніде не дома.

Душа летить у посвіті епох.

І де цей шлях почався, — невідомо.

І де урветься, знає тільки Бог.

Ліна Костенко – поет у найповнішому, справжньому розумінні цього слова. З одного боку, сильний незалежний характер, який не терпить будь-якого насильства над собою, а з іншого – глибинний зв'язок зі своїм народом, надприродна проникливість у його духовну сутність, здатність відчувати біль народу і брати їх на себе – все це сформувало феномен Ліни Костенко, як поетеси, що кинула виклик тоталітарній системі і ні на скільки не поступилась її домаганням обмежити внутрішню волю митця.

Слова росли із ґрунту, мов жита.

Добірним зерном колосилась мова.

Вона як хліб. Вона мені свята.

І кров'ю предків тяжко пурпурова.

Людина завжди дивувалася, наскільки вільною є її свобода волі, яка існує в грішному світі, де панує закон причинності. Традиційно питання про свободу волі ставиться так: якщо моя воля вплетена в складну систему світових причинно-наслідкових зв'язків і змушена підкорятися її законам, то її свобода визначена і суворо обмежена. Кожна подія теперішнього моменту зумовлена цілим ланцюгом подій минулого. Кожна дія, яка відбувається в майбутньому, зумовлена тим, що відбувається в сьогоденні.

Ліна Костенко прийшла у літературу тоді, коли навіть мовчати було небезпечно. Її голосом промовляє совість. Паролем поезії стають безкомпромісність і свобода: «Як жити, зачепившись на мілкому, то краще потонуть на глибині».

Свобода – одна з основних філософських категорій, що характеризують сутність людини та її буття, що полягає в здатності людини мислити і діяти відповідно до своїх уявлень і бажань, а не в результаті внутрішнього чи зовнішнього примусу.

“Я не люблю нещасних. Я щаслива. Моя свобода завжди при мені”.

Поняття свободи не можна визначити однозначно. Це і соціальна, і політична, і філософська, і морально-етична категорія. З філософської точки зору свобода - це здатність людини діяти у відповідності зі своїми інтересами і бажаннями.

Поетеса Ліна Костенко багато писало про свободу, для неї завжди було важливо честь і гідність. .

Ліна Костенко написала вірш «Крила», перебуваючи в Польщі. Тоді перед нею стояло питання чи разом із коханим Єжи Пахльовським переїжджати до Польщі. Вірш увійшов до збірки “Мандри серця”. У результаті поетеса вирішила повернутися додому .

Поема «Чайка на крижині» складається з п'яти частин: «Надбережжя», «Крига на Одрі», «Крила», «Ґрунт», «Усміх», кожна з яких має свій зміст, закінчену думку, але в той же час їх пов'язує між собою перебування Л. Костенко у Польщі, у морському порту Щеціна. Тоді поетеса знаходилась на роздоріжжі, мала вирішити надзвичайно болюче питання: переїжджати до Польщі, на Батьківщину коханого, і покинути батьківщину, чи залишатися в Україні, але натомість розлучитися з коханою людиною? Непросто вирішити цю дилему, маючи на руках маленьку донечку Оксанку. У великих жінок не буває простої долі. Туга за батьківщиною, патріотизм, почуття громадянського обов'язку зрештою перемагають. Ліна Костенко обирає Україну.

А й правда, крилатим ґрунту не треба.

Землі немає, то буде небо.

Немає поля, то буде воля.

Немає пари, то будуть хмари.

В цьому, напевно, правда пташина...

А як же людина? А що ж людина?

Живе на землі. Сама не літає.

А крила має. А крила має!

Вони, ті крила, не з пуху-пір"я,

А з правди, чесноти і довір"я.

У кого — з вірності у коханні.

У кого — з вічного поривання.

У кого — з щирості до роботи.

У кого — з щедрості на турботи.

У кого — з пісні, або з надії,

Або з поезії, або з мрії.

Людина нібито не літає...

А крила має. А крила має!

У вірші Костенко показала, що сумує за Батьківщиною і сумує, що вона – не вільний птах і не може полетіти додому. Зате – вона здатна полетіти на своїх творчих крилах та крилах своїх спогадів куди завгодно .

На думку Костенко, людина має крила, але не літає, як птах, бо людські крила не з пуху, а з правди, чесності, довіри, вірності в коханні, вічного пориву, щедрості й турботи, з пісень, надії, поезії, мрії. Але чому людина має крила, але не може літати? Це вже залежить від неї самої, її прагнень, бажань, цілеспрямованості, наполегливості.

Ліна Костенко витворила духовний зріз української історії, явила людству складну, щедрю на добро і спраглу до щастя і волі українську душу.

І я повстав. Душа спитала — доки?!

Втопили край у підлості і злі.

І я сказав: чужинці, дайте спокій.

Не сійте зради на моїй землі.

Уже і так насіяно. Вродило.

Вже не бере ні плуг, ані коса.

А ми ще є. І то найбільше диво,
що цей народ іще раз воскреса.

Література:

1. <https://youtu.be/CVK7VXCuEfk>
2. Українське Видавництво СМОЛОСКИП ім. В.Симоненка ,1969- с.345
3. Витвицька С. Українська література// Зовнішнє Незалежне Оцінювання-Тернопіль :2020-С.364-371
4. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9B%D1%96%D0%BD%D0%B0_%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0
5. <https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=1618>
6. https://youtu.be/SIG1VblD8_E
7. <https://www.you-books.com/book/L-Kostenko/Zbirka-virshiv>
8. <https://vseosvita.ua/user/id322401/blog/kryla-virsh-liny-kostenko-iakyi-maie-znaty-kozhen-ukrainets-58471.html>

Остропальченко Каріна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП Хореографія,
спеціальність 024 «Хореографія»
Науковий керівник: Атаманюк Зоя,
доктор філософських наук,

*доцент кафедри філософії, соціології
та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

**«НАЙСТРАШНІШЕ, ЩО МОЖЕ СТАТИСЯ З ЛЮДИНОЮ, - ЦЕ
ЯКЩО БОГИ ПОЗБАВЛЯТЬ ЇЇ ПОКАРАННЯ». СОКРАТ.**

Вислів античного філософа Сократа: «Найстрашніше, що може статися з людиною, - це якщо боги позбавлять її покарання» - дійсно звучить мудро та змушує нас задуматись над справжнім глибинним сенсом цих слів.

Якщо спростувати цей вислів, роздивившись саму його суть, то ми приходимо до висновку, що Сократ вважає найстрашнішим у житті людини – вседозволеність, безпринципність та абсолютну свободу, що ніяк не корегується моральними сторонами людської душі. При тому у вислові філософа головним фактором, стримуючим людську волю, виступає божа кара, тобто покарання, що асоціюється зі стражданнями або нестерпним болем, а отже викликає страх. Виходячи з цього: саме це сильне почуття, що здатне повністю роззброїти людину та навіть іноді зовсім її змінити, і є сильнішим важелем тиску на людину.

Тут, я вважаю, доцільним зауважити, що «боже покарання» не повинно нести у собі суто містичний характер, маючи на увазі тільки кару від рук вищих істот – це словосполучення може інтерпретуватися й в більш приземленому сенсі, тобто людський суд та, наприклад, поширені у сократівські часи смертні кари. До речі, відносно останнього, сам Сократ був приговорений до смерті по причині: «не шанує богів, яких шанує місто, а вводить нові божества, і винен у тому, що розбещує юнацтво», через що вислів, що розглянуто в есе, набуває дещо іронічного характеру [1, с. 6].

Отже, за думкою Сократа можна прийти до висновку, що страх перед покаранням – є наймогутнішим інструментом, що здатний стримати аморальні бажання та дії людей. Але, якщо роздивлятися проблему під більш широким кутом, то впливають питання: «Чи тільки страх здатен обмежити вседозволеність людини?» та «Чи насправді найстрашнішою долею є саме позбавлення від кари?»

Я лише частково погоджуюся з думкою Сократа, бо в ній насправді є розумне зерно, але при тому цей вислів здається мені не зовсім повноцінним.

По-перше, окрім страху на волю людини мають дуже сильний вплив й інші почуття. Наприклад, це може бути почуття справедливості (особистої або загальної), поваги до себе або оточуючих, а також любові. Ось, наприклад, якщо поміркувати над останнім, то буде складно прийти до єдиного визначення цього поняття, але фактом є те, що любов – це дуже сильна рушійна сила, яка ще й має багато форм: любов до рідних, до оточуючих, до природи тощо. Любов може, як і страх, у повній мірі змінити людину, стати стримуючою силою, але у той же час дати імпульс до дії, мотивацію. Бути позбавленим

любові та можливості відчутти любов до себе – може бути гірше, ніж навіть божа кара. Не слід також забувати й про совість, яка часто не дає людині зрадити моральним принципам.

Звідси, вислів Сократа можна перефразувати таким чином: «Найстрашніше, що може статися з людиною, - це якщо боги позбавлять її почуттів».

Божа кара, поки не наступить, сама по собі не впливає на нас, ніяк не обмежує, але вона викликає почуття тривоги та страху, які вже мають над нами контроль – звідси виходить, що, якщо людина не буде мати перш за все почуттів, то на неї неможливо буде знайти ніякої управи. Однак, страх не повинен керувати нами, він може тільки обмежити. Тому людині потрібні такі двигуни як любов, доброта, справедливість та інші високоморальні почуття.

По-друге, обов'язок та відповідальність також є важливими факторами, що не дають людині дозволити собі абсолютну свободу.

Прикладом може служили І. Кант та одна з його критик – «Критика практичного розуму», де саме й розглядається моральна філософія та етика боргу. У своїй праці філософ виділяє три фактори, які впливають на моральні дії людини: схильність, страх та обов'язок. Проте, схильність та страх для Канта не є джерелами істинної моралі, бо обидва фактори ставлять вільну людину у підпорядковану позицію, коли керуючу займають людські почуття та бажання, а у цьому стані неможливо бути повністю вільними у своїх рішеннях. І тільки обов'язок – це єдиний двигун наших моральних вчинків. Обов'язок пробуджує в людині відчуття відповідальності, яке у свою чергу, спонукає істино моральні дії. За Кантом обов'язок сприймається дещо інакше – це саме твердість моральних переконань та чистота морального мотиву. Обов'язок є ніби моральною цінністю людини, це її особиста свобода та відповідальність [2, с 13].

Слід зауважити, що етика боргу Канта також не є істино вірною, бо вона викликає багато питань, наприклад: «Чи не може обов'язок, як ярмо на шиї, також обмежувати вказану філософом «вільну людину»?» або «Чи не може відчуття відповідальності перед категоричним законом викликати й страх перед тим же судом?». До того ж, Кант, що у теоретичній, що у практичній філософії обмірковував лише загальний, абсолютний характер людського існування та не вдавався у більш конкретні деталі. Однак, обов'язок насправді є сильним моральним фактором для людини, одним з них.

Висновок. Отже, на мою думку вислів античного філософа Сократа: «Найстрашніше, що може статися з людиною, - це якщо боги позбавлять її покарання». Є вірним лише частково. Я погоджуюся з тим, що за наявністю покарання в людині дійсно виховується тяжіння до порядку, а не до хаосу, але саме причиною цього тяжіння є не самий факт покарання, а страх який викликають можливі страждання та біль. При цьому, страх може обмежити людину, але він не повинен керувати нею. Саме сильні принципи, обов'язки можуть стати справжніми двигунами моральних дій.

Навіть якщо ми розглянемо суд над Сократом, який описав Діогеном Лаертський, то ми можемо бачити таке: «(...)Сократ був засуджений більшістю в 281 голос. Судді почали визначати йому кару чи пеню; Сократ запропонував заплатити 25 драхм (а Євбулід каже, що навіть сто). Судді зашуміли і він сказав: «За заслугами своїми я б собі призначив замість всякого покарання обід у Пританії». Його приговорили до смерті, і тепер за засудження було подано ще на 80 голосів більше. І через кілька днів у тюрмі він випив цикуту» [1, с 6].

Цей самий обід у Пританії призначався посадовим особам Афін, як винагорода за заслуги перед державою. Таким чином, можна сказати, Сократ до останнього не зраджував своїм ідеям, знаходячись навіть перед обличчям смерті. На цьому прикладі можна побачити, що дійсно у житті людей є такі речі, втратити які страшніше, аніж пізнати божу кару.

Література:

1. *Гривняк Л.Ю.* Смертна кара в античному суспільстві та її функції: Науковий вісник 2`. – Львів: Державний університет внутрішніх справ, 2008. – 8 с.
2. *Аниськіна С.А.* Моральна свобода у праці І. Канта «Критика практичного розуму». – Навчально-науковий інститут менеджменту та психології ДВНЗ, 2018. – 22 с.
3. *Диоген Лаэртский.* О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. / Ред. тома и авт. вступ. ст. А.Ф. Лосев; Пер. С древнегреч. М.Л. Гаспарова – М.: Изд-во «Мысль», 1998. – 576 с.

Попович Елеонора,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП Переклад (перша - англійська, друга - китайська),
спеціальність 035 «Філологія»
Науковий керівник: **Атаманюк Зоя,**
доктор філософських наук,
доцент кафедри філософії, соціології
та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

«ЛЮДИНА ПОЗА СУСПІЛЬСТВОМ — ЧИ БОГ, ЧИ ЗВІР». АРИСТОТЕЛЬ.

У своєму висловлюванні давньогрецький філософ Аристотель порушує питання важливості взаємодії людини з суспільством. Тракувати цю думку можна так: якщо людина з якихось причин відокремлена від суспільства, вона

стає істотою, зовсім чужою для інших людей. Або людина почувається комфортно, вдосконалюється і пізнає світ.

Якщо розглядати людину, як біосоціальну істоту, яка пов'язана з суспільством міцними узами, завдяки якому вона розвивається і стає особистістю, а разом з цим і набуває своєї власної індивідуальності. Хоч би як звучало примітивно, але людина не може прожити без суспільства, як і суспільство без людини.

Суспільство несе в собі посилення до знань, заклику до розуму та прояву волі. У цьому сконцентровані сутність буття людини. Всі ці вроджені та набуті навички і відрізняють людину розумну від тварини. Саме особистість характеризує людину як громадського члена.

Але щоб правильно відповісти на це питання, необхідно розібратися що таке «суспільство» та «людина».

Суспільство- у широкому сенсі відокремилася від природи частина матеріального світу, що представляє собою форму життєдіяльності людей, що історично розвивається. У вузькому сенсі - певний етап людської історії (суспільно-економічна формація, міжформаційні та внутрішньоформаційні історичні ступені...)

Людина - це єдність матеріального та духовного (нематеріального)

Матеріальне – це організм людини.

Духовне - це свідомість людини.

З визначення можна побачити, що людина міцно пов'язана з суспільством, яке допомагає їй у становленні та розвитку особистісних якостей. Суспільство – частина матеріального світу, що відокремилася від природи, але тісно пов'язана з нею, що складається з індивідуумів (людей), що володіють волею і свідомістю і включає в себе способи взаємодії людей і форми їх об'єднання. Дитина з народження потрапляє не тільки у природне, а й у соціальне середовище. Отже, має не лише біологічні потреби (в їжі, повітрі, житлі, одязі), а також соціальні: у спілкуванні, праці, творчості, суспільному визнанні, життєвому успіху. Людина особистістю не народжується. Вона нею стає внаслідок взаємодії з іншими людьми. Також слід зазначити, що розвиток особистісних якостей відбувається за допомогою різних каналів впливу суспільства на людину, наприклад, спілкування, ЗМІ, звичаї та традиції, книги.

Оскільки людина може розкрити свою соціальну сутність, тільки здійснюючи певну громадську діяльність, а саме спілкуючись з людьми, то абстрагувавшись від суспільства, людина втрачає свою соціальну сутність. Як приклад я хотіла б навести двох дітей з Індії Амалу та Камалу. У 1920 році дівчатка були виявлені в лісі у вовчому лігві у віці приблизно восьми та двох років. Дітей забрали до притулку, але вони так і не змогли соціалізуватися, тому що в їхній поведінці були виключно вовчі звички. Діти поводитися дуже агресивно та жорстоко з оточуючими людьми, адже вони набули тваринних якостей не тільки зовні, а й усередині.

Приклади з літератури які зможуть розширити тему :

Робінзон Крузо Данієля Дефо був викинутий на безлюдний острів у результаті аварії корабля, він довгі роки прожив у повній самоті. Щоправда, нічого не потребуючи, адже завдяки тропічному клімату можна було обійтися без теплого одягу, та ще вдалося зняти з корабля багато корисних, необхідних речей. До того ж Робінзон без особливих зусиль добував їжу, оскільки на острові водилися кози, удосталь виростили тропічні плоди, виноград. Так що в порівнянні з потонулими товаришами, можна сказати що йому пощастило. Проте, Робінзон відчував пекучу, болісну тугу. Він був один. Усі його думки, усі бажання прагнули одного: повернутися до людей. Чого не вистачало Робінзону? Ніхто не стоїть над душею, не вказує, що і як робити, не обмежує твою свободу. А не вистачало йому найголовнішого – спілкування. Адже вся історія людської цивілізації свідчить, що лише спільно, допомагаючи один одному, люди досягали успіху та долали труднощі. Відчуття своєї самотності рано чи пізно призведе до депресії, причому вона може набути найважчих форм. Той же Робінзон, щоб не збожеволіти від відчаю і туги, змушений був вжити низку заходів: регулярно вів щоденник, робив зарубки на своєму примітивному «календарі» - вкопаному в землю стовпі, розмовляв уголос із собакою, кішками та папугою. коли навіть найгіршій і незалежній людині просто необхідна допомога.

Або Том Айртон - один із головних героїв роману Жюль Верна «Таємничий острів». У випадку з Айртоном ми бачимо, що відбувається з особистістю, якщо вона тривалий час проводить поза суспільством на самоті. Він не тільки збожеволіє, він буде емоційно і психологічно зламаний, він також може перестати бути людиною.

Важливо відзначити що на ранніх стадіях якщо не інтегрувати людину в суспільство вона не зможе зробити це пізніше, і взагалі вважатися людиною.

Прикладом цього є персонаж книги Р. Кіплінга "Книга джунглів" хлопчик Мауглі, який залишився далеко від сім'ї та людей у колі диких звірів. Нове оточення привчає дитину до зовсім інших правил життя: тепер вона слідує інстинктам і практично не використовує розвинені нею в процесі соціалізації мовні навички. Це означає, що він практично втратив свою соціальну сутність, спустився вниз еволюційними сходами. Таке нерідко трапляється і в справжньому житті: діти-мауглі, що мешкають в оточенні тварин у наші дні – не рідкість. У 1975 р. було госпіталізовано дитину, яка жила в оточенні вовків в Італії. Але вижити йому не вдалося: він помер, харчуючись людською їжею.

Також є історії про людей які відділилися від суспільства та почувались досить комфортно.

Перша людина це Еверет Рюсс який у перший серйозний похід парубок вирушив 16-річним. З того часу практично весь свій час Еверет присвячував мандрівкам. Друзі мандрівника згадують: Рюсс відрізнявся неймовірною витривалістю та рідкісною удачливістю. Хлопець завжди відчував себе на міцність, шукаючи межі своїх сил. Він ходив найнебезпечнішими маршрутами, підіймався на стрімкі скелі і тижнями блукав безлюдними нетрями. Від Рюсса

нащадкам залишилося безліч малюнків і ліногравюр, на яких хлопець із задоволенням зображував пейзажі та зустрілися йому шляхом чуда природи. Сам себе юнак поетом і письменником не вважав, але у щоденниках та сотнях листів до рідних та друзів постійно складав вірші. Але є одне но , він зник за невідомих обставин. Можливо, він загинув в каньйоні, можливо його вбили, або взагалі він приєднався до плем'я індіанців. Проте, це не скасовує того факту що він наодинці з собою та природою залишався творчою та порядною людиною.

Друга людина це Дік Проєнке Сьогодні Twin Lakes найбільш відомий як приватний будинок для людей похилого віку Проєнке. Однак у 60-х роках люди знали його лише як комплекс глибоких синіх озер, розташованих між високими засніженими горами. Туристи приходили та йшли, але надовго ніхто не затримувався.

Потім з'явився Проєнке. Побувавши тут раніше, він розбив табір на південному березі озера. Завдяки своїм столярним навичкам Проєнек зміг побудувати затишний будиночок з дерев, які він вирізав і вирізав самостійно.

Для Проєнке початок нового життя в пустелі означало здійснення дитячої мрії. Але він також хотів щось довести самому собі. «Чи я здатний на все, що могла кинути в мене ця дика земля?» він записав у своєму щоденнику.

«Я бачив його настрої пізньої весни, влітку та на початку осені», - продовжує той самий запис. «А як же зима? Тоді мені сподобалася б ізоляція? З його пронизливим до кісток холодом, його примарною тишею? У 51 рік я вирішив дізнатися».

За 30 років, які він провів у Twin Lakes, Проєнке заповнив понад 250 блокнотів своїми щоденниковими записами. Він також ніс із собою фотоапарат та штатив, які він використовував для запису деяких своїх повсякденних справ, на випадок, якщо комусь колись буде цікаво дізнатися, як він жив. Відвідувачі відзивались про нього як про порядку та приємну людину . Яка в здоровому глузді залишила після себе інформацію.

Людина в первісному суспільстві:

Найстрашнішим покаранням людей кам'яного віку вважалося вигнання з роду чи з племені. Така людина була просто приречена. Поділ обов'язків і взаємодопомога - ось дві основні основи, на яких ґрунтується благополуччя будь-якого людського суспільства: починаючи від сім'ї і закінчуючи державою. Жодна людина, що навіть має колосальну фізичну силу і найгостріший, глибокий розум, не зможе зробити стільки, скільки група людей. Просто тому, що йому нема на кого спертися, нема з ким порадитися, намітити план робіт, попросити про допомогу.

Важливо розуміти, що в історії завжди жорстким покаранням було відлучення людини від суспільства. Також ми розуміємо, якщо людина може без інших людей, то суспільство без окремих людей не може. Люди часто кажуть, що вони люблять залишатися наодинці із собою. Їм краще із книгою,

технікою, природою. Але такі люди не завжди розуміють усю важливість та глибину своїх слів.

Справа в тому, що взагалі без суспільства можна нормально почуватися тільки в тому випадку, якщо йде усвідомлення і відчуття в собі сили, щоб створити нове альтернативне оточення. Якщо ж відлучення відбувається насильно або через випадковість, тоді дуже складно пережити таку ситуацію. Не всі здатні це витримати, тому починається депресія чи нав'язливе бажання самогубства.

Як висновок можу сказати, що людина поза суспільством без усвідомленого рішення та сильного характеру стає звіром. Неможливо або вкрай важко інтегруватися в суспільство, не перебуваючи взагалі в ньому або після довго відсторонення.

Література:

1. <https://kickscontest.ru/sochineniya/vne-obshchestva.html>
2. <https://travelerscoffee.ru/tomatoes/mozhno-li-zhit-bez-lyudei-argumenty-iz-literatury-na-temu-chelovek/>
3. <https://boom.ms/puteshestvennik-propal-v-pustyne/>
4. <https://sigma-z.ru/neveroyatnaya-istoriya-dika-proenneke-cheloveka-kotoryj-30-let-zhil-v-odinochestve-v-dikoj-prirode-alyaski/>

Швайка Валерія,

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)*

*Науковий керівник: **Петінова Оксана**, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, доктор філос. н., професор
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ВИЇЗД І ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ ЗА КОРДОНОМ ПІД ЧАС ВІЙНИ

До 2022 року мало хто замислювався над тим, скільки людей щорічно виїжджає за кордон з України. Зазвичай, причиною міграції українців був матеріальний аспект і прагнення до покращення умов життя. На жаль, народ із більшою інтенсивністю почав мігрувати, коли відбулося вторгнення росії на територію України, вже не через прибуток, а задля збереження життя. Зараз наша країна знаходиться у скрутному становищі через те, що велика кількість людей виїхали за її межі. Народ хвилюють різножанрові запитання: «Правила перетину кордону у військовий час?», «Як до мене будуть ставитись українці,

які залишилися?», «Хто може виїхати з України?», «Який рівень проживання за кордоном?», «Чи зможу я повернутися назад і як скоро це відбудеться?»...

З початком війни 5,8 мільйонів українців ухвалили одне з найскладніших рішень у своєму житті – залишити Батьківщину. У цей момент (формально чи ні) вони отримали новий для себе статус – статус біженця. Успішні власниці бізнесу, лікарки, вчительки, бухгалтерки, економістки бігли до кордонів України з однією валізою (а то й без неї), тримаючи на руках дітей та тварин. Весь світ облетіло відео хлопчика з іграшкою, який плаче, йдучи пішки до пункту пропуску.

Всі країни ЄС, що межують з Україною, дозволяють в'їзд на гуманітарних підставах усім людям, які рятуються від війни в Україні, незалежно від того, чи є у них біометричний паспорт. Це ж стосується і дітей. Якщо у них є українське громадянство і біометричний паспорт, вони можуть в'їхати до ЄС, пред'явивши цей документ на кордоні. У всіх інших випадках країни ЄС прийматимуть їх на гуманітарних підставах.

Майже у всіх європейських країнах з початку весни була запущена процедура надання статусу тимчасового захисту для українців. Процедура нова, і прописували її нашвидкуруч.

Європейські країни інтегрують українських гостей у своє суспільство. Але навіть за кордоном наші співвітчизники мають залишатися українцями! І в цьому їм вже має допомогти Україна. Зокрема, потрібно розглянути питання відкриття «Українських домів» – культурних центрів, де українці зможуть вирішити певні організаційні питання, поспілкуватися між собою, взяти участь у культурних заходах тощо.

Наразі, за даними польських рекрутерів, близько 80 тисяч українців вже знайшли роботу. В Чехії – 24 тисячі. Як у Польщі, Чехії, так і в інших країнах, діти пішли до місцевих шкіл та садків. Додому в Україну повернулися, за даними ООН, 1,5 мільйонів людей. А 4,3 мільйона, тобто трохи менше 10% населення нашої країни, поки що там, у гостях.

Громадяни України, які виїхали з України під час дії воєнного стану не на умовах гарантованої фінансової підтримки ЗСУ, і не мають документів, що підтверджують право на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації, для в'їзду в Україну мають добровільно перерахувати на спеціальний рахунок для збору коштів на підтримку ЗСУ суму, яка дорівнює 10 розмірам прожиткового мінімуму для працездатних громадян (наразі це 26 тис. грн), за кожен місяць перебування за межами України під час дії воєнного стану.

Коли росія продовжує обстрілювати Україну ракетами, коли щодня гинуть мирні люди, рішення залишитися за кордоном у безпеці – правильне. Тим більше, що більшість з тих, хто виїхав, — це жінки та діти. І багатьох із них окупанти позбавили житла, роботи та спокою. Але війна закінчиться, ми переможемо, і дуже важливо, щоб мільйони наших людей захотіли повернутися до своєї країни.

В Україні – їхня сім'я, їхнє минуле та майбутнє. Але й для майбутнього країни ці мільйони людей необхідні, як повітря. Якщо раніше виїзд українців на трудові заробітки спричиняв кадровий голод у робітничих спеціальностях, то зараз держава, повернувшись з війни, може зіткнутися з дефіцитом лікарів, учителів, бухгалтерів. Половина підприємців та креативників – теж вони. Без них на нас чекає колосальна втрата трудового ресурсу, економічна криза та криза ідей. Не кажучи вже про кризу демографічну – кому народжувати та виховувати нове покоління українців, на міць якої держави буде працювати це нове покоління?

Переконана, що патріотизм та віра в Україну, яка своєю незламністю та мужністю підкорила весь світ, змусить більшість наших людей повернутися. Зараз, під час війни, багато хто зробив переоцінку своїх цінностей. Ми всі переконалися, що немає нічого важливішого за людське життя, здоров'я та безпеку. Ми зрозуміли, як важлива впевненість у завтрашньому дні, відчуття товариського плеча, чесність і єдність. Ми усвідомили, як усі ми любимо свій дім, свою землю та свій народ. І коли ми переможемо, ми будуватимемо нову країну, де ці цінності будуть базовими.

Держава має чітку стратегію швидкої відбудови європейської України. Це і нові стандарти будівництва, і комфортні міські простори, і сучасна інфраструктура, а також незалежність в енергетиці, відновлення промисловості, інвестиції у високі технології, кліматична модернізація. Але найголовніше – це люди: їхнє здоров'я, безпека, добробут та комфорт.

Вимушений переїзд – це завжди складно. Не соромтеся просити допомоги у волонтерів, розпитувати представників закладів освіти про деталі. Всі розуміють, що в стресовій ситуації складно орієнтуватися, проте ви не одні і можете розраховувати на допомогу та підтримку як в Україні, так і за її межами.

Повномасштабна війна в Україні так чи інакше зачепила кожного й кожну. Навіть ті, хто давно виїхали з нашої країни, не залишаються осторонь загальнонаціональної біди, регулярно надсилають гуманітарні вантажі на Батьківщину та ведуть активну боротьбу на інформаційному фронті.

Всі ми маємо величезний фронт робіт з відновлення країни, хоча, скоріше, побудови нової країни – країни нашої спільної мрії. Для цього потрібні сили, руки, ідеї та сміливість, якою ми вже вразили весь світ. У той момент, коли жовто-блакитний колір у світі наймодніший, а фраза «Я – українець», нарешті, звучить гордо, у нас з'явився реальний шанс побудувати найпотужнішу і найсучаснішу у світі країну. Країну можливостей та перспектив. В якій хочеться жити і в яку дуже хочеться повернутися якомога скоріше.

Кириченко Дар'я,

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» (перша – китайська, друга – англійська),
Науковий керівник: **Петінова Оксана**, д. філос.н.,
професор кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Різке посилення міграційних процесів в Україні зумовлене усім відомою причиною, – початком воєнних дій на території нашої держави. Якщо до лютого 2022 року основним мотивом трудової еміграції був економічний мотив (пошук роботи, більш високих доходів тощо), то наразі військовий мотив, а саме евакуація – основна причина, за якою значна кількість українців знайшли притулок в іншому місці, місті, селі, країні. За даними А. Рафал, опублікованими у російськомовному виданні «Работа физическая к склонной позиции» [7], збройні конфлікти в Україні вже у 2018 році займали друге місце серед основних причин, що змушують українців емігрувати.

Наслідком міграційних рухів стало зменшення кількості населення приблизно на $\frac{1}{4}$ громадян. Більша частина мігрантів покинули свої домівки у перші дні війни, але на разі простежується зниження чисельності емігрантів, і навіть активнішим стає їх повернення на батьківщину. Складним для українців став перший період (до двох місяців), оскільки законодавча база ще не мала у наявності положень про контроль та регулювання представників міграційних рухів; процес оформлення документів, реєстрація за кордоном у якості біженців, пошук житла, отримання соціальної, гуманітарної допомоги залишались певний час невизначеними та неупорядкованими. Проте, держава у перший день війни швидко організувала виїзд населення із зон, де проходять бойові дії, а також посприяла переїзду громадян, які знаходяться під загрозою початку військових операцій. Першими рейсами потягів вирушали діти, жінки, літні люди. Були помічені автобусні рейси з дітьми із дитячих будинків. Положення першості серед країн-хостів для українських емігрантів стала Польща, особливо місто Варшава та Краків. Обидва міста вважаються переповненими переселенцями, тому польський уряд радить виїжджати до інших міст. Тобто міграційні процеси у певній мірі мають негативний вплив як на країну, з якої виїжджають, так й на країну, до якою відбувається переселення. У першу чергу, це викликає обурення місцевого населення, хоча за останніми даними МОН, українці сприймаються іноземцями як «цивілізований» та «європейський» народ.

У процесі розробки дослідження було сформульовано чотири гіпотези, що стосувались розуміння респондентами понять «міграція», «еміграція», «імміграція», оскільки ці поняття наразі стали широко вживаними. Другою було припущення про респонденти, хто виїхав або досі перебуває за кордоном, проживають у достатку завдяки умовам, створеним для біженців країнами-хостами. Наступну теорію сформульовано таким чином: «Основними причинами, які спонукали переважну більшість громадян не мігрувати, стали відсутність великої загрози розгортання воєнних дій у межах місця постійного проживання, а також відсутність попереднього досвіду проживання за кордоном». Четверта гіпотеза стосувалась ставлення респондентів, які не покидали свого місця проживання, до мігрантів – «Більшість респондентів нейтрально ставляться до мігрантів, пояснюючи це тим, що кожен із нас має право на власний вибір».

Першу висунуту теорію про «розуміння понять «міграція» (це процес переміщення або через міжнародні кордони, або в межах однієї країни, що включає будь-які пересування людей, незалежно від причини [16]), «еміграція» ((від лат. *emigratio* – виселення, переселення) – вимушене або добровільне переселення корінних мешканців з Батьківщини до іншої країни на постійне проживання чи на деякий час з політичних, соціальних, економічних, релігійних та інших причин [19]), «імміграція» (в'їзд чужоземців до якої-небудь країни на постійне проживання [20]) більшістю респондентами варто спростувати, оскільки, результати соціологічного дослідження доводять наступне: із 50-ти респондентів 24 указали, що добре знайомі із зазначеними поняттями, проте, в дійсності лише 22 особи (переважна кількість яких – представниці жіночої статі) правильно співвіднесли поняття з їхніми визначеннями. Допущеною помилкою під час виконання завдання була така: респонденти сплутали поняття «еміграція» із «імміграція».

Другу теорію про те, що «більшість респондентів проживають за кордоном в достатку та комфорті завдяки умовам, створеним для біженців країнами-хостами» варто підтвердити, адже, дійсно, більшість респондентів є/були задоволені умовами проживання за кордоном, серед них лише один представник, що в анкеті визначив умови проживання як «жахливі».

Наступна теорія частково правдивою, адже, дійсно одною із причин, що спонукали переважну більшість громадян не мігрувати, стала відсутність великої загрози розгортання воєнних дій у межах місця постійного проживання. Про відсутність попереднього досвіду проживання за кордоном мова у відповідях респондентів не йдеться.

В останній теорії йдеться про «нейтральне ставлення респондентів до мігрантів». Відповідно до результатів соціологічного опитування більшість респондентів до мігруючого населення ставляться лояльно та терпимо, на це вказують пункти опитування з 14 по 18.

Література:

1. Рафал А. Работа физическая в склонной позиции / А. Рафал // Итоги недели. — 2017. — № 37. — С. 4.
2. Council of Europe Portal. Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді. URI: <https://www.coe.int/en/web/compass/migration>
3. Енциклопедія сучасної України. Еміграція. URI: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=17837
4. Академічний тлумачний словник української мови. URI: <http://sum.in.ua/s/immigracija>
5. Посилання на анкету. URI: <https://drive.google.com/file/d/1UapmxBrDING5pVw5FoPoz19SYUQzUGG8/view?usp=drivesdk>

*Дружкова Ірина,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент теорії та історії держави і права,
Одеського державного університету внутрішніх справ,
м. Одеса, Україна*

ЛОГІЧНІ ВИМІРИ ФЕЙКОВИХ НОВИН

У класичній логіці умовне твердження має форму « $p \Rightarrow q$ ». Воно є хибним, якщо p «істинно», а q – «хибно», і істинно у всіх інших випадках, при цьому зазвичай не береться до уваги зв'язок суджень між собою. Складене їх умовне твердження може бути істинним і зветься «матеріальної імплікації». Умовно неточне використання, підміна або навіть розрив причинно-наслідкових зв'язків при винесенні висновку в реальному житті приводить до такого феномену як фейкові новини.

І.Канта в «Критиці чистого розуму» вказував, що пізнання починається із споглядання: «Споглядання – є саме той спосіб, яким пізнання безпосередньо належить до них і якого як засобу прагне всяке мислення». Споглядання має місце, «тільки там дається предмет», але це можливо, якщо предмет, в нашому варіанті новина «впливає нашу душу» [1].

У пізнавальній картині світу сучасної людини споглядання займає значну роль. Новини осідають у пам'яті у вигляді яскравих образів. За допомогою чуттєвості предмети даються, «мисляться ж розумом» [1], з якого виникають поняття. Але до розумового пізнання більшість аудиторії не доходить. Перевірити інформацію, оперувати поняттями з низки причин потрібно далеко не всім. Час, мотивація та ресурс є у процесі сприйняття рушійними причинами. Будь-яке мислення прямо чи опосередковано має відношення до споглядання. Багато хто так і залишається на першому рівні пізнання, приймаючи фейкові новини як готову, завершену картину буття.

Для фейкових новин важлива - іронія, викриття, підігрівання ситуації, прийняття ситуації, віра. Усі відтінки ставлення до «вигаданої», неточної, хибної, фіктивної, симуляційної події чи персонажа і створюють ситуацію актуальної дійсності.

Матеріальна імплікація не виконує своєї функції обґрунтування, але функцію дискурсивного впливу у засобах масової інформації фейкові новини виконують відмінно. У сучасному світі фейкові новини стають частиною іноді навіть офіційної політики деяких держав.

Однак не варто плутати фейкові новини та ІПСО, про такі загрози для громадського суспільства щодо схильності до конспірологічного мислення та плекання відчуття безсилля, – пише Х.Боровкова [5].

Прийняття фейкових новини проходить кілька стадій:

- споглядання (сприйняття «картинки» демонстрації);
- сприйняття – фактор впливу часу та емоцій (супроводжувальна музика, фон);
- контекст – існуюча індуктивна база використовуватиметься ЗМІ у майбутньому: звернення до теми, повтор, продовження теми та «приручення» до неї глядача;
- формування нових понять на основі вигаданих причинно-наслідкових зв'язків (нові визначення та імена подій та лідерів).

Так, сфабриковані знімки простий глядач не розрізнить, але людина зацікавлена знайде матеріал у джерелах, зіставить і зробить свій висновок.

У 1963 році Едмунд Геттієр у роботі «Чи є знанням справжня та обґрунтована думка?» [2] стверджував, що реципієнт може мати справжнє переконання, маючи в запасі тверді підстави, але не може мати знання в повному розумінні слова. Геттієр розглядав у прикладах показано ймовірність помилки за наявності обґрунтування, що думка може бути помилковим з урахуванням певного чинника випадковості. Не всякий вислів є знанням. S знає, що P якщо P істинно; S переконаний у цьому, що P істинно, S має підстави бути переконаним у цьому, що P істинно.

Висновок вірно за формальними законами логіки, але не є достатніми для того, щоб вважати вислів «S знає P» істинним. Реципієнт виправдано переконаний у істинності P і в такий спосіб суб'єкт перебувають у становищі повного переконання у хибному висловлюванні.

Приклади Геттієра показують, деякі визначення не містять достатніх умов для того, щоб висловлювання могло вважатися знанням.

Фейкові новини конструюють образ, що регулярно транслюється за допомогою медіа. Аудиторія часто сприймає новини як готовий висновок, не маючи часу самостійно встановити справжні причинно-наслідкові зв'язки тієї чи іншої події.

Різницю між мотивованим судженням істинного сприйняття та порожнім судженням помилкового сприйняття визначають рушійні причини: час, мотивація та ресурс.

Фейкові новини існували завжди, але працювали по-іншому. Раніше вони ґрунтувалися на свідченнях, як наприклад оповідання про єдинорогів у бестіаріях. З розвитком медіа потреба у свідоцтвах відпадає, бо цього стає замало, стає можливим фабрикувати новини, створювати їх, вигадувати. Так, маніпуляції суспільною свідомістю дали свого часу дієвий історичний привід для нав'язування РФ образу загрози «чеченського тероризму» для усього світу. Однак чи варто вважати, що реципієнт новин не в змозі перевірити достовірність новин через відсутність ресурсів.

Зовнішня сторона будь-якого явища виконує функцію зовнішнього нормування з боку традиції, культури та соціальних інститутів, виставляє напоказ предмети, явища, дозволяючи їх бачити. Процес пред'явлення знаків на цьому етапі пов'язаний з процесом міфологізації: можна пред'явити неіснуюче або пред'явити вибірково, прагнучі до контролю і маніпулювання враженнями реципієнта. У лекції «Злий демон образів» Ж. Бодрійяр [3] стверджує, що образ має власну іманентну логіку, імморальну логіку без глибини, по той бік добра і зла, по той бік істини та брехні. Не світ, а картина світу, не особистість, а образ особистості, не лицьова та виворітна, а шов, яким пишеться біографія. «Юнгерівська лінія імпліцитно пов'язана з лінією фронту, екзистенційна межа пов'язана з усвідомленням абсурду, а сучасна демаркаційна лінія вбирає в себе і лицьову, і виворітну сторони, залишаючи на поверхні шви, сліди, рани, шрами, суть яких у них самих. Розмиваються конотації між “так” і “ні”.

Внутрішня сторона, потаємна та глибинна, протиставляється зовнішньою, поверхневою та зовнішньою. У разі прийняття новин існує негласна конвенція, що дозволяє приймати бажане за дійсне. Так реципієнт робить висновок з неточної причини, будучи переконаним, що причина правильна [4].

У цьому різниця адресанта та адресата. Адресат (автор новин) знає, що передумова неточна, а адресант (той, хто отримує новини, що сприймає), цього не знає. Реципієнт таким чином має інформацію, але не знання. Він робить помилковий висновок, що є бажаний результат роботи автора новин. Створити ілюзію знання, переконання. Існує інформаційний та семантичний контекст будь-якої теми.

Це боротьба та агресивний інтерес за домінацію, до якої включено медійні та владні структури. Зараз фейкові новини вже нічого не роблять побічно, все прямо. Вони прямо брешуть, створюють і поширюють вигадану чи хибну інформацію, маючи при цьому буквально легітимний дозвіл. Достатньо подивитись інформацію про вже знищені військами РФ БМП «Бредліз», яких не має навіть в Україні. Або для внутрішнього вживання в РФ розлого доводилось що трагедія у Бучі то фейк.

За чергової медійної контрреволюції відбувається зміна ідеологічних парадигм і термінології, що стає промовою пересічних людей. Наприклад, у

сучасному медіапросторі РФ ключовим словом є слово "безпека". Оборона, протести, політичні рішення ухвалюються з метою національної безпеки будь-якої країни. Фейкові новини як метод ідеологічного тиску систематично вносять дезінформацію, стаючи реальним осередком дій. Вони проявляються у різних формах: сатира, пародія, створення фіктивної події, незв'язаність заголовків та змісту, вільна інтерпретація, звернення до цитат секретних джерел. Медіа працюють як у візуальному, так і вербальному режимі психологічного впливу на аудиторію.

Розмежувальна лінія між «бачити» і «вважати, що бачиш» це різниця між мотивованим судженням істинного сприйняття і пустим судженням порожнього сприйняття. Звичайна людина виносить судження з урахуванням цілісного матеріалу. Порожнє сприйняття як порожні пікселі в сучасному медіапросторі превалює. Інформаційна мережа захоплює публіку за допомогою активних коротких сюжетів, репортажів, докладно розглядати які реципієнт немає часу чи необхідного ресурсу. Отже фейкові новини використовують заміну, розрив причинно-наслідкових зав'язків та умовно неточне винесення умовиводу. Будь-яке мислення прямо чи опосередковано має відношення до споглядання, але більшість аудиторії так і залишається на рівні анестезованого сприйняття, приймаючи фейкові новини як даність і завершену картину буття.

Література:

1. Кант И. Критика чистого разума / Пер. с нем. Н. Лосского, М., 1994. 591 с.
2. Gettier Ed. Is Justified True Belief Knowledge? Empirical Knowledge: Readings in Contemporary Epistemology. – London: Row-man & Littlefield Publishers Inc., 1986. pp. 231–233.
3. Бодрийяр Ж. Злой демон образов // Искусство кино. – 1992. – № 10. – С.64–70. <http://surl.li/ekwbx> (дата звернення: 14.12.2022)
4. Барт Ролан “Camera lucida. Нотування фотографії” К, 2022 176 с.
5. Боровкова Х. ІПСО — це серйозно: чому шкідливо безпідставно використовувати цей термін? <https://gwaramedia.com/ipso-chomu-shkidlivo-bezpidstavno-vikoristovuvati-czej-termin/> (дата звернення: 14.12.2022)

**МАТЕРІАЛИ ВИСТУПІВ СТУДЕНТІВ АНЬХОЙСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ФІНАНСІВ ТА ЕКОНОМІКИ (КИТАЙ)**

**MATERIALS OF SPEECHES BY STUDENTS OF ANHUI UNIVERSITY OF
FINANCE AND ECONOMICS (CHINA)**

周雅婷,

*student of the Institute of Media and Communications,
Anhui University of Finance and Economics,
Bengbu city, China*

MODERN CHINESE FEMALES

Modern Chinese Females have been very different from traditional Chinese females in the past. I will tell you the new image of Chinese women in modern life from the aspects of family concept, educational status, dressing and makeup. First of all, in the traditional Chinese concept, women are family-oriented and introverted. The so-called "three obediences and four virtues"(三从四德) and "men are superior to women" (男尊女卑) are the portrayal of traditional Chinese women. At that time, women still followed the tradition of "taking care of husband and raising children"(相夫教子) at home. They could not be economically independent and needed to depend on men. However, modern Chinese women are quite different. They are independent, confident, cheerful and strong. We can see the pictures about the three obediences and the four virtues in ancient time and in modern time. It's quite a big change. There are so many excellent women in China today. They have got rid of the role of "accessories". There are more and more single or the never-married girls in big cities like Beijing, Shanghai, because they are no longer anxiety about the age or the marriage by traditional ideas, they want to have a more independent life, the pursuit of happiness. Therefore, I think modern Chinese females are more than "half the sky".

Secondly, traditional Chinese women are not highly educated. According to the statistics of the National Bureau of Statistics in 2021, the proportion of female students in all types of high education is higher than that of male students. The number of female postgraduates in higher education is 1.599 million, accounting for 50.9% of all postgraduates. For women, the more educated they are and the more knowledgeable they are, the more independent they will be, which plays an important role in promoting the civilization of the whole society. It is said that parents are the first teachers of children. However, due to the particularity of women's identity, the problem of educating children in Chinese families is mostly borne by women.

Therefore, the higher education level of women is, the more important for the overall development of China in the future.

Thirdly, I would like to show you the changes in Chinese women's dressing style. We can see that the traditional Chinese women's dressing is very simple, especially in the period of the founding of the People's Republic of China, the streets are full of girls wearing the same clothes. Since the reform and opening up, especially after the 1980s, Chinese women have become more and more diverse, confident and fashionable in their clothes even older Chinese women. If you ask me which era I like best, to be honest, my favorite dressing style is the 1930s (Qipao), which not only outlines the beautiful figure of women, but also retains the Chinese flavor (of course, I am a Chinese woman who can't wear in Qipao).

陈宛喆

*student of the Institute of Media and Communications,
Anhui University of Finance and Economics,
Bengbu city, China*

MODERN LOVE VIEW OF CHINESE YOUTH

Love relationships in the model is divided into four types: cooperation, control, healing, enjoyment. This quadrant is divided into horizontal and vertical axes. The horizontal axis show "happiness", which has two levels: 1. Physiological level: it refers to appearance, odor and dopa. 2. Spiritual: when you have fun with your partner, you want to share everything with them. The vertical axis shows "growth". "Growth" refers more to the process of physical and psychological maturation, and more emphasis is placed on psychological growth here. Cooperation: This kind of love is a good love model. They are complementary and not passion-driven from the start. This relationship creates a sense of belonging: Who am I? What can I do for others? What can I do for the world? Good love helps them grow and promote. The only regret is that maybe they have less happiness. Control: This kind of love is a very bad model. In many idol dramas, the values of control and violence are often interpreted as love. When someone see being PUA as love, they actually have the wrong love script. Enjoyment: This kind of love lasts for a really short time. They fall in love with someone because of their appearance, but their income is not high, and they are not ambitious enough. They can eat, drink and play together. They can share lots of interests, fun, joy, passion. But never talking about the value, vision, lifestyle. They can't make progress together and will soon be tired of each other. Healing: This kind of love is an ideal and perfect model. They both have fought the world long enough and are covered all over with cuts and bruises. Finally, they survived and they saved themselves. One day they meet each other unplanned. They start to cure each other's wounds. They have similar hobbies, similar experience and have many of the

same goals in the life. They bring each other growth and happiness and inspire each other to be a better person.

Turned out a real love story is not about meeting your knight in the shining armor, but rather the beauty and beast. So if love is a collaborative work of art, then love is an aesthetic experience. Love is unpredictable, love is creative, love requires communication and discipline, it is frustrating and emotionally demanding. And love involves both joy and pain. Ultimately, each experience of love is different. When I was younger, it never occurred to me that I was allowed to demand more from love, that I didn't have to just accept whatever love offered. This version of love is not about winning or losing someone's affection. Instead, it requires that you trust your partner and talk about things when trusting feels difficult, which sounds so simple, but is actually a kind of revolutionary, radical act. This is because you get to stop thinking about yourself and what you 're gaining or losing in your relationship, and you get to start thinking about what you have to offer. The beautiful thing about the collaborative work of art is that it will not paint or draw or sculpt itself. This version of love allows us to decide what it looks like. In the end, I want to share a few words to you. Some of us get dipped in flat, some in satin, some in gloss. But every once in a while you find someone who's iridescent, and when you do, nothing will ever compare.

柳传波, 侯星友,

*student of the Institute of Media and Communications,
Anhui University of Finance and Economics,
Bengbu city, China*

HOBBIES OF CHINESE YOUTH

We are going to talk about the hobbies of Chinese youth from the aspects of reading novels and traveling. I would like to introduce to you a lot of young people like a hobby, reading novels.

1. Concept of novel. Novel is one of the four literary styles. It is a literary genre that reflects life and expresses ideas by portraying characters, describing backgrounds, narrating stories and describing environments. The rich imagination and ups and downs of the content and plot also reflects people's helplessness in real life and their desire for a better life.

2. Novel types and representative works. There are many types of novels. Next, I would like to recommend some representative works of various types. I hope you will like them. The martial arts category - Sharp knife in the snow, the fantasy category – Dou luo continent, the science fiction category - Swallowed star, the history category - Joy of Life, the supernatural category - Mysterious recovery and the suspense category - The ghouls, etc. My favorite novel themes are history and fantasy novels.

3. My favorite novel. My favorite novel is Joy of Life. The author is Mao Ni. Joy of Life tells the story of a young Fan Xian with a mysterious life experience, who was born in a seaside town and experienced various tests and tempering from his family, the Jianghu and the temple. The plot of this novel is tortuous and elegantly written. It depicts characters with distinctive characters, and the plot is fascinating. And it is not only a novel, but also adapted into a TV play, which is also very wonderful. I think a good novel can bring people a deep feeling. The reader and the protagonist resonate and grow up together. Reading a novel is equivalent to an in-depth communication with the author. At the same time, with the film and television and animation of the novel, it can promote the common development of different industries, input many excellent scripts to the film and television works, and let the readers who like this novel enjoy their favorite novels from another perspective through the film and television way.

*蔡雅丽, 郭莉, 张欣然,
student of the Institute of Media and Communications,
Anhui University of Finance and Economics,
Bengbu city, China*

MODERN LIFE OF YOUNG CHINESE DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Since the outbreak of the COVID-19 epidemic, many Chinese universities are often closed their campus to limit students' time away from school, so that we can do a better job of outbreak prevention and control. In this situation, Chinese college students feel bored at school, and so they try to spend their free time at school through some recreational activities. And what are these activities? Today, we'll introduce three kinds of them to you. They are, respectively, taking Entertainment Videos, keeping a chicken and doing exercise. At the beginning, many college students, if not most, take the entertainment videos just to amuse themselves and for fun. They post the videos to the Internet, like Tik Tok, bilibili and other video websites. But then they found the arresting videos were watched by multitudes of people. The videos not only bring happiness to themselves, but to others. Other college students also found that taking entertainment videos can express happiness to so many people. Third, take videos to record interesting things in their daily life, including the interesting courses and teachers, community activities of their school, funny things happened with their friends and so on. All these types of the videos have the common characteristics. First, their costs are very low. Most of them just need a mobile phone to take videos. Second, they are creative and attractive so that lots of people watch them and get pleasure from them. What's more, the participants in the

videos are all the students around them. When the epidemic started, my friends and I began to keep chickens in the Ant Manor of Alipay. A long time ago, I was the highest level. I'm really a crazy user of it. Firstly, how to keep a chicken on the Internet? First step, you need to open your Alipay software. Second step, enter "Ant Manor" in the search box, click Search, and then click the first answer. In this way, you can enter the Ant Manor and keep your chicken! Secondly, what's the entertainment attractions about keeping a chicken on the Internet? There are three points.

First, you can change your chicken's costume, as shown in the picture. Of course, the Ant Manor will update clothes according to different festivals, solar terms and events. The clothes are fancy! And the most important, they are totally free! Second, play games with your chicken. Click the fourth button in the upper right corner, and you are able to have fun with your chicken, including ball games, mountaineering, etc. Third, interact with your friends. If your friends in Alipay have also opened Ant Manor, click the first button at the bottom, then you can visit your friends' manors. At the same time, you can also hire your friend's chickens or go to your friend's manors to get feed. It's up to you! Of course, it's a warm reminder that your chicken is at risk of being beaten. Next, we have some small and simple tasks every day, including doing tasks to get chicken feed, feeding the chicken and collecting eggs. There are many ways to get chicken feed. Sign in, play games with the chicken, and pay with Alipay in life are the most common ways.

Finally, in addition to killing time, Ant Manor has its deeper meanings. The eggs we collect every day can be donated to some charity projects to help the needy groups. Ant Manor is gradually maturing in this field. It will not only provide instant feedback about the progress of the love projects, but also pass on the letters of thanks from the person receiving to you. At the same time, you can also view your love map. Seeing your love lighting up the map is really a matter of great achievement! In short, the epidemic may make the economy depressed, make the travel become difficult, make us put on masks, and make our college students trapped in the walls of the campus... But the epidemic can never stop the love. The love egg donation activity in Ant Manor may only be a small contribution, but Mao Zedong, a great Chinese chairman, once said, "A single spark can start a prairie fire". Therefore, do not underestimate the spark, but become it. What I am going to talk about is the topic of doing exercise. Many college students are unable to go outside on campus due to the restrictions of the epidemic, and the opportunity to go to gyms is greatly reduced, so simple aerobic exercise that don't require equipment is most suitable for indoors. And this condition makes online fitness gradually grow and develop. Now let's listen to this song, People used to hear the song's reaction is that this is Jay Chou's song. But now many people hear this song's reaction is that this is the song of Liu Genghong doing exercise!

Since February 18,2022, there has been a fitness craze in China. Millions of people now share a common routine: A fitness session with their new star personal instructor Liu Genghong. He is a singer who was not very well-known in mainland

China. However, during the epidemic quarantine period, he used his identity as a fitness instructor to open a live fitness broadcast on Douyin, the TikTok application for Mainland China, and became overnight famous. Most of the time he starts at 7:30 p.m., people chat while dancing to songs, type friends' names on the screen to check their attendance and offer encouragement to each other. For example, I send a message on the screen, saying Alice, are you ready? Up to now, the number of his Douyin fans has exceeded 70 million.

There are a number of reasons why his fitness live broadcast has attracted so much attention. Firstly, the fitness movements are easy to follow and are appropriate for beginners. Let's watch this video. Secondly, his live broadcast is full of fun, look at these funny pictures. And his wife Vivi is very interesting, look at her expressions, she is so cute. Thirdly, He provides free instruction to many college students who are willing and limited by space and cost.

紫罗兰,

*student of the Institute of Media and Communications,
Anhui University of Finance and Economics,
Bengbu city, China*

HOBBIES OF CHINESE YOUTH

With the development of society and economy, young people's lives and hobbies are constantly enriched. Young people's spare time life is colorful, such as watching movies, TV series, go shopping, enjoy food, traveling and so on. Today I will introduce the hobbies of Chinese youths from the following three aspects. The first one is watching movies. As representatives of young people, university students, watching movies on weekends is the choice of most people.

There are four movies which are more popular recent year among Chinese youths I will introduce. The first movie was Nezha, which was released and broadcast in 2019. The second movie was MuLan, which was released and broadcast in 2020. Here is a short video of this movie. The third TV series was A Dream Of Splendor, which was released and broadcast in 2022. Finally, it is also the most wonderful movie in my opinion - Avatar. Avatar was released in 2010, but there are still many theaters showing it today. What's more, Avatar 2 will be released in December this year, and I believe that there are so many people have been waiting it for 10 years. The second one is online shopping. According to the survey results, 38% of netizens choose Taobao APP to shop, 20% netizens choose Jingdong APP to shop, 30% of netizens choose Pinduoduo APP to shop, and 12% of netizens choose to shop on Vipshop APP.

张然,

*student of the Institute of Media and Communications,
Anhui University of Finance and Economics,
Bengbu city, China*

SPORT IS AN IMPORTANT PART OF THE LIFE OF YOUNG CHINESE

Ball sports has always been one of the most popular sports for young people, such as basketball, badminton, table tennis which is honored as Chinese national sports. Many boys and girls in our class often play badminton together, which not only enriches our campus life, exercises our physique, makes us energetic, but also enhance the connections between classmates. Not long ago, the Chinese women's basketball team won the second place in the World Cup. They are very powerful. Similarly, I think boys who plays basketball well are also very attractive.

Playing online games may always be considered as an activity of boys, but in recent years, with the rise of mobile games, more and more girls have also fallen in love with online games, such as King Glory, Jedi Survival, Love and Producer, Miracle Warmth, My World, but most of them are mobile games. Boys are more likely to play computer games, such as League of Heroes. For young people who are afraid of face-to-face social interaction, online games are not only a means of relaxation and entertainment, but also a way to make friends, and the victory in the game can bring them a strong sense of satisfaction.

Mahjong is a game invented in ancient China. Until today, it has been loved by the old and the young in China. As we all know, China is a big country, so there are some differences in the playing methods of mahjong in different places. In Anhui, there are some differences between Hefei mahjong rules and Bengbu Mahjong is not only a hobby for Chinese youth, but also an intellectual activity to exercise thinking and logic in the eyes of those who like it. In April 2017, Mahjong officially became a world intellectual sport. In addition to mahjong, the popular board games in recent years, such as The Landlord's Game、Script game and Werewolf kill , are also welcomed by us young Chinese. These activities require a certain degree of tacit understanding and cooperation between participants and some thinking.

蒧漩婧,

*student of the Institute of Media and Communications,
Anhui University of Finance and Economics,
Bengbu city, China*

MARRIAGE AMONG CHINESE YOUTH

The topic we are going to discuss today is the concept of marriage among Chinese youth. Before that, I would like to ask you a question: Do you want to get married? yes or no? I know that in modern society, we have learned about various family problems through the Internet, such as domestic violence, high bride price, widowed marriages, mother-in-law and daughter-in-law relationships and so on. This has caused Chinese youth to be more and more reluctant to get married, and many of them feel that they can live better without marriage. But apart from these, we can still see the happy and beautiful side of many families, and I still choose to believe that there are beautiful and sincere feelings in this world. Marriage is a process of self-selection, and we are free to choose the other half we want to spend the rest of our lives with in the future, so all of the above problems can be largely avoided. And what is marriage? Marriage is the union of two sexes with the purpose of living together for life. So why do we want to get married? First, marriage allows us to grow and transition from the role of a child to that of a wife. It is a new starting point to run life with a new attitude, the couple is no longer you and I, but we. Some people say that marriage is the grave of love, a place where free souls are confined, but I think a good marriage not only doesn't make people feel confined, but also makes them more perfect and strong. Secondly, a sad but necessary point is that aging is an unavoidable thing in life, whether it is our parents or pets, all will leave us with the passage of time. Only a partner is the person who can accompany us for the longest time, a marriage can give us a long and stable companionship. Last but not least, a legal marriage can be protected by law.

In a family, the only person who is not related to you by blood, but who is closest to you, is your spouse. Marriage gives legitimacy to the relationship between two people and protects the legal rights of both spouses with the law as the guideline. Therefore, I think it is a very beautiful thing to enter into marriage with the person you love. In traditional Chinese culture, almost every parent wants their family to spread its branches and leaves. To this end, people should get married and find someone to carry on the family line, which will make the family more complete. From birth, we need to play many roles. We are the children of our parents, the employees of our company, and also a consumer. Although marriage is not the whole of life, but the role of life must have a wife and a husband. So marriage is a kind of experience of these two roles, if life has not experienced, it is also a kind of regret. Everyone is held in the hands of parents, in the marriage is not to say that two people together can live. There are always contradictions and quarrels in marriage, and men and women in marriage need to be patient, tolerant and understanding, learn to stand in each other's position to consider problems, which is also a kind of training and growth. Finally, I want to say that parents and friends can not accompany you for a lifetime, only your partner will accompany you through the four seasons, through the ups and downs of life. Getting married is the need of happiness of men and women, but also the need to carry on the family line. Only love without marriage is simply playing hooligan!

The above points of view are very reasonable, but my answer is No. After investigation and collection of relevant data, it is found that 25.56% of people hold a negative attitude towards marriage and 25.24% hold a positive attitude. In the fear of marriage survey, 93.61% of people are more or less afraid of marriage. The majority of people who are afraid of marriage are the post-00,90 generation, which is the Chinese youth generation. Therefore, Chinese youth are more afraid of marriage, so we choose not to marry. There are many reasons for this phenomenon, which can be seen from the following aspects. Firstly, with the progress of the times, our self-awareness and independence began to awaken. The ideal life of contemporary women is to have a small house of their own, raise flowers, walk dogs, and have a chat with some friends in their spare time. Blogger: Ah Zi, she usually shares her daily life in tiktok, and her praise rating of each video is about more than one hundred thousand, which is precisely because her life state is what we admire and yearn for, and we can't reach her state, so we only can console ourselves by watching her life. Secondly, traditionally, if we get married, women should allocate reasonable time between work and family, taking into account both family and work, which will greatly consume our energy and accelerate our aging. What's more, it requires us to make a choice, whether to be a housewife or continue to work. When a family really needs to be managed by one person, women in most cases choose to give up their careers. Staying at home most of the time is used to take care of the family, do laundry and cook, spend less time on ourselves, reduce the quality of life, and have no time to tidy up ourselves. Not to mention having children.

Thirdly, with the development of big data technology, we have seen more and more miserable marriage conditions through the Internet. Endless quarrels, domestic violence and widowed marriages are not uncommon in daily life. After coming home from work, he threw his shoes and teased the children like a cat. Then he sat around waiting for dinner and watched me busy. We became the baby-sister at home. When we devoted ourselves to the family, our other half ignored the family's obligations and shirked the family's responsibilities. I don't think this marriage was necessary. I will continue to add several reasons why Chinese young people are afraid of marriage.

First, economic pressure. Marriage is not simply two people together. The preparation before marriage and the life after marriage need a lot of money. It is not easy for many families to raise enough money to buy a house and a car before marriage, The bride price and the cost of the wedding are also big sums. After marriage, they need to have children. In the early stage, children need to drink milk powder. Milk powder is also expensive for a fast use. When children grow up, the educational expenses are expensive. Therefore, many people can't bear the economic pressure, and they are a little afraid of marriage, which can be said to be a little helpless.

Secondly, The price of having a baby .in China, most families have a traditional idea that it is necessary to have children, but the fear of having children may be the reason why many women fear marriage. Once they decide to have children, wait for

childbirth, and take care of their children after confinement, they will certainly disrupt the rhythm of women's original workplace, and may miss your promotion opportunities. Moreover, giving birth is very harmful to women. Giving birth is a process of instant aging, and the body is more fragile. Women accidentally may also have postpartum depression. It is also frightening to think of the severe pain of giving birth.

Thirdly, people will change. it is difficult to maintain a long-term intimate relationship. Marry because of love, divorce because of understanding. The modern divorce rate is getting higher and higher. The data shows that in 2020, the number of marriage registrations will be 8.131 million, the number of divorces will be 3.733 million, and the divorce rate will be 45.9%. The social development changes too fast, the pace is fast, and people's attitudes change too quickly, with more temptations and less concentration. So people change, and naturally divorce. Now people think it takes courage to get married. Finally, the relationship between mother-in-law and daughter-in-law .when a woman marries a boy, she is most afraid of meeting an unreasonable mother-in-law. The mother-in-law seems to be born incompatible with her daughter-in-law, so they don't want to deal with the messy life. Many people choose not to marry.

*刘啸天, 汪楠, 张之栋, 王鑫宇,
student of the Institute of Media and Communications,
Anhui University of Finance and Economics,
Bengbu city, China*

LIFESTYLES OF MODERN CHINA

There are group differences in the way of life of young people in China. The difference between urban and rural areas is particularly significant. For young people living in cities, they have a lot of resources for learning and entertainment. However, young people living in rural areas or county towns do not have so many choices. Take nightlife as an example: The nightlife in cities is colorful. After a day's work, people can take off their work uniforms and change into a comfortable suit to go to a party with friends. Or, they often use their off hours to do part-time work, which is their second job, to increase their income. Because the pace of life in Chinese cities is fast, young people need to pay more time and energy to live here. As a result, they are often under great pressure. For young people living in rural areas or counties, although there are few entertainment options, they can maintain their daily life as long as they have a stable job. With China's "urban-rural integration" policy, rural roads are very smooth. People can drive to the county to see movies, eat barbecues, and sing in KTV. But they are often constrained by the interpersonal relationship and

reciprocity around them. In contrast, young people in cities are more independent and free.

It is undeniable that the emergence of the Internet has greatly changed the difference between urban and rural areas, and young people prefer to share their daily life on Tiktok. Many people like live broadcast to enrich their lives. First part is laziness. Laziness, this is a common problem of modern Chinese youth, and has become the norm in their lives. This is often manifested as a person who is too lazy to cook and relies on takeout; Lazy to socialize, all by fate; Too lazy to speak, it's all up to others to take the initiative. Many things can be done today, but they have to be postponed until tomorrow. Second part is stay indoors. For modern Chinese youth, stay indoors is standard, They tend to stay in their own personal space, adhere to the principle of not going out even if they can. For example, A certain person and a good friend made an appointment to eat hot pot "another day", but a month later, they still did not go to eat hot pot because he was too homely, and he really couldn't take a step on the weekend. However, from his point of view, it is not that he is cold by nature and does not like to socialize, because he is so comfortable to stay at home, so any entertainment activities are not attractive to him. Listen to music, watch movies, no need to wash your hair, makeup, pick clothes, and don't have to exchange pleasantries and fake politeness, all the time is your own, and a person is more at ease.

Next is mobile phone dependence. In modern society, mobile phones have become an indispensable tool for modern Chinese youth. Mobile phones have changed people's living habits, enriched their social habits, payment methods, and even entertainment methods. Today's Chinese youth are increasingly inseparable from mobile phones. They not only eat and walk to see their mobile phones, but also open their mobile phones to brush Tiktok and microblog before going to bed. However, this excessive use of mobile phones will also bring some harm to their physical and mental health

Finally, crazy weekend routine is also the typical state of Chinese youth! Weekends mean a lot for modern Chinese youth .They value weekends as much as they do to their work and study. They will start to carefully arrange from Friday night to Sunday, and will not let go of every minute. In terms of shopping, hot pot, movies, and KTV, they will try every possible way to give themselves a healing weekend, forget all the pressures, and happily spend a good time with friends! With the rapid development of The Times and the rapid economic take-off, people are more and more capable of cultivating their own interests and hobbies. Nowadays, people generally refer to the post-1995 generation as the new youth of the z generation, because such a group of young people in China are very independent and energetic and have their own unique hobbies and interests. Now let's take a look at the interests of this group of young people, such as camping, skiing, e-sports, rap, talk show etc.

Camp was founded in Washington, Connecticut in 1861 by Frederick Gunn, who owned a boys' school. Taking his ward for a two-week trip, they hiked to a specific wilderness area where they set up a camp. Activities include hiking, fishing, observing nature, and of course cooking on a smoke filled stove. With the rise of

outdoor style, skiing, rock climbing and other activities have attracted more and more attention. At the same time, E-sports are increasingly entering people's lives. More and more e-sports competitions are held, and e-sports have become an athletic sport and entered international competitions. At the beginning, rap was a minority culture in China. With the revival of street culture in recent years, rap was sung by everyone. Then What about hobbies of Chinese college students. In our college, Basketball is very popular with boys. There are many basketball courts in the university, so playing basketball is a very good hobby. Playing basketball can not only exercise, but also make many like-minded friends. And I found that our students were very keen on reading. The library was always full, and the books on the shelves were borrowed. Gorky said: Books are the ladder of human progress.

As a law student, the dispute settlement must be the main content of the future work, and it is necessary to master the types of disputes in today's society. This report will focus on intimate relationships and analyze the types of disputes. When it comes to intimate relationship, the comprehensiveness and complexity of marriage contradictions are undoubtedly the most representative. First of all, the ambiguity produced in the process of getting along will be more detailed and trivial, which is inevitable. However, if these contradictions are not handled well, verbal disputes will arise. When two people begin to disagree and do not understand each other, the relationship will break up. This is also the first type of contradictions, from family extension to society. The second type of disputes is derived from the first. When the verbal contradictions are escalated or the emotional excitement of the dispute may evolve into fighting. Once by the national attention of the Tangshan barbecue shop beating incident is a classic case.

Disputes represent what contemporary people pursue. For example, buyers and sellers argue over the money. Finally, the most important thing is not to properly resolve the dispute itself, but to treat it correctly and maintain it with stability. It is said that, if you are patient in one moment of anger, you will escape a hundred days of sorrow.

*周阿芳 章梦婷 朱莹莹 张然 闻子豪,
student of the Institute of Media and Communications,
Anhui University of Finance and Economics,
Bengbu city, China*

MODERN WAY OF LIFE OF CHINESE YOUTH

Today I'm going to talk about what kind of music Chinese young people like to listen to. You might think I'm going to introduce some new singers, but that's not the case. First, let's take a look at Apple Music's 2022 Top99 hottest songs in mainland

China. We can see that Jay Chou's songs account for about two thirds of the list. In addition, Chou's new album, released in July this year, has sold nearly 6 million copies. So obviously, Jay's songs are still the favorite music of most young people. As is known to all, Jay Chou released his first album in 2000 and it went viral. Twenty years later, the hottest music in the Chinese music world is still his songs. So many people say that the current Chinese music is dead. I think people will still be listening to him twenty years from now. As his lyrics say, "Everyone sings my songs." Here's a little piece of music. It tells us that we must listen to our mother. In addition, while K-pop is sweeping the world, it is also very popular in China. I have many K-pop fans around me. Admittedly, South Korea's cultural export is better than China's in this respect. At the opening ceremony of this year's World Cup, a member of BTS took the stage to sing the theme song.

Finally, since the first season of the rap of china, rap has become popular among more and more young people. Rap has gradually moved from a niche to a mass audience, and as a result, almost every year in recent years there has been a program about rap. In fact, there are many kinds of music that young people like nowadays. The three kinds I have introduced here do not represent all young people. I just share with you my personal opinion. That's all.

As far as I am concerned, Chinese youth used to go to bed early and get up early, study hard and work hard. Their daily life was: reading books, writing diaries, reading newspapers, reading news, listening to the radio and so on. But with the changes of the times, the daily life of contemporary young people is very tacit. Why should we say that? For examples Chasing stars : Now ,many young people have their own favorite stars, and then spend too much money to go to the concerts and activities; There is also some friends who stay up late and does not forget to keep fit. There is a saying that staying up the longest night and applying the most expensive facial mask. But, staying up late will cause hair loss. So, Let's not stay up late for our hair Watching foam dramas and variety shows. Nowadays, young people do not use TV to watch plays. They use mobile phones and computers to watch plays while lying in bed ; In addition to playing with your mobile phone during the day : someone also watch 抖音 or б站 before going to bed at night. Otherwise, you can't sleep. And when you wake up in the morning, the first thing is to watch the phone; someone want to fall in love, but they don't take practical action; someone have many dreams but don't want to realize them. someone want to travel, but I have no time or money;

Chinese young people are very positive. They have many hobbies and pursuits. They want to travel for experiencing different cultures , They want to study hard to improve their current situation and so on. Firstly, let's look at the fetching express . With the popularity of Internet, Chinese youth are fond of buying daily necessities online. In China, November 11 every year is the shopping festival, on this day, Chinese youth will buy a lot of things online, because today will be more discount than usual, so before and after the festival, there are a sea of packages piled up in

delivery stations and delivery cabinets. There are some major express companies. Such as Jingdong, SF, Yunda , ZTO, YTO, EMS and the like.

Then, let's look at the ordering takeout. Due to the impact of the epidemic, students are locked in the school and are not allowed to go out. They can't eat the delicious food outside, such as milk tea ,fried chicken, French fries ,sushi and so on, but can get them by ordering takeout. Then, we can not only order food, but even buy medicine, which is really warm. Usually, the takeout workers deliver the food to the school gate or to the wall , as is shown in the picture on the right, they call us and tell us your food has been delivered. Please pick it up as soon as possible. Next is the third part, travel mode. The subways ,shared bikes and high-speed trains are the most distinctive ways for Chinese youth to travel. Finally, let's look at the leisure life, some of them choose to stay at home, they will read books, watch TV ,lie on the sofa play with their phones .Others choose to music bar in night, or go to a music festival to see their favorite singers and bands, or go to the gym to exercise. This is the lifestyle of Chinese youth in my eyes.

李梦洁,

*student of the Institute of Media and Communications,
Anhui University of Finance and Economics,
Bengbu city, China*

YOUNG PEOPLE'S VIEW OF HEALTH PRESERVATION

At present, young people in China consciously begin to take care of their own bodies, but they are not particularly reliable. They are always doing something that everyone cannot understand. There is a popular saying on the Internet that you can stay up for the longest night with the most expensive facial mask. Of course, it's much more than that. Let me see the following pictures.

A girl thought that everything around her could be decorated with green to play with her mobile phone boldly. In fact, when looking at the green in the distance, what is useful is not the green but the distance. Only by looking at the distance can we effectively relieve visual fatigue. The other girl, who was exposed to the sun with a hat across the glass, thought that solar energy was not good for calcium supplementation, which did not help calcium absorption.

The third girl thought that applying ginger on her scalp could prevent hair loss, but in fact, some element in ginger would inhibit hair growth. Finally, a boy was using traditional Chinese medicine to make instant noodles, but the actual instant noodles were only nutritious, not toxic. When we choose instant noodles, we also add eggs and vegetables, which are very nutritious. Of course, except for young people, the health care behaviors of the elderly are not flattering. It is not the right health care

behaviors to crash trees, hang their necks, exercise excessively, and eat non professional health care products. In my opinion, square dancing is beneficial, but some people cannot exercise excessively.

Eat when you need to eat, exercise when you need to exercise, and sleep when you need to sleep. Some would be better off following healthier habits. Everyone is different. Some people are too thin and need to eat things rich in fat and protein, while some people are too fat and need to reduce these intake. Some people can exercise, while others can't over exercise if they have problems with their knee joints. I think it is the best choice to adjust your lifestyle and take care of your body according to your own way.

